د کوشاني څېړنو د نړیوال سیمینار په ویاړ

د چینیانو یونلیکونه

سی یو کی

ژباړن: عبدالکریم محب

دافغانستان د علومو اکاډمي

د پښتو څېړنو نړیوال مرکز

کابل

۱۳۵۷

د چینیانو یو نولیکونه

سی - یو - کی

ژباړن: عبدالکریم «محب»

PROPERTY OF
ACKU
93048

ACKU

لومړی ټوک

د افغانستان دعلومو اکاډیمی

د پښتو څیړنو نړیوال مرکز

کابل **۱۳۵۷**

پرلپسی نمبر (۵)

مهتمم : ظاهرشاه «تنیوال»

دچاپ شمیر: زرتوکه

یادونه

ګران افغانستان د پېړیو پېړیو لرغونو تمدنونو تاتوبی پاتې شوی دی، هغو خلکو چې دلته ژوند کړیدی، تل یې د معنویت او ثقافت مشال بل ساتلی او ډېر غوره او وياړلي آثار یې له ځانه په میراث پرېښي دي، خو له بده مرغه هغه تاریخي تاړاکونه چې زموږ پر خلکو او هیواد باندې راغلي دي، د ډېرو تمدنونو نښې یې له منځه وړي او هغه یې لاندې کړیدي .

بیا په تېره د کوشان دوره لا پسې تته ښکاري چې دا دی اوس زموږ پوهان لګیادي او د دغه ستر او ځلاند کلتوري میراث د ځلولو او را ژوندي کولو لپاره له غور ځنګه ډکې هڅې کوي .

دغه کتاب چې اوس یې په لاس کې لرئ د لرغونې چین له یوه ګرځندوی نه پاتې شوي یو نلیکونه دي چې کولی شي، د کوشان د دورې په لږ څه روښانه کولو کې مرسته وکي ؛

د اطلاعاتو او کلتور وزارت خوشاله دی چې د افغانستان د علومو د اکاډیمي د پښتو څېړنو بین المللی مرکز د کوشانیانو د بین المللی سیمینار په ویاړ یو دغسې په زړه پورې اثر چاپ او وړاندې کړی دی .

زموږ هیله داده چې دا ټولی علمي او کلتوري موسسې به تر خپل سره او ر پانده خلقي بیرغ لاندې د ګوند د ستر او پوه لارښود د سپارښتنو سره سم د خپلو انقلابي وظیفو د بې ځنډه سرته رسونو په لړ کې خوځېږي او نويو نويو بريو ته به رسېږي .

امین افغانپور

د اطلاعاتو او کلتور وزارت

کلتوري او هنري معین

یادښت

زموږ لرغوني پرتمین هیواد د تاریخ په ټولو اوږدو کې د ځانګړي جغرافیایي بڼې له مخې تل د بیلابیلو لښکرلیږدونو (لشکرکشیو) او یونونو ځلورلارې پاتې شوی او له دې پلوه پرېوخت پروخت دومره پیښې او سرېتوږدې راغلي چې د ټولو پېژندنه یې خپلو هیوادوالو ته خورا ګرانه بریښي، نو په دې ترګه اړ یو د خپل تاریخ ډیر تیاره ګوټونه د هماغو بهرنیانو په مرسته ځانته روښانه کړو چې دې هیواد ته د بېرو غلګرو یا ګرځندویانو په توګه راغلي، تمیدلي او بیرته وتلي دي. په تیره له یوناني پیرڅخه بیا تر اسلامي پیره چې د کوشانې، یفتلي او بیا بودايي غوندې تمدنونه دلته منځ ته راغلي، زموږ په تاریخ کې هغه پړاودی چې د پیژندنې لپاره یې لاتر اوسه بشپړې نښې نښانې او توکونه (مواد) په لاس کې نلرو.

له دې کبله د چیني فاهیان، هیون تسینګ... غوندې ګرځندویانو او زایرانو یونلیکو نه موږ ته تر ټولو لاسته راغلو سکو، ډبرلیکو، مږدکو او مجسمو نه زیات ارزښت لري.

د افغانستان د پوهنو اکاډیمي او بیا د پښتو څیړنو نړیوالې مڼځې لپاره د خوښۍ ځای دی چې په خپله ونده د اطلاعاتو او کلتور وزارت د کوشاني مرکز د نړیوالې پوهنغونډې (سیمینار) په هرکلي کې د څو تنو نړیوالو چیني ګرځندویانو د یونلیکو نو انګلیسي ژباړه پرپښتو اړوي او لنږ تر لنږه یې سمدلاسه له درو برخو څخه لومړی دوی غوره برخې خپرونې ته سپاري.

«الف»

ACKU

باوردی چی و رپسې دپاتې برخې له خپرونې سره ګرانو هیواد والو او بیا پښتنو پیښې لیکوونکو ته د دغه ګټورو یو نلیکو نو یوه نالاسو هلی باوري بڼه وړ اندې کړو .

دځینو خرخشوپه وړاندې باید داهم زیاته کړو چې دغه یو نلیکو نه (سفرنامې) تر اسلامي دورې دمخه کښل شوي او په هماغو وختو پورې اړه لري .

بې ځایه به نه وي چې دژباړې په برخه کې له مناغلي محب او دپرتلنې، سمونې او چاپې پاملرنې په برخه کې له ملګري سو بمن ، عبدالقادر لمر ، له پوه ملګري ظاهرشاه تڼیوال څخه مننه وکړواو بیادښوونې اوروزنې چاپخانې له هغو تولو کارکوونکو څخه چې په ډیر لنډ تنګ وخت کې یې ددغه اوسنۍ توک چاپونه کسیدونې کړه .

مخ پروړاندې دافغانې ویاړلي تاریخ دلاسسمسو رتیا پر لور .

پوهندوی دوکتور مجاور احمد «زیار»
دپښتو څیړنو دنړیوالې منځۍ مشر

د پښتو ژباړن سریزه

په دغه ویاړلي وخت کې چې زموږ خلکو د خلق د یموکراتیک ګوند په مشرۍ او د هیواد دقهرمان بچي نور محمد تره کي تر رسمي لارښوونې لاندې ددغې پاکې خاورې پاکه لمنه داستثمار او ارتجاع داستازو له منګلو څخه وژغورله زموږ دهیواد د پخواني مدنیتونو د تاریخي حقایقو د رابرسیرولو لپاره ریښتینې هڅې او پاملرنې رامنځ ته شوې دي .

دغه هیواد په سوونو کلونو کې د مدنیتونو مرکز او ختیز لورې ته د کلتورونو دلېږدلارو خود واکمنانو دبې غورۍ او دملیت ضد اعمالو ، نیاتو او اهدافو له کبله ددې حقایقو په باب څېړنې څنډنې او دڅېړونکو او پوهانو په لاروکې خنډونه زیات وو .

زموږ هیواد د آریایانو دلېږدسیمې ، دساکیانو دادنیکونو تاتوبی اودلویو او وړو کوشانیانو دتمدن مرکزدی . تاریخي شواهد ښیي چې داسیمې دلوړو شاستراګانو او سوتراګانو او دپخو منترو دتالیف ، څېړنې او تصنیف ځایونه او دویدونو دانشا او کښنې لومړنۍ سیمې وې . دلته دتخارا ، بامیکا ، کاپیسا ، او ګندهارا هریو کانې او هریو کنډر دزړو پرتمو نو دداستانو نو ځرګندوی اودلوړو هنرونو دپرمختګونو ښکارندوی دي خو تاریخي څېړنې یې لاهم څه ناڅه خوړې اودواقعیتونو دڅېړونکو څېړنو او هڅو ته سترګې پرلار پاتې دي .

ددې کتاب مطالب به ددغو هڅوا تلانو ته دتکل دلارې یوڅه توښه برابره کړي داکتاب دهیون تسینګ دسی ـ یوـ کی (دلویدیزې نړۍ په باب بودایي

ریکار ړونه) لومړی توک او د څو تنو نورو چینی زایرینو چې له هیون تسینګ څخه پخوا ددې سیمو ترېیلا بیلو برخو پورې راغلي وو دهمدغو سیمو په باب څرګندونې دي . چینی زایرین د غولړې پر تو برخو ته دبودایی معبدونو او سپیڅلو ځایونو زیارت او ددینی زیاتو معلوماتو دګټلو او دمذهبی لیکنو او کتابونو د ترلاسه کولو د لپاره هیلو سره راغلی وو او دخپلو لارو دهیوادونو حالات تر ډیرې برخې پورې د خپلو کتنو له مخې لیکلی او دځینو ځایونو په باب خپل آورید لی معلومات هم وړاندې کړي دي . ددوی څرګندونې دمعبدونو او ستوپو دموقعیت او څرنګوالي له ښودلو نه سربیره ډیرلوړ جغرافیایی، کلتوري ، تاریخی او نور مطالب لري او ډیر حقایق یې ښکاره کړي دي . دا کتاب او ددې کتاب دویم توک (چې ډیر ژر به خپورشی) زموږ دهیواد دشپاړس سوه کاله پخوا وختونو د کلتور، ادبیاتو، مذهبی احساساتو، صنعت، هنر ،معماری او د سیاسی طرز د معلوماتو یوه روښانه هنداره ده. دا څرګندونې ښیي چې ددغوز ایرینو دسفر په وخت کی ددی سیمو ځمکی ښیرازې ، یبړنې (حاصلنا کې) ، شتمنې او علې،دانی دلته ډیرې پریمانې وې . دلته په هغو وختونو کی دو ړینو او نخی تو کرانو او نورو شیانو صنعت ډیر پرمختګ کړی و . ددوی هغه تبصرې چې دمعبد ونو دجوړښت، لوړوالي ،تینګتیا او دمجسمو دمیچ او توږنو په برخو کې یی کړي دي په هغو وختونو کی زموږ دهیوادهنري او عمراني پرمختګ په بشپړ دول ښیي .

دهیون تسینګ له تخارانه نیولې دانډوس ترغاړو پورې د ټول هیواد سیاسي او کلتوري یووالی پخپلو ستر ګو لیدلي او یادونه یې کړې ده او ددې ټولو برخو دوا کمنی مرکز کاپیسا ښودلی دی .

دهیون تسینګ دسفر په وخت کې په شمالی هند کې هرشاورد هان میلادیقیا پاچا و چې دخپلې پاچایی سرحدونه یې دجګړو له لارې لو یدیځ خو اته یوازی دانډوس

ACKU

ترغاړو پورې رسولې وو او بيايې له جګړو څخه لاس واخيست (۱) د انلوس سين دهند او ګندهار اتر منځه سياسي پوله وه چې له همدغه سين څخه ترتخاراپورې دکاپيسا دوا کمنۍ سيمه وه .

ددغو چيني زايرينو دخرګندونو مطالب دافغانستان، پاکستان او هند په باب او بيا دهيون تسينګ څرګندونې دشوروي مرکزي آسيا دځينو سيمو په ګډون ددې هيوادونو دځينو برخو دجغرافيايي، مذهبي او نورو کلتوري حالاتو په باب خورا ښه معلومات وړاندې کوي .

هغه لومړی چيني زاير چې د سفر حالات يې په ليکلي ډول پاتې دي شيه فاهيان دی. فاهيان له چين څخه دسفر په نيت له پينځو تنو ملګرو سره وخوځيدا او وروسته له يو کال څخه پېښور ا و له هغه ځای نه بيا هډې او بيا ننګرهار ته ورسيدا او وروسته بيا دپاتالي پوترا په نيت دسپين غره دلوړو موړ ګوله لارې نه روان شو چې يو تن ملګری يې په هغو غرونو کې مړ شو. په دغه ټول سفر کې دده له ملګرو څخه دوه تنه مړه او دری تنه يې بيرته ستانه شول او فاهيان پاتالي پوترا ته يوازې ورسيد او هلته يې دوه کاله ددينې کتابونو د نقلولو له پاره تير کړل. دده په ليکنو کې دګندهارا او دهغې د نور وارتوګاونو يو سيموا و ننګرهار او هډې د سپيڅلو ځايونو، ستوپو او سنګهار اما و په باب ښه ګټور مطالب شته. له ده نه وروسته بيا دسنګ يون او هوی سنګ سفرونه چې دی ځايونو ته راغلي وو دياد ونې وړدی . هيون تسينګ افغانستان ته دا کسوس له پورې غاړې څخه راغلی و. ددغو ټولو زايرينو څرګندونې پر ډير وتيارو ګړ ټونو رڼا اچوي. زه ځان نيکمرغه ګڼم چې په داسې يو وخت کې چې زموږ په هيواد کې دکوشانيا نو سمينار روان دی ددغو زايرينو او د هيون تسينګ ليکنې وړاندې کوم .

ددغو زايرنيو او دهيون تسينګ دليکنو او څرګندونو چيني متنونه دساموېل بيل له خوا چې پخپل وخت دلندن په پوهنتون کې دچيني ژبې پروفيسور و په ۱۸۸٤ کال په

---

(۱) دهند دتاريخ يوه لنده سروې ٦۰ مخ .

انگلسیی ژبه ژباړه اوخپورشو اوپه ۱۹٦۹ کال دکتاب د نسخود نه پیداکیدلو اوکمښت له کبله بیاچاپ شو. دکتاب دپښتوژباړنې په برخه کې دپوه اودپوهنمین ملگری دوکتورمجاوراحمد زیارلارښوونې اوسپارښتنې دستاینې وړگڼم او مننه یې کوم او همدارنگه د زلمی ملگری پوهنیار نصرالله سوبمن اوو یښ اوزلمی ملگری حکیمی اوملگری ظاهرشاه تښیوال مننه دځان دنده بولم .

(محب)

خیرخانه مینه کابل

۱۳۵۷ر۸ر٦

نیولیک (فهرست)

سرلیک | مخ

سرلیک	مخ
یادونه	
یاد دښت	الف
دژباړن سریزه	ج
دانګلیسي ژباړونکي سریزه	۱
د فاهیان سفرونه	۱۵
په لویدیزکی دسنګ یون اوهوی سنګ رسالت اوماموریت	۵۷
دلویدیزې نړۍ په باب بودایی ریکارډونه، مخکنۍ خبرې	۸۳

لومړی کتاب

د څلور دیرشوهیوادونوحالات

سریزه	۸۹
اوکی نی	۹۶
د(کیو چی) یا (کوچی) پاچایی	۹۷
پوه لوه کیا «بالوکایا اکسو»	۱۰۲
نیوچیه کین (نجکنېد)	۱۰۶
چی شی (چچ)	۱۰۸
فیهان (فرعانه)	۱۰۸
سیوتیولی سنا (ستریشنا)	۱۰۸
سموکین (سمرقند)	۱۰۸
می موهو (مغیان)	۱۰۹
کی پوتانا (کیبود)	۱۰۹
کیږه شوانک نی کیا (کاشانیا)	۱۱۰

ACKU

سرلیک	مخ
هو هان (کوان)	۱۱۰
پیو هو (بخارا)	۱۱۰
فاتی (بتیک)	۱۱۱
هو- لی شیه - می کیا (خوارزم)	۱۱۱
کیش کشوانک نا (کیش)	۱۱۱
تامی (ترمز)	۱۱۳
چینکوهینا (چغانیان)	۱۱٤
سیومان (سیرمان او گلاب)	۱۱٤
کیوهوین نا (قبادیان)	۱۱٤
هیوشا (وخش)	۱۱۵
خوتولو (ختل)	۱۱۵
کیومی تو یا کومیدا (درواز او روشن)	۱۱۵
فوکیالانک (بغلان)	۱۱٦
هی - لیو- سی - مین - کین (روی سمنگان)	۱۱٦
هولین (خلم)	۱۱٦
پوهو (بلخ)	۱۱٦
جیوموتو (جومادها)	۱۲۰
هیوشی کین (جوزجانا)	۱۲۰
تالاکین (تالقان)	۱۲۰
کی چی (گچی یا گز)	۱۲۱
فاین نا (بامیان)	۱۲۲
کیاپی شی (کاپیسا)	۱۲۵

دویم کتاب

دهندنومونه	۱۳۸

سر لیک	مخ
دهندارتو الی او اقلیم	۱۳۹
داوزدوالی میچونه	۱۳۹
ستور پوهنه او کلیز (تقویم)	۱٤۰
ښارونه اوودانی	۱٤۲
دناستی ځایونه اوجامې	۱٤۳
جامې اوخوړونه	۱٤۳
پاکوالی اولمبا	۱٤٥
لیک، ژبه ، کتابونه دویدالوستنې	۱٤٥
بودایي ښوونځي ، کتابونه ،مناظرې ،دسپلین	۱٤۸
دخلکو دله ایزه ویشنه اوواده	۱٥۰
پاچایي کورنی ،پوځ ،وسلې	۱٥۱
چال چلند ،دقانون تطبیق ،تحقیقات	۱٥۲
دادابودولونه	۱٥۳
ددرملو اودجنازې دودونه	۱٥٥
ملکي اداره اومالیه	۱٥٦
بوټي ،ونې ،خواړه ، څښاك اوپخلی	۱٥۷
دسوداگری راکړه ورکړې	۱٥۹
لان پو (لغمان)	۱٥۹
ناکی لوهو (ننگرهار)	۱٦۰
کین تولو(گندهارا)	۱٦٦

دریم کتاب

اوچانگ نا (اودیانا)	۱۸٥
پولیو لو (بولور)	۱۹۹
تاچاشي لو (تاکشاسیلا)	۲۰۰
سانگ هو پیولو (سیمهاپورا)	۲۰٦

سرلیک	مخ
ولاشی (اراسا)	۲۰۹
کیاشی مولو (کشمیر)	۲۰۹
پوننوتسو (پناچ)	۲۲۲
هولوشی پیولو (راجا پوری)	۲۲۳

څلورم کتاب

دتسیهه کیا (تکا) پاچایی	۲۲٤
چی‌ناپوتی (چنه پاتی)	۲۳۱
چیلان تولو (جلند هرا)	۲۳۳
کولیوتو (کلتبا)	۲۳٤
شی توتیولو (ساتادرو)	۲۳۵
پولی یی تولو (پریاترا)	۲۳٦
موتیولو (مترا)	۲۳۷
سانانی شی فالو(سانشورا)	۲٤۰
سیسولوکین نا (سروکهنا)	۲٤۳
مانی پیولو (مانی پور)	۲٤۵
پولوهیهه موپیولو (برهماپورا)	۲۵۳
کیویی شوونګ نا (ګووی شانا)	۳۵٤
اوهی چی تالو (اهی کشیترا)	۲۵۵
پی لوشان نا (ویراسانا)	۲۵٦
کی پی تا (کپیتا)	۲۵٦

پنځم کتاب

کی‌جوکیو شی کو (کینا کوبجا)	۲٦۰
اویوتو (ایودهیا)	۲۷۷
اویی - موکهی (هیاموکها)	۲۸۱
پولویی کیا (پرایاګا)	۲۸۲
کیاوسنګ می (کاوسمبی)	۲۸۵
پی سوکیا (ویساکها)	۲۹۰

دانګليسي ژباړونکي سريزه

کوم پرمختګ چې په څو تيرو کلونو کې زمونږ پوهنې ته دبودیزم په باب په برخه شوی دی په چین کی دبودایي ادبیاتو دبرسیره یدلو برکت دی. پدې ادبیاتو او لیکنو کی (چې اوس یې دخپورشوی کتلاک له مخه پیژنو) دنورو ارزښتناکو آثارو په لړ کی دهغو بیلا بیلو چینی بودایانو دسفر ریکاردونه او اسناد هم راځی چې دعیسوی کلیز (تقویم) په لومړیو کلونو کی یې هند ته سفرونه کړی وو. په دې لیکنو کې زایرینو دمربوطوحقایقو په باب هغه څه لیکلي چې یې په خپلو سترګو لیدلي دي. څرنګه چې دغه آثار په چین کی دهغه هیواد دسپیڅلو کتابونو په کلکسیون کی ساتل شوي وونومطالب اوڅرګندونې یې په بشپړدول دباور وړدي.

دا به ممکن نه وي چې ددغوایکنو رازراز دعلاقې وړ مطالب چې د هند د جغرافيا، تاریخ، دخلکو چال چلند او د خلکو ددین په باب دي تکی په تکی ولیکل شي، سره له دې هم ګران لوستونکی چې راتلونکې پاڼې لولی ددې ټولو موضوعاتو په باب به پوره معلومات ترلاسه کړي. برسیره پردې دلته په دې پاڼو کی یوه بله څانګړتیا هم لیدل کیږي چې دې اسنادو ته یې له عادی اندازی څخه زیات ارزښت بښلی. دغه ځانګړتیا ددغو زایرینو څرګند اخلاص او شوق دی. هیڅکله هم ډیر مخلص زایرین دسپیڅلوځایونو د کتلولپاره له خپلو هیوادونو څخه داسی نه ځي چې نورولوړ بهرنیو هیوادونو کی ځانونه دخطرونو سره مخامخ کړی، مذهبی پیروانو هیڅکله دداسی شوق سره دسپیڅلو آثاروا وپاتی شونو دلیدلو هیلې

ندي کړي ، مذهبي خلکو هيڅکله دغو بسيطو او اخلاص مندو بودايي راهبانو غونډی غرونو رغونو او سمندرونو کی ربړونه ګاللي نه دي .

او دا دډيری اريانتيا ځای دی چی داسی يو جرئت ، ديني اخلاص او دزغم توان له چينيانو څخه چی دطبيعت له مخی لټيان ګڼل کيدل، وليدل شي چی داپخپله ديوی حيرانی ايجاب کوي .

چين ته دبودايي کتابونو رسيدل دعيسوي تاريخي دور په لومړنی پيړی کی پيل شو. چينيانو له دغو کتابونو څخه دبودايی دين دمؤسس دتاريخچې په باب پوهه ترلاسه کړه او دهغو سپيڅلو ځايونو نومونه يی هم زده کړل چی بـودا هغه تول په خپل ورتګ سپيڅلی کړي وو. دوختونو له تيريدلو سره خلک لويو دلو کی له هند او ګاوڼډيو هيوادونو څخه ختيزی امپراتوری ته تلل ، په همدی وختونو کی ځينی هغه خلک چی بودايی دين ته نوي اوښتي وو (او نومونـه يی نـه دی پيژندل شوی) يا دحيرانی داحساس له مخی او يا دلوړې عقيدی او هيلی له کبلـه چی دهغو سپيڅلو ځايونو دليدلو لپاره يی لرلي، دې ته چمتو شول چی دسفر خطرونه ومني او لو يديزو سيمو ته سفرو کړي. موږ ته د(ای تسنګ) له خوا (ددغو بودايی ريکاردونو او اسنادو يو تن ليکونکی چی د شپږ سوه او يـا وم مـيـلادی کـال پـه شاوخوا کی يی ژوند کاوه) ويل شوی چی دده له وخت څخه پينځه سوه کالـه پخوا شل تنه او يا ددې شمير په شاوخوا کی زايرين هند ته دمهابودهی ونی دزيارت لپاره دزيچوين د ايالت له لياری تللی وو او دوی او نورو وطنوالو ته يی يو مها را جاچی شری ګوپتا نوميده يو معبد جوړ کړ او هغه معبد د (تچينا) د معبد په نامه يا ديده. دغه معبد دای تسنګ پخپله زمانه کی نړيدلی، او په ۹۰۲ ميلادی کال کی يو بل چينی زاير چی (چوسی هنګ) نوميده ختن ته سفرو کړ او بيا څه موده وروسته يو بل چينی زاير چی فالينګ نوميده شمالـی هند ته لاړ. پـدې کی شک نشته چی په همدغه ډول نور زايران هم چی مشهور او نامتو نه وو هغه لوری ته تللی دی. په هر صورت په بوداګايا کی په تصادفی ډول دځينو لوحو پيدا کيدل چی دهغو

په دوولوحوکی د (چی ای) او (هویون) په‌نومونوددوو تنوزایرانوذکرشوی دی اولومړنی تن یې دخو تنونوروراهبانو په ملتیا ښودل‌شوی دغه‌حقیقت په‌څرګند ډول ښیي چې چینی راهبان وخت په‌وخت دهند دسپیڅلو ځایونو لیدلوته تلل‌خو دهغوی نومونه له کومې بلې منبع‌څخه نه‌دي‌څرګندشوي .هغوی هم دنوروزایرانو غوندې چې له‌نومونو سره یې آشنایو، ددینی اخلاص‌اوشوق دروحیې لـه‌مخه دې سفرونوته وتلي وو .

لومړنی‌چینې سیلانی‌چې نوم اولیکنی یې موږ ته‌رارسیدلی (ساکیاپوترافاهیان) دی. هغه‌ددغو ریـکار ډونوچې ددې سریزی په راتلونـکو کرښوکی بـه یادشی لیـکونـکی اومولف‌دی. ددغه زایر لیکنه چې (فوکوکی) نـومیږي اروپـاته د (ابل ریمسات) له‌خوادهغې دژباړې له‌لاری‌وپیژندل‌شوه مګر (کلاپرات)عقیده لري چې ددغه کتاب متن په ۱۹۱٦ کال کی‌څرګندشواوهمدغه‌لیـکوال د(ریمسات) دژباړې لومړنی مسوده له یو ویشتم فصل نه ترپایه پوری ترتیبه اوتنظیمه کړه. ددغې ژباړی په‌باب په‌بله برخه کی خبری شوي دي نو نه ښایـی‌چې دلته پـرې ډیر بحث وشي . دلته به‌ددغه زایر دژوند اوسفر ځینې ځانګړتیـاوې په تفصیل سره یادې شي اودنور تفصیل لپاره دې لوستونـکې راتلونـکی کرښې ولولی .

(SHIHFA— HIAN) شیهفاـ هیان

چینې مانګګ ډولوراهبانو چې بودایـی مذهب ومانه دهماغو لومړیو وختونو ددوداوتعامل سره‌سم دکورنه دروانیدلو په وخت کی خپل نومونه بدل کړل او د (ساکیاکوتراګانو) لقبونه یې غوره کړل چې‌معنی یـی (دساکیازامن‌اویاملنګان‌وو) نوموړ په‌هغو کتیبوکی چې دهند په (متړا) نومی ځای کی میندل شوي وینودهغو خلـکو چې په‌دی‌کتیبوکی یادشوي له‌مذهبی نومونوسره د (ساکیابهیکشنیاکا)او یا(ساکیابهیکشور) یو لقب زیات‌شوی دی . نوځکه فاهیان چې نوم یـی له ځـایه (کنګګ)وکوم‌وخت کی چې‌په‌دغه‌مذهبی نوم‌چې اوس یـی پری پیژنو ونومول

شو د(شیه) یا(ساکیاپوترا) په‌لقبونو چې‌معنایی دساکیا زوی یادساکیا مریی دی هم ملقب شو .فاهیان دپینګ یانګ دسیمې د اوینګ یواوسیدونکی واو داسیمه دشانسي دایالت یوه‌برخه‌وه. هغه په‌دری کلنی کی کورپریښود اوبودایی راهب شو. مخکینی تاریخچه یی په‌هغه‌کتاب کی ثبت‌ده چې (کوشانګ‌چوین) نرمیزی او د(لیانګ) دپاچایی کورنی‌په عصرکی‌چې‌هغوی د(سیه) له خیل څخه وواوپه ۵۰۲ـ ۵۰۷ میلادی کال کی یې واکمنی لرل) لیکل‌شوی‌و. څه چې دلته دیادونی‌وړ دي‌دادی‌چې له‌ده سره دیره‌لویه‌هیله داوه‌هغه کتابونو ترلاسه‌کړی چې‌په‌چین کی چاته معلوم نه‌وونو دهمدغی هیلی سره سم د محینونورو راهبانو په ملتیا(په دغو لیکنوکی دهغو راهبانو دمحینونومونه‌یادشوی‌دي) له‌چانګان څخه (۳۹۹ع) کال کی روان‌شو اودخوارلس کالو غیاب اولری توب نه وروسته بیرته نـان کین ته ستون شو چې دلته دبدها بهدرا(یوهندی‌یوه‌چې‌دبودایی‌دین دموسس له کورنی څخه وو) په ملتیا رازراز آثار ترجمه کړل اوهمدا رنګه خپله سفرنـامه یی هم تدوین کره. وروسته بیا هغه دشپږاتیاکالو په عمرمړشو. ددغه سفر له‌پاره له چین څخه دفاهیان‌دروانیدلو‌ځای د(شنسی) دسیمې د(چانګان)ښارو. هغه‌له چانګان څخه د(لونګ) له‌لاری نه‌دکانسوه دسیمی دچانګ یی‌مستحکم ښارته ورسید اوهلته د محینونورو راهبانو سره‌کتنه وکړه چې دهماغو راهبانو په‌ملګرتیا له‌هغه ښارڅخه دتونې هوو انګ‌ښارته‌لاړ. دتون‌هوو انګ‌ښار دبلنګهیر دسین په‌جنوب کی‌پروت‌و. دی‌له‌دی ځای‌څخه دځلو رتنو ملګر وسره‌دیوه‌رسمی‌شخصیت په‌لارښوونه‌د(لاپ) ددښتی‌له‌لاری‌نه (شن‌شن) ته‌لاړ. داځای په هغه نقشه‌کی‌په نښه شوی چې دهماغی سیمی په‌لاره دپرجیوالسکی سفر په‌نښه‌کوی .داهماغه ځای دی‌چې‌مارکوپولو د(چرچن) په‌نامه‌یادکړی‌دی .فاهیان موږته وایی‌چې دې‌هیواد ته‌دده دراتـګ په‌وخت کی بودایی دین په‌دې هیوادکی خپور شوی‌و او لیکي چې دلته په‌دې هیوادکی نږدې څلورزره‌راهبان وو اوسیمه یی‌ګاګری‌او وچې وې مارکوپولو په‌دې‌باب لیکلي چې ددې هیواد ټولې برخې شګلني دي‌خو سره ددې‌هم دلته‌یو

زیات شمیر ښارونه شته. دغه سیلانی د (لاپ) له ښار څخه ددې ځای واټن د پنځو ورځو مزل ښيي. داسې ښکاري چې فاهیان دچرچن ښارونه لید او په هغه هیواد کې دیوې میاشتې له تیرو لو څخه وروسته شمال لویدیزې خواته ستون شو چې ښایي دتاریم دسین دمجرا په اوږدو الی تللی وي. داز ایر وروسته له پنځه لس ورځو څخه د (وو یی) یا (وو کی) پاچایی ته ورسید. داسې ښکاري چې دا پاچایي به هماغه د (کاشار) یا (کاراشارها) سیمه وي چې د (تنګیز) یا (باکاراش) جهیل ته نژدې پروت واو د هیون تسنګ له خوا د (او کی نی) په نامه یادشوی. پری جیو السکی له (کرامـــوتو) څخه تر (کورلا) پورې درې ورځې مزل او کرچې ددوه څلویښت میلو په واټن دی.

نو ځکه دفاهیان دپنځه لسو ورځو مزل د (لاپ) له جهیل څخه تر کاراشاره پورې یو واټن ښيي. ښایي چې دغه زایران دهیون تسنګ دتګ لارې نه بهر لورې ته مزل کړی وي. دوی په همدغه ځای کې دخپلو ملګرو (پاویون) او نورو سره چې په تون هوانګ کې یې پریښي وو مخامخ شو. ښایي چې دوی کاراشاره ته له شمالي واټ نه سفر کړی وي چې له (کامیل) یا (کامول) څخه (پیدشان) او تورفان ته ځي. ځکه ددوی دسفر په باب موزاولو په هغه وخت کې چې فاهیان کاراشار کې د یو مهم شخصیت تر پاملرنې لاتې شو ځینې نورملګري یې بیرته کاوچانګ (تورفان) ته لاړل او داښیي چې هغوی لا په همدغه لاره راغلي وو.

فاهیان او نورملګری یې چې د کنګسیون (چې د کومې اړیکې له مخې دتسوین له واکمن سره خپلوی لرله) د آزادې طبعې نه ښې خاطرې لرلې. وروسته بیا جنوب لویدیزې خوا ته ختن ته لاړل. هغه لاره چې دوی پرې ختن ته تللي، په څرګند دول معلومه نه ده خو سره ددې هم امکان لري چې دوی هغه لورې ته د تللو لپاره د تاریم او دختن دسیندو نو مجرا تیا کلی وي. ددوی دتګ په لارې باندې دخلکو او د آبادی دشته والي ذکر نه دی شوی او هغه ربړونه یې چې په دې سفر کې ګاللي وو او یا له هغو سیندو نو څخه په پورې وتلو کې لیدلي وو د یخ بوري سره مقایسه کیدلي نه شي. دوی دیوې میاشتې او پنځو ورځو له مزل څخه وروسته ختن ته ورسیدل. ختن

ACKU

هماغه‌هیوادګنډل شوی چی تبتی لیکوالو د (لی یول) په‌نامه یاد کړی‌دی . ددې له پاره‌هم ځینی‌دلایل شته‌چی د(لي) دغه سیمې دهغی سیمی سره ارتباط لری چی د ویسالی له‌خوا دلیچاویس په‌نامه یاده شوې‌ده . کزوماکووسی لیکلی چی تبتی لیکونکی خپل‌اومرنی پاچا (۲۵۰ کاله‌مخکی له‌میلاده) کی‌وتیا کل‌شو له (لیسابییس) یا (لیچاوییس) څخه ګڼي . دلیچاوییس لوی‌واکمن «لوی‌زمری» یا «شریف زمری» ګڼل کیده بنا یی‌چی‌داد (مهالی) چی سپینس‌هاردی یی دلیچاوییس دپاچانوم ګڼی‌توضیح کوی‌نوددغه له‌مخی‌ختن به‌دزمری‌خلکو سیمه(سیمهاس) وی . که داتوضیح سمه‌وی او که‌نه‌وی په‌دوارو حالاتو کی دهغه‌ځای دخلکو ښه تهذیب او دینی‌شوق‌چی یادشوی‌داښیی چی‌دوی‌دهندسره‌اوپه‌غالب‌اتکل‌دباکتریاسره نژدې‌اړیکې‌درلودې .ددې‌ځای‌دلوی معبدنوم‌چی‌دښارپه‌لویدیزه‌خواکی یوميل یادوه‌میله‌وړاندی‌پروت واود(نواسنګهار اما) یا (نوی‌معبد) په نامه‌یادیده کټ مټ دهغه‌معبدنوم غونډی‌وچی دبلخ په‌جنوب‌لویدیز کی پروت‌واودهیون تسنګ‌له خوایادشوی‌دی. ویسراواناد‌بلخ ددې‌معبددساتنوی په‌دول ګڼل کیده حال‌داچی دختن‌پاچایان‌هم دویسراوانا له‌زوزات‌څخه‌ګڼل‌شوی‌دی .

که نسبتونه ددغو دوه‌هیوادونو دخلکونژدې اړیکې‌ثابتی نکړای‌شی‌بیاهم‌ددې دواړوهیوادوترمنځه لږترلږه دراکړې ورکړې‌اړیکی ثابتوی .

فاهیان اوځینی نورملګری‌یی (ځکه چی‌په دی وخت‌کی‌هغه زایرین دیوځه مودې‌لپاره یوله بل‌نه بیل‌شوی‌وو) دختن دبګیودډله ئیزتیریدلو‌له ننداریې‌نه وروسته دپنځه ویشت ورځوپه مزل د (تسیوهو) دهیوادخواته مخ‌په وړاندی لاړل چی کلاپرات تسیوهود (ینګی کلا) سیمه ګڼی‌اوله دغی‌سیمې‌څخه دکاروان دتلوړیوه لاره‌ده چی دتسیونګټ لینګټ غرنی‌سیمې‌ته تللی‌ده . دوی‌په همدغه‌لاره دڅلورووږځوپه مزل‌یوتم‌ځای‌ته ورسیدل‌چی د(یوفی) یا (یبوهوی) په نامه‌یادیده.

دغوزایرینوپه دی‌ځای کی‌خپلې مذهبی روژې ونیولی اوبیاوروسته‌له پنځه ویشت ورځومزل‌څخه د (کی‌شا) ښارته ورسیدل . که موږدا ځای دځینولیکوالو

غوندي اوسني لداخ وګڼو نوزيات دلايل به يي اثبات ته ونه لرو. يوهوي دتسيو هو جنوب کې دځلورورځوپه واټن پروت دی او دپنځه ويشت ورځومزل په لرې والي تری دکی شا هيواد پروت دی چی دتسيونګ لينګ دغرونو مرکز ګڼل شوی دی .

دکی شادغه پاچايي دپښتولمی دليکني د(کوسايوی) اودمنود کتاب د(خاشا) او اودويشنوپراناد (خاشا کاس) سره يونه شو ګڼلی. داسی ښکاری چی دا نوم نـه لـه کوشايتس سره اړيکه ولری چی په انجيل کی يادشوی دی .

دا راهبان دهند په سفرکی ديوې مياشتې دمزل په موده کی چی دتسيونګ لينګ دغرونو له لړی نه تيرشود (تولی) کوچنی هيوادته ورسيدل. تولی د (درد) په سيمه کی د (داريل) وادي دی .

دغه وادي داباسين په ښی يالو يديزه غاړه کی پروت دی اود داريل دسين په اوبوخړوبيږی. دوی چی له دې ځای څخه نورهم جنوب لو يديزې خواته پنځه لس ورځی مزل وکړاوله اباسين نه (باشايد دسوات له سيمی څخه تيرشول د(اوديانا) پاچايي ته ورسيدل اوهلته يی بودايي دين دودې په حالت کی وليد. موږددې هيواد په باب اوددې هيواد ددود اودستورپه باب د هيون تسينګ دليکنی په دريم کتاب کی ډيرمطالب لرو. فاهيان به په همدغه ځای کی پريږدو اودوړاندې سفرپه باب به دده خپلی ليکنې ولولواوهغوته به دنورولوستونکوپام هم واړوو.

سنګ يون

۵۱۸ ميلادی

سنګ يون د(تونګ هوانګ) چی کوچنی تبت هم کنل کيږی يواوسيدونکی و . داسی ښکاری چی دا زيرادلويانګ (هونان فو) ښارته نژدې يـو کلی کی اوسيده چی (وان ای) نوميده . سنګ يون دچين دشمالی برخی د (وی) د پاچايي کورنی دامپراتوری له خواد (هوی سنګ) په مل تياچی دتسينګ لی يوراهب واو دلوينګ په معبد پوری يې اړه درلوده، لويديزوهيوادونوته وليږل شوچی کتابونه ولټوی او

خپل هیواد ته یې راوړي. دوی خپل هیوادته دبودایي دین د (لویې لارې) دمذهب یوسلو او یا کتابونه ویوړل. ښایي چې دوی له تون هوانګ څخه دختن په لورې په تګ کې جنوبي لاره نیولې وی او له هغه ځای څخه بیادفاهیان او ملګرو غونډې یې دتسیونګ لینګ له غرونوڅخه تیر شوي دي. ددوی ددغه سفرپه وخت کې ای تا (یفتلیانو) د(یوې چي) په لرغوني هیواد باندې واکمني درلوده او په هماغو لنډو مودو کې یې ګند ها را نیولې وه. ددوی په باب ویل شوي چې له ښارونو څخه یې دیوالونه تا وشوي نه وو او امنیت به یې دیو دایمي پوځ په واسطه ساته. دغه پوځ به تل دهغه هیواد په سیمو کې دحرکت او ګرځیدو را ګرځیدو په حال کې و. د دې هیواد خلکو دځرمنې جامې اغوستلې او د لیلاک او لوست توري یې نه درلودل او اسماني موجوداتو په باب هم کوم معلومات ورپه برخه نه و. ای تا په حقیقت کې هغه خلک دي چې د بیزنتاین دلیکونکو په اثارو او کتابونو کې د(هنانو) او(یفتلیانو) په نومونو یاد شوي دي. دشپږمې میلادي پیړۍ په پیل کې ددوی دواکمنۍ سیمه دهند تر لویدیز وبرخو پورې غزیدلې وه او کوزماس ددوی دپاچا په باب چې ګولاس نومیده لیکلي چې دغه پاچا دخپلې پاچاهۍ په سیمې باندې دزرو پیلانو دپوځ او داسونودسورو په اولیي قوې سره واکمني کوله. سنګ یون هم دهغه لښکر یادونه کوي چې (ای تایا یفتلیانو) په ګند ها را کې درلود. داپا چاد(لای لیهه) دپاچایي کورنۍ له ښښته واوامکان لري د لای لیهه کلمې څخه لاراجوړه شوې وي. دهیون تسنګ دلیکنې له مخې دشمالي لاراخلک په والا بهې پورې مربوط وو او دجنوبي لاراخلک په مالاوا پورې مربوط وو. ای تادهمدغو لاراوو واکمنانو یوتن ته دګند هاراپاچایي ورکړې وه او دا به دکوسماس دلیکنې له مخې دهمدغه ګولاس پاچاسره وو چې چینې زایرینو کتنه کړې وه په هرحال دغه واکمن چې د ای تاله خوا دهغه ځای په واکمنۍ ټاکل شوی و په هغو سیمو باندې دیو لوی واک او دوو سوو جنګي پیلانو دجنګي پوځ په زور راو توان بشپړه واکمني درلوده او په ځر ګندو ل یو خطرناک ظالم او خپل سرې پاچا و. دسنګ یون دلیکنې له مخې ای تا په جنوب کې

ACKU

له (تیهـلو) څخه نیولی پهشمال کی تر (لای لیهـ) پورې ـ ختیز لـوری ته ترختنه پورې اولویدیزې خواته تر پارسه پوری یی څلویښت هیوادونه یا نیولی وو او یایی ترې باج اخسته. له (تیهـلو) نهمقصد ښایی تیرا بهو کتی او اوسنی تیرهټ وی چی دوریجیانو پخوانی سیمه وه وریجیان پخپله پهغالب گمان سکایتی یرغل گران ووچی قدرت یی په پټنه کی دگنګادسین تر پولو پوری رسیدلی و. خوهلته یی مخه دا جا تاساتوله خوا نیول شوې وه. وروسته بیادوی د شمال ختیـز لوري هغو غرونوته شړل شوی ووچی د نیپال په سرحدکی پراته دی. ایتاهم خپله واکمنی تردی ځایه پوری وغزوله اوپهشمال کی ترلای لیهـ یعنی مالاوا پوری یـی وغزوله څرنگه چی دهیوادونو دغه نیونی دسنگ یون له عصرڅخه دوه پښته مخکی شوې وې نوځکهموږ به پرهند باندې ددغهیرغل نیټه د۴٦۰ میلادی کال په شاوخوا کی وگڼو. دادیانادهیواد پهباره کی دسنگ یون کتنی دهغو تفصیلا تو پهپرتله چی د هیون تسنګ له خوا ورکړل شوی ډیر تفصیلات اوافسانوی موضوعات لری.

دا یو بیساری مثال دی که دهیون تسنگ دلیکنی وسنتارا یعنی (ورکونـکی یا چا) اودسنگ یون دلیکنی (یبی لو) پهغه لری سیمه کی وگڼو. وسنتارا جتما کا (لـکهچی پهدغه نوم یا دیزی) د فاهیان په عصر کی پهسیلون معروف او نا متوو. همدا موضوع دمراواتی اوسانچی دهغو مناظرویوه برخه ده چی مجسمو کی ښودل شوې اودانکل تراوسههم پهمنگولانو کی یو ډیر مشهور نکل دی نوځنگهبهدا ممکن وی چی دتاریخ ددغو پیښوسیمه ادیانا وگڼل شی؟ پهدی برخه کی ځینی مبهم روایات شتهچی لدې موضوع سره اړیکهلري. هغهروایات دادي چی دماوریا اویا موریا واکمنان دساکیا دهغوزلمولهپاتی ځای نیونکوڅخهدی چی د ادیانادې سیمی نه وتښتیدل. اودابه پهدې روایت یولږ څه رڼا واچوی. بودا یان دا تائید وی چی اشوکا له هماغی کورنی څخه وچی بودا ورپوری مربوط وځکهچی هغه دچند را گوپتا له پښته و اوچند راگوپتاد موریانا گارا د واکمنا نو دیوی شهی (ملیکی) اولاد ودغهموریاناگا را هغه ښاروچی دساکیا د هغوز لمولهخوا سیس شوی و چی

ACKU

(کپل وستو) ته‌تښتیدلی وو. نو ځکه د ټول زاړه نکلونه‌چې دسا کیا له کورنۍ سره اړیکه پیدا کوی شاید داشوکا دمستقیمی او یا غیر مستقیمی اغیزی له‌دی کبله اد یا نـا تـه منسوب شـوی وي چـې هغـه یـوستر بـو دایـی واکمـن و . خـو پـه هرصورت داد یانا تاریخ دساکیا دکورنۍ له تاریخ سره ګډ دی . اوپخپله بودا (اوتاراسینا) دخپلو خپلوانو اوعزیزانو ځینی ګڼلو. نوموړ به‌داسی وګڼو چې دانکلونه‌د ادیانا سره‌د ځینو محلی یاکورنی اړیکو څخه راوتلی اوبیا دنورو هیوا دونـو نـکلونو اوروایاتو ته‌لاره کړې‌ده نو ځکه دجنوبی بر څو په‌روایاتو کی دهغه بیل ذکر راغلی‌دی‌چی له‌آسمان‌څخه به‌یی باران راوړل او د(ویسنتارا) دښرل کیدلو سبب‌شویدی‌په‌دې نـکل کی په‌شمالی سیمو کښی دپیل په‌ځای تاووس یادیږی‌او پـه کیسو کی داسی ویل کیږي چی دغه‌تاووس له‌تیګو څخه اوبه راوړلی خو نه ښایی چی‌په‌دی موضوع باندی‌په‌دی برخه کی زیـات بحث‌وشی. دلته‌باید یـوازی همدومره وویل‌شی چی‌اکثر هغه نـکلونه او کیسې‌چی دشمالی برخی په‌روایاتو کی میندل کیږی په‌بویابل شان دادیانا له‌سیمی سره اړیـکی‌لري .

سنګ یون وروسته له‌هغه چی پیښور اونـګارا ها راپوری ورسیدبیرته پـه (۵۲۱ میلادی) کال کښی چین ته‌ستون‌شو .

هیون تسنګ

۶۲۹ میلادی

دغه‌نامتو زایر په (۶۰۳ عیسوی) کال کی د هونان دایالت چئین‌لیو کی چی ایالتی ښار ته‌نژدی ځای و،زیږیدلی‌دی. هیون‌تسنګ د څلو رو ورو ڼو کشری ورو واو په ور کوتوالی کی دخپل دویم ورورله‌خوا چی(چانګه‌تسی) نومیده‌ختیځ مرکز (لو یا نګ)ته‌بوتلل شو وروربی یوراهب و چی‌د(تسنګ تیو) په معبد پوری‌یی اړه درلوده او هیون تسنګ هم‌په‌دغه‌مذهبی‌تولـګی کی په‌دیارلس کلنی کی ومنل‌شو او وروسته‌بیا دهغو ربړونو له‌کبله چی‌د(سیوي) دپاچایی کورنی‌په وروستوموډو کی پیښی‌شول دخپل‌ورور په‌ملتیاد(زیچوین)دایالت‌مرکز (شینګ‌تو)

ACKU

ته پناه یوړه او هلته په شل کلنۍ کې د بشپړ بیکشو یعنې (راهب) په ډول مقرر شو
او وروسته له یو څه مودې څخه د هغه هیواد په ایالتونو کې د یو ډېر ښه لارښود په
تکل کې په سفر ونو پیل وکړ او په پای کې چانګان ته راغی. په دغه ځای کې د فاهیان
او چي ین خاطراتو د ده احساسات وپارول ویې پتېیله چې لویدیزو برخو ته لاړ شي او
له پوهانو څخه د هغو موضوعاتو په باره کې پوښتنې وکړي چې ده یې اندیښمن کړی و.
هغه پدې وخت کې شپږ ویشت کلن و او د همدغه تصمیم له مخې له چنګان څخه د
کانسوهـ د ایالت تسینګ چاو د راهب سره وخوځید او هغه ښار ته چې ورسید هلته
ددمې لپاره پاتې شو. بیا نو د لانچاو خواته وخوځید چې د کانسوه د ایالت د مرکز ښار و.
له هغه ځای څخه د یو مجسټیریټ د یوې ټاکلې بدرګې سره له سین څخه پورې غاړې
لیانګ چاو د کانسوهـ یوې رسمي ادارې ته ولاړ. دا ښار د تبت د سوداګرو او
د تسیو نګ لینګ د غرونو د ختیزې خوا د هیوادونو د سوداګرۍ مرکز و. هغو
سوداګرو ته هیون تسنګ مقدس کتابونه بیان کړل او هغوته یې خپل هدف
څرګند کړ چې غواړي د برهمنانو پاچاهۍ ته ولاړ شي او د بودایي دین کتابونه
ولټوي. په هغه ځای کې ورته ددې سفر ډېرې زیاتې وسیلې او اړتیاوې برابرې شوې
او د هغه ښار د والي د تیري او تجاوز سره سره د دوه تنو راهبانو په پټه مرسته وکولای
شو چې د کوا چاو ښار ته چې د بولو د سین د جنوبي غاړې نه لس میله وړاندې وه
ورسیږي. او داسې ښکاري چې دا هماغه ښار و چې د بلنجیر په نامه یادشوی دی.

له دې برخې څخه هغه د یو ظلمي سړي په ملګرتوب چې ده ته یې د لارښوونې دنده
منلې وه شمال لوري ته وخوځید او د شپې له مخې له سین نه پورې وتل او وروسته له
هغې چې د خپل لارښوونکي په بد نیت پوه شو او د هغه له خیانت څخه
خوندي شو یوازې لومړنۍ تاڼې (دڅار برج) ته ورسید. دا رنګه
پنځه برجونه چې یو له بل څخه سل (لي) (۱) واټن درلودلای ګو (کامل) د هیواد
خواته اوږد شوي او غزیدلي وو. دا له دغې طریقې بیانول ضرور نه و ینو چې دغه

(۱) د وافن واحد دی چې هیون تسینګ ټول واټنونه د همدغه واحد له مخې ښودلي دي.

ACKU

زایږدلومړنی اوڅلورم برخ له ساتونکوڅخه پری ځان خلاص کړاوهغوپرېښود چې په مخه لاړشي اوضرورنه گڼوچې کوان ېن ته دده لهاخلاصه دکی دعاگانی اودهغه په واسطه دده دروحانیت یادبیاتکرار کړو. باید وویل شي چې هغه په پای کی دای گوحد ودوته ورسید او هلته تم شواوله دغه ځای څخه دکاوچانگ (ترفان) دواکمن له خواوغوښتل شودغه واکمن چې په دغه هڅه کی بریالی نشو چې پخپله سیمه کی یی وساتی نو(اوکیسی نی) ته یی هغه ځای ته چې کاراشاره بلل شوی ولیږداوه. اوله هغه ځای څخه (کچی) ته پرمخ لاړ. دلته هغه تفصیلات چې په راتلونکومخونوکی یادشوی موږدکچی له سیمی نه بالوکایابای ته رسوی چې دآکسوپه سیمه کی پروت واوله هغه ځای څخه نوموړی سیلانی شمال خواته دموزارت له کنگل لرونکوغرونوڅخه تیریزی اوپه اوبوخړوبومیدانونو ته رسیږي چې دتسینگ لینگ د (ایسیکول) دجهیل سره نښتی وبیانوهغه دسویه دسین ښیرازی ناوې په اوږدوکی دتاراس ښارته اوبیانجکند اوتاشکند ته مخ په وړاندی لاړ.

دیته اړتیانشته چې له دغه ځای څخه د وړاندی تگ لاره یی تعقیبه کړو ځکه چې هغه خاص مطالب چې په راتلونکو کرښوکی یادشوی او هغه تبصرې چې په هغومطالبوباندی شوی دي د مخ په وړاندی تگ لاره یی په پوره ډول څرگنده کړې ده.

هون تسینگ دهند له سفرڅخه دپامیر، کاشغراودختن دسیموڅخه په تیریدلو خپل هیوادته ستون شواودغه سفر په نیت له خپل هیوادڅخه په ۶۲۹ ع کال کی وتلی واوپه ۶۴۵ ع کال کی بیرته هیوادته ستون شواولاندینی آثاریی له ځانه سره راوړل.

۱ ـ دتاتاگاتا (۲) دبدن پاتی بختورشیان دپنځه سوه غنموپه تول.

۲ ـ دبودادصروزرویوه مجسمه چې پریوې شفافی ستنی باندی وه.

---

(۲) په دغه لیکنوکی له سر نه تر پایه پوری بودا دتاتاگاتا په نامه یاد شوی دی.

۳ ـ دبودایوه مجسمه چې دسندل له لرگي څخه پریوې شفافې چوکۍ باندې جوړه شوې وه .

٤ ـ دبودا یوه بله مجسمه چې هغه هم دسندل له لرگي څخه جوړه شوې وه او هغه مجسمې ته ورته وه چې بودایې دتراياستيماشاله جنت څخه دکوزیدلو په حال کې ښوده .

۵ ـ دیوې شفافي چوکۍ له پاسه دبودادسپینوزرویوه مجسمه .

٦ ـ پر یوې شفافي چوکۍ باندې دبودادسروزرومجسمه .

۷ ـ پریوې شفافي چوکۍ باندې دبودادسندل دلرگومجسمه .

۸ ـ دبودایي دین داویـي لارې د مذهب یوسلوشلیرویشت‌لیـکلي آ ثار .

۹ـ نور آثارچې ټول‌یې پنځه سوه‌شل بنډله وواو په دوه ویشتو آسو نوړل کیدل. په‌هغه کتاب‌چې (دهیون تسینګ ژوند) بلل کیږي دهوی‌لیه له‌خوالیکل‌شوی دی‌ددغه زایرد کتابونودڅپاړی اومړینی‌په‌باب‌چې په پنځه شپیته کلنی کی‌مړشوی دی دیرې‌ګټوري څیړنی‌شوی چې یادونې ته یې‌دلته اړتیانه‌وینو .

موږ به یوازې همدومره زیاته‌کړو چې له هغو ټولو آثار وڅخه چې د هیون‌تسنګ‌له‌خوا ژباړل‌شوی‌لاهم پنځه‌ویشت اثره‌دچین‌د(ترای‌پیتاکا)چی‌مانایې دروایاتو دری‌ټوکری ده(۱) په کلـکسیون کی‌موجوددی اوددې کتابونـو په هغه فهرست‌کی راوړل شوي چې د(بونیو نانجیو) له خوا برابر شوي دي .

په چین کی بودایي آثار

سره‌له‌دې‌چې دا څرګند ووچې دچین‌په لوېو بودایي معبدونوکی‌د(ترای‌پیتاکا) د ترجموکاپي ګانې موجودې دي ، خو ددې کتابونو بشپړ شمیر انګلستان ته‌راوړل شوی‌نه‌و اووروسته بیا په ۱۸۷۵ کال کې د جاپان حکومت داکتابونه

(۱) دبودا یا نو سپیڅلی کتاب .دبودا هیڅ ښودنې اوآثار دهغه تر مړینې وروسته تر دوه دریو پیړیو پورې نـه وو لیکل شوی ،نو نـه شي ویل کیدلای چې (ترای پیتا ک) بـه تر کومـه ځایـه ربښتیا وي(منځب)

ACKU

په بشپړو دول انګلستان ته ور کړل او اوس د (اينډيا افيس) په کتابتون کی دی.

ددې کتابونو په باب به دهغه راپورمتن راوړل شي چې په انګلستان کی دهند دچارو له پاره ددولت د وزير له خوا برابرشوي و .

دهغو چيني سيلانيانو چې دميلادی تقويم په لومړيو پيړيو کښي بې هندته سفر و نه کړی دليکنو ارزښت او قيمت چې تفصيلات يې په دې کتاب کی نېود ل شوی پوره څرګند دی اوديری څيړنی ته اړتيا نه لری. زه دېر خوا شيني يىم له هغو کتابونو نه چې ايـم . ستماس جولين دخپل کتاب (Vil de Itiouen Tsany) په سريزه کی پری تبصره کړې او فکر يې کاوه چې په جاپان کی به موجود وي هيڅ يو کلـکسيون کی نه و، خو لاهم يو څه هيله شته چې هغه کتابونه به په جلادول په کوم ليری معبد کی منده کړای شي. کيدای شي چې پخپله په چين کی وموندل شي .

تراوسه هم زما عقيده همداده. زه فکر کوم چې که هونان فواود هغه په ګاوندیو سيمو کی پلټنه وشي موږ به دهغو کتابونو په باب څرك ترلاسه کړو چې ورك شوی دی. او زما نظر به په دې حالاتو اړخ لګوی هغه هڅی چې د دغو کتابو د موندلـو لپاره شوی دی چې د (تړای پيتاکا) په کلـکسيون کی دی ناکامی شوی دی . اودا دبودايي کتابونو په باب په چين کی د لستونو دنشتوالي اغيزه ده اوڅرنګه چې په چين کی بودايي معبدونه ګوښی او په ځان ته ځايونو کی يو له بل نه لری پراته دي نوزه په دې عقيده لرم چې دا کتابونه به اوس هم وي اوحتی هغه اصلي نسخې به يې چې دهغو په باب هيڅ معلومات نه لرو لاهم موجودي به وی.

دلته زه غواړم چې ايم: ستماس جولين ته خپله مننه له دې کبله څرګنده کړم چې ددې کتاب اونورو آثارو په برخه کی مې دهغې دچيني ژبی له معلوماتو او پـوهی نه مرسته ترلاسه کړې ده .

که چيری دهغه د (سی-يو-کی) ژباړه تراوسه په لاس کی وای نو زه به د هغې پرپله نه وای تللی، خو څرنګه چې دهغې اثر ډيرو وختونو راهيسی نه دی چاپ شوی او ددغه کتاب له پاره هيله په پرله پسی توګه مخ په زياتيدو ده ماهڅه کړې چې

دهغه چینی سیلانی یون لیک (سفرنامه) پهجلاډول پهانګلیسی ژبه واړوم . زه د(جیمز) بوګس ایل ایل بی دهغی مرستی ډیرمننه کوم چه دچاپ په وخت کی یې ددغوتړو کونواهتمام پرغاړه واخیست اوله بودایی لرغونپوهنی (ارکیولوجی) اوداډبیاتوسره دهغه نژدې اشنایی به هغوتبصرو ته لوړارزښت وبښي چی په راتلونکومخونوکی به یادشي .همدارنګه دمتن اوپاڅوړ (تعلیقاتو) پـه برخـه کی دهغوی مننه کوم .

همدارنګه دډګرو ال (یول) اوډاکټرار. روستچی دهغوی دورځنیومرستو اوتوصیی ویاړپه تیره چیدا ینډیاافیس کتابونته زمادتګ په وخت کی راپهبرخه وهمننه کوم.مادزیاترو لیکوالوتبصرو تهچی زمادهغه کوچنی کتاب(بودایی سیلانیان) په باب یی کړې وې اوپه ۱۹٦۹ کسال کی خپور شوی وپـه سرسري نه دي کتلی داوخت زه ددې‌بجوګه‌شوی یم چی‌داډبیاتوپه‌ډګرکی یوتکړه‌کارکونکی وګڼل شوم،نوځکه مادهغولیکوالوله وینااووسره دتوافق‌اویانه‌توافق‌مثالونه‌نه‌دي‌راوړي. اوپه‌لوي‌لاس‌می‌دا کار کړی ،ځکه‌چی زماقصد دګرامردیوفصل‌لیکل‌نه‌دي،بلکی دلته زماهیله داده چی دیومذهب په باب څوټکی وړاندي کړم .

اوس به زه‌دفاهیان اوسنګ‌یون دسفرنامو په ژباړه‌پیل‌و کړم.اودلوستونکی پام به ددې کتاب داکثروتبصرواوڅرګند ونوپه برخه کی دځپل بل کتاب بودایی سیلانیانچی‌دهغوتفصیل په دې کتاب کی نه ځاییږي اصلی کاپی ته وروا ړوم .

«دفاهیان سفرونه »

دبودایی ــ هیواد ــ ثبت شوي توضیحات

لیکوال: فاهیان‌دسنګ‌دکورنی‌ساکیا

٤٠٠ میلادي کال

۱ــ فاهیان کاه چی په چانګان (۱) کی استوګنه درلوده د(وینایاپیتاکـا) په نیمګړي حالت خواشینی ښکاره کوله چی ورسته بیاد همدغـه خواشینی لـه مخی

(۱) دشنسیکلی کار دایالت پخوانی مرکز چی اوس شیګان فو بلـل کیږی.

دهنګ شي په دوبم کال کې چې دچيې هساى (۱) کال وهغه لـه هـوى کينګ ، تاوچينګ ، هوى تينګ اونوروراهبانوسره موافقه وکړه چې منډته د(و يـنايـا) دقواعدو دپيدا کولو لپاره لاړشي .

دوى چې له چنګان څخه په سفر پيل وکړ دلنګ له سيمې څخه پوري وتـل او(کې ين کو ي) هيواد ته ورسيدل دلته دوى دباراني فصل په موده کې دمه وکړه. کوم وخت چې دباران فصل تيرشودوى وړاندى لاړل او(نيـوتسان) هيـواد تـه ورسيدل . دچانګ ليوله غوندى څخه تيرشول اوچانګ يهـ ته ورسيدل چې يوه پوځي اده وه . په دغه وخت کې په چانګ يه کې ديـره ناکـراري وه اولاري بندې وې دچانګ يه پاچادوى تم کړل اودميلمه په څير يې خوشاله وساتل.دلته يې دچې ين ، هوى کين،سانګ شاو، پاويون ، سـانګ کين اونوروسره وکتل اوپه دې خوښ شول چې ديورازفکرخاوندان وو،نوپه باراني فصل کـې سره يـوځاى پاتې شول.کوم وخت چې باراني موسم پاى ته ورسيد دوى بيـامخ پـه وړانـدي روان شول چې يون هوانګ ته ورسيزي. دلته ښايي چې استحکامات لـه ختيز لوري نه لويديز لورى ته اتيا (لى) اوله شمال څخه جنوب ته څلويښت لي وي دوى تول دلته يوه مياشت اوشوورځې تم شول .کله چې فاهيان اونورو(چې ټول سره پنځه تنه نارينه وو) لومړى ديورسمي شخصيت پـه ګـادى کې سفرپيل کـړ بياهم دپاويون اونورونه بيل شواودتون هوانګ سيمې اداري مشر(لى هو) دوى ته وسايل برابر کړل چې له بيابان څخه تيرشي (۲) په دې بيابان کې زيان رسوونکى شيطانان اوګرم بادونه ووچې که خلك ورسره مخامخ شي له يوه مخې مري . اوپه فضاکې يې الوتونکي مرغان اوپه ځمکه کې يې څاروى نشته.

اوسترګې چې څومره ښکار کولى شي داګ اووچ بيابان ښکاري. په دې بيابان کې دلارې پيژندل دمړوانسانانو دپرګوهډوکوله مخې ممکن دى، ځکه هغه هـډ وکى

---

(۲) په دې برخه کې ديو کال اشتباه موجوده ده چې پـه اصل کې دکليز لـه مخه کلمه بايد (Kangiz) وى چې څلور سوه يا (۴۰۱) کالـه کيږى .

(۳) دلاپ بيا بان (مارکوپولو)

دابنیي چې هغې خواته انسانان راغلي. دوی په دې بیابان کې له اوولس ورځي سفر څخه وروسته چې د ۱۵۰۰ لي واټن برابر سفر کړی وو، د شن شن هیوادته ورسیدل.

II :- داهیواد کاږ اووچ دی دعامو خلکو جامې یې شډلې او د چین دخلکو دجامو غوندې وې، خو دچین له خلکو څخه یې جامې یوالحې د دول له پلوه یعنې دسرجې اووږینو تکرانوله پلوه توپیر درلود. ددې هیواد پاچادبودا ددین درناوی کوي، دلته دځلور روز ر و تنو په شاوخوا کې راهبان موجود دي چې ټول یې دوړی لاري (۱) پیروان دي. ددې ځای عام خلک دهند ددین پیروان دي. ځینې خلک یې دپاکوزړ و نو ښاوندان او ځینې یې عوام دي. له دې ځای څخه لویدیزې خواته ددوی په تنګ لوري کې ټول هیواد و نه چې دوی ورنه تیر شوي ددغو ملحوظاتو له مخې یو راز وو، یوازې خلکو یې دژبې له مخې توپیر درلود. دبودا خاصو پیروانو ټول هندي کتابونه او هندي ژبه لوستله او ویله. وروسته له هغه چې دوی دلته یوه میاشت یا څه زیاته موده پاتې شول بیاهم دپنځه لس ورځو په مزل شمال لویدیزې خواته ولاړل او (اویی) یا (اوکی) ته ورسیدل د (ویی) راهبان هم دځلور و زرو تنو په شاوخوا کې دي، چې ټول یې دبودایی دین د کوچنی لارې پیروان دي. ددوی مذهبی قواعد ډیر روښان او څرګند دي په کوم وخت کې چې د (تسی ین، زلمی راهبان دلته راغلی دراهبانو په قواعدو نه پوهیږي، څرنګه چې دلته فاهیان ته د کنګ سون نومی سړی چې دهینګ نانګ یو رسمي شخصیت واو دفو کور نی څخه حمایت او پاملرنه ور په برخه وه فاهیان یې دوه میاشتی او څو ورځی دلته پاتې کړاو ددې ځای څخه بیابیرته پاویون او نورو ملګروته ستون شو (۲) په پای کې دویی دخلکو دهغه عادت له مخې چې دمیلمنو پالنې یې نه کولې چې ین، هوی کین او (هوی یو) بیرته د کاوچنګ خواته

(۱) دبودایی دین په دوړو مذهبو یا دوه دوله عقیدو ویشل شوی ګن شمیر یې دشمالی سیمی بودایان د (مهایانا) یا دلویی لاری معتقدین ګڼل کیږی. نورو بودایانو تـه دهنایانا پیروان یعنی دکوچنی لاری پیروان ویل کیږی. (محب).

(۲) له دینه دا څرګندیږی چې فاهیان (ویی) تـه دلاپ ټاپو اودتاریم دسین لـه لاری ستون شوی و اونور ملګری یې دتون هوان څخه پـه بله لاره تللی وو.

ACKU

لاړل چې دسفر اړتیاوی برابري کړي. فاهیان اونورو ملگرو یې چې فو کنگ سون سوغاتونه ورکړي وو اودهغه منثې یې کولې جنوب لویدیزې خوانه سفر وکړ. ددوی دسفر دلارې پهسر آبادی اویاخلک نهوواودلارې دسختوالي اود سیندونو له کبله هغهربړونه چې دوی گالل بې ساري وو، نودیوې میاشتې او پنځو ورځومزله څخه ورسته یې وکولای شول چې ختن تهورسیږي.

III :- داهیوادیو بسیا اوشتمن هیوا د دی او خلک یې هم ډیر بډای دي. اوله یومخې دبودایی طریقې پیروان دي. دخپل منځې خوښې لپاره مذهبي سرودونه ږغړي. دراهبانو شمیر دلته زښت زیات دی اوټولو راهبانو ته تیاره ډوډۍ ورکول کیږي. دلته خلک خوارو واره اوسي اودخپلو کورونو ومخې ته واړه برجونه جوړوی چې لوړوالی یې لږترلږه شلوفوټو ته رسیږي. راهبان دنورومسافرانود پاره کورونه لري چې دټولواړتیاوې پکې ترسره کیږی. ددې ځای واکمن فاهیان او نورو ملگروته یې پهیوه معبد کې ځای ورکړچې گوماتی نومیده. گوماتی د (لویی لارې) دمذهب یومعبد وو چې درې زره راهبان یې درلودل.

کله چې دوی دشپې دډوډۍ له پاره ددوډۍ خونې ته ننوتل ډیر درانه ښکاریدل او په ترتیب سره بهدډوډۍ له پاره پهخپلو ځایونو کې کښیناستل او په ډوډۍ باندې به ټول غلي وواود هیڅ اوازنه اوریدل کیده. کله چې ډوډۍ ویشونکي ملگري دوی ته ډوډۍ ورکولې دوی حق نه درلود چې یوله بل سره وغږیږي او یوازې په لاس یې سره پوهول. هوی کینگ اوتاوچینگ او (هوی تا) د (کی شا) دهیواد خواته مخ په وړاندې وخوځیدل، خو فاهیان او نور ملگري یې چې غوښتل یې دمجسمو د ایستلودعنعنوي مراسمو ننداره وکړی درې میاشتې اوڅوورځې هلته پاتې شول.

په دې هیواد کې څوارلس لوی معبدونه وو او کوچني معبدونه خویې لـه شمیره وتلي وو. دوی دکال د څلورمې میاشتې لهلومړۍ ورځې څخه دښارواټونه جارواوا وبه کول اوبازارونه به یې ښکلي کول اود ښاردوره له پاسه به یې یو لوی تجیر اوچترۍ لگوله اوهرراز دسینگارشیان به یې استعمالول دا هماغه

برخه وه چې پاچا او ملکه او ددربار نورتې ښځې به پکې کیناستلې . دګوماتې
نومي معبد راهبانو چې دلویې لارې د مذهب پیروان وو او په خاص ډول دپاچا
له خوا د هغوی درناوی کیده په لو مړي سر کې د خپل معبد مجسمې ددله ئېز
تګ مراسمو کې تیرولي. دوی به له ښارنه څه ناڅه درې یا څلور (لی) وړاندې
د مجسمې دلیږدولو له پاره د څلور روارابو یوه بګې جوړوله چې د هغې بګې
لوړوالی به دیرش فټه واود یوې ګرځندې ماڼۍ غوندې به ښکاریده . دغه بګې
به په اووه ډولو ارزښتنا کومرغلرو ښکلې کیده اودپاسه به یې څومبکونه اوځوندۍ
ځړول کیدل اوچترۍ به پرې درول کیدلې بیا به نومجسمه ورباندې اینبودل
کیده اودوه ئنه روحانی شخصیتونه به دمجسمې په خواوو کې ولاړوواو دمجسمې
په غاړه کې به د سرواوسپینوزروګاڼې اچول شوې وې کله به چې مجسمه
له ټاکل شوی ځای نه سل ګامه وړاندې برخې ته رسیده پاچا به خپل پاچایی
خول له خپل سرڅخه ښکته کاوه او نوي کالي به یې اغوستل اوبیا به د مجسمې
خواته دهغو ګلانو اوعطرونو سره لوڅې پښې روان شو چې له ښاره راوړل شوی وو
چې پاچا پسې به هغې لوری ته نوردرباریان روانیدل اومجسمې ته درسیدلو سره
جوخت به دوی ټولوسرونه دمجسمې په پښوکې ټیټول او په لمانځنې اوعبادت
به بوخت شول دلمانځنې څخه وروسته رنګارنګ ګلان پرمجسمې باندې شیندل
اوخوږبویه لرګي به یې سوزول اوښارته دهغې دننه ایستلو په وخت کې به دپاچا
میرمنې اونوروددرباري ښځوهرراز ګلان شیندل اوددغومجسمو به ازراز لمانځنې
کیدلې دمجسمو دلیږدولو بګې به بیل بیل رنګونه درلودل اودهغه ځای هرمعبدبه
یوه ورځ د مجسمې دایستلو مراسم درلودل چې دا مراسم به لومړۍ ورځ پیل
کیده اوترخوارلسمې ورځې پورې به روان و اوبه کوم وخت کې به
چې دغه ټول مراسم پای ته ورسیدل بیا به نو پاچا او ملکه بیرته پاچایی
ماڼۍ ته ستنیدل . له ښارڅخه اووه یا اته (لی) لویدیزه خواکې یو معبد چې
دپاچایي نوي معبد په نامه یادیده ددغه معبد دجوړیدلو کارپه اتیا کلو کې سرته

رسیدلی واو ددر یو پاچا یا نو دپاچایی په موده کی بشپړ شوی و. ددې معبد لوړ والی شل چانګ وچی (۲۹) ګامه کیږي .او په حکا کی اونوروتزئیناتو ښکـلی شوی و اود سر واوسپینو زرو په پوښو نو پوښل شوی اود بام دپاسه یی هر ډول غمی او قیمتی کانې کښینول شوي وې. دمعبد دبرج شاته دبو دایو سالـون جوړشـوی و چی ډیر پرتمین و. دمعبد پایی (ستنی) ورونه اودکړ کیوچو کاټونـه ټول دسرو زرو په پوښو نو پوښل شوی ووسر بېره پر دې هلته دراهبانو هستو ګنځی هم ډیر پرتمین وو اوله بیان نه په وتلی اندازه ښکلی شوی وو. ددغه معبد دښکلی کولولـه پاره دتسیو نګ لینګ دختیز ې خوا شپږ هیو ادو نـوخپل هغه قیمتی غمی چی د شخصی ښکلا له پاره ډیر کم کارول شوي وو ور کړل .

IV :- د څلـورمی میاشتی د مجسمو د را ایستلو لـه مرا سموڅخه وروسته سنګ شاو نومی راهب چی د فاهیان لهملـګرو څخه و د یوتن تا تاری (هو) سره د (کی پین) (۱) خوا تـه وخوزیـد فاهیان اونـو رملـګری یـی د تسیوهـو (۲) خواته لاړل دوی پنځه ویشت ورځی مزل وکړ او بیا دې پا چایی تـه ورسیدل ددې ځای پاچا په دینی چارو کی ریښتینی او کلـک و . هلته هغه ځای کیزرتنه یازیات راهبان ووچی ټول د لویـی لارې دمذهب پلویان وو . وروسته له هغه چی دوی پنځه ورځی دلته تم شول دڅلورو ورځو پهمزل جنو ب خوا ته لاړل او دتسیو نګ لینګ غرونو ته ننوتل بیاچی (یوهو ی) ته ور سید ل پخپلو مذ هبی استراحتونو یسی پیل وکړ کوم وخت چی مذهبی استراحت پای ته ور سید پنځهویشت ورځی یـی مزل وکړ او د کیشا هیو ادته ورسیدل دلته دوی بیا دهوی کینګ او نورو سره یوځای شول .

V :- ددې هیواد پاچا پانچیو سی (پنچاورشه) ساتی چی په چینی ژبه کی لو یه پنځه کلنه غو نډه بلل کیږی . ددغی غو نډې پهوخت کی به هغه د څلو رو خواو پو ه خلـک (شر امانان) راغوښتل چی دوی بهلـکه دوریځو غو نډی سره راغونډ

(۱) کابل
(۲) ښایی دیارکند سیمه وی

شول . کوم وخت کی به چی سره راتول شول ده به د راهبانو د غونډې کولو ځای ښکلی او سمبال کړ او ربښمین بیرغونه به یې وځړول او لویې خیمې به یې ودرولی ، له سرو او سپینو زرو څخه به یې ګلان جوړ کړل او د تخت شا ته به یې وریښمین توکر خور کړ او د راهبانو چو کیو پورې مربوط سامانونه به یې سمبال کړل او پاچا او وزیرانو به یې مذهبي تحفې د پسرلي په وخت کی دیوی ، دوو او یا دریو میاشتو لپاره ورانډې کولې کوم وخت به چی د پاچا له خوا جوړه شوې غونډه پای ته رسیدله وزیران به یې هڅول چی دوی دې خپل نذرونه ور کړي . بیا به نو دوی دیوې ، دوو دریو او یا پنځوو رځو لپاره سوغاتونه ور کول او د سوغاتونو ور کول به چی پای ته ور سیدل پاچا به د غونډې له لوی مشراو وزیرانو څخه هغه آس اخسته چی دی به ور باندې سور یده له اس سره به پاچا ته زین او واګی هم ور کول کیدل او پاچا به بیا په هغه آس سپر یده او دول دول مرغلرې او سپین توکران به چی راهبانو ور ته اړتیا درلوده هغوی ته ور کول کیدل او بیا به بیر ته ترې په مناسبو بیو پیرودل کیدل .

داهیواد غرنی او سوړ دی دلته دغلو دانو زیات دولونه نه کرل کیږی او یوازې غنم پخیدو ته رسیږي . راهبانو ته د خیراتونو د ور کولو د پور ته نی دود د تر سره کیدو له ور ځونه وروسته به د سړ و فصل راته او هوا به ور ځ په ور ځ سړیده او سهار مهال به دیر ساړه وو . نو ځکه پاچا هر کال راهبان هڅول چی غنم په دمونو او دعاګانو پاخه کړي او وروسته له هغې دې خپلې برخې واخلي په دې هیواد کی یو لو ښې دی چی تهګی زیږوی او په بو دا پورې اړه لري ددې لوښي رنګ دبودا کیچکول غوندی دی . پدې هیواد کی د بودا یوغاښ هم شته د هیواد خلکو د دغه غاښ په ویاړ یوه ستوپه جوړه کړی ده دلته څه د پاسه زرتنه راهبان دې چی تول د (کوچنی لاري) د مذهب پیروان دی . دغرونو دختیز لوري خلکو د (تسی ین) هیواد دخلکو په څیر شډلی جامې اغوستلې خو دا جامې له ورینو او سرجی توکرانو څخه تو پیر درلوده . دخلکو مذهبی دودیو له بله دومره توپیر درلود چی بیخي ثبت او

ACKU

لیکل کیدای نشو . دا هیواد دتسیونګ لینګ دغرونو دلړی په منځنی برخه کی پروت دی. دتسیونګ لینګ نه وراندې بوتی ، ونی او میوې تولی (له هغو څخه چی مخکی لیدل شوی وی) توپیر درلود یوازی بانهس، انشی لاو (انار) اوګنی یی هماغه رازوو .

VI : ـ لدی ځای څخه مخ په وراندې دشمالی هندخوا ته په منزله کی د یوې میا شتی له تیرولو څخه وروسته موږ و کولای شول چی دتسیو نګ لینګ څخه تیر شو. دتسیونـګ لینګ دپاسه په ټول کال کی اوری اوژمی واورې پرتی وي. سر بیره پردې په دغه سیمه کی زهرلرونکی ښاماران هم شته کوم و خت چی بد نیت ولری بیانو زهر ،بادونه ، باران ،واورې ،دشګودورې او کاڼی تویوي. ددې سیمی خلکـو ته (تخارا) یعنی دواورینو غرونو سړي وایی .دتسیو نـګ لینګ څخه چی تیرشو شمالی هندته رسیږو اودهغی سیمی سرحد ته په ورننو تلو سره یو کوچنی هیواد دی چی تو لی (۱) ګښل کیږی د لته بیاهم د راهبانو تو لګی موجـود دي چی د کوچنی لاری په عقیدې پوری اړه لري . په پخوا زمانو کـی پـه دې هیواد کی یو ارهټ (دبرخی خاوند یاولی)وچی دکودو پـه زوریی یودلرګودتوږنـی او کیندنی یوپیاوړی یـی د(توشیتا) جنت ته یـووړچی د(مایتیریـا بودهی ساتوا) (۲) لوړوالی ، پنډوالی،رنګ اوځیره وو ینی او بیایـی مجسمه په هماغه شان دلته جوړه کړی. هغه دکتنی لپاره درې ځلی هغه جنت ته وخوت اوپه پای کی یـی هغه مجسمه بشپړه کړه. ددې مجسمی اوږدوالی اتیافو ته اودپښواوږدوالی یی چی یو ه په بلی باندې اړول شوې جوړې شوې وې،اته فو ته دی. دمذهبی روژی په ورځو کی دا مجسمه ځلیدونکی وی. دخوا وشا پاچایان دی مجسمی ته په هدیو او شکرانـو کی یوله بل سره سیالی اورقابت کوی دا مجسمه له پخوانه پدی هیواد کی ده .

---

(۱) دا سیمه دهیوان تسینګ لـه خوا د(تالی لو) د وادی پـه نامـه یاده شوی ده.

(۲) دبودا دین یو ګن شمیر پیروا ن عقیده لری چی ګوتم بد هوچی پـه بودا یی مشهور دی دا هیت یا بودایی روح دتجسم دبیشمیره لړی یوه بڼه اوتجسم وو. دکلی اومجموعی روح دغه مجسم افراد دبود یسا توا پـه نومونو یادیدل.(محب)

VII :ـ دوی دتسیونگ لینگ په اوږدو جنوب لویدیزی خواته پنځه لس ورځی مزل وکړ ددوی دمزل لاره سخته او په هره برخه کی غوڅه شوی وه او په هر ځای کی یې لوی گړنګونه وو. غرنی څنډه یې دیولوړ دیوال غوندې و ه چی جگوالی یې لس زره فوټو ته رسیده او په لیدو به یې دهر چا سترگو له سره تور خوړ او مخ په وړاندی دتللو په وخت کی دگامونو دنه بنوئیدلو دپاره ودده نری لاری لاندی یوسین وچی (سین توهو نومیده) په پخوا وخت کی خلکو په تیاگو کی کوتی کینلی وو چې لاره جوړه شی هغو خلکو دزینو غوندی څنډو کی پاټکی جوړ کړی وو چی دهغو تولو پاټکو چی غره نه دتیریدلو لپاره جوړ شوي وشمیر اووسوو ته رسیده دهغو زینو نه چی موږ تیر شو بیانو دسین نه دپوری و تلو لپاره دځوړندو رسیو پل ته ورسیدو او په هغه باندې دسین نه پورې وتو. دسین ددواړو غاړو دمنځ فاصله اتیا گامه وه دا اندازه په (کیویی)(۱) کی لیکل شوی ده. خودی ځای ته دهنانو (چانگ کین) او (کان ینگ) رسیدلی نه وو دلته دراهبانو یو ټولگی له فاهیان څخه پوښتنه وکړه چی آیا خلکو ته دامعلوم وو چی ختیزې خواته دبودا ددین خپریدل څه وخت پیل شول فاهیان ځواب ورکړ ماچې دهغی سیمی له خلکو څخه پوښتنه وکړه هغو ټولو راته وویل چی دلته یو روایت شته چی د(مایتریبا بودیساتوا) دمجسمی دجوړیدو له وخته دغه دین دلته پیل شو او وروسته بیا ځینی هندی پوهانو دسین شاته (دهرما ـ وینایا) ولیږ له هغه مجسمه دبودا د (نیروانا) څخه دری سوه کاله وروسته جوړه شوی وه چی د (چاو) دکورنۍ دپینگ وانگ دپاچایی عصر و. نوله دی کبله موږ ویلی شو چی ددغی لویی عقیدی خپریدل له دغه وخته پیل شول. نو که چیری (متریبامهاساتوا) دسا کیاوارث او ځای نیونکی نه وای هری خواته دری مرغلری چاخپرولی شوای؟ دسرحدو نو خلک له دینی قواعدو څخه څنگه خبریدل؟ لکه څنگه چی موږ په یقینی دول پوهیږو له دغه مرموز انقلاب دپیل بنسټ دبشر کار نه دی نو (دمینگ تی) خوب هم همدغه رنگه و.

VIII : دسین نه په پوری وتلو موږ داوچینگ (اودیانا) هیواد ته راغلو. داوچینگ

---

(۱) دهغه امپراطوری توپوگرافیکی تفصیلات.

PROPERTY OF ACKU 23048

هیواددشمالی هند پیل دی دلته ټول خلك دمنځنی هندپه ژبه غزیږي منځنی هندهغه سیمه ده چې دوې ورته منځنی هیواد وایی ددې ځای دخلکوجامې ، خواړه او ښیاك هم دمنځنی هند خلکو غوندې دي. دلته بودایی مذهب پورهوده کړی. دوی هغو ځایونوته چې راهبان پکې تم کیږی اوشپې تیروی (سنګ هاراما) وایی . دلته ټول پنځه سوه (سنګ هاراما) شته . دا ټول د کوچنی لارې دعقیدې په پیروانو پورې بیله استثنا څخه اړه لری .

که یوپردی بودایی راهب (بیکشو) دې ځای ته راشی دوی ورته ددریوو ورځو لپاره ټولی آسانتیاوې برابروي او پالنې یې کوی وروسته له دریوو ورځو څخه ورته هیله کوی چې کوم بل ځای ځان ته پیدا کړي چې پکې واوسیږی. داسی یوروایت دی کله چې بودا شمالی هندته راغی ددې هیواد کتلو ته هم راغی او دلته ددی ځای دخلکو لپاره دخپلو پښو منځ دمیراث په دول پریښود. دغه منځ د یوتن دعقیدی په تناسب کله اوږد او کله لنډ وي. دامنځ تر اوسه هم په همدغه دول دی . سربیره پردې هغه تیګه چې بودا یووخت کی خپلې جامې پرې غوړولی وې اوس هم همدغه ځای کی پرته ده.

ددغې تیګې لوړوالی $\frac{2}{10}$ ۱چانګ(۱) او سوریې له دوو چنګو څخه زیات دی ددې تیګې یوه خوا شویه ده . درې تنه زایرین هوی کینګ ، تاوچینګ او هوی تا مخ په وړاندې ننګرارا ته لاړل چې دبودادسیوری زیارت وکړی فا هیان او نور ملګری یې همدلته په بارانی فصل کی پاتی شول بارانونه چې ودریدل بیانو دوی سوهوتو (سوات) هیوادته لاړل .

IX : پدې هیواد کی هم بودایی عقیده په عام دول دوده ده اوهغه ځای دی چې په پخوا وختونو کی (ساکرا) ددیواګانو واکمن په خیالی دول له خپل ځان څخه باز او کوتره ددې لپاره جوړ کړه چې بودیساتوا وازمایی هغه خپله غوښه غوڅه کړه او بازته یې ورکړه چې کوتره وژغوری . کوم وخت چې بودا روحانی تنویرو ګاته

(۱) د اوږد والی واحد.

او پدي ځاى کي له خپلو پيروانو سره روان وو هغوى ته يې وويل (دا هغه ځاى دى چي ما په پخوانى زيږيدنه کي خپله غوښه د کوترى دژغورنى لپاره دتاوان په دول ور کړې وه) دبودا له دې وينا څخه خلك په حقيقت پوه شول او په هغه ځاى کي يې يوه ستوپه جوړه کړه او په سرو او سپينو زرو يې ښکلې کړه .

X : له دې ځاى څخه ختيز لورى ته له پنځو ورځو مزل څخه وروسته موږ گندهارا (کين تو وى) هيواد ته ورسيدو دا هغه ځاى دى چي دا شو کازوى (دهرماور دهانا) پرې واکمنى کوله بودا هم پدې هيواد کي کوم وخت چي يو بوديساتوا و خپلى ستر گى يې ديو سړي لپاره دخيرات په ډول ور کړلي . په هغه برخه کي هم خلکو يوه ستوپه جوړه کړې ده چي په سرو زرو او سپينو زرو سينگار شوى . ددې هيواد اکثره خلك دبودا ددين د کوچنى لارى دعقيدې پيروان دى .

XI : لدې ځاى نه ختيز لورى ته د اوو ورځو په مزل يو هيواد دى چي دچوچاشيلو (تاکزيلا) په نامه ياديږى په چيني ژبه کي دچوچاشيلو معنى دسر غوڅيدل دى کله چي بودا يو بوديساتوا و خپل سر يو سړي ته خيرات ور کړى و چي ددې ځاى نوم ول هم له هماغه کبله دى . له دې ځاى نه نورهم ختيز لورى تــه د دوو ورځــو له مزل څخه وروسته موږ يو ځاى ته ورسيږو چي دلته بودا ديو نهار (وزى) پر انگ مړيدلو لپاره خپل ځان ور کړ . په دغو دوو ځايونو کي هم ستوپې جوړې شوې دي چي په هر ډول مرغلرو سره ښکلي شوى . او دى ځاى ته دگاوند يو هيوادو نو پاچايان ، وزيران او خلك يو له بل سره دخيراتونو په ورکولو د گلانو په شيندلو او بيله څنه او تم څخه د ديوو په بلولو سيالي کوې . دغو ستوپو او دوه نورو ته چي مخکي وويل شوې ددى ځاى خلك څلور لوې ستوپې وايـى .

XII : د گندهار اله هيواد څخه جنوب خوا ته دڅلور وورځو مزل نه وروسته موږ فولوشا (پيښور) هيواد ته راغلو . په پخوانيو زمانو کي کله چي بودا له خپلو پيروانو سره اخوا ديخوا په گرزيدو بوخت وو دى هيواد ته په رسيدلو انندا ته داسي وويل زما تر مړينى وروسته به ددې هيواد يو پاچا چي کنيکا (کنيکايا کنيشکا) به يې نـوم

ACKU

دلته به په دې برخه کې یوه ستوپه جوړه کړي . وروسته له هغه چې کنیشکا و زیږید یوه ورځ د ځایونو د کتلو په سفر بوخت و په دغه وخت کې ساکرا (د دیوګانو پاچا) په دې هیله چې د کنیشکا په فکر او هوډ پوه شي دیوورو کي شپانه هلك په بڼه واوښت او د سرك په غاړه کې یې دیوی ستوپې په جوړولو پیل وکړ پاچا ترې پوښتنه کړه چې (څه کوې؟) هلك ځواب ورکړ : د بودا برج جوړوم . پاچا ورته وویل (ډیر ښه) . په دې برخه کې پاچا د هغه ورکوټي هلك د برج د پاسه یو بل برج جوړ کړ چې لوړوالی یې له څلویښت څخه زیات وو او دقیمتي کانو په ټولو ډولونو سینګار شوی و . ټولې ستوپې او معبدونه چې دې زایرینو د خپلو سفرو نو په وخت کې لیدلي وو هیڅ یو یې د ښکلا ، ښې او ټینګوالي له مخه له دې ستوپې سره د پرتلې وړ نه وو ، نکلونه وایي چې دا ستوپه په (جمبودویپا) کې له ټولو برجونو څخه لوړه وه . کوم وخت چې پاچا دغه برج بشپړ کړ . هغه کوچنی برج د دې برج له جنوب څخه راووت او د دې ستوپې څخه څلور فوټه اوږد و دریډ .

د بودا کچکول لا هم په دغه هیواد کې دی . په پخوا وختونو کې د (یوی چی) یو پاچا له خپل لښکر سره راغی چې پر دې هیواد باندې یرغل وکړي او د بودا کچکول ترې یوسي نو چې دا هیواد یې ونیو ویې غوښت چې هغه کچکول واخلي او لاړ شي نو ځکه یې په مذهبي لمانځنو پیل وکړ او کوم وخت چې عبادت و کړ بیانو په یولوی پیل ځل او نور سامان کیښود او کچکول یې د هغه پیل د پاسه بار کړ . د کچکول له ایښودلو سره سم پیل په ځمکه وغورځید او ویې نه کړای شول چې پاڅیږي بیا یې د څلورو ارابو یوه ګاډۍ جوړه کړه چې پر هغې باندې کچکول کیښودل شو او په پیلانو پورې وتړل شوه چې کش یې کړي خو دې پیلانو هم هغه کش نه کړای شو بیا پاچا پوه شو چې د کچکول سره ده دار یکي او رابطې و خت نه دی رسیدلی نو په داسې حال کې چې خواشیني او پښیمان و په هغه ځای کې یوه ستوپه او یو معبد جوړ کړ . سربیره پر دې یې په هغه ځای باندې ساتونکي مقرر کړل چې د خلکو د خیراتونو ځارنه وکړي .

دلته اووه سوه تنه راهبان دي‌چي غرمه‌نژدې شي راهبان د خیرات کچکول راباسي او دهغه په‌نامه له (اپاسا کاو) سره هرډول صدقې کوي او وروسته بیا دغرمې ډوډۍ خوري په‌هغه وخت کي چي‌دوی دښو بو یونو ډرو کي او شونتې لگوي بیاهم هماغه عمل‌تکرار وي . په‌دی کچکول کي اتلس لیتره ځیز ځایږی دا کچکول گډرنگ‌لری خوتوروالي یې زیات‌دی اوهره برخه یې‌ددوه لسمی په‌اندازه پېړه ده چي ځلیدونکي او روښان ښکاری . غریب خلک چي په دی کچکول کي یوڅو گلان واچوی هغه دکیږی خوشتمن خلک چي په سوونو منه گلان‌پکي واچوي بیایې هم‌دکولی نه‌شي پاویون‌اوسانگ کینگ‌دبودا کچکول ته‌دعقیدت پیشکش‌وکړاوبیانوبیرته لاړل.هوی کینگ‌او(هوی تا) او (تاوچینگ) له‌مخکي نه‌ننگرارا (ننگرهار) ته‌تللي وو چي‌خپل عقیدت دبودا سیوری ، غابښ اودکوپړۍ هډوکي ته‌وړاندې کړي.هوی کینگ‌دلته ناروغ شو اوتاوچینگ پاتي‌شو چي‌خدمت یې وکړی . (هوی‌تا) یوازی بیرته فولوشا (پېښور) ته‌لاړ او هلته‌له نورو ملگرو سره یوځای‌شو اوبیا هوی‌تا ، پاویون اوسانگ کینگ تول سره یوځای‌دتسیین سیمی‌ته ستانه شول . هوی کینگ چي دبودا دکچکول په‌معبد کي‌اوسیده‌هماالته‌مړشو .له‌دی‌ځای څخه فاهیان یوازې دبودا دکوپړۍ‌دهډوکي ځای ته لاړ .

XIII : ـ فاهیان لودیزی خوا ته‌دښپاړس یوجانامزل نه‌وروسته ناکی (ننگرهار) هیوادته‌ورسید . دهغه‌هیواد دسرحد کښي دهی لو (۱) ښار کي دبودا دکوپړۍ هډوکي‌دی.ددې معبد (ویهارا) ټولو برخوته دسرو اوبه ورکړشوې دي او په اووه ډوله قیمتي گاڼو گاڼل شوی .

ددې هیواد پاچا دکوپړۍ‌دهډوکي درناوی له ډیرې مننی‌سره کوي‌او له‌ددې ویرې څخه‌چي هغه هډوکي څوک‌پټ نه کړي دهیواد له‌درنو اومخورو کورنیو څخه یې‌اته‌تنه‌سری‌مقرر کړی‌دی‌اوهر تن‌یې یومهر اري‌چي‌دهغه‌ځای ورد هډوکي

(۱) هـډه

دخوندی کیدو لپاره مهر کړی . سهار مهال چی له دغواتو تنو څخه هریو راځی خپل‌مهر گوری چی‌مات شوی نه‌وی او بیانو دوی تول‌هغه ورپرانیزی کله چی ورپرانیستل شی دوی لومړی په‌معطرو اوبو خپل لاسونه پریمینځی او بیا د بودا دکوپړۍ هډوکی راباسی دمعبدله (ویهارا) څخه‌یی بهر په یولوړ تخت ږدي او بیاداوو قیمتی کاڼو جوړشوی گرددریځ اخای اوله هغه‌نه یی ثبیت ږدی دا ټول شیان په‌مرغلرو اوغمیو ښکلی اوسینگار شوی . داهډوکی زیړ بخن‌رنگ‌لری‌چی ارتوالی یی‌څلور انچه‌دی اومنځ یی‌وتلی‌ښکاری . هرسهارچی دغه‌هډوکی‌ایستل کیږی د معبد (ویهارا) موظف سړی یولوړ برج ته ختیږي اویوه لویه نغاره د نگوي او له صدف څخه جوړ شوی سورنی غږ وي او له ژ پیړونه جوړشوی زنگ ورسره وهي . پاچاچی دا اوازونه اوري ویهارا ته ځی او گلان او عطرونه وړاندی کوي کوم وخت چی د پیشکش‌مراسم پای ته ورسیږي بیانوهرڅوك په وارسره هغه هډوکي پخپل سرږدی اوپه دی ډول یی نمانځنه کوی اوبیانوځی . پاچاهره ورځ په دغه ډول ویها راته له ختیزې دروازې څخه‌راځي اوترلمانځنې وروسته لویدیزې خوانه وزي او بیا دهیوادنیو چارو دترسره‌کولولپاره ځی . دکورنیومشران اوزاره خلك هم لومړی عبادت ته راځی اوبیاپخپلوکارونوپسی ځی اوورځنی فعالیت هره ورځ په‌دغه ډول بیله هرراز ځنډه پیلیږی . کوم وخت چی دعقید ت د وړاندی‌کولوداټولی چاری پای ته ورسیږی بیانوهغه دکوپړۍ هډوکی بیرته خپل ځای ته وړل کیږی . په دغه‌ویهاراکی‌د (وروستی نجات) یوبرخ هم شته چی له اوو ډولو جواهروڅخه جوړشوی اوپرانیستل کیږی اوتړل کیږی.

دویهارادروازی‌په مخکی هرسهاردگلانواوخوشبو یه شیزونوخرڅونکې ولاړوي‌چی که څوك غواړی ویهاراته دگلانونذرونه وړاندې کړی له هماغه ځایه څخه یی و پیری.دنږدې هیوادونوپاچایان هم وخت په وخت‌خپل‌استازي دې معبد ته رالیږی چی دهغوی له خوانه نذرونه اوهدیی وړاندې کړی. ددی

ويهار اسيمه څلوېښت گامه ده او څلور کنجه (گوټه) لري . که هر څومره زلزلې وشي او زمکه وچوي بيا هم دغه برخه نه خوځېږي . له دې ځای څخه شمال لوري ته ديو يوجانا (دواتن واحد) مزل نه وروسته موږ د ننگرهار امر کز ته رسيږو داهغه ځای دی چې بوده يسا تو ادڅپلو زيږيدنو په يو ځل کې د پنځو گلانو (۱) د پېرودلو لپاره پيسې ور کړلې او غوښته يې چې هغه گلان د پېنکار ابوداته ور اندې کړي . دښار د ننه د بودا د غاښ د ساتنې لپاره يو برج جوړ شوی دی چې د هغه غاښ مذهبي مراسم هم د کوپړۍ د هډو کې د مراسمو په څير په ځای کيږي . د دې ښار په شمال ختيځ خوا کې يوه يوجانا وړاندې موږ ديوې وادي سر ته رسيږو چې هلته د بودايي دين مذهبي لکړه ده او د مذهبي مراسمو د په ځای کيدلو لپاره يوه و يها راهم جوړه شو يده . د دې لکړې سر د غوايي د سر غو ندې دی او د سندل له لرگي څخه جوړ شوی چې او ږدوالی يې يو چانگ او د چانگ او وه پرلسمه برخه ده . دا لکړه د لرگي په يو داسې تيکې کې ساتل کيږي چې له هغه نه يې سل تنه او زر تنه خوځولی نشي . د دې وادي لويديځې خواته چې څلور ورځې مزل وشي هلته بيا يوه و يهاراده چې په هغې کې د بودا چپنه ساتل شوی نو کوم وخت چې په هغه هيواد کې وچکالي راشي د هغه هيواد خلک او رسمي شخصيتونه هغه چپنه راباسي او بيا نو ميه پريمان بارانونه وريږي . د ننگرهار د ښار جنوبي خواته نيمه يوجانا وړاندې يوه سمڅ ده چې د اسمڅه ديوغره په جنوب لويديځه خوا کې پرته ده او بودا په دغه ځای کې خپل سيوری پر يښی دی . دغه سيوری موږ د لسو گامو په يو واټن کې د بودا په رښتيانی بڼه کې د سرو زرو په رنگ کې په داسې شان وينو چې ټولې نښې او علامې يې ښکاره او ځلاندې وي . د دې فاصلې نه چې څوک ورته هر څومره زيات لنډ شي او يا تړې لرې شي د بڼې ښکاره والی او صافوالی په هماغه اندازه ټيټ او کمزوری گرځي د گاوند يو هيوادونو پاچايانو دې ځای ته ډېر نامتو ارټيستان ليږلي چې د غه سيوري کاپي کړي خو د وی د دې کار په ترسره کولو کې بريالي شوي نه دي . سربيره

(۱) دغه گلان په عام ډول داسې ښودل شوي چې ديو ډنډ ر د پاسه غوړيږي .

ACKU

پردې دهغه ځای خلک یو روایت لري چې په همدغه ځای کی بهٔ زرتنه بوداګان خپل سیوري پریږدي . ددغه سیوري په لویدیزه خوا کی کابو پنځه ګامه وړاندې بودا په هغه شیبه چې یوازي وخپل ویښته وخریل او خپل نوکان یې پرې کړل بیا نو هغه پخپله له خپلو پیروانو سره په هغه ځای کی برج ودان کړ چې لوړ والی یې اوه یا اته چا نګه وو او دابرج یې دراتلونکی وخت دټولو برخونو دجوړېدلو لپاره دیوموډل او بیلګی په ډول ودان کړی وا ولاهم شته. ددی برج تر څنګه یو معبد دی چې دا و وه سو واو یا داووسو و په شاوخوا کی راهبان پکی شته. په دې سیمه کی زربرجونه دولیانو او پراتیکا په نوم اوویاړجوړشوی وو.

XIV :- دلته دژمی ددوومیاشتوترتیرولووروسته فاهیان اودوه تنه نور ملګری یې جنوب ته دکوچنیو واورینوغرونوله لارې لاړل دغرونوشمالي برخوباندی چې دغره سیوری پری لویدلی وناڅاپه ډیر سخت ساړه راغی او دغه زایران دې سړو ووهل اوله دوی څخه یوازی هوی کینګ ونه کړای شو چې پر مخ لاړشی نو په داسی حال کی چې له خولی څخه یې سپین ځګونه روان ووفاهیان ته یې وویل (په ماکی دمخکی تګ متره نده پاتی شوې نوستاسو لپاره لاهم وخت شته چې په تندۍ ووځئ اوځانونه له مرګه وژغورئ) دایې وویل او سایې ورکړه. فاهیان هغه په ډیره مینه په خوا پورې تینګ ونیو اوپه یو دردناک آوازیې چیغه وکړه (پدی سفر کی زموږ مقصد دهوسایی ګټل نه و) بیایې هم خپلو پښو ته زورور کړاوپه مخه روان شول اوپه دغه ډول دوی دغروله لړۍ نه تیرشول نوپه جنوب کی دلویې (۱) هیوادته ورسیدل. په شاوخوا کی دری زره تنه راهبان شته چې ځینی دلویې او ځینی دکوچنۍ لارې پیروان دي دوی دلته باراني فصل تیر کړاووروسته یې بیا دجنوب خواته خپل سفر اوږد کړاوپونا (۲) هیواد ته ورسیدل هلته هم درې زره یا څه دپاسه راهبان شته چې ټول یې دکوچنۍ لارې دمذهب لرونکی وو. لدې ځای څخه ختیزې خواته ددریوورځوپه مزل

(۱ دلویې نه مقصد روهی یا افغانستان دی . (ساموېل بیل) (۲) بنو

دوی بیاهم‌له (سینتو) سین‌څخه پورې وتل. ددې سین‌دواړه خواوې اوارې‌دی.

XV :- دسین په بله غاړه‌کی یو بل هیواد دی چې پیتو (۱) نومیږی بودیزم دلته ډیرعام دی او ددواړو طریقو یعنی دلویې لارې اودکوچنی لارې د طریقو پیروان شته. دوی چې دغه زایرین ولیدل چې له چین څخه دلته راغلی ووهګ پک شول چې څنګه‌کیدای شی چې دسرحدونوخلک دکورنیودپریښودلو په دین (بودایی دین) باندې وپوهیږي اوڅنګه له لرې ځایو نوڅخه‌دې هیواد ته‌خلک راځی چې له بودایی قواعدوڅخه خبرشی دوی دغوزایر ینوته په آزاد ډول له دینی قواعدوسره سم ضروری آسانتیا وې برابرې کړې.

XVI :- له‌دې ځای څخه جنوب ختیزې خواته موږداتیایوجاناپه مزل له‌ډیرو معبدنوڅخه یو په بل پسی تیرشو اوددې ځایونوڅخه ترتیریدووروسته یو بل‌هیواد ته ورسیدوداهیواد (متړا) بلل کیږی. اوموږیوځل بیا دپو نا (۲) دسین په‌اوږدو لاړوددې سین په دواړوښی او کیڼوخواووکی شل سنګ ها راما یعنی معبدونه موجود دي چې شایې‌دری زره راهبان به‌ولری دلته دبودا مذهب د پرمختیا اوپراختیا په حال‌کی وددبتو ترشا دلویدیزهند هیوادونه پراته دی ددی هیواد ونوپاچایان ټول دبودا پرلاربانډی ټینګه عقیده لری او کوم وخت چې راهبانو ته نذرونه ورکوی خپلی خولی له خپلوسرونونه لرې کوی. دپاچایې کورنی غړی اووزیران په ځانې‌ډول دخواړه‌ودویشلو د چاروڅارنی کوې. کوم وخت چې ددغه ویش کارخلاص شی بیانو د ځمکی دپاسه دمشرراهب دناستی تخت ته مخامخ غالی غوړوې‌اوهلته‌پری کښینی دوی دراهبا نوپه‌وړاندې پرچوکیود کښیناستلوجرأت نلری دپاچایانوله خوادخیراتو نو دور کولو دوداودستوردبودا دوخت‌راهیسی تراوسه پورې‌پاتی‌دی. ددی‌ځای‌جنوب خواته‌هغه‌سیمه پرته‌ده‌چې‌منځنی هیواد (مدیادیسا) ګڼل کیږي ددې‌رخی هواتوده اوا وبه‌یې کنګل نه‌نیسی او

---

(۱) بهیدا

(۲) جمنا یا یمنا سین.

واوره همپکی‌نه وربزی ددی‌ځای خلك‌دېر هوسا او مارەدی او پـردوی باندی درسمی خلـکو له‌خوا باج او مالیی نشته یوازې هغه خلك چی پاچا یـی ځمکو کی کښت او کار کوی دځمکو دپیداوار و یوه‌برخه ور کوی .

دوی که وغواړی کارپر بزدی تللی‌شی او که‌وغواړی‌چی‌پاتی‌شی پاتی کیدای شی. پاچایان دلته‌بی‌له‌دې چی‌چاته بدنی‌جـزا ور کړی واکمنی کـوی جنایت کارانو ته دهغو دتیریو اوجرمونو له‌مخې درنی یاسپکی‌نقدی جـزاګانی ور کول کیږی. دبغاوت دتکرار په‌صورت کی‌هم یوازی د هغوی ښی‌لاس پریـکوی. دپاچاشخصی ساتونکی چی په‌ښی او کیڼه خواکی یی‌ولاړوی‌او دپاچاساتنی کوی تماکلی معاشونه لری‌خلك په‌ټول هیوادکی هیڅ‌یوساکښ نه‌وژنی او شراب نه‌څښی اود (چندالا) خلـکونه پرته‌نور خلك پیاز اوهوږه هـم نـه‌خـوري چندالا خلـك (انسانی شیطانان) ګڼل کیږی اوله‌نورونه بیل‌اوسیږی. کـوم وخت چی دوی یوښاراویا مار کیټ ته‌ننوځی دلرګی‌دیوې توتې سره غږ باسی چی له‌نـورو څخه ځانونه بیل‌وساتی. بیانوخلك چی‌پوه‌شی چی‌دوی څوك‌دي دوی‌سره د مخامـخ راتللو نه ځانونه ساتی. پدی هیوادکی خلك هیلۍ اوچرګان نه‌ساتـی اود څارو پووند ه ګري هم نه‌کوي دوی‌د څاروو دحلالولو ځایونه‌اود شرابو دو کانونه نه‌لری په‌پلورلو او پیرودو کی‌دوی (کونجکی) کاروی. یوازی دچندالا خلك ښکار کوی اوغوښی خرڅوی. دبودا دنیروانا یعنی (تنویر) دوخت‌راهیسی‌ددی هیوادونو پاچایانو او د کورنیو مشرانو دراهبانو له‌پاره ویهارا (معبدونه) جوړی‌کړي اودهغوی داستوګنی له‌پاره کـورونه او د کرلپاره ځمکی‌اود یوی غوایان برابر کړل‌او په‌دې‌بار ه کی مهرشوی فرمانونه برابرشوی چی‌له‌یو پښت نه بل‌ته پاتی‌او ورکړل شی‌څوچی هغه‌څیزونه له دوی نه‌څوك وانخلی‌دو یهاراګانو داشتمنۍ تراوسه پورې پاتی‌دي اوهیڅکله دچاله‌خوانه‌لاس وهنه‌او ګډودی‌نه‌دي راغلی. هغوټولوراهبانوته‌چی‌په‌ویهاراکی‌خونې لـری‌څپلی بسترې، پزې(پوزی) خواړه، څښاك اوجامی بی‌له محدودیت او که‌والی‌څخه برابریږی. دادود په‌ټولو

ACKU

ځایونو کې رولندی. راهبان ځانونه د کرمایعنی (د خلکو د مذهبي کړو کټو دودانولو له پاره په غوره کارونو یا دسپېڅلي کتاب په لوستلو او یا په تفکر او مراقبه بوختوي. کله چې کوم نااشنا راهب دی ځای ته راشي . لوی راهبان دهغه هر کلی او ښه راغلی ته ورو ځي، جامي او کچکول یې ورسره اخلي او ور ته د ښېو د مینځلو لپاره او به ور کوي او تیل ور ته ور کوي چې پښې پرې غوړې کړي . او شپه په شپه ور ته خواړه برابروي. چې یوه شپه دمه و کړي نو در هبانیت په باب دسابقې پوښتنې ور څخه کوي او په همدغه اساس ور ته کوټه او بستره ور کوي او هر څه له (دهرما) سره سم ور برابروي. په هغو ځایونو کې چې راهبان اوسېږي دوی د (شریپوترا) ، (ماګالا پوترا) او (انندا) په ویاړ ځلي جوړ کړي دي دوی همدارنګه دغسې برجونه د (ابهي دهرما) ، (وینایا او سوترا) په ویاړ هم جوړوي. داستراحت له مودې نه یوه میاشت وروسته دېرې پاکې او دینداری کورنۍ راهبانو ته دنذرونو دتهولیدلو له پاره خلك هڅوي او دهغوی لپاره په یو وخت کې بې له تیا کلي ورځې نه خواړه برابروي . او راهبان هلته دخلکو له په غونډه کې وعظ او نصیحت کوي. وعظ چې پای ته ورسیده بیا نو د (شریپوترا) ځلي ته هر ډول ګلان او ډېر بو یونوعو داود نورو عطرونو لرونکې څیزونه وړي او دشپې له مخې دوی هغه څراغونه چې دخلکو له خوا برابرېږي روښانوي. (شریپوترا) له اره (اصله) یو برهمن و چې یو وخت بوداته لاړ او له هغه نه یې په رهبانیت باندې دتیا کل کیدلو غوښتنه وکړه لوی (مګالا) او لوی (کشیاپا) هم همدغسې وکړ. راهبان په خاص ډول د «انندا» دځلي درناوی کوي ځکه دا (انندا) و چې دنړۍ څښتن ته یې دعا وکړه چې ښځې هم پرېږدي چې احکام ومني. وروسته له هغه چې راهبانو ته دهغوی کالنۍ اړتیاوې او استحقاق ور کول کیږي بیا نو او لس مشران ، د کورونو مشران او برهمنان راهبانو ته چینې او دهغوی نورې اړتیاوې د ښېلو لپاره وروړي. راهبان هم یو له بل سره هم پخپلو کې یو بل ته ښېښنې کوي او یو بل ته هدیې او سوغاتونه ورکوي . دراهبانیت چارې دبوداله مرګ راهیسې په همدغه شان بې له ځنډ او ګډوډۍ څخه روانې دي داندوس (اباسین) له سین څخه تر پوري

وتلووروسته دجنوبی هند ترجنوبی سمندره پورې واټن له څلورونه ترپنځه (لی) پورې دی هغې خواته د تنګ تږوله لاره اواره ده نه یکی غرونه شته نه تنګې دری خوسینه ونه زیات دی .

XVII : ـ له دې ځای څخه جنوب ختیزې خواته د اتلس یوجانا په واټن یوهیواد دی چې سمکاشا بلل کیږي . دا هغه ځای دی چې بودا (ترایاستریماشا) جنت ته له یوې میاشتنی سفرڅخه وروسته چې هلته د مذهبی تبلیغ له پاره دخپلی مورپه ګټه تللی وکو زشو. کوم وخت چې بودا دخپل خارق العاده روحانی توان په وسیله (ترایاستریماشا) جنت ته وخوت هغه یی وکړه چې پیروان بی په دې رازخبرنه شی خوددې مودی له بشپړیدلوڅخه اووه ورځی مخکې دا رازښکاره شواو(انیرودها) دخپلی روحانی رڼا په پلوشوکی یی دځمکی دغه ستر مشردځمکی له منځه دومره لرې ولید اوسم له لاسه یی ددرناوی ور اریا مهامدګالا پوترا ته وویل « ته لاړشه اود ځمکی هغه قائد ته سلام وکړه ، مدګالیایانا دهغه سره سم لاړو اودهغه درناوی یی وکړاو روغبړیـی ورسره وکړ کوم وخت چې دغه دوستانه لیدنه کتنه پای ته ورسیده. بودا مدګالیایانا ته وویل چې اووه ورځی تیرې شوې زه به په جمبود ویپا کی کوزشم وروسته بیا مدګالیایانا بیرته ستون شو. په دغه وخت کی داتو پاچا یی ګانولوی پاچایان چې بودایی له دریو میاشتوراهیسی نه وولیدلی ډیرزیات لیوال ووچې ورسره ووینی نودوریځوغوندې په دې هیواد کی راتیول شول په دغه وخت کی (اودپالا) بهیکشونی (راهبه) فکروکړچې لانن د هیوادونو پاچایان وزیران اونورخلق ځی چې بودا ووینی اوزه یوه ښځه یم نو څنګه به وکولی شوچې زه یی له ټولونه لومړی وګورم؟ ، بودا له هغی نه دخپل روحانی قدرت په واسطه یو(چکراورتی) پاچا جوړ کړ اوپه دې شان هغی له ټولو نه مخکی له بودا سره ولیدل اودهغه درناوی یی په ځای کړ په دغه وخت کی چې بودا د (ترایاستریماشا) له جنت نه کوزیده یوه قیمتی زینه چې درې برخی یی درلودې را پیدا شوه منځنی برخه یی له اوومادوڅخه جوړه شوې وه پردغې زینی

ACKU

باندې بودا کوزیده ددې زینې ښې خواته یوه بله زینه را پیدا شوه چې له سپینو زرونه جوړه وه او پر هغې باندې (برهما کائیکاس) دبوداپه ښې خوا کې جوخته ده په داسې حال کې چې یوه سپینه چورۍ یې په لاس کې وه راښکاره شو بیا (ساکرا) د (دیواګانو) پاچا دسروزرو په یوه روښانه زینه دبودا کیڼې خواته راښکاره شو چې په لاس کې یې یوه ښکلې قیمتي چترۍ وه او د بودا له پاسه یې نیولې وه. کوم وخت چې بودا را کوزیده بې شمیره دیواګان ساهو ولاړوو بیانو دوی چې ځمکې ته ورسیدل درې واړه زینې پرته له هغو پا تکوڅخه یې چې څرګندې پاتې شوې نورې په ځمکه ننوتلې. په وروستیو ختو کې اشوکا په دې هیله چې هغه وروستۍ ژوروالی معلوم کړي چې پاتکې پکې ننوتي و خلك یې و ګومارل چې ځمکه وکنی او دا څرك ولګوي نو ځمکه یې تر هغه وکینده چې زیږی چینې (د ځمکې تاد او) ته ورسیدل خو لا یې هم لاندینی برخې ته نه وو رسیدلي. د پاچا عقیده لا نوره هم په دې ډول زیاته شوې وه نو ددغې زینې پر ځای یوه ویها را (معبد) ودانه کړه او ویهاراته یې مخامخ د بودا یوه مجسمه چې شپاړس فوټه لوړه وه ودروله او دهغې ویها را شاته یې د تیږو یو څلی جوړ کړ چې دیرش (کیوبیت) لوړ ؤ او د هغه له پاسه یې د زمري یوه مجسمه ودروله. ددې څلي څلور و خوا وو ته د بودا څیرې ښکل شوې دي دا څلی دننه او بهر له خوا د ښیښې غوندې روڼ او روښانه دی. یو ځل داسې وشو چې ځینو بې عقیدې پوهانو د بودایي پوهانو سره دلته د هستوګنې په باب یوه شخړه درلوده کوم وخت چې راهبانو دوی په خبرو مات نه کړای شول چې له هغې لارې یې واړوي په دې یې سلا راغله چې که چیرې دا ځای د راهبانو وي نو دا به د یو خارق العاده عمل په واسطه ثابتیږي ددې سلاله مخې دڅلي دڅو کې زمری وغړید. بې عقیدې کسانو چې دا حالت ولید اریان شول او شخړې یې پریښودلې او ددوی عقیدوته یې غاړه کیښوده.

دبودا له بدن څخه له دې کبله چې درې میاشتې یې پاك او آسماني خواړه خوړلي وو مقدس بوی او عطر د انسانانو دبدن دبوی په خلاف خوریده بوداچې ځمکې ته راکوز شو ځان یې پرې مینځه چې دهغه د پریمینځلو پر ځای دوروستیو زمانو خلکو

دڅان پرې مینځني لپاره یوه خونه ودانه کړه چې تر اوسه هم پاتې ده. همدارنګه هلته یو برج پر هغې برخې باندې ودان شوی وو چې بهیکشني اتپالا لومړنۍ څوك وه چې بوداته یې هر کلی وو ایه. همدارنګه پر هغه ځای هم یو ځلی درول شوی وو چې بودالانه وتللې خپل ویښتان ئې وخریل او نوکان یې غوڅ کړل. همدارنګه په هغو برخو کې چې دری پخوانی بوداګان او ساکیامونی بودا کیناستل او پر هغه ځای چې دوی دبدني روزنې لپاره هلته تللي وو او پر هغه ځایو چې دبوداګانو دپله منډونه پاتې وو هم ځلي جوړ شوي دي چې لا هم پاتې دي. دغه راز یو منار په هغه برخه کې هم درول شوی چې بر هماسا کړا او دیواګان بوداته دهغه دکوزیدلو په وخت کې هر کلی ته ورغلي وو ښایي د لته دزروتنو په شا وخوا کې ناریینه او ښځې بودایي اخلاص منډان وي چې سره ګډاوسي او ګډخوري، دوی په جلا جلا دول دلو یې او کوچنی وسیلی په مذهبونو پورې اړه لري او یو ځای استوګنې لري یو ښامارچې سپین غوزونه لري ددې راهبانو ساتندوی دی. دلته همدغه سپین غوزی ښامار ددې هیواد دښیرازید و او پر وخت دباران داوریدلو جوګه دی چې هیواد له تنګسی او لوږی څخه ساتی او په دی توګه راهبان په هوسایی او سو کالۍ ژوند سره تیروي. راهبانو ددې احسان په منه کې دښامار یو معبد جوړ کړی او دننه یې کې دښامار استراحت لپاره یو ځای ودان کړی دی همدارنګه دوی دمذهبی نذرونو په باب بسپنې ورکوی چې ښامار ته خواړه برابر کړی. دا راهبان هره ورځ له خپلو منځونه دری تنه ټاکی چې لاړ شي او په هغه معبد کې خواړه وخوري. دهر بارانی فصل په پای کې دغه ښامار یو ناڅاپه دمار په بڼه اوړی چې ددواړو غوږو څخه یې سپینې وی. د راهبانو دله یې پیژنی او دده په استوګنځی کې یې له پیرووونه دك دمسو یو لوښی ږدي او له لوړې نه تر ټیټې رتبې پورې تول په ګډه دسپین غوږي مار له مخې نه دهر کلی لپاره تیریږی. بیا نو ناڅاپه مار تری تم شي. دا ښامار هر کال په دې دول ښکاره کیږی. دا هیواد ډیر ښیراز او سمسور دی خلك یې شتمن او بډای دی دهر هیواد خلك چې دلته راځي ډیر ه ښه پالنه یې کیږی او چې څه وغواړی ورکول کیږی. ددې معبد شمالی لوري ته پنځوس (یوجانا) وړاندې یو معبد دی چې

ACKU

«داور برید» بلل کیږی چی دیوشیطانی پیري نوم دی. په‌دغه‌برخه کی بوداپخپله هغه شیطان له بدې لارې‌څخه واړاوه‌او وروستنیو خلکو بیا پرهغې برخې باندې یوه ویهارا ودانه کړه ددی ویهارادو قفولو په برخه کی یسوارهت (ولی او بزرگ) په مقدسو او بو باندی دلاسونو دپریمینځلو په‌وخت کی یوڅه‌او به‌پرځمکی باندې تویی کړې هغه ځای چی اوبه پرې تویی‌شوې‌وې لاتراوسه هم‌ څرګند او ښکاره دی سره ددې چی کله کله خلکو هغه‌ځای توږلی چی‌نښه‌یی ورکه‌شی خو بیاهم‌نښی یی پاتی‌دی او خوك یی له‌منځه‌نه‌شی وړلای. همدارنګه پدی ځای کی‌یو بودایی څلی دی چی کوم پاك روح هغه‌پاك ساتی‌او په او بو یی پرېمینځی دغه څلی بیله‌ خپل‌لاسی (بشری) معماری څخه ودان‌شوی ؤ. یوه‌وخت هلته یو بی دینه‌پاچاو وچی ویل‌یی: «څرنګه چی ته داپاکوې زه‌به‌یو لوی پوځ راولم او داته به‌یی‌ځای پرځای کړم چی‌دغه څلی دومره‌ناولی کړې‌چی‌ته یې بیاپاك نه کړای شی» دغه‌پاك روح ناځاپه پرهغه ځای یوسخت جکړ، توپان او زلی‌راوسته‌او دایی‌جوته کړه‌چی‌دی‌هرڅه‌کولای شی. پدې سیمه کی دسلګونو په شمیرواړه څلی‌هم‌شته چی‌څوك یی په‌یوه ورځ کی‌هم نه شی شمیرلای که‌څوك وغواړی چی سم‌شمیر یی معلوم کړی دهرڅلی په څنګ کی یو سړی دروی او بیاهغه سړی شمیرل کیږی. مګرپه دې تو ګه‌ریښتینی‌شمیر ئی نه‌شی څرګندیدای. همدارنګه په‌دی ځای کی (سنګهاراما) هم‌شته‌چی نژدی‌شپږ یا اووه سوه‌تنه‌راهبان لری. هلته یوداسی‌ځای‌دی‌چی یوپراتیسکابوداهلته مړشو. دځمکی هغه برخه چی هغه‌پرې مړشو د بګی دارابی په اندازه‌ده، شاوخوابرخی یی ټولی په‌وښو پټې‌دې خو دهغه دمړینی‌پرځای باندی څه نه شنه‌کیږی. په هغه ځای کی هم شنه نشته چی هغه پرې خپلې جامی وچې کړې وې دجامو ځاپی یی تراوسه هم پاتی دی.

XVIII :ــ فاهیان دا اوړی دوړځوداستراحت‌په مو دو کی دښامارپه معبد کی اوسیده‌او‌چی له‌دمې‌څخه خلاص شوجنوب ختیزلوری ته داوو (یوجانا) له‌مزله وروسته دکیجوی (قنوج) ښارته ورسید. داښار دګنګادسین پرغاړه پروت دی

ACKU

دلته هم دوه سنگاراماشته چې دواړه يې د(کوچنی لارې) په مذهب پورې تړلي دي.
له ښارنه لويديزې خواته شپږ يا اووه (لي) وړاندې دګنګا په شمالي خواکې هغه ځای پروت دی چې بوداهلته دخپلو پيروانو د ښيګړې لپاره وعظ او نصيحت کاوه. وايي چې هغه داوعظ دفنا اوغم په باره کې وکړاود وعظ په وخت کې بدن يې دپوکښې اوځګ په څير وګرځېدل. دلته هم هغوی يو خلي ودان کړچې تراوسه پورې پاتې دی. جنوبي خواته له درې يوجانا مزله وروسته موږ يوځنګله ته رسيږوچې (الو)نوميږې دلته هم بودادخپل دين تبليغ کړی وو خلکو پدې ځايونو کې هم ځلې جوړ کړي ودهغه دناستې اوبدنې تمرين پرځايونوځلې جوړشوي دي.
XIX :ـ له دې ځايه موږ جنوب ختيز لورې ته دلس يوجانامزلـه وروسته د(شاچي) لوی هيواد ته رسيږو ددې هيواد دمرکز له جنوبي دروازې څخه ترتير يدلو وروسته دلارې په ختيزه خواکې يو ځای دی چې يو وخت په کې بودااوسيدلی وو په هغه وخت کې چې دی دلته اوسيده دولې يولرګی يې راغوڅ کړاو په ځمکه کې يې ښخ کړچې له وارِه داووفوټو په لوړوالي راشين شوچې له دغې اندازې څخه زيات اونه کم وو، بې عقيدې خلکواوبرهمنانوله دغې ننداړې سره ډيرې کينې پيداکړې اوهغه ونه يې غوڅه کړه اوپاني اولښتې يې هرې خواته خورې ورې کړې خولاهم هغـه ونـه هروخت په هماغه ځای کې راپورته کيږي. دلته هم خلکو په هغوځايونو کې ځلي ودان کړي دی چې څلوربوداګان هلته دبدنې تمرين لپاره ګرځيدل اوناست وو. دهغه ځای وراني کنډوالې لاتراوسه هم پاتې دي.
XX :ـ ددې ځای جنوبي خواته داته (يوجانا) سفرنه وروسته موږ کيو سالو (کوسالا) هيواداوشيوی (شراواستي) ته ورسيد و په دې ښارکې ډيرخلک اوسي چې ټول ښايې دوه سوه کورنۍ وي. داهغه ښار دی چې(سينجيت) پاچاپری واکمني کوله. د(مهاپراجاپاتي) دوران شوي معبد پرځای اود (سوداتا) دکور په برخه کې اوهمداراز په هغه برخه کې چې انګولمالياوسوزول شوځلي جوړشوی دی. برهمنانو غوښتل چې داځلي وران کړي خو بساړانونو، توپانونو، تندراوبرښنا ددوی ددې کار

ځنډشو . له ښارڅخه دجنوبي دروازې جنوب خواته دوولس سوه ګامه وړاندې هغه ځای دی چې (سوداتا) یوه (ویهارا) جوړه کړې وه. ددې معبد لاره ختیزې خواته وتلې اود لویې دروازې په خواکې ورې کوټې جوړې شوې دي چې په مخ کې یې له تیږونه جوړې شوې دوه ستنې ولاړې دي دیوې له پاسه دیوې اړابې مجسمه او دبلې له پاسه دغږایې مجسمه ولاړه ده. دامعبد د چیتاوانادو یهارا په نامه یادیږي .فاهیان اوتوچینګ دچیتاوانادې معبد تهچې ور سیدل و پو هیدل چې داهغه برخه ده چې بودا یوه پکې دخپل ژوند پنځه ویشت کاله تیر کړي وو. دوی اوس د خپل ژوند د خطر له ویرې په پردیو خلکو کې اوسیدل اوله هغو خلکو نه چې په همدې مقصدیې ځوهیوا دونه سفر کړیوو ځینې یې بیر ته خپلوهیوادو ته راستانه شوي او ځینې یې مړه شوي وو. اوس دوی هغې برخې ته کتل چې یووخت یکې بودا پنځه ویشت کاله اوسیدلی و وخو په دې وخت کې هلته هیڅوك نه وو نو دوی ډیر خواشیني شول او ددې کتني په وخت کې دهغه ځای راهبان ورته را غلل اوله فاهیان او تو چینګ څخه یې پوښتنې کولې چې «تاسو له کوم هیواد نه راغلي یاست؟»هغوی ځواب ورکړچې موږ د(هن) نه راغلي یو بیا هغو راهبانو په زوره چیغې وکړې چې«عجیبه ده چې څوك دنړۍ له سرحد څخه تر دې ځایه پورې په مذهبي سفر راشي» بیا نودوی یوځپاو کې سره غږیدل چې له«زموږ مشرانو او ډیرو پخوانو چې دلته اوسیدلي وو هیڅکله یې نه وولیدلي چې (هن) یعنې چین څخه دلته څوك راشي».

ددې معبد شمال او ید یزې خواته څلور (لی) و ړاندې دګمبوونویوه برخه ده چې د (روغ شوو) سیمه ګڼل کیږي اودلته په دې برخه کې له معبد سره نژدې پنځه سوه تنه ړانده اوسیدل یووخت بودا دوی ته وعظ وکړ اودوی چې وعظ واوریدسترګی یې روغې شوې او ټولو خپلې لکړی را واخستې او په ځمکه یې ښخې کړې اودمنني په ډول یې سرونه پرځمکه کیښودل. دا ته ددوی هغه ټولې لکړی شنې او لویې ونې شوې چې ګڼې ولاړې وې خلك هغه ونې د درناوی له کبله

ACKU

نه‌غوځوی. دچیتیا وانا له ختیزې دروازې څخه اویا ګامه شمال لورې ته دلارې په لویدیزه‌خوا کې هغه‌ځای پروت دی چې بودا په پخوا زمانو کې دشپږ نوی مختلفو غلطو عقیدو له پیروانو سره یوه مناظره کړې وه دا وخت د هغه ځای پاچا، وزیران او مشران ټول ددې مناظرې داوریدو او ننداري له پاره راغلي وو. دمنځني هند په دې هیواد کې دشپږ نو بو بیلا بیلو عقیدو پیروان شته چې ټولې دلې یې داسې مریدان لري چې خواره په چړ او د رویزه را ټولوي. دوی همدارنګه د ګوښې لارې په خواوو کې دلارویو او مسافرو دشپې دتیرولو لپاره مسافرخانې و دانې کړې دي چې هلته مسافر هم دمه کولی‌شي او هم‌خوراك، څښناك کوی دلته د وې ته ټولې اسانتیاوې برابرې شوې دي. د بودا پیروانو ته هم پرهغې لارې باندې دتیریدلو په وخت کې اسانتیاوې برابریږي یوازې همدومره توپیرشته چې ددوی دپالنې لپاره جلا ترتیبات نیول‌شوي دي. (دتـا) دیو اهم یـوشمیر پیروان لري چې تر اوسه هم‌شته‌دادله په‌دوو پخوانیو بودا ګانو باندې عقیده لري‌خو پرساکیا بودا باندې‌عقیده نه‌لري د(شراواستي) جنوب ختیز لوري ته څلور (لي) وړاندې هغه ځای دی چې بودا هلته دسرك‌غاړې ته هغه وخت ولاړ و چې (وبیرو دهاکا) غوښته چې د (ساکیا) د کور نی هیواد وران کړي. پدې برخه کې یو څلي ودان شوی دی. ددې ښار په‌لویدیزه‌خوا کې پنځلس (لي) وړاندې موږ یوهیواد ته‌رسیږو چې(توو ی) بلل کیږي دا ښارد(کاسیا پا بودا) زیږنځی دی اوپرهغه ځای باندې چې هغه له خپل پلار سره مخبری و کړې او (نیروانا) (۱) ورپه برخه شوه څلي جوړ شوی دی. همدارنګه دکاشیا پا (تها تاګا تها) د اثارو د پاسه یـو لوی برج جـوړشوی .

JXX ـدشرا واستي دښار جنوب‌ختیز لوري ته‌ددوولس‌یو بجا نامزله‌ورو سته‌موږ یوښار ته‌ورسیدوچې‌ناپیکا نومیده اود کـراکچ چاندا بـودا زیږنځی دی په هغو

(۱) نیروانا د لغت لـه مخې کمزوری کیدل، نـه تـاز ه کیدل او نـه غوړیـدل دی او د یـو اور دپو کولو او پـکې کولو بس‌ګول دی پدې مقصد چې هغه دی مړ شي . پـه بودایي مذهب کې دنیروا نا مقصد دقهراو غضب وژنـه دهـ. (مجب) .

ځایو کې چې د پلار او زوی ترمنځه مرکه وشوه ځلې جوړ شوی دی او په هغه ځای کې هم ځلی ولاړ دی چې دغه بودا ته نیروانا حاصله شوه. له دې ځای نه شمال خوا ته دیوې یوجانا مزله وروسته یو ښار ته ورسیدو چې کانا کموني بودا پکې زیږیدلی و. دلته هم د هغه ځای غونډې پر هماغو ځایو نو باندې ځلی ولاړ دي.

XXII:- ددې ځای نه دیوې (یوجانا) په مزل په ختیځ خوا کې موږ د کپیلاوستو ښار ته رسیږو په دې ښار کې نه پاچا شته او نه خلک. دا ښار د یو لوی بیابان غوندې دی. دلته یوازې د راهبانو یو ټولګی او ځینې عام خلک شته دسو دهو دانا دورانه شوی مانۍ په ځای کې د بودا د مور یو تصویر موجود دی او داسې ښیي چې بودا په داسې حال کې چې په یو سپین پیل باندې سور دی د مور ګیډې ته ننوځي. دلته په لاندینیو ځایونو باندې ځلي جوړ شوي: یو ځلی پر هغه ځای باندې ولاړ دی چې اسیتاد شهزاده (بودا) نښې وکتلې، بل ځلی په هغه ځای کې دی چې اننداا و نورو پیل وواهه او هغه یې له لارې نه بې لارې کړ، بل په هغه ځای کې دی چې د پاچا زوی د پاچا یی مانۍ له ختیځې دروازې نه ووت په هغه ځای کې چې غشي جنوب ختیځې خواته وویشتل شول او دیرش (لی) په ځمکه کې ننوت او له ځمکې څخه او به ووتلې چې وروسته نسلونو له پاره دلوی ښا په د ول لار و یو ته د ښښلو او به برابر ولې. یو ځلی په هغه ځای کې ولاړ دی چې پنځه سوه تنه (ساکیا) چې د بودا دین یې منلی و د (اوبالی) در ناوی یې په ځای کړ. دغه ټول ځلي او س هم شته ددې ښار شمال ختیځ اوري ته څو (لی) وړاندې هغه پاچایي کروندې پرته ده چې د پاچا زوی (بودا) دیوې ونې لاندې ناست وو او د بزګرانو یوه مسابقه یې کتله. د بودا له زیږنځي څخه پنځه (یوجانا) وړاندې په ختیځ خوا کې یو هیواد دی چې لان مو (راما ګراما) نومیږي.

XXIII:- ددې هیواد پاچا د بودا د ځان د پاتې آثارو یوه برخه تر لاسه کړې وه نو کوم وخت چې خپل هیواد ته ستون شو یو ځلی یې جوړ کړ. ددې ځلي په څنګ کې داو بو یو ډیر لوی د نډ دی چې یو ښامار پکښې او سیږي او تل ځارنه او ساتنه

يې کوی اوسهار اوماښستن يې درناوی کوی. په هغه وخت کې چې اشوکا پاچا ژوندی و غوښته يې چې اته ځلې وران کړي اودهغو پر ځای ځلوراتيازره نور ځلې ودان کړي، نوکوم وخت چې يې اووه ځلې وران کړل بيا ددغه ځلي ورانولو ته راغئ پەدی وخت کې هغه ښامار ورتەپه يوه بله ځيره کې راغی او دخپل عبادت ټولی لارې چارې يې ورو ښودلی اوخپل لوښی اودهستوگنځی سامان يې هم وروښوداو ورتەيې وويل چې که ته يې لەمانه ښه عبادت کولی شی نو وران يې کړه او که نه نو پريږده. آشوکا ددې خبرې داوريدو سره هغه ځلی پريښود .

XIV :- ددې ځای نەځلور (يوجانا) ختيزې خواته په تللو موږ دايروځای ته رسيږو. دلتەهم يوه (سنگهاراما) شته، بياهم ختيزلورته چې دولس (يوجانا) نورمزل وشی يوښارته رسيږو چې کشی نگارانوميږي. ددې ښار پەشمالی خواکې چې بودا د(هيرانياواتی) دسين پەغاړه پروت و، نيروانا ورميندە شوه دلتەهغەځای هم دی چې (سوبهادرا) دبودا وروستی معاصر پير وبودايی توب ته واړول شواو هغەځای هم شته چې داوو ورځوله پاره خلکودبودادمرگ ئەوروستەدهغه دتابوت درناوی تەروان وو اوهغه ځای چې (واجراپانی) خپل ځتمك وغورځاوه او هغەځای چې اوو پاچايانوخپلومنځو کی دبودا پاتی آثار وويشل شته پەدی ټولو ځايونو باندې ځلی او(سنگهاراما) جوړې شوې چې تراوسه پورې موجودې دي .

XV :- لەدې ځايه څخه پنځه(يوجانا) ختيزې خواته پەتللو موږ د(ويسالی) (۱) هيواد تەرسيږو. دويسالی پەشمال کې د(لوی ځنگل) ويهاراپرته ده چې دوه پوړيزبرج لری . (۲) يو وخت په دی معبد (ويهارا) کی بوداهم اوسيدلی دی . دلته هغه ځلی هم شته چې دا ننداد نيمايی بدن له پاسه ودان شوی و. په دې ښار کې ميرمن امراپالی اوسيدله چې د بودا په نامه يې يو ځلی ودان کړی و. ددی ښارجنوبی خواته دری لی (ورانـدی

(۱) ويسالی په بودايی ليکنو کې يو ډير مشهور ښار ياد شوی کننگهم ددی ښار دموقعيت برخه په هند کی ودوستی بيا راگنبی چی لەحاجی پورڅخه شل ميله شمال خواکی پروت دی .
(۲) دغه معبد دشمالی هند داوسنی باکرا نومی ځای سره نژدی پروت و .

هغه باغ دی چې امرپالي بوداته داستراحت لپاره ورکړ. کوم وخت چې بودا د نیروانا د تر سره کېدلو لپاره چمتو شو هغه له ویسالي څخه د ښار له لویدیځې دروازې نه ووت او بېې خواته ښار ته یې په کتلو کې یې خپلو پیروانو ته وویل: «پدې ښار کې ما د خپل ځمکنی عبادت وروستی دیني عبادت تر سره کړی او روسته بیا دلته هم خلکو یو ځلی ودان کړ.

XXVI : ـ موږ ختیځې خواته د څلورو یوجانا مزله وروسته د پنځو سیندونو د یو ځای کېدو برخې ته ورسیدو کوم وخت چې انندا (ماګادا) له هیواد څخه د ویسالي خواته نیروانا ته د رسیدلو لپاره تللو (دیواګانو) د ده له تګ نه اجاتاساتر و پاچا خبر کړ پاچا له واره هغه ځای ته د خپل لښکر په مشرۍ لاړ او د سین غاړې ته ورسیده. د ویسالي پاچالیچ هاویس چې واوریدچې انندا راځي له واره یې هر کلي ته ورروان شو د سین بلې غاړې ته ورسید داوخت انندا فکر وکړ چې که وړاندې لاړ شي اجاتاساتر و به خوا شیني شي او کـه بیر ته ستنیږي نو د ویسالي د پاچا اهانت به وشي نو په هغه ځیله پیل وکړ چې داور د لمبو د ځلا په نـامه یادیـږي او د سین منځ کې نیروانا تـه ورننوت بیانو بدن یې دوه ځایه شوچې یوه برخه یې د سین یوې غاړې ته او بلـه یې بلې غاړې ته ووته دوا ړو پاچا یانو یې یوه یوه برخه واخسته او هر یـو په خپلو هیوادو کې پرې ځلی جوړ کړل.

XXVII :ـ له سین نه په پورې وتلو جنوبي خواته دیو یوجانا په مزله د (ماګا دا) د هیواد د پاټالي پوترا (پالین فو) ښار ته رسیږو. دا هغه ښار دی چې اشوکا پاچا پرې واکمني کوله. په ښار کې د ننه لویه پاچایي ماڼۍ ده چې د جوړیدلو په وخت کې د ځینو برخو جوړیدل پیریانو ته سپارل شوي او له تیګو نه یې جوړې کـړي دي. ددې برخو دیوالونه او د ننوتلو برخې او مجسمې یې د بشر په لاس جوړ شوي نه ښکاري ددې ځایو نو وران شوي اثار اوس هم شته. داشوکا پـا چا کشر ورور چې دیـوارهت (ولي او بزرګ) مرتبې ته رسیدلی و. په ګریدهرا کوتاغره کې اوسیده او خپلـه هوسا یی یې په چوپه مراقبه کې لیده یو وخت پاچا په ډیـر درناوی ترې هیله وکړه چـې

زما کور ته راشه او دلته یو ځل عبادت وکړه ورور یې چې په غره کې پخپله ارامي خوښ وه داسې کار ته هیله وند منله بیا ورته پاچا وویل «که ته زما کور ته راشې زه به درته په ښار کې دننه یو غرجوړ کړم». بیا نو پاچا چې هر ډول خواړه او څښاك او غوښې برابرې کړې وې پیریانو ته یې بلنه ورکړه او هغوی ته یې وویل زه غواړم چې دسبا لپاره زما هیلمستیا ومنئ خو څرنګه چې چوکۍ نشته ستاسو له هر تن نه هیله کوم چې له ځانه سره خپلې چوکۍ راوړئ سبا ته د پیریانو لویې ډلې راورسیدې چې هریوه له ځانه سره لوبې تیګې چې څلور یا پنځه ګامه به یې پلنې او څلور ځنډې لرې راوړلې . له دوی نه وروسته پیریانو ته یې وویل چې تیګې دې یوه پربلې باندې کیږدي . هغوي تیګې یوه پربلې کیښودلې او لویه غونډې تری جوړه شوه په لاندې برخه کې دوی یوه لویه کوټه جوړه کړې وه چې اوږدوالی یې پنځه دیرش او سور یې دوه دیرش او لوړوالی یې یوولس فوټه و .

پدې ښار کې چې پاټالي پوترا (اوسنی پټنه) نومیده یو وخت د (راد هاسوامي) په نامه یو برهمن اوسیده چې فکر یې ډیر اوچت او پوهه یې زښته زیاته وه او د بودایي لویې لارې د مذهب پیرو ده ی هیواد پاچا هغه ته د خپل مذهبي مشر په توګه درناوی کاوه نو کوم وخت کې به چې پاچا د درناوي په دود ده لاس ونیو بیا به نو برهمن خپل تول ځان پریمنځه ده به پخپل توان او طاقت د بودا مذهب خپراوه او د نورو عقیدو خلکو ونه کړای شول چې پر بودایي مذهب بریالي شي داشو کسا پاچا دیو ځلي په خوا کې یوه سنګهارام (معبد) جوړه شوی چې د بودایانو د لویې لارې په عقیدې پورې اړه لري . هلته د کوچنۍ لارې یو معبد هم شته چې په دواړو کې شپږ یا اوه سوه راهبان اوسي . د دوی چلند ډیر غوره او خورا ښه دی دلته د ټولې دهرۍ برخې راهبان ، شرامانان او د پوهې غوښتونکي له هرې برخې نه راځي . هغه برهمن استاذ چې خلکو ته ښودنه کوي مانجوشري نومیږي . ددې هیواد ښار ونه د هند د منځنۍ برخې د ټولو هیوادو له ښارونو څخه لوی دي خلك یې شته من او آرام دي دوی ډیر پرهیزګار او عدالت خوښي خلك دي .

ACKU

دهر کال ددویمې میاشتې په پای کې د مجسمودراایستلومراسم په ځای کېږی په دغه مراسموکې خلك یوه ځلوررا به ټیزه بگې جوړوی او له پاسه یې دبانهس له لرگو څخه داسې یوځلې جوړوی چې پنځه پوړیزوی ددې ځلې لوړوالی شل فوټه او یا څه دپاسه وی چې دبودایی معبد غوندې ښکاری . بیاتو دوی چې د د یوا گـانـو (معبودانو) مجسمې جوړې کـړی وی او پرسپــینو او سرو زرواوښیښو یې ښـکلی کړی وی تروریښمینو چتریولاندې دبگې دپاسه یې ږدی ددی بـگی پـه ځلورو څنډوکې ځانگړی ځایونه جوړوی او په هغو ځایونو کې هم دبــودا مجسمې ږدی . ددې ورځې دمراسمو دپاره کابوشل دغه رازبگې تیارشوی وی . راهبان اونور ټول عام خالك سره راټولیږی او په دې مراسموکې گډون کوي . په هرځای کې لوبې او سرودونه وی او خلك پرمجسمو گلان اوعطرونه شیندی بیاتو دا مجسمې یوه په بلې پسې ښارته ننه ایستل کیږی او هاته تمیزی . په دې شپه دښار په هرځای کې ډیوی بلې وی ټول خلك په سندرواوسرودونواولوبوبوخت وي . داد هغـو ټولوخلکو دود دی چې له بیلا بیلو هیوادونو څخه داوخت دلته راټولیږی . دښار مشرانواو کورنیو دښار په هره برخه کې روغتونونه جوړکړی چې په هغو کې د ټولو هیوادونو دشتمنو او بیوزلو معیوبو او رنځورانو دارو کیږی . دوی ته ټولې ارتیاوې په وړیاتوگه برابریږی . معالج ډاکتران دوی وړیامعاینه کـوی اوددوی د رنځونو له مخې ورته دخوراك اوڅښاك دتیار ولولارښوونه کوی . کوم وخت چې دوی روغ شی بیانوله رو غتون څخه ځی . اشوکا پاچا چـې اووه معبدونه یې وران کړل او اته ځلو یښت زره نور یې ودان کړل لومړنی جوړ کـړی معبد یې یولوی برځ دی چې ددې ښارجنوبی لوري ته درې (لی) وراندي پروت دی ددې معبد مخامخ دبوداد پښو منډاو نقش دی چې پرمغه باندې هم یو کوچنی معبدجوړشوی دی . ددې معبددروازې شمالی لوری ته وتلې او ددغه ځلې په جنوب کې له تیگو نـه جوړه شوی ستنه (پایه) ده چې یو نیم چانگ بی پیروالی اودری چانگه یې لوړوالی یعنې پنځه دیرش فوټه دی ددې ځلې پرمخ باندې لیکل شوي چې (اشوکا پاچاتو له جمبود

وپیاد څلورو گوتو نو راهبانو ته و ښوله او بیرته یې په پیسو و پیرووده اودا کار یې دری ځلې تکرار کړ) . د دې معبد شمال خواته دري یا څلور سوه گامه وړاندې هغه برخه ده چې اشو کا هلته زیږیدلی و (یا یې هستو گنه درلوده) په دې برخه کې هغه د (نی ٔلی) ښار ودان کړ او د ښار په منځ کې یې د تیگو یو ځلی و دراوه چې د دې ځلي لوړوالی هم پنځه دیرش فټه و او پرسر باندې یې د زمری یوه مجسمه ایښې وه پردې ځلي باندې تلویځې پیښې لیکلې شوي او پکې د هغو پر له پسې پیښو یادونې شوې چې د (نی نی) د ښار سره اړه لري او د هغو پیښو کال، ورځ او میاشت هم لیکل شوي ده .

XXVII :- له دې ځایه څخه د (نه یوجانا) په مزل مونږ یوې وړې او جلا پرتې غونډۍ ته رسیږو . د دې غونډۍ په سر باندې د تیگو یو ځو نه ده د دې خونې پر مخ جنوبي لوري ته دې یو وخت کې چې بود ادې خونه کې ناست و (ساکرادیوا) له ځانه سره پنځا سکها روحاني سندرغاړي وا خست او ورته یې وویل چې هغه ځای کې چې بودا ناست دی سندره و وایي .

(ساکرادیوا) له بودا څخه دوه څلویښت پوښتنې و کړې او له خپلو گوتو سره په تیگو باندې ځینې رسمونه وایستل چې هغه رسمونه تر او سه هم پاتې دي . له دې ځای څخه جنوب لوېدیزې خواته یوه یوجانا وړاندې مونږ د نالو (۱) کلي ته رسیږو او دا دسالي پوتراد زیږیدنې سیمه ده . هغه دې ځای ته ستون شو چې په (نیروانا) بوخت شي نو ځکه دې ځای کې یو ځلی درول شوی و چې تراوسه پورې موجود دی . د دې ځای لوېدیزې خوا کې د یو یوجانا په واټن مونږ نوی راجاگراها ته رسیږو . دا هغه ښار دی چې اجاتا ساترو جوړ کړی و دې ځای کې دوه معبدونه شته دي . له دې ښار نه د لوېدیزې دروازې نه دري سوه گامو په مزل مونږ هغه ځلي ته رسیږو چې اجاتا ساترو د بودا په آثارو باندې ودان کړی و د دې ځلي لوړوالی ډیر زیات دی او د دې ښار د جنوبي خوا نه په وتلو څلور (لي) وړاندې مونږ یوې وادۍ ته ننوزو چې د پنځو غونډیو منځ کې پرته ده . دا غونډۍ له دې وادۍ څخه لکه د یو ښار د یوالونو غونډۍ تاوې

---

(۱) دا ځای د هیون تسنگ په لیکنه کې د (کا لا پینا کا) په نامه یاد شوی دی .

ACKU

شوي دي داد بيمبيسار اپاچا پخواني ښار دی ددې ښار سور له ختیځ نه لویدیزې ته دپنځو نه تر شپږ (لي) پوري دی او له شمال څخه جنوب خوا ته اووه یا اته (لي) او زړ دی په دې ځای کی سار یپوترا او مه گالیانا دلومړي ځل لپاره له اسو اجیت سره کتنه کړی وه دلته هغه ځای هم شته چې هلته اجاتاسا تر و پاچا بوسپین پیل مست اونشه کړچې بوداله منځه یوسی. همدا رنگه دلته هغه ځای هم شته چې نیر گرنتا په خوړ وکی زهر گډ کړه او بوداته یې بلنه ور کړه چې و یې خوري. ددې ښار شمال ختیځ خوا کې په یوه کږه او تنګه دره کې جیوا کا طبیب دامبا پالی په باغ کې یو معبد جوړ کړ او بوداته یې بلنه ور کړه چې د نخپلو دولس سوه پنځوسو تنو پیروانو سره هلته ددهٔ سره عبادت وکړي ددې ځای کنډري لا هم پاتې دي او د ښار منځ بالکل خالي دی او څوك پکې نه اوسیږي.

XXIX : په دې وادي کی د ننه له غرونو څخه جنوب ختیځ خوا نه پنځلس (لي) کوزه برخه کې موږ یوې غونډۍ ته رسیږو چې گریدهارا کو ټرا نومیږي. دغونډۍ له څوکې نه درې (لي) په واټن د تیگو یوه سمڅه ده بودا به په دې سمڅه کې د مراقبې له پاره کښیناسته شمال لویدیز لوري ته دیر ش گامه وړاندې د تیگو یوه بله خونه ده چې انندا پکې د تفکر له پاره کښیناسته او یو ځل (دیوا مرا پیشونا) چې د یو ټپس بڼه اخیستې وه د سمڅ مخ ر لی ته ودریدا او انندایی و ویرولو بودا پخپل روحاني قدرت غر سوری کړ او انندایی د دادبښلو په مقصد په شا و ډبولو او په دغه شان یی ویره لري شوه.

فاهیان دگریدهارا کو ټاغره ته وخوت او هلته یی گلان او خوشبو یی وړاندې یې ولگولې څرنگه چې ددې ځای حالات و پري زیات اغیزه کړې وه له سترگو نه یې او ښکې و بهیدلې او ویې ویل په پخوا زمانو کی هم دغه ځای و چې بودا دلته هستوگنه کوله او د(سو رنگماسو ترا) ښودنه یې کوله. فاهیان هلته سورنگما او لوسته او شپه یې تیره کړه سهار بیا بیر ته نوي ښار ته راغی.

XXX : د زاړه ښار شمال ته ددرې سوو گامو په فاصله د لارې لویدیزه خوا کې د(کالنداوینووانا) ویهارا (معبد) پرته ده. دا ځای تراوسه هم شته او دیوې دلی

راهبانو له خوا جاړو کیږي او او به ور کول کیږي. ددې معبد شمال لوري ته دوه یا دری (لی) وړاندې شي مو ناشي (ناشماشانا) پر ته ده چې دهغو گمبد ونو برخې ښیسي چې مړي پکې ښخیدل. له جنو بي غوندۍ نه مخامخ لوری نه دری سوه گامه وړاندې یوه دتیگو نه جوړه شوې خونه ده چې دپیپالاسمخه نو میږي او نراوسه پورې شته. دلته به بودا دغرمې له دوډۍ نه وروسته په مراقبه کښیناسته پنځه یاشپږ (لی) نور هم وړاندې دغره شمالي لمنه کې دتیگو یوه سمڅه ده چې (چیتې) نو میږي او دلته د بودا له (نیروانا) څخه وروسته پنځه سوه تنه ارهتان (دبرخې خاوندان) را غونډ شول چې دمقدسو کتابونو دټولو لوچاري سمبالی کړي په هغو شیبو کې چې کتابونه لوستل کیدل درې چوکی په خاص ډول سمبالی شوې وې چې یوه یې کینې خواته دساریپوترا لپاره او بله یې ښۍ خواته دمدگالیانا له پاره وه دغې غونډې ته لاهم یو تن ارهت نه وراغلی او کوم وخت کې چې اننددروازې سره بې له دې چې د ننوتلو اجازه ولري ولاړ واولوي کسیاپادتخت دپاسه کښیناست په دغه ځای کې خلکو یو څلی جوړ کړي دې چې تر اوسه پورې پاتې دي.

XXXI : له دې ځای څخه لږ یا یزي خواته په څلورو یوجانا مزل موږدگایا ښار ته رسیږو دا ښار اوس وران او ویجاړ پاتې دي. شمال خواته دوه (لی) وړاندې هغه ځای دی چې نجو نو بودا ته شوړدې او وریجې ورکولې له دې ځای څخه شمال لوري ته دوه (لی) وړاندې هغه برخه ده چې بوډا وریجې اوشوړدې یې په داسې حال کې وخوړې چې دیوې تیږې دپاسه دیوې ونې لاندې ناست و هغه تیږه او ونه لاهم شته.

XXXII : پخوا زمانو کې کوم وخت چې اشو کا پاچا لاهلك و(۱) او دلارې په سر لو بیده، سا کیا بودا یې و لیدچې روان وا او خیرات یې غوښته دغه هلك چې سوالگر و لید نو دیر خوښ شو او هغه ته یې یوه لپه خاوره ور کړه بو دا خاوره واخیسته او د بیر ته تللو په وخت کې یې په هغې ځمکې باندې وشیندلې چې بدنی تمرین یې پرې کاوه

(۱) بودایي مذهب له مخې چې په بیلا بیلو کالبدو نو کې دواحد روح حلول جایز گڼي داشوکا پخوانی زیږیدنی گڼل شوې.

نو د دغې خاورې دوره کړلو په بدل کې هغه هلک د جمبو دويپا واکمن وګرځېد. هغه
ډېره ورځ د خپلې واکمنۍ په وخت کې د خلکو د حال د تپوس لپاره ګرځېده راګرځېده
چې هلته يې د جنايت کارانو د ربړولو يو ځای وليد چې د دوو غرونو په منځ کې چې
و سپينې ترې تاوې شوې وې پروت و، نو سم له لاسه يې له خپلو ورسره ملګرو څخه
پوښتنه وکړه (دا کوم ځای دی ؟) دوی په ځواب کې ورته وويل «دلته په دې ځای
کې يما پاچا بد کارانو او جنايت کارانو ته جزا ورکوي.» نو پاچا وويل «هغه پاچا چې
د شيطانانو پاچا دی د خلکو د جزا لپاره داسې ځای لري زه يې ولې ونه لرم چې
جنايت کوونکو ته پکې جزا ورکړم.» نو له خپلو وزيرانو څخه يې پوښتنه وکړه چې
«څوک بايد مقرر کړم چې ماته د عذاب هغسې يو دوزخ جوړ کړي او هلته
جنايت کوونکو ته جزا ورکړي» دوی په ځواب کې ورته وويل (دا کار بې له يو
جنايت کار او بد سړي نه بل څوک نشي کولای» پاچا د داسې سړي د موندلو لپاره خپل
نوکران هرې خواته ولېږل دوی په دغو پلټنو کې د يوې روانې ويالې په څنګ کې يو
تور رنګی سړی وليد چې سره وېښتان او برنډې سترګې يې لرلې او له ويالې څخه
به يې کبان د خپلې ښې له ګوتو سره نيول او وژل به يې او چې به مارغانو او ځارو يو
ته يې شپېلکه کوله هغوی به ورته خواله راټول شول بيا به نو ده هغه ټول وويشتل او
داسې به يې له يو سره وو وژل چې يو به ورڅخه ژوندی نه پاتې کېده دوی دا سړی ونيو
او پاچا ته يې راوست پاچا ورته په ټه لارښوونه داسې وکړه «ته بايد د څلورو ګوتو نو يو
ځای غوره کړې او له هغه نه لوړ ديوالونه تاو کړې او په چاپېرشاوې ځای کې د هر ډول
ګلانو او مېوو ونې وکرې او د خوښې او ساتيرې ښکلې ځايونه پکې جوړ کړې او هر
څه له داسې يوې ښکلا سره سمبال کړې چې خلک يې داسې ليوال وګرځي چې هغه
ځای ته د ننه راشي او سيل يې وکړي د دې ځای ته ډېره ډېره کلکه او لوړه دروازه جوړه
کړه او بيا نو څوک چې دلته ننوځي را وبه يې نيسې او هر ډول شکنجې به ور کړې.
کله چې څوک يو ځل ورته ننوزي بيا يې پرې نږدې چې ترې ووځي.
زه په کلکه درباندې امر کوم چې حتی که زه په خپله هلته ننوزم ما هم

ور بڼروه. او هیڅ ډیل یکی و نه کړې ته دربړ ولو دځای بشپړ و اکمن یی.» پیښه داسې وشوه چې یو بودایي راهب (بیکشو) دډوډی ددرویزې لپاره روان واو دې دروازې ته ننوت ظالم ساتندوی چې دی یې ولید و یې نیوه چې په کړاو کې یې ښکیل کړی درویزګر راهب چې ډیر ویریدلی وپه زاوراو نړاتو شوا وور نه وي یې غو ښتل چې یوه شیبه دې پریږدی نو په زاریو کې یې ورته وویل «دومره مې پریږده چې دغرمې ډوډی وخورم» په دغه وخت کې بوبل سړی ننوت او هغه سملاسي دساتندوی له خوا ونیول شو او دتیګو په توپ کې یې واچاوه او په توپ کې یې والوزاوه او داسې یې ټوټې ټوټې کړ چې بې له یو سور بخن څګک نه له هغه څخه بل څه نه ښکاریده بیکشو چې ددغې صحنې ننداره وکړه دجسماني موجودیت په بې ثباتۍ او په بې ګټې توب یې فکر وکړ او داور ته جوته شوه چې دغه جسماني موجودیت لکه دسمندر دبې ها یښته څګک غو ندې دی ددغه فکر سره هغه دبرخې خاوند وګرځید بیا نو ظالم ساتندوی هغه و نیوا او دایشیدلو او بو په یولوښي کې یې واچاوه خو دبیکشو زړه او بڼه له خوښۍ او خوشحالۍ نه ډکه وه او هغه اورهم مړشوا او به سړې وګرځیدې او داو بو منځ کې سم له لاسه یو تې زرغون شو چې بیکشو دهغه دپاسه کیناست ساتندوی په چټکۍ پاچا ته ولاړ او ورته یې وویل «دربړ ولو په ځای کې یوه عجیبه پیښه منځ ته راغلې ده ستاسې حضور باید هغه وګوری» پاچا وویل «زه داجرات نشم کولای چې هلته ولاړ شم ځکه چې ما پخپله امر کړی دی هرڅوک چې هلته ورننه شي هغه دې په کړاوجن ډول ووژل شي» ساتندوی دپاچا ددې خبرې په ځواب کې وویل «موضوع اوس مهمه ده تاسو باید دخپلې هغې وینا څخه تیر شئ» پاچا دا خبره ومنله او هغه ځای ته لاړ او زندان ته ننوت او دبیکشو دحالت دلیدو سره دخپلو تیرو لوناوړو هیلو څخه واووښت او له هغه وخت نه وروسته یې ددریو ارزښت نا کوځیزونو یعنې (بودا- دهر ما- سنګها) درناوی یه یې په ډیر زیات ډول کاوه .

XXXIII :- لدې ځای څخه ددری (لې) مزل نه وروسته موږ یو غره ته رسیږو چې د (چرګ دپښې) په نـامه یادیږی. او لویې کسیاپـا په دې غره کې اوسیده

ACKU

هغه دا غر له بنسټ نه دوه نیمه کړی وچې یوه لاره یکی ځانته پیدا کړي، خو هغه لاره اوس له منځه تللې ده. له دې ځای څخه په یوه مناسبه فاصله یو ګړنګ دی چې اوس یې د کسیاپا تول بدن خوندي دی. بودایي زایرین له تولو هیوادونو نه راځي چې کسیاپا ته خپل اخلاص ښکاره کړي .

XXXIV :- فاهیان پاټالي پوترا ته د ستنیدلو په وخت کې د ګنګا د سین د غاړې لاره و نیوله او د لس (یوجانا) مزله څخه وروسته یوه ویهارا (معبد) ته ورسید چې (کوانګ) ورته ویل کیده . پدې معبد کې بودا اوسیده، د ګنګا په غاړه کې وروسته د دولس یوجاناله مزله څخه موږ د کاسي هیواد او د بنارس ښار ته رسیږو . د دې ښار شمال ختیځ خواته زیات و کم لس (لي) وړاندې یو کوچنی معبد دی چې د ملنګ (ریشي) هوسیو د پارك په معبد یادیږی، دلته ساراني هوسي ډیرې زیاتې دي، کله چې هغه نیته ورنژدې شوه چې بودا ته بشپړتنویر په برخه شي په فضا کې به تولو (دیوا ګانو) په مذهبی سندرو کې ویل «د شاه ودانا پاچازوی چې خپل کور پریږدي ایښې. چې د حق پلوشې ور په برخه شي وروسته له اوو ورځو څخه به بودا و ګرځي» پراتیکا بوداچې دا غږ واورید، سم له لاسه په مراقبه او تفکر بوخت شو، له همدې کبله دا ځای د (ریشي) د هوسیو پارك بلل کیږي، وروسته بیا د نړۍ خلکو پردې ځای یو معبد جوړ کړ. بودا هیله لرله چې (اجناتا کاوندینا) او ملګري یې چې د پنځو یارانو په نامه مشهور وو خپلې لارې ته واړوي، خو د غو پنځو تنو یو له بل سره غونډه وکړه او ویې ویل «شریمان ګوتم چې شپږ کاله د خپلو نفسي غوښتنو په وژنه تیر کړي او خپل نفس یې دیوې دانې سونډ او یوې دانې وریژې په خوړلو او په همغه باندې په قناعت روږدی کړی و ، اوس بیر ته د خلکو تولګی ته په راتلو او د هغه پرهیز په لرې کولو چې پخپله یې پخپلو ویښا وو، افکار و او کړو وړو تحمیل کړی وځنګه به و کولی شي چې هماغه ډول پرهیز وساتي نو ښه به داوي چې له هغه سره د هر ډول خبرو نه ځان و نه وساتو» خو چې بودا هلته ورسید پنځه واړه ودریدل او سلام یې ورته وکړ چې په دغه ځای اوس یو څلی ولاړ دی . د هوسیو له پارك څخه د یارلس یوجانا شمال لویدیځ خواته یو

ACKU

هیوادددی چی (کاوسامبی) نومیږي. هلته یو ووېهارا (معبد) ده چی گهوشیرا و انا) یعنی (دگهوشیرا بڼ) نومیږی. پخوا وو وختونو کی بودا په دې بڼ کی استوګنه کړی وه او دا بڼ اوس وران شوی دی. د دې ځای په ختیز خوا کی اته یوجانا وړاندې یو ځای دی چی بودا پکی استوګنه غوره کړې وه او هلته یې یو ناوړه شیطان سمی لارې ته اړولی و.

XXXV :ـ لدی ځای څخه دوه سوه یوجانا جنوب خواته یو هیواد دی چی تماتشین (داکشینا) نومیږي. په دغه ځای کی د پخوانی بودا (کسیاپا) سنګها راما (۱) پرته ده. دا سنګها راما د تیږو د یوه لوی غره نه جوړه شوې وه یعنی د لوی غره منځ په ځانګړې بڼې توږل شوی او له تیږو نه تش شوی او دغه له غره نه ودانه شوې ماڼۍ تول پنځه پوړه لری او لاندینی پوړ یې د پیلانو په څیر وښکلی شوی او د ننه پکی پنځه سوه د تیږو وړې خونې دي. دویم پوړ کی یې د زمری په څېر ایستل شوې دي او څلور سوه وړې خونی لري دریم پوړ یې د اسونو په څیر وښکلی شوی او دری سوه وړې خونی لري او څلورم پوړ یې د غوایانو په څیر وښایسته شوي او دوه سوه وړې خونی لري او پنځم پوړ یې د کوترو په څیر وښکلی شوی او سل خونې لري. د دې تولو پوړونو په سر باندې یوه چینه ده چی اوبه یې په یوه ویاله کی د خونو مخکی بهیږي او له هر یوه پوړ څخه چاپېره تاویږی. په دغه سخته تیږه کی هر پوړ ته د رڼا د ننوتلو لپاره کړکۍ جوړې شوي دي او په دغه دول هره کړ ته روښانه شوې ده او تورتم هیڅ نشته. د دغې ماڼۍ په څلورو ګوټو کی تیږې ژورې توږل شوي او زینې پکی جوړې شوې چی ختل ورته ممکن وګرځی. د اوسنی زمانی خلك چی د جسمو له مخی واړه دي د دغو زینو له لارې پاس ختیږي خو د پخوا زمانو خلك په دې زینو باندې په یوه پښه ختلای شول د دې علت چی ولی دغه مانۍ (پولو یو) ګڼل کیږي دادی چی دغه کلمه یوه هندي کلمه ده چی مانا یې کوتره ده.

په دې ځای کی تل ارهتان اوسیږی. دا سیمه وچه ده او له ارهتانو پرته نور

---

(۱) دغه سنګ هاراما (د راهبانو استوګنځی) دهیون تسینګ د لیکنی په لسم کتاب کی یاده شوی. ښایی چی دا پروانی تـه چی د راهبانو په لیکنه کی د (بولویو) په نامه یاده شوی ده توقف شوی وه.

اوسیدونکي نه لري . له دغه غره نه لرې ځینې کلي شته چې په ټولو کې له بودايي دين څخه پرته دبلې عقيدې خلك اوسيږي دوی دبودا په دين ياد (شريمانانو) اويا (دبرهمنانو) په باره کې هيڅ نه پوهيږي. د(دکن) هيواد مخ په ځوړ پروت دی او لارې يې خطرناکې دي که څوك وغواړي چې هلته لاړشي که لاره ورته معلومه هم وي بيا هم بايد دهغه هيواد پاچاته دجنس اويا نغدو څه تو ښه اوسوغات ورکړي. بيانو پاچا ځينې خلك ورسره دلارښود په توګه ليږي او دا لارښود ونکي په دغه ډول مسافر له يوه ځايه بل ځای ته بيايي. هره ډله لارښود ونکي دغه شان لاروي لـه خپلې څـ ښې سره سم په لاره بيايي. فاهيان چې په پای کې يې ونه کړای شول هغه هيواد ته لاړشي نو ټول پورتني تفصيلات هغه معلومات دي چې له نورو څخه يې اوريدلي وو.

XXXVI : له بنارس نه ختيزې خواته په تلوسره موږ بيا له پاټالي پوترا ښار ته رسيږو. پـدې ځای کې دفاهيان دسفر مقصد داو چې د(ويناياپيټاکا) د کتاب نقل پيدا کړي. مګر په ټول شمالي هند کې دبيلا بيلا پوهانو مذهبي پوهه پـه رواياتو تړلې وه او هلته پخواني اصلي کتابونه چې فاهيان دهغو دنقلولو لپاره لرې منځني هند ته رسيدلی ونه و، وخو هغه دلته دلويې لارې دمذهب په يوه سنګهارام کې دمذهبي احکامو يو کلکسيون پيدا کړ. دا کلکسيون د(مهاسنګيکا) دغو نډې له خوا په کار اچول کيده. دا هغه کتاب دی چې په خپله دبودا په ژوند انه کې د راهبانو دلويـې غونډې له خوا کارول شوی و. دبودا يانو اتلس مذهبي ډلې سره له دې چې په جزئياتو کې جلا کړنلارې لري. په اصولو کې سره يوشان معتقـد دي. وايـي چې له دغه کلکسيون نه دجيتاوانا په ويهارا کې کار اخيستل کيده، دا کلکسيون د دغې ډلې ټولو ټولګيو ته ګران او منلی و. سربيره پردې هغه دمذهبي لارښوونو يو بل نقل هم پيدا کړ چې داووزرو ګاتاوو څخه جوړ شوی و دا کتاب دبودايي ديـن د (سارو استي وادا) له خوا استعماليده. دا هماغه کتاب دی چې په عمومي ډول په چين کې دچانډو ړؤ. ددې لارې پوهان دمذهبي احـکامو تعليمي ښودنه يوازې دخولې په وينا کوي اوله هغو څخه نه غواړي چې دغه مطالب دې وليـکل شي. دلته هغه

د(سامیو کتابهیدرما) یونقل او (دهیریدهارا) دشاستر ا یونقل چی ټول شپږ زره (گاتها) وو او (نیروانا سوترا) چی دوه زره پنځه سوه عبارته و، پیدا کړل.

همدارنګه (وای پولیا پری نیروانا سوترا) یې په یوه ټوټه کی پیدا کړ چی تقریباً پنځه زره عبارته یې درلودل. برسیره پردې هغه دمهاسنګیکاله مذهب سره سم د(ابهیدهرما) یونقل هم پیدا کړ. په دې حساب فاهیان دلته دری کاله واوسید چی دسانسکریت لوستل زده کړی او د کتابونو درا نقلولو په ترڅ کی په هغه ژبه وګړیږی. (توچینګ) چی منځنی هندته ورسیدا او دیر دایې مذهب حالات یې ولیدل، بیرته خپل هیوادته ستون نه شو او فاهیان چی د پږ هې خپرول یې هدف و بیرته هن (چین) ته ستون شو.

XXXVII: دګنګا دسین په اوږدو کی ختیځ لوری ته تر اتلس یوجانا مزله وروسته موږ د چیمپو (چمپا) لوی هیواد ته ورسیږو لدی ځای نه لاختیځ لوری ته وروسته له لږ تر لږه پنځوس یوجانا مزله څخه تا مرالیپتی هیواد ته رسیږو دا ځای دسمندر په غاړه پروت دی فاهیان دلته دوه کاله تم شو چی مذهبی کتابونه یعنی (سوترا) ولیکی او دهغه ځای دمجسمو انځورونه (تصویرونه) وکاږی. بیا نو دبیړی په واسطه له خوارلس ورځو مزله وروسته دزمرو هیواد سیمهالایا (سیلون) ته ورسید د(تامرالیپتی) (۱) خلك وایې چی ددوی دهیوادا و دسیلون ترمنځ واټن اووه سوه یوجانا دی. دزمریو دا هیوادیو ټاپو دی چی اوږدوالی یې له ختیځ څخه لویدیځ ته پنځوس یوجانا دی او له قطب څخه سویل ته دیرش یوجانا ارتوالی لری. ددی هیواد په هره خوا کی واړه ټاپو ګان شته چی شمیر یې شاوخوا سلو ته ور سیږی، ددی ټاپو ګانو ترمنځه دسلو نه تر دوه سوه لی پوری واټنونه دی چی ټول یې په لوی ټاپوپوری تړلی دی. ددغو ټاپو ګانو په ډیرو ځایونو کی قیمتی تیږې او ملغلری پیدا کیږی. مانی غمی ددی هیواد په یوه داسی سیمه کی پیدا کیږی چی ساحه یې لس (لی) د ه. پاچا دهغی ساحی ساتلو ته ساتونکی مقرر وی او هر څومره غمی چی هلته پیدا شی په لسو کې یې

(۱) اوسنی مدراس چی (تامل نادو) ګل کیږی.

دری دپاچا برخه ده.

XXXVIII : پخوا په دغه پاچایی کی خلك نه او سیدل یوازې پیریان او ښاماران پکی وو وروسته د بیلابیلو هیوادونو سوداگران دلته د تجارت لپاره راغلل د تجارت او پاور لو په وخت کی پیریا نو پخپله ځانونه نه ښکاره کول یوازې خپل مالونه یې چې د هریوه بیه پری لیکل شوې وه، ښودل. بیا نو سوداگرانو د هغو لیکل شویو بیو له مخی څیزونه پیرودل او بیا به یې له ځانه سره وړل. دا هیواد یوه په زړه پوري اوغوره هوا لری چی دژمی او دوبی ترمنځه یې توپیر نشته بوټی او ونې یې تل شنه او زرغونه وي. فاهیان اوس نو ددیرو کلونو راهیسی د(هن) له هیواد څخه لرې واو دهغو خلکو سره چې اوس په تماس کی و بالکل پردي و. کارونه، خلك، غرونه؛ درې او بوټی چې ده لیدل دهغو بوټو، ونو او غرونو رغونوغوندې نه وو چې پخوا اوختونو کی لیدلي وو. سربیره پر دې اوس نو دده دسفر ملگري هم ورنه جلاشوي وو ځینی یې شاته پاتی شوي وو او ځینی یې مړه وو پدې وخت کی دغم غلطولو وسیله ده ته یوازې دتیرو وختونو یاد پاتی شوی و نو ځکه زړه یې تل خفه و. یوه ورځ دی ولاړ و چې یوه سوداگر ورته دچینی (تافتی) یو پکی دمذهبی نذر په ډول ورکړ، فاهیان ته بی اختیاره ژړا راغله او اوښکی یې په مخ روانې شوې. ددغه هیواد یو پاچا یوا ستازی منځنی هیواد ته ولیږلی و چی د (پې تو) دونی یو نیالگی ترلاسه کړي. دغه نیالگی دوی د (بوداد ساالونیادالان) په خوا کی چی هلته له پخوانه جوړ شوی و کینول. دغه ونه دوه سوه شل فټه لوړه شوې وه او پاچا ' ه دې ویرې نه چې دغه ونه بیا و نه لویږي ستنې یې ورلاندې کړې چی ونه پرې تکیه شی. په دې پاچایی باندې کله وچکالی او تنگسه نه ده راغلی.

XXXIX : په کوم وخت کی چې فاهیان په دغه هیواد کی استوگنه درلوده یو راهب یې چې په یولوړ تخت ناست و ولید چې یو مقدس کتاب یې لوسته او دلوستلو په ترځ کی یې وویل چې پترا (دبودا کچکول) اصل کی په ویسا لی کی ساتل شوی وخو اوس دگندارا په سرحدونو کی دی او له څو کالو څخه ور وسته

(هغه وخت فاهیان د کلونو شمیر له راهب څخه واوریدخو اوس تری هیرو) هغه کچکول به لویدیځ (یو یچی) هیوادته ورسیږي او بیا به له څو کالو وروسته ختن ته ولیږ دول شی او وروسته بیا هغه د (کاوچی) هیواد ته ولیږدول شی او په همدغه موده کی به بیرته د (هن) هیوادته ورسیږي او بیا به دزمریو هیواد (سمیهالا) یا (سیلون) ته لاړشی او وله څه مودې وروسته به منځنۍ هند ته ورسیږي او له هغه ځای نه د (توشیتا) جنت ته یو وړل شی. فاهیان چی داخبرې واوریدې غوښته چی ویی لیکی خو راهب وویل چی داخبرې په کتابونو کی نه دي راغلی او مادنو رو له خولی اوریدلی دي او بل چاته یی هم په ویناییزه توگه سینه پرسینه اوروم. فاهیان له دې تولو سفرونو څخه چی وړاندې یادشول نورو هیوادونو ته هم لاړ او له پنځو کلونو څخه وروسته بیرته منځنی هند ته راستون شو او هلته د مخه تردې چی تسینګ چاو ته ستون شی دری کاله نورهم هلته پاتی شو په دغه سفرکی تقریباً ۱۹ د یرشو هیوادونو څخه تیر شوی و. سربیره پردې ده خپلی دغه تولی خاطرې ولیکلی چی نور خلک ترې هم خبر شي.

پهلوي یدیز کې دبودایي کتابونو د میندلو دپاره

دسنګ یون او هوی سنګ

رسالت او ماموریت

(دا برخه (دلو یانګ (هو نان فو) دمعبد دو نود تاریخ له پنځم فصل څخه ترجمه شوی) (۱)

دلو یانګ دښار شمال ختیز ته دوین آی په کلی کې دتون هوانګ دسنګ یون اسنوګنځی پروت وچې دغه سړی دهوی شنګ راهب په ملګرتیاد (وی) په مشهوری امپراطورۍ کورنۍ پورې تړلی. د (تای هاو) دکونډې امپراطورۍ لهخوا الویدیزو هیوادونو ته پهدې ماموریت لیږل شوی وچې بودایي کتابونه ترلاسه کړي. داماموریت دوی ته د (شن کوی) دعصر پهلومړی کال (۵۱۷-۵۱۸ عیسوی کال) کې ورکړشو. دوی پهدغهسفرکې یوسل اویا کتابونه ترلاسه کړل چې داټول کتابونه معیاري کتابونه وو او ټول یې د (لویې لارې) دعقیدې سره اړه درلوده.

له ټولونه لومړی دوی چې دهیواد پهمرکز کې تیاری کړی و، لویدیز لوري ته ځلویښت ورځې مزل وکړاو دچیهلنګ وچوډا ګونو تهورسیدل چې دغه وچه او بې او بوسیمه دهغه هیوادلویدیز سرحددی. پهدغه وچه غاړه کې د (وی) دسیمې دوړاندې جبهواستحکامات موجوددي پهچیهلنګ کې ونې او بوټي نه شنه کیږی له همدې کبله د (وچې صحرا) په نامه یادیږی داځای دالوتونکو مرغو کانو دڅ والکسیمه ده. دادوه دوله ساکښ له بیلو جنسو نوڅخه دی خو یو ځای اوسیږی هغهیې چې

---

(۱) انګلیسي مترجم.

ACKU

الوتلی شی نو او چه الوتلی نشی نو بیا ځکه ده او ددوی دیو ځای استوګنی څخه دالو تونکو مرغانو نوم جوړ شوی او د سمرغ نوم ددې مرغانو له نوم څخه مأخوذ دی.

چینه لنګک ته په ختلو او لویدیزې خوا ته ددرویشتو ورځو په مزل چی له روانو شګو څخه تیر شو لدوی د (تو کیو هن) هیواد ته ورسید ل (۱) دلاری په اوږدو کی ساړه ډیر زیات وو او سخت باد ونه او دوا ور وا وشګو د وړی دومره زیاتی وې چی دسترګو پورته کول پر ته له دی چه له شګو ډکی شی ممکن نه و. د(تو کیو هن) لوی ښار او دښاو خوا تو دوالی یې تو پیر لری. ددی هیواد رسم الخط کټ مټ د(و ی) دهیواد رسم الخط غوندی دی. هغه دودونه او نظم چی په دې خلکو کی شته بر بری دی. له دې هیواد څخه لویدیزی خوا ته ددری زره پنځوس لی په مزل موږ د(شن شن) ښار ته ورسیږو (۲) دا ښار له هغه وخت راهیسی چی پاچا ورته تیا کلی شوی د(تو کیو هن) له خوا نیول شوی او په او سنی وخت کی دلته په دی ښار کی یو پوځی افسر (دوهم جنرال) د لویدیز دا یاو لو او غلی ساتلو له پاره او سیږی. تول عسکری تولګی یې دری زره تنه دي چی دلویدیز (هو) په مخ کی د تینګار کولو له پاره په پوځ کی منل کیږي.

له (شن شن) څخه شپاړس سوه څلویښت لی لویدیزې خواته په مزل موږ د(تسو مو ه) (۳) ښار ته رسیږو په دې ښار کی ښایسی سل کورونه او سیږی. دلته په ټول هیواد کی باران نه کیږي خوخپلی ځمکی د روانو ویالو په او بو پیئوی. دوی په خپل کښت او کر کی په یوی کولو او له غوایانو څخه په کار اخستلو نه پوهیږي.

په ښار کی دبودا یوه مجسمه شته خو څیره یې دیوتاتار غوندې نه ده په دې باب د ښار دیو زاړه سړي نه په پوښتنه کی هغه وویل دا مجسمه دلیو کونګ (Lukwonp) له خوا جوړه شوې وه چی هغه تار تاران خپل تابع ګرځولی وو. له دې ښار څخه لویدیزې خواته ددولس سوه پنځه اویا (لی) په مزل موږ د موه (Noh) ښار ته رسیږو

(۱) دختیزی برخی ترک ن(هن) دتیه لی دترکانو دجنوبی لوری یوه قبیله وه (وایه دو لیتیل: وکیبیولری. اینډهینډبوک دوهم توک.

(۲) شن شن ښایی هماغه ځای وی چی مارکوپولو دچرچن په نامه یاد کړی دی.

(۳) ښایی هماغه ښار وی چی دهیون تسنګ په لیکنو کی د(نی مو) په نوم یاد شوی. بیل

ACKU

ددې ځای ګلان او میوې د لوېدانګ ګلانو او میوو ته ورته دي . خو ودانۍ یې او خارجي رسمي شخصیتونه یې د ظاهري بڼې له مخې توپیر لري .

د موه (Moh) له ښار څخه په دوه ویشت (لی) لویدیځ خواکې موږ د هان مو (Han-Mo) (۱) ددې ښار جنوبي خواته پنځه لس (لی) وړاندې یو لوی معبد دی چه دري سوه تنه راهبان پکې دي دا راهبان د بودا د پیروانو له سرو زرو څخه جوړه شوې مجسمه لري چې اوږدوالی یې یو چانګ او ۶/۱۶ دی (په اټکلي توګه اتلس فوټه کیږي) دا مجسمه ډیره مړوقره او هیبتناکه ده او د بدن ټول مشخصات یې پکښې په څرګند او برجسته ډول ښکاره دي . ددې مجسمې مخ څرڅلی ختیزې خواته اړول شوی دی خو مجسمه چې هغه لوري ته نه خوځېږي له هغه څخه چوړ لیدلې او لویدیزې خواته اوښتې ده . ددې مجسمې په باره کې زاړه خلک روایت کوي چه دا مجسمه په اصل کې د هوا له لاري د جنوب له خوا راغلې . د ختن پاچا پخپله سترګو د هغې راتګ ولید په عبادت یې بوخت شو او هڅه یې وکړه چې هغه خپل ښار ته یوسي خو د لاري نیمایي کې کوم وخت چې دوی د شپې د تیرولو له پاره تم شول مجسمه په ناڅاپي ډول تري تم شوه . خلک چې د هغې د لټولو له پاره ایزل شوي وو ویې لیدل چې بیرته خپل اصلي ځای ته تللې ده نو پاچا سم له لاسه یو ځلي ودان کړ او ځلور سوه تنه سړي یې مقرر کړل چې هغه جارو کړي او اوبه پکې وپاشي او که د دغو نوکرانو کوم تن کوم ډول تپ پیدا کړي په مجسمې باندې د تپ په اندازه د سرو زرو پاڼه ونښلوي او په دې ډول هغه تپ په مستقیم ډول رغیږي په وروستیو زمانو کې خلکو ددې مجسمې او د نورو مجسمو په شاوخوا کې ځلي جوړ کړل چې ټول یې په زرګونو بیرغونو او وړو جنډو او چه له رنګارنګ وریښمو څخه جوړې شوې وې سینګار شول. ښایي دغه رنګه لس زره جنډې هلته وي چه له نیمایي څخه زیات یې د (وی) د هیواد

(۱) دا ښار ښایي هماغه ښار وي چه د هیون تسنګ په لیکنو کې د (نی مو) په نامه او د مارکوپولو په لیکنو کې د (پین) په نامه یاد شوی دی د دغه ځای مجسمې ته هم هیون تسینګ اشاره کړې او هغه یې د کاوسمبی د پاچا داود یاناد سنډل د لرګي مجسمه یاده کړې.

ACKU

يعنې اکثريې د (وی) دسلطنتي کورنۍ له خوا تقديم شوې وو او ياداچې دهغې کورنۍ دپاچايي په وخت وړاندې شوی وو په دې بيرغونو باندې دمربع دشکل په تور و ليکنې موجودې دې چې دهغو بيرغونو دبېل کيدلو نيټې ښيي د يريې د (تای هو) دپاچايي دنولسم کال او دمينګ دپاچايي ددويم کال او دين چانګ (دپاچايي) ددويم کال دی. په هغه ځای کې يوازې يو بيرغ وچې دوا کمن پاچانوم پرې ليکل شوی واو دا دياو تسين د وخت (۶۰۲ ع) کال يو بيرغ و.

دهان له ښارنه لويديزې خواته داته سوه اته او يا (لی) په مزل موز دختن هيواد ته رسيږو. ددې هيواد پاچاد سرو زرو يوه خولۍ په سر کوي چې دچرګ دتاج په بڼه جوړه شوې ده په دغې خولۍ پورې نښتې برخه ددوه فټو په اوږد والی شالوري ته ځوړند ده او له تافتې څخه جوړ شوی، چې ارتوالی يې دپنځه انچو په شاوخوا کې دی . په رسمي مراسمو کې دمراسمو دبرم او پرتم دزياتيدلو له پاره موزيک هم وي چې د موسيقي آلې يې دول ـ سرنې او دسروزرو برغولۍ دی چې يو له بل سره دموزيک په وخت کې وهل کيږي . دپاچا سره يو لوی غشی و يشتونکی دوه تنه د نيزې ويشتونکي او پنځه تنه تبرزين والا دحاضرباش په دول موجودوي او په ښي او کينه خوا کې يې دتوروالا سرې ولاړوي چې شميريې له سل تنو څخه نه زياتيږي . په دې هيواد کې غريبې ښځې لوی پرتو ګونه اغوندي او دخپلو ميړونو غوندې په اسونو سوريږي. دوی خپل مړي سوزوي او ايرې يې تولوي بيا دهغې دپاسه ځلی جوړوي. دوي دوير او ماتم په حالاتو کې خپل ويښتان خريي او خپل مخونه د غم او وير د ښيي په دول ويرجن ګرځوي . دوي خپل ويښتان دڅلور انچو په اوږدوالی پرې کوي او تړل سرپه دغه شان ساتل کيږي کله چې پاچا مړشي دوی هغه نه سوزوي دهغه مړي په يوه تابوت کې ږدي او په لري بيابان کې يې ښخوي او د هغه په ياد يو معبد جوړوي او په خاصو وختونو کې هلته عبادت کوي .

د ختن پاچا په بودا يې دين عقيده نه لرله (۱) يو خارجي سړي دا ګر له ځانه سره

---

(۱) دلي يول (ختن) دپاچايي لـه تاسيس څخه يوسل وپينځه شپږته کالـه وروسته ويجا ياسمبهاوا پاچا چې دييولا (yeula) پاچا زوی وپـه تخت کښيناست او دهغه دپاچايي پـه پنځم کـال کې دغه دين هلته دلومړي ځل لـه پاره خپور شو. (راکهيل)

یو مذهبی پوه (بیکشو) راوست چې پیلوشان ویروچانا نومیده او د سنار په‌شمال کې یې دآلودیوې ونی‌لاندې کښینا وه . د هغه دلیدو سره‌یوسوی پاچا ته لاړ او ورته وی‌ویل« ستا پاچایی ته‌یو راهب بې له اجازې راغلی او اوس دښار په جنوب کې دآلوچې دیوي ونی‌لاندې استوګنه‌لري »پاچاچې داخبره واوریده ډیر په غصه شو اوسم له‌لاسه روان شو چې (ویروچانا) وویني. دغه بیکشو (راهب) پاچا په دې الفاظو مخاطب کړ:« جیولا یی تاتاګاتا یعنی(درښتیاګټو نکی)زه مامور کړی یم چې دلته راشم او ستاسو له حضوره‌اسره و کړم چې دهغه په نامه یو بالکل بشپړ پګو ډا (بودایی معبد) جوړ کړی او په دې ډول ځان ته پرله پسی بری وګټې » پاچا وویل:« لومړی داښایی چې زه بودا وو ینم او بیا به ئ‌یی ومنم» ویرو چانا یواو راد ذکر کړ او دهغه سره بودا(را هولا) (۱) مامور کړ چې هلته په هوا کې کټ مټ دهغه غوندې ځان ښکاره کړي پاچا ددې ننداري سره ور ته په ځمکه نسکور و غوړ ځیداوسم له‌لاسه‌یې تیاری و نیو چې دهغې و نی لاندې یو معبد او همدارنګه یوه ویهارا(د ښودنې ځای) جوړ کړي . بیانوامر یې و کړچې د (را هولا) یوه مجسمه د ې وتراشل شي اود دې له پاره چې زر له منځه لاړه نه‌شي پا چادهغې دځانګړې ساتنې له پاره یو کو چنی معبد جوړ کړ. په‌او سني وخت کې دامجسمه یو پوښ لري چې‌هغه ټینګ ساتی خو سره ددی‌هم دمجسمې سیوری په دایمې ډول دهغه ځای نه بهروځي اوهغه خلك یې چې وینی نو په عبادت بوخت شي په دې معبد کې د(پراتیکا بو دا) بوتان‌هم‌شته‌چې نه له‌ځرمنې څخه‌جوړشوي‌او نه‌له‌وریښمو نه جوړدي او په حقیقت کې دا ممکن نه‌دی چې وپوهیدل شي چې له کومې مادې‌څخه هغه جوړشوی دی. دختن دپاچایی انتهایی‌اوزدوالی له ختیزې نه لویدیزې خواته دری زره (لی) ته رسیږي .

دشان کړ ای په دویم کال کې (۵۱۹ میلادي) چې داو وم‌ی میاشتی‌نهه ویشتمه ورځ وه موږ چو کو(یو چا کو کا پو کیانګ) ته ورسید و ددې ځای خلك

---

(۱) دبودا زوی.

په غرونو کې اوسېږي پنځه دوله غلې اودانې په دې هېواد کې په پريمانه ډول کرل کيږي . دوی ددې غلو نه ټيکلې جوړوي اوخوري يې . دوی د څارووډ وړلو اجازه نه ورکوي او هغه خلک چه غوښې خوري يو اري دمغو څاروو غوښې خوري چه پخپله مړه شي . ددوی دوداو دستوراو دګړيد لوړ به دختن غوندی دخودليك لوست توري يې دبرهمنانو د ليك لوست غوندې دی . ددی هيوادله سرحدونو نه د پنځو ورځو په مزل سري تيريدلی شي .

داتمی مياشتی په لومړنيو لسو ورځو کې موږ دهان پان تو (کيهانندا) (۱) دهېواد پولی ته ننوتو اولويديزې خواته دشپږو ورځو مزل نه وروسته د تسيونګ لينګ (Tsung-ling) غرونو ته ورختو لا هم لويديزی خواته ددر يو ورځو مزل نه وروسته موږ د کيوه يو (Kiueh - yu) ښار ته ورسيدو او وروسته ددری ورځو نورمزل نه موږ د پوه هو يی (Pvh-ho - i) (۲) غرونو ته لاړو دا ځای له حده يخ دی . دلته هم په اوری او هم په ژمی کې واورې پرتې وی دغرونو منځنی برخه کې يو جهيل دی هغه کې يو بد کاره ښاماراوسيږی په پخواوختونو کې يو سوداګر وچه دشپې له مخه دجهيل څوا کې پاتې شوی وښامار په دې کار ډير په غصه شواو يو منتر يې ولوست اوسوداګريې وواژه . دپان توپا چاچې ددی پيښې خبر واوريد خپله پاچايی ز وی ته پريښوده او پخپله داوچانګ (۳) پاچايی ته لاړ چې هغه کوډی اومنتر زده کړی چې دبرهمنانو له خوا استعماليږی . وروسته له پنځو کالو څخه چې دامنترونه يې زده کړی وو بيرته خپل هيواد ته راغی اودجهيل غاړی ته لاړ او منتر يې ولوست خودجهيل ښامارسم له لاسه په يوه سړی بدل شوچې پاچا ته نژدی راغی پاچا هغه د تسيونګ لينګ له غرونو څخه زر (لی) لرې وشاړه . اوسنی پاچا دهغی مو دې راهيسی ديارلسم پښت دی . ددی ځای نه لويديزی خواته تګ تول ديو ګرنګ د پاسه ختل واودزر لی په واتن تو له لاره ځوړند ګرنګونه اولس زره کمرونه او لرونه و وچه لوړوالی يی تراسمانه

(۱) کيهانداد (پول) لـه خوا دسرکول اوتاشقرغان سيمه ګڼل کيږی.
(۲) دپوهوی معنی يې اعتباره غرونـه هم کيدلی شي .
(۳) پـه شمالی هند کی داودیانا پاچایی .

ACKU

پوری رسیدلې دغې لارې په پرتله هغه لوبه دره چې د (مانګ مینګ) په نامه یادیږي هیڅ نه ده . د (هونان) د هیواد د (هیان) د نامتو غرونو او پر والي د دې غرونو په پرتله داواری محکې حیثیت لري . د تسیونګ لینګ غرونو ته د رسیدو نه وروسته موږ ګام په ګام د ځلورو ورځو له پاره په غرو کې په سینو ځانو نه بنو یو ل او بیا د دغو غرونو دیرې لوړې برخې ته ورسیدو . د دې ځای نه چې منځنۍ برخه وه په ښکته کتلو کټ مټ داسې ښکارېدلکه چې څوک په نیما یې هوا کې وی . د (هان پان تو) پاچاېي د دې غره تر څو کې پوری غزېدلې ده (۱) خلک وايي چې دا څو که د اسمان او د ځمکې د فاصلې وسطي برخه ده . د دې سیمې خلک د خپلو ځمکو د پېټیو له پاره دسیندونو اوبه استعمالوي او په کوم وخت کې چې دوی ته وویل شول چې د دې هیواد (چین) په منځنۍ برخه کې کروندې د باران په اوبو پېیه کیږي ، دوی وخندل او ویې ویل چې اسمان څنګه د ټولو له پاره اوبه برابرولی شي . د دې هیواد په ختیز لوري کې یو سین دی چې ګرندی بهیږي او شمال ختیز لوري ته د سالیهي یعني (کاشو) خواته ځي د تسیونګ لینګ د غرونو په لوړو برخو کې ونې او بوټي نه شنه کیږي . په دغه وخت کې چه اتمه میاشت ده هوا د کنګل سړوالي لري او شمالي بادونه بادیدونکې واوری د زر (لي) په فاصلهٔ وری وروسته بیا د نهمې میاشتې په منځنۍ لسو ورځو کې موږ د پوهو (پولو) پاچاېي ته ننوتو . دلته هم غرونه د هماغسې لوړ او ګرنګونه هماغسې ژور دي . د دې هیواد پاچا په کوم ځای کې چې په دې غزنۍ سیمه کې او سیږي یو ښار جوړ کړی دی . د دې هیواد خلک په ښکلي دول جامې اغوندي وړ ازی دوی څنی څرمنیزې جامې هم استعمالوي . دا سیمهٔ په انتهايي دول سړه ده . سړ والي یې تر دې حده زیات دی چې د دې ځای خلک د غرونو سمځې د او سیدو د ځای په دول استعمالوي او کله کله روان بادونه او واوري انسانان او ژوي یو ځای او سیدلو ته اړ کوي . د دې هیواد سویل ته لوی واو رین غرونه دي چې په سهار او ماښام کې

(۱) د تسیونګ لینګ د غرونو په لویدیزه خوا کې ټول سیندونه لویدیز لوری ته بهیږي او په سمندر کې تویږي .
(۲) ښايي چې دا هماغه سین وی چې د کلا پرات په لیکنه کې د کاراسو (Kara-Su) په نامه یاد شوی دی .

ACKU

براس تری لګه دملغلرو یادغمیو څلې غونډۍ جګیږي .

دلسمې میاشتې په لړ منیو لسو ورځو کې موږ دیبي تا(یفتلیانو)هیوادته ورسیدو. ددې هیواد ځمکې په دېرو سیندونو او دروانو او بو په ویالو او به کیږي چې دا او به ځمکې حاصلناکې ګرځوي ویالې داسترګنځیو په مخ کې بهیږي . داخلک داسې منارونه نه لري چې دیوالونه تری چاپیر شوي وي . خو دوی نظم او کار تیادیدو دایمې لښکر په واسطه ساتي چې تل هلته دلته په ګرځیدو او حرکت کې وي . داخلک هم لیمڅینې جامې استعمالوي .دسیندونو د بهیدونو خواوې په شنو اوسمسورو بوټو په نښه شوې دي په اوړي کې خلک دغرنیو سیمو په سړو ځایونو کې اوسیږي او په ژمي کې بیا کلیو ته راځي ، دوی د لیکلو توري نه لري .ددوی تهذیبي قواعد ډیر نیمګړي دي . دوی داسماني موجوداتو دګرځیدو راګرځیدو هیڅ پوهه نه لري او د کال د نیټو د معلومولو لپاره معیاري میاشت او یا کومه اوږده او یا لنډه میاشت نه لري بلکې یو کال خاص په دوو لسو برخو ویشي او بس.دوی دټولو شاو خوا هیوادونو څخه باج اخلي چې ددوی دباج لاندې سیمه تیه لو(۱) په ختیځ خوا کې ترختنه پورې او په لویدیځ خوا کې ترپارسه پورې غزیدلې ده او ددوی دباج لاندې د ټولو هیوادونو شمیر څلویښتو ته رسیږي.په کوم وخت کې چې دوی مرکز ته دپاچا له پاره دخپلو سوغاتونو سره راځي پوره لویه غالي غوړیږي چې په غاړو کې یې یو دول خاصه غالي د پردو غوړندې ځوړندې وي. په دې وخت کې پاچا خپلې خاصې دولتي چپنې اغوندي او دسروزرو په ورقو پوښلې شوي تخت باندې کښیني چې نوموړی تخت دڅلورو عنقامارغانو په مسجمو تکیه لري.په کوم وخت کې چې دغه پاچا ته د(وی)دلوېي پاچایي کورنۍ سفیران وړاندې کړل شول وروسته له هغه چې دوی بیابیا د پاچا مخ ته پرمخې ولویدل پاچا دهغوی راوړی لیک واخیست.په کوم وخت کې چې څوک دربارته ننوزي یوتن دهغه نوم او لقب اعلاموي بیانو د پردي اواجنبي سړي وړاندې اووروسته ځي په کوم وخت کې چې څونومونه اعلام شي دربار پای

(۱) چاپي دا دتیرا یهکتی (اوسنی تیرهت) سیمه وي.

ته‌رسېږي. دایراز نې دستور او قاعده ده‌چې دوی‌یې لري . هلته‌د موسیقۍ آلې بالکل څرګندې نه‌دي. دیې تا (یفتلیان) دهیواد پاچایي میرمنې‌هم دولتي چېنې اغوندې‌چه‌دري فوته یارپاتې محکه باندې پرتې وي. دوی‌خاص نوکرانلري چې ددوی د چېنو خوره برخه له‌ځمکې پورته‌وساتي‌همدا رنګه‌دوی په‌څپلوسرونو باندې‌یودول ښکرونه زدي‌چه‌اوږدوالی‌یې‌اته فوټه‌وی (۱) اودرې فټه‌یې بشپړ له‌مرجان‌څخه‌جوړ وی‌دا ښکرونه دوی په‌هردول‌رنګونوسره‌ښکلې کوی‌دهغوی‌دسرونوپوښ اوجامې همدادول دي کوم‌وخت‌چې دپاچايي کورنې‌میرمنې‌بهرته‌ځي‌دوی‌وړل کیږي‌او چې‌په کورکې وي نوپه هغوچوکیو کښېني چې‌دسروزروپه ورقو پوښ‌شوی اود سپین شېږغابنې پیل له‌عاج څخه‌جوړې شوی اودزمریودشکل څلور پایې لري . پرته‌له دغه استثنا څخه دوزیرانوښځې دپاچایي کورنې دښځوغوندې دي. دوی په‌همدغه‌دول‌څپل سرونه پټوي اوښکرونه پخپلوسرونو په‌داسې دول زدي چې دمخ‌پوښ اونقاب تري ځوړندوی اودقیمتي چتر غوندې ښکاري .شتمن خلك او غریبان دجامو جلادولونه لري .داخلك دبربر یانوله‌تولو څلور قبیلو څخه دي چې‌دیرقوي اوتوان منددي. ددوی اکثریت په بودا باندې عقیده نه لري اوزیات شمیریې دغلطوخدایانو عبادت کوی .دوی سالروڼکې شپان وژني اوغوښې یې خوري . دوی اووه قیمتي عنصرونه اوغمې‌چې‌ګاوندې‌هیوادونه‌یې‌دوی‌ته دباج‌په دول راوړي، په زیات‌دول اغوندي . داسې فکر کیږي‌چې‌د- یې -تا (یفتلیان) له‌هیواد څخه زموږ دهیوادترمرکزپورې‌فاصله‌شل زره (لی) وي .

دیولسمې میاشتې په‌لومړیولسوورځوکې‌موږدپوسي (پارس) دهیوادسرحدونو ته ننوتو (۲) داسیمه دیره‌غوندې پرته ده اوبیانومخ په‌وړاندې داووورځوپه مزل

(۱) زه دا برخه بې لـه دې نـه پـه بل دول ترجمه کولی نـه شم- سره ددې چې دا راتـه دیر حیرانونکې ښکاري چې‌دغـه پاچایي کورنې ښځو ځرنګه دا دول ګانـه‌پخپل سرووړلی‌شوه. (ساموېل‌بیل)

(۲) د انګلیسي ژباړونکې د لیکنې لـه مخې چې د الفنستون دهند نومې کتاب پـه حوالـه لیکلی پـه دې وخت کې ختیز فارس دتسیونګ لینګ دغرونو تر لمنو پورې نولو سیمو تـه ویل کیده. او پارتیانو پارسي نومونه واخیستل او دپارسیانو طریقې یې غوره وګڼلې.

مونږ داسې خلک وته راځو چې په غرونو کې اوسیږي او یو زیات شمیر یې غریبان دي. د دوی کره وره ډیر تو ند دی دوی د خپل پاچا دلیدلو په وخت کې هغه ته احترام نه کوي او په کوم وخت کې چه پاچا بهر وځي او یادننه راځي نوکران ورسره لږوي. دا هیوا د یو سین لري چې پخوا ډیر ژوروند وخوورو سته بیا غرونو د سین مجرا بدله کړه او دوه ډنډونه دا ته جوړ شول چې یو شیطان صفته ښامار دا ته استوګنه غوره کړه او د ډیرو بدبختیو او مصیبتونو سبب وګرځید. په اوړي کې به هغه په دې خوشحالیده چې باران وچ کړي او په ژمي کې به په دې خوښیده چه دواورو غونډۍ جوړې کړي. لاروبان د دې ښامار داغیزې له کبله ډیر ناآرامه دي. واورې یې دومره سپینې دي چه ستر ګې بریښوي. خلک باید په خپلو ستر ګو باندې پوښ واچوي او کنه نو د دې واورو له کبله به ړانده شي. څو که دوی د غه ښامار ته یوڅه دیني او مذهبي اداب په ځای کړي بیا نو لږ ربړوینی.

د یو ولسمې میاشتې په مینځنۍ لسی کې موږ د دسامبر (شي – سي) هیواد ته ننوتو دا هیواد د تسیو نګ لینګ د غرونو شاته پروت دی. د دې سیمې مخ مم ځیږ او خلک یې ډیر غریبان دي. د هیواد ځیږه او تنګه لاره ډیره خطرناکه ده چې د تیریدلو په وخت کې یوازې یوتن لاروی په خپل آس باندې په اسانه تیریدلی شي. د پو یو لای (بو لور) له هیواد نه داوچانګ (اود یانا) هیواد ته د وی د پلونولـه پـاره داوسپنو ځنځیرونه استعمالوي. دا ځنځیرونه په هوا کې د غرو نو تر منځه د ګړنګو نو څخه د تیریدلو د پاره ځړیدلي دي. له دې ځنځیرو نو څخه چې لاندې نظر واچول شي لاندې برخه نه ښکاري. د ښو ئیدلو په حالت کې هیڅ یو شی نشته چې څوك ئې ونیسي نو د ښو ئیدلو سره لس زره (فاتوم) ژور غور ځیږي. په دې ډول لارویان د سختو بادو نو په حالت کې په دې ځنځیرونو نه پوري وځي.

د دوولسمې میاشتې په لومړۍ لسی کې موږ داوچانګ (اودیانا) هیواد ته ننوتو. د دې هیوا د په شما لي سرحد کې د تسیو نګ لینګ غرونه پراته دي او جنوبي خوا ته یې هند پروت دی. د دې هیواد هوا په غوره توګه تو ده ده داسیمه

ACKU

ځوزره (لی) دهخلك يې شتمن او توليدات يې پريمان دی. ددې ځمکو حاصلخيزی دچين دلين تزی دځمکوغوندی ده ددی ځای هـواهم دهغـی سيمی د هواسـره ورته اواندول ده .

داهغه ځای دی چه (وسنترا) خپل کوچنی دخيرات په دول ورکړاوهغه ځای دی چی (يوديسانوا) خپل بدن يوی پړانگی ته دهغی دمړيدلوله پاره ورکړ. سره ددی چی دغه زړې قصی دهغسی پخوانوپښتونوسره نسبت لری بياهم په کيسوکی پاتی شوی. ددې هيواد پاچادمذهب په حکم دخپلو خوړ وله پاره ديوازی سا به استعمالوی.

دلو يی روژې په ورځو کی هغه سهار او ماښام کی بودانمانځنه ددول ـسرښی اوشپيلی او دپوکيدلودتږولو آلودغږولوسره کـوی دنيمائی ورځی نه وروسته هغه خپل وخت دحکومت دچارو په پاملرنه کی تيروی فرضاً که يوسړی دوژنی مرتـکب گرځيدلی وی دوی داسی سړی نه وژنی بلـکه دصحراغرونوتـه يـی شړی او همدومره خـواړه ورتـه ورکـوی چی هغه ژوندی وساتی. دشکمنوپيښو پـه پلټنه کی دوی داغيزناکـو درملونو پـه ښه يا بـدهاغيره تـکيه او باورکـوی (۱) اودا زميښت نـه وروستـه بـيـاجـزاء دحالاتـو سـره سـم ورکـول کيږی. دوی په مناسبو وختو کی ځمکه خړوبوی اواوبه کوی يـی .

هغه ټولی اړتيا وې چی د يوه سړی لپاره ضروري دي دلته پريمانه دی هر دول خـواړه ،غلـې دانې دلته ودهکولی شی اوميوی پکی پريمانه وی. د ماښام په وخت کی دراهبانو دځايود زنگونواوازله هرې خوا اوريدل کيږی چی په فضا کی انکازې کوی. دځمکی په سرهردول گلان زرغونوی چې اوری ژمـی شنه وی اودين داماما نواوعاموخلـکو له خوا دبودا يورا زلمانځنه کيږي ددې هيواد پـاچـا چـی (سنګ يون) وليدنود هغه دځای اونامه په باب يـی تری پوښتنه وکړه هغه ورته ځواب ورکړچی موږ د (وي) دلويـی پاچايـی کورنی دسفيرانـو پـه دول راغلي بو. پاچاپه ډيردرنښت دهغوی دپيژندگلوی ليکونه واخستل. کوم وخت

(۱) يعنی تورن تـه هغه درمل ورکوی نوکـه اغيزه يی پری وکړه مجرم يی نـه گيڼي اوکـه بده اغيزه يی وکړه بيا نو دمجرم مرتکب گڼل کيږی او جزا ورکول کيږی.

چې ورته وویل شول چې دهغې کورنۍ کونده امپراتوره په‌دېره مینه دبودايي مذهب پیروي کوي نوسم دلاسه یې خپل مخ ختیزې خواته واړا وه او په نښتنو لاسونو او هوسا زړه سره یې خپل سر هغه لورې ته ټیټ کړ بیایې نو یو سړی راوغوښت چې هغه د (وی) په ژبه پوهېده هغه له سنګیون نه پوښتنه وکړه چې دا زمامیلمانه ختیز یان دی؟ - سنګیون ځواب ور کړاو ویویل: « زموږ دهیواد په ختیزه خوا کې یوسمندر دی او له هغه ځایه لمر په اسماني اراده د (تاتاګاتا) په امر راخېژي » پاچابیا پوښتنه وکړه: «آیا په هغه هیواد کې سپېڅلي شخصیتونه هم زېږېدلي دي» سنګیون بیا په مفصل ډول د (کنفشیوس)، (چې چاو) او (لاوتزي) په فضایلو وغږېد چې د چوانګ په عصر کې وو او بیا دښاپیرو دسیمې (پینګ لای شان) (۱) اوبیا دهغو پیریانو او نورو ښو خلکو او ملنګانو په باب وغږېد چې په هغه هیواد کې اوسي. ورپسې د کوانلو د غیب ویلو په باب او دهواتو او دتسوتزه دکو ډود توان په باب یې تفصیلات ور کړل. هغه‌خپله وینا دخپل هیواد دبیلا بیلو شتمنیو له یا دونو سره پای‌ته ورسوله. بیانو پاچا وویل «څه چې تا وویل که رښتیا وي نو ستاسو خاوره په رښتیني د بودا سیمه ده او له ما سره ښایي چې دخپلې وینا په وخت کې دعا وکړم چې زه د بل ځل لپاوه په‌هغه هیواد کې وزیږم» .

وروسته له دې سنګیون او هوی سنګ له ښار نه دهغو مندو نو دلیدلو لپاره ووتل چې له بودا نه پاتې وو. د سین په ختیځ کې همه ځای دی چې بودا هلته خپلې جامې وچې کړې وې. کوم وخت چې تا تاګاتا د لومړي ځل لپاره د اوچانګ (اودیانا) هیواد ته ددې له پاره راغی چې یوښامار ددینی عقیدې نه واړوي، ښامارله دې کبله چې بودا ته په غصه ویو تیز باران او تالنده یې راوسته اودبودا سنګهټي لوند شو. دغه‌باران تردرېد لو وروسته‌بودا

(۲) دهودنو د دریوو پوګانو تاپو تاپو چې عقیده داسې ده چې په ختیځ سمندر کې دچین دساحل مخامخ پروت دی.

په یوې لینګی تم شو او مخ په ختیځ خواکښېناست او خپله چپنه یې وچه کړه.
سره لدې چې له هغه وخته ډیر کلونه تیر شوي دي، د کالود او اریډلوپر ځای یې
د کالو خاپې نوې او تازه ښکاري لکه چې جامې او س هلته غوړ ول شوې وي او نه یوازې
هلته د جامو د درز او بخې خاپونه پاتې وو بلکې پخپله د هغې توتې داغ او نغې په
داګه ښکاري چې وکتل شي داسې ښکاري چې جامې بیخې له هغه ځایه نه وي
لرې شوې .

په هغه ځای کې چې بوداکښېناسته یو یادګاري ځلی جوړ شوی دی . د مین
په لو یدیزه غاړه کې یو ډنډ دی چې دیو (ناګاراجا) په لاس کې دی . د دغه ډنډ په
خوا کې یو معبد دی چې دپنځوس تنو یا زیاتو راهبانو په واسطه ساتل کیږي. دغه
(ناګاراجا) تل دستر ګو په رپ عجیبې او خارق العاده بڼې اخلي. ددې هیوادپاچا
هغه د سرو زرو او ملغلرو او دنورو قیمتي شیانو په ور کولو غلیځ ساتي. پا چا دا ټول
شیان د هغه لپاره د ډنډ منځ کې اچوي. د دغو قیمتي شیانو څخه کوم څه چې د ډنډ د
او بودو تلو له لارې څخه وځي، راهبانو ته اجازه ده چې هغه واخلي او ټول یې
کړي. څرنګه چې دغه ښامار په دې شان د هغه معبد ضروري لګښت (جامې او
خواړه) د راهبانو لپاره برابروي، دامعبد د (ناګاراجا) د معبد په نامه یادیږي .

دپاچا یې ښار قطبي خوا ته اتیا (لی) وړاندې په یوې تیږکې باندې د بودا د بوټ
منډ شته چې خلکو یو ځای ورباندې جوړ کړی دی چې هغه پټ کړي. په هغې
تیږکې باندې چې د بوټ د منډ داغ دی داسې ښکاري لکه چې بوټ پـه پستـو
خاورو ایښودل شوی وي . ددې منډ اوږدوالی نه شي معلومیدلی ځکه چې یـو
وخت کې دا منډ اوږد او په بل وخت کې لنډ ښکاري. خلکو اوس په دغه ځای باندې
یو معبد جوړ کړی چې او یا تر یا زیاتو راهبانو ته ځای برابرولی شي. دځلي جنوب
خوا ته شل ګامه وړاندې داو برېږه چینه ده چې له یوې تیږکې څخه راوتلې ده .
بر داچې په یو وخت کې ددې چینې په غاړه کې خپل غاښونه پریمنځل دخپل مسواك
یوه ټوټه یې هلته خښه کړه ، هغه بیا سم دلاسه جرړې ونیولې او اوس یوه لویه ونه

ده چې تاتار خلک ورته پرلیو (Po-Lu) وایي . دښار په قطبي خوا کې د (پرلیو) معبد دی. په دې معبد کې دبودا دعبادت له پاره ډېر زیات وسایل جوړ شوي دي. دا (معبد) لوړ او لوی دی. دراهبانو کوټې دمعبد په شاوخوا کې په منظم ډول جوړې شوې دي. په دغه معبد کې دسرو زرو شپېته بشپړې مجسمې شته. پاچا چې کال په کال لویه غونډه جوړوي ټول راهبان دغه معبد ته رابولي. دکالنۍ غونډې دجوړېدلو په وخت کې دټول هېواد راهبان په لویو ډلو کې سره راټولیږي. سنګ یون او هوی سنګ دهغو راهبانو په سخت اصول او دلوړې دینداری په لیدلو او درناوی ډېر خوښ شول او ددې راهبانو مذهبي شوق ددوی دمذهبي احساس دزیات پیاوړي کېدلو سبب شو او دوه تنه نوکران دراهبانو دکوټو دجارو کولو او اوبو شیندلو لپاره پرېښودل. له دغه پاچایي ښار څخه جنوب ختیز لوري ته په یوه غ : سیمه کې داتو ورځو منزل ته وروسته مونږ هغه ځای ته راغلو چې هلته (تماتاګاتما ختي د تمرین په وخت کې خپل بدن دیره وزي پرانګ دمرولو له پاره ورکړ. د یر لوړ او مخ په ځوړ کمرونه او لوړې غرکې لري چې وریځې پکې تو تې تو تې ګرځي. نیکمرغه ونه او (لینګ چی) (Ling chi) دلته شنه کیږي. ددې ځای ګڼ ځنګلونه داوبو چینې او دګل رووني ترمنځه کرچنې ویالې، دایل کېدلو وړ غرڅه، شنه بوټي او ګلان ټول زړونو ته خوښي او فرحت بښي . سنګ یون او هوي سنګ د خپل سفر دلګښت یوه برخه ددې لپاره وټاکله چې ددغه غره په څوکه کې یوه پګودا (معبد) جوړه کړي. او دوی دیوې ټیګې دپاسه دخپل هېواد د(وی) پاچایي کورنۍ ډېر زیات شمیر ښه صفتونه په چیني حروفو ثبت او حک کړل. په دې غره کې یو معبد دی چې د (ټول شویوهډوکو) دمعبد په نامه یادیږي. په دې معبد کې دری سوه تنه یا زیات راهبان اوسیږي .

داپاچایي پایتخت دښار په جنوب کې (څه دپاسه سل لي) په واټن یو ځای دی چې هلته بودا (جیولای) چې پخوا دموهیو (Mo-hiu) هیوا دکې اوسید ، خپل پوستکی له دې کبله وایست چې هغه باندې ولیکل شي او خپل یو هډوکی له بدنه

ACKU

په‌دی مقصد مات کړ چې دقلم په‌دول استعمال شی. په‌دې ځای کی اشوکا پـا چـا ددغو مقدسو آثارو دخوندي ساتل کيدلو لپاره يو معبد جوړ کړ چې لس چانـګ (۱۲۰) فو ته‌لوړ دی. هغه‌ځای کی چې بوداخپل هدو کی مات کړ، دهډ و کی ماغز ه وښو يیدل او يوه تيګه پری ولړل شوه چې تراوسه پوری دماغرو رنګ‌لری او داسی غوړه ده‌لکه چې هغه پيښه نژدی وختو کی شوی وی. دپاچابی ښار جنوب لو يديزې خواته پنځه سوه (لی) وړاند ی دشن شی غو نډ ی يـاد سودا نا (شـهزاده) غونډی پرته‌ده. ددغه‌ځای دخوزواو بودخونډ ورومیوو ذکر په‌مقدسو کتابونو کی هم‌راغلی دی(۱). په‌دی‌ځای کی دغرونو ناوه په‌په‌دول تاوده‌دی، ونی اوبوټی يی تل‌شنه‌وی. په کوم‌وخت کی چې دغه زايرين تا ی سوه (Tai-suh) ته و ر سيدل، پستو وزمو چې فضا کی چليدلی او دمارغانو سندرو ، ‌د و نوپسر لنی ښکلا د يـره زيـاته کړی وه. سنګت بو ژ ه ددغو پـز ره پو ر ې منظرو کتاو کی په داسی يو وخت کی چې دخپل هيوادنه په‌يوه‌لرې‌ملك کی وخپل‌وطن‌وریاد شوا و د ا سی يوخپګان پری راغی چې په‌رنځ پر يوت اوو ر وسته‌له‌يو ی مياشتی‌نه‌هغه د برهمنانو ځينی کودې او‌منترونه‌زده کړل چې هغو منترونو تسکين اوارامی‌ورو ببښله.

دشن‌شی دغو نډی په‌څو که کی د(شهزاده) (۲) يوه سمڅه هم شته چې د وه خونې لری. ددې سمڅی په‌منځ کی‌لس ګامه وړاندې يوه‌او يه تيګه‌ده چې دڅلورو څندو شکل لري او ويلی کيږی چې‌شهزاده په‌دې تيګه کيښناسته. ددې‌تيګی‌د پا سه اشو کا پاچايو يادګاري څلی جوړ کړی‌د ی .

ددی څلی په‌جنوب کی يو (لـی) وړاندی‌دشهزاده‌هغه کوډله ده چې په پاڼو پوښل‌شوی ده او‌شمال ختيزه خوا کی يی‌يو (لی)وړاندی دغره‌نه‌پنځو س ګا مه لاندې‌هغه‌ځای دی‌چی هلته دشهزاده لوراوزوی غوښتنه وکړه‌چې‌دی‌وې‌و نـی

(۱) دلته دسپيځلو کتابونونه مقصد د جيتکا کتاب دی‌چی پـه هغه کی ويسـارا تاريخ ياد شوی‌دی.

(۲) دلته دشهزاده نـه مقصد سودا تا يا سخی اويا جواد شهزاده دی. ددغی ټولی کيسی تفصيل چې دلته لدی ليکنی سره اړيکه پيدا کوی د (سپنس هاردی) هغه کتاب کی ياد شوی دی چې (دبوديزم د ساله) نومیږی.

ځواوشاته بهلاړشی اوله (برهمن) څخه بهجلانهشی . پهدې ځبری برهمن بیاهغوی دکوتلك سرهدومره وهلیوچیددواړو وینی روانی شوې اودځمکی مخ یی لونډ کړ .داونهلاهم ولاړهده اواوس دځمکی پههغه برخه کیچی پهو ینو لړ لـی وه دخوړو اوبو یوهچینهده. .ددی سمځی په لودیزهخوا کـی دری(لـی) و ړانـدی هغه ځای دیچی جنتیپاچا (ساکرا)دیوه زمری بڼه و نیوله او پهرا تول شو ی دول دځمکی پهسر کښیښا ست اومانـکیا) (۱)مخه یـی و نیوله پههغه تیکهباندیچی ساکرا دزمری پهبڼه ناست واوس همدزمری دوینتو اومنګلو منډپاتیدی په دې ځای کیهغهبرخه هم شته چی اجیتاکوتا اومریدانو یی (شهزاده او شهز ا د ګی) تهدو ډی اوډول ډول خواړه ور کړل . پهدغوتولوځایونو کییادګاري ځلېجوړ شويدي .پهدیغره کیپخوا دپنځه سووتنورا هبانو (ولیانو)دخوب ځایونه ووچی په دوو کتارونو کی د شمال اوجنوب خوانهجوړشويوو . همدا رنګه د دغو ارهتیا نـو د نا ستی چـو کی هم یوه بلې تـه مخامـخ ایښو دل شوی وې اوس په دغه ځای کی یـولوی معبد دی چی دوه سوه تنه راهبان پـکی اوسی دهغـی چینيشمال تههمیو معبدجوړشوی چیشهزاده یهاوبه و ترې اخستی.دې معبدتهدځنګلی اوسارانیو نخرو یوهډله تل دځریدلو لپارهراځی .دانخرو ډله دېځای تههیڅوك نهراولی اوپخپله سهار وختيدې ځای تهراځی.غرمه مهال بیاخپل خوارهخوری اوپدی ډول معبدساتي پهحقیقت کیدادلهخروهنه دي دادپیریانویوهډلهده‌چی دیوتن ریشی لهخواچی یـوهپو (uh-po) نـومیده دمعبد دساتلو لپاره تیا کـل شوی دي . پخوا پهدغه معبد کی یوزاهد اوسیده چیتل به یی دراهبانو دنغریو ایری چمبډ لی چی پهدی کارکی پهروحی‌بیخودی کی پریوت اودهغه معبد سا تونـکـو د هـغه دجنازې مراسم پرځای کړل وروسته بیا داریشی پخپله دایرو دچاپېرلو چا ر ی اودهغه راهب نور کارونه ترسره کړل .بیا نودهغه هیواد پاچـاد زاهد پـه نا مـه

(۱) ښایی چی لدی کلمی نـه مقصد (مادری دیوی) وی. د(دیوی) کلمه دښځی لپاره کاریږی او پـه پورتنی کلمه کی د (کیا) ما نا هم ښځه ده.

ACKU

یو کوچنی معبد جوړ کړ او په هغه کې یې د زاهدیوه داسې مجسمه کېښوده چې کټ مټ د زاهد په څېره وه. دغه مجسمه یې د سرو زرو په پاڼو وګا ڼله.

د دې غره څوکې ته نژدې د پوکین (po-keen) په معبد دی چې دیکشایانو له خوا جوړ شوی دی پدې معبد کې داتیا تنورا هبانو په شمېر اوسي. وایې چې ارهتانو اویکشایان تل په جارې دوول هلته ورځي چې عبادت وکړي او په معبد کې او بېشېندي او جارو کړي یې او لرګي ورته راټولوي. عادي او ورو راهبانو ته په معبد کې داسېږ ګنې اجازه نشته. د (وی) دلوبې پاچایي کور نی راهب چې تو ینګ ټسو مېده دی معبد ته راغلی و چې عبادت پکې وکړي خو له عبادت نه وروسته یې هلته د شپې تېرولو زړه ونه کړ. او بېرته لاړ. دچینګ کرا نګ د کال (۵۲۰ میلادي کال) دخاورمې میاشتې په منځنی لسیزه کې موږ د ګندهارا (Gandhava) پاچایي ته ننوتو. دا هېواد له هو چانګ هېواد سره نژدې ورته والی لري. پخوا دې هېواد ته (ریی پو لو) هېواد ویل کېده. دا هغه هېواد دی چې یې تایانو (۱) وران کړ او لای لیهي یې پر هغه هېواد باندې پاچا کړ (۲) چې له هغې زمانې نه اوس دوه پښته تېر شوي دي. د دې پاچا (یا پاچایي کورنۍ) په پاچایي کې د ظلم او تیرې او د کسات سا ډېره غریده او هغه به ډېر وحشیانه ظلمونه کول. دې پاچا دبو دا په مذهب عقیده نه درلوده او د شیطانانو عبادت یې غوره ګاڼه. د هغه هېواد ټول خلک دبرهمن له ډلې څخه وو خو دوی د بودا دین ته ډېر په درنه سترګه کتل او د سپینځلو کتابونو دلوستلو سره یې ډېر لېوالتیا درلوده. خو له بده مرغه په ناڅاپي ډول د غه پاچا چې د داسې پوهانو کلک مخالف و د چارو واګې تر لاسه کړ او پخپل قدرت او قدرت یې ډېره تکیه درلوده. او له کیپېن (۳) هېواد سره د سرحد ی لا نجو له کبله په جګړه ونښت. پوځیان یې لاد درېیو کلونو را هیسې په جګړه اخته وو.

---

(۱) ښایي اشاره هغې پېښې ته وي چې د پنځمې پېړۍ په پیل کې کېتولو هغه ښارونیو. هغه پاچا ګندهارا ونیوله او پېښور یې خپل مرکز وټاکه

(۲) یا دا چې لارا پاچایي لري پرانسته خو دغه ټول مبحث پېچلی دی.

(۳) چې دیویچي په لاس کې و او مرکز یې کابل وو (بیل)

ACKU

داپاچا اووه سره جنگی پیلان لری چی هر پیل یې په غشو او تورو سنبال او لس تنه ورلای شی پیلان هم توری لري چی خپلو شونډو کی یې کلک نیولی وي نو ددغو تورو سره هغه وخت چی ایسار او گیر شی ځانونه ژغوري پاچا په تل په سرحدونو کی له خپل پوځ سره په ځار بوخت وی او هیڅکله خپلی پاچایی ته نه دی ستون شوی او ددې په نتیجه کی زاره خلك مجبوردی چی کار و کړي او په عامو خلکو ظلمونه کیږی .

سنگ یون پاچایی کمپ ته لاړچی پاچا ته دخپل سفارت لیك وړاندی کړي پاچا ورسره ښه رویه ونه کړه او احترام یی ورته ونه کړ (۱) دهغه واکمن لیك چی د سنگ یون له خوا ورته وړاند شو او سنگ یون ولاړ وو پاچا لاهم ناست وو سنگ یون داسی فکر و کړچی دغه دلرې سیمی خلك په ښه چال چلند نه پوهیږی اودا تول خلك خپل ځان منی او خپلی ځان ځانی باندې هیڅ ډول بندیز نه منی . پدې وخت کی پاچا ترجمانان راوغوښتل او دهغو په واسطه یې سنگ یون ته داسی وویل (ددومره هیوادونو نه په تیر یدلو او دخطرو سره چی لاروکی موجود وو ستاعبادت زیان من نشو) سنگ یون ځواب ورکړ (موږ دخپل هیواد د ملکی له خوا لیږل شوی یوچی لرې سیمو کی له مقدسو کتابونو دترجمو اودلو رواثارو تجسس اولټه وکړو . دا رښتیا ده چی دلاروربړاوتکلیف زیات دی خولاهم موږ نه شو ویلای چی ستومانه شوی یو . مگر ستاسو حضور او ستاسی پوځ چی دلته دخپل هیواد سرحد کی دلنډ وخت لپاره پاتی شوي یاست او د سرو تودو تول یدلونو نه مولیدلی بالکل ستړی شوی نه یاست) .

پاچا په ځواب کی ورته وویل دا موږ ته امکان نه لری چی داسی یو کوچنی هیواد ته تسلیم شو او زه په دې تأسف کوم چی ته داسی یوه پوښتنه وکړې .

سنگ یون چی دپاچا سره خبرې کولی له ځانه سره یې فکر و کړچی دغه پاچا نشی کولای چی خپلی رسمی وظیفی دا دابولـه مراعات سره پر ځای کړی .

(۱) ښایی دا هماغه پاچا وی چی او ټوی ټومیده اود (سولین تیوبیم تیوفاخان) په لقب واکمنی کوله چی معنی یی داده (هغه شهزاده چی نیسی او په کلك دول ساتی .) ویل شوی چی دی د(وی)تا تاریانو ته داحترام کولو نه انکار وکړ.

اوس چې پاچاته بیا دځواب دور کولو وخت ؤ نو عزم یې وکړ چې دیوه ملګري په ډول ملنډې پرې ووهي نو یې وویل « غر و نه هم لوړ شته او هم ټیټ » سیند و نه هم لوی وي او هم کوچنی سړو کې هم تو پیر موجود دی چې ځینې یې شریف او ځینې یې رزیل او کچه دی د (بې تا) او همدارنګه داو چان واکمنانو چې زموږ باور لیکونه یې واخستل په ډیرې درناوی سره یې واخستل خو ستاسو حضور احترام و نه کړ .

پاچا ځواب ورکړ « کله چې زه د (وی) پاچا وو ینم در ناوی به یې وکړم خو په دې څه نقص دی چې لیک یې په ناسته واخلم او و یې لو لم « کوم وخت کې چې چا ته دخپل پلار او یا خپلې مور نه لیك ورسیږی هغه یې لو ستلو ته نه پاڅیږی د (وی) لوی واکمن ماته هم د پلار حیثیت لری او هم دمور ، نو بیله دې چې زما عمل بې احترامی و ګڼل شی زه به هغه لیك ولو لم ته بې راته راوړه »

سنګ یون بیا بی له دې چې سلامی ودر یږی له هغه ځا یه روان شو او وروسته بیا یو معبد کې یې استو ګنه غوره کړه خو پالنه یې په ښه شان نه کیده پدې وخت کې یې د پوتای (Ptai) (۲) هیواد ګندارا پاچا ته ده ځوان زمری د سو غات په ډول ور لیږل نو سنګ یون یو فرصت پیدا کړ چې هغه زمری وو ینی هغه دغوږ و او ر ین طبیعت او زړوره ښه ولیدله . ددې ژووځیرې چې په چین کې مشهو ر ې دې . پخپله ددې زمرو غو ندې نه وی . دوی لو یدیزې خواته د پنځو ورځو مزل نه وروسته هغه ځای ته ورسیدل چې (تا تاګاتا) پرسری ته خپل سر دخیرات په ډول ور کړ او هغه ځای باندې هم یو خلي جوړ شوی او هم یو معبد جوړ شوی دی چې شل تنه راهبان پکی اوسیږی . لو یدیزې خواته دنو رو دریو ورځو مزل څخه وروسته موږ دسن تو سیند ته ورسیږو د دې سیند په لو یدیزه غاړه کی هغه ځای پروت دی چې (تا تاګاتا) دهغسی یو غټ کب ښه و نیو له (کب وګرځید) چې دې ډول کب ته ما کی (MaKie) و یل کیږي او بیا له سیند څخه بهرته ووت او ددولس کالو لپاره دهغه ځای خلکو ته غوښه برابره کړه په

(۲) ښایی دا هماغه سیمه وی چې هیوان تسنګ دبتیله په نامه یاد کړی اود بخارا لویدیزی خواته څلور سوه (لی) وړاندی پرته وه خو سره لدی هم توری په داسی نامکمله ډول لیکل شوی چې ښایی مقصد یې بدخشان وی . « بیل »

په دغه ځای باندې یو یادګاري څلی جوړ شوی دی. په غره کې لاهم د هغه کب داندازې منهد څرګند دی.

بیا هم لویدیزې خوا ته ددیارلس ورځو له مزل نه وروسته موږ دفوشافو (۱) ښار ته ورسیدو دا ځای چې د فوشافو ښار پکې جوړ شوی د یوسیند وادې دی او یوه شتمنه او زرغونه سیمه ده او دښار په شاوخوا کې یې ګڼ ځنګلونه دي. د ښار دیوالونه ددروازو ددفاع او ساتنې له پاره سنګرونه لري او دکورونو دیوالونه غټ دي د او بو چینې ځمکې خړوبوي او په دې ځای کې مرغلرې او الماس په پریمانه ډول شته. ددې ځای دخلکو دودونه او خویونه ډیر سپیڅلي او غوره دي. په دې ښار کې دبل دین یو معبد هم شته چې له پخوانه پاتې دی او سنګ یون (شانتی) په نامه یادیږي دی معبد ته ټول مذهبي خلك وخت په وخت راځي درناوی یې کوي. ددې ښار شمال ته یو (لي) وړاندې یو معبد دی چې دسپین پیل دمانۍ په نامه یادیږي او د معبد ټول راهبان دبودا په عبادت بوخت دي په دې معبد کې دتیږونه جوړې شوې مجسمې دي چې ټول خلك یې درناوی کوي او ډیرې ښکلې دي او شمیر یې هم ډیر زیات دی او په سرو زرو داسې پوښ شوي چې سترګې بریښوي د معبد منځ کې په معبد پورې مربوطه یوه ونه ده چې دسپین پیل دونې په نامه یادیږي او دا معبد د همدغې ونې په نوم نومول شوی دی ددې ونې پاڼې او ګلونه دچینې خرما دپاڼو او ګلونو غوندې دي او میوه یې دژمي په فصل کې پخیږي. دزړو خلکو تر منځه داسې روایت دی چې هروخت دغه ونه له منځه یوړل شي بیا به نو د بودا زوړ مذهب هم له منځه لاړ شي » ددې معبد دننه د (شهزاده) (۲) او دهغه دمیرمنې او دهغه برهمن تصویرونه شته چې خیرات کې یې زوی او لور ورنه غوښتي وو. تاتار خلك چې دا تصویرونه وینې خپلې اوښکې ایسارولی نشي.

---

(۱) دا ښار دهیوان تسنګ په لیکلو کې د پولوشا (Po lous ha) په نامه یاد شوی دی (بیل)
(۲) دا هماغه وسنترا شهزاده دی چې دمخه یاد شو.

ACKU

نور هم لوېدېږي خواته د يوې ورځې په مزل هغه ځای ته رسيږو چې (تپاتاګاتپا) څېلې ستر ګی وا يستلي چې د خيرات په ډول يې ور کړي دلته هم يو ځلي او يو معبد دی . د معبد په يوې تيرې بانډې د کشياپا بودا د پښې مهله هم شته . بيا هم ديوې ورځې په مزل لويديزې خواته په تنګ سره موږ د يو ژور سيند (۳) نه پورې وتو چې ارتوالی يې له درې سوه ګامو څخه زيات وو . د دې ځای نه شپېته (لی) جنوب خواته موږ دګندارا (٤) دهيواد مرکز ته رسيږ ودد دې ښار جنوب ختيزه خواکې اووه (لی) وړاندې هلته يو معبد دی چې ډېره لوړه څو که لري. (دتاوينګ) ليکنې دا معبد د ښار ختيزه خواکې څلور (لی) وړاندې ښودلی دی . ددې ځلي داصل په باب دخيرني په نتيجه کې موږ ته څرګنديږي هغه وخت کې چې (تپاتاګاتپا) په نړۍ کې دی ځل له دې هيواد نه دخپلو پيروانو سره دتبليغ په نيت تيريده نو په هغه وخت کې چې دښار ختيزه خوا کې يې وينا کوله د وينا په ترڅ کې يې وويل چې «زما له نيروانانه به درې سوه کاله وروسته په دې هيواد کې به يو پاچاوی چې کنيشکا به نوميږی هغه به په دغه برخه کې يوه پګوډا (معبد) جوړ کړی. دهغې وينا سره سم دهغې پيښې نه درې سوه کاله وروسته دې هيواد کې پاچاو چې همدغه يې نوم وو او يو وخت کې چې هغه پاچا دښار ختيزې خواته تللو، څلور تنه کوچنيان يې وليدل چې دغوايانو له غوشيانو څخه يې يو بودايي ځلي جوړ اوه. هغوی داځلي تقريباً درې فټه لوړ کړی و چې به ناڅاپې ډول دا کوچنيان ورك او تری تم شول او بيا ددغو کوچنيانو نه يوتن په آلوتلو وچې په الوتو کې د پاچاخواته وګرځيداو دمقدس کتاب يوه کاتپا (يوه جمله) يې تکرار وله. پاچادغې عجيبې پيښې ته حيران پاتې شو او سم له لاسه يو ځلي د کوچنی معبد سره نښتې جوړ کړ خو کو چنی ځلي له هغه نه نور هم لوړ وخوت او په پای کې له هغه ځلي څخه بيل شو او له هغه ځلي نه څلور سوه فټه وړاندې ودريد. بيا نو پاچا ددغه

---

(۳) اباسين

(۴) دپيښور ښار .

لوی ځلی بنست څه زيات دری سوه گامه نور هم پراخ کړ(۱) د (تاوينګ) ليکنی دا اندازه دری سوه نوی گامه ښيی)، ددی لپاره چی داټول له يو بام لاندی راشی دپاسه يی يو لوړ بام جوړ کړ (دتاوينګ ليکنی دالوړ والی پنځه ديرش فوټه ياد کړی دی. هغه په ټوله ماڼۍ کی کاږه او منحني شکل لرگی استعمال کړل او زينی يی دماڼۍ ترڅو کی پوری جوړی کړی بام يی هر ډول لرگی درلودل. دغه ماڼۍ ټوله ديارلس پوړه وه او دپاسه پری داوسپنی يو ستنه وه چی دری فرته يی لوړ والی وو(۲) او ديارلس دسرو زرو داوو کړی يی لرلی. له ځمکی څخه ټول لوړ والی يی اووه سوه فوټه ؤ (تاوينګ) وايی چی دوامپنی ستن $\frac{۸}{۱۶}$ ۸۸ فوټه لوړوه او پنځلس دانی گردی تختی يا چاپيره وې او $\frac{۲}{۱۶}$ ۶۳ چانګ (۷۴۳ فټه) له ځمکی څخه لوړه وه دغه د ستاينی وړ ماڼۍ چی بشپړه شوه دغو شاياڼو پګوډا لکه دپخوا پهشان دری گامه لری ددی معبد جنوب ختواته ولاړه وه. برهمنانو چی باور نه کولو هغه ځلی دغوشاياڼو څخه جوړ شوی وی په هغه کی يی يوسوری وايست چی ويی وينی. سره ددی چی دهغو پيښو راهيسی ډير کالونه تېر شوی خودغه ځلی خرابوالی پيدا کړی ندی او سره له دی چی خلکو هڅی کړی چی دهغه ځای سوری دمنځه يوسی بيا هم لری نکو ختو سره بند کړی خو پدی هم نه دی بريالی شوی . اوس له دغی ځای سره دهغه دساتلو په مقصد يو کوږ کمان لگيدلی دی. دتسيولی پگوډا (معبد) دجوړيدو راهيسی دريځ ځلی هلته او رلگيدلی او هغه دری ځلی وران شوی خو په هر ځل کی دهغه هيواد دبيلا بيلو پاچاياڼو له خوا جوړ شوی دی. زاړه خلک وايی چی (هر وخت کی چی دغه پگوډا دوروستی ځل له پاره دربيا دلگولو په واسطه وران شی دبودا مذهب هم له منځه ځی).

د(تاوينګ ليکنی وايی چی (په کوم وخت کی چی پاچا پرته داوسپنی دستنی له درولو څخه دمعبد جوړښت نور ټول کار ونه بشپړ کړل لږ يسی ليدچی هغه درنه اوسپنه څوک نشی درولی، نو ځکه ويی غوښت چی دمعبد څلورو گو ټونو کی لوړ

(۱) هيوان تسنگ ليکی چی ددی ځلی محيط يونيم (لی) و .

(۲) ښايی په ليکنه کی سهوه موجوده وی داوسپنی دستنی اوږوالی بايد ديرش فته وی (بيل)

پورونه ودروی اوددې کار دسرته رسولو له پاره یې ډیر لګښتونه وکړل او بیا دخپلې ملکې اوشهزادګانو سره هغه ځای ته وخوت اوخوشبویي یې ولګوله او ګلان یې دپوره ارادت او دزړونو داخلاص سره وشیندل. بیانو ددرنو شیانو دجګولو آلې دیوځل څرخولو سره هغه درنه ستنه وخیژول شوه او په دې ډول بریالی شول چې هغه درنه ستنه هلته ودروی. نو ځکه تاتاران وایي چې څلورو روحاني پاچایانو په دې کار کې مرستې وکړلې او که دوی دا کارنه وای کړی هیڅ یوه بشری قدرت دا کار ترسره کولی نه شو. دمعبددننه دبودایي مذهب هرډول وسایل شته په دې معبد کې دسرو زرو او دملغلرو نه جوړ شوی لوښي په زرګونو ډوله موجود دی چې دنومونو ذکريې هم آسان نه دی. لمرخاته په محال کې چې ستر ګې دلمر په پلوشو کې بریښې او دسهار وړمې قیمتي ګینګړی (چې دمعبدبام باندې ځوړندې دی) په خوازه ډول کړنګوی. دلویدیزی نړۍ دتولو پګوډاګانو (معبدونو) څخه دامعبد (د ظرفیت او اهمیت له مخې) ډیرغوره دئ. ددې ځلي په لومړي ځل جوړولو کې دخپلې دخو کې پورې هغه دپوښو لو په کار کې ر یښتیني ملغلرې لګول شوي وي خو وروسته له څو کلونو نه هغه ددغه زینتي لګښت په لوړ قیمت له ځانه سره داسې فکر وکړ «زما له مړینې نه وروسته داویره شته چې کوم یرغلګر به دا تول قیمتي شیان یوسي» یا «که چیرې دغه معبد ونړیږي هیڅوك به پوره شتمنۍ ونه لري چې هغه ودان کړی» نو ځکه تولې ملغلرې یې لرې کړې او په یو مسین لوښي کې یې کیښودلې او هغه لوښي یې دمعبدشمال لویدیزې خواته سل ګامه لرې ولیږدولې او هلته په ځمکه کې یې ښخې کړلې او په هغو باندې یې یو نیالګی کښیناوه چې پونای (بودهي) ګنېل کیږي. ددې ددې نیالګی څانګې هری خواته غزیدلې دی او هغه برخه دلمر نه پټه ساتي. دونې لاندې په هره خوا کې دبودادناستې دحالت مجسمې موجودی دی چې دتولو اوږدوالی برابر او هره یوه یې یونیم چا نګ (۱۷ فوټه) دی. هلته دتل لپاره څلور ښاماران شته چې هغه ځای ساتي. که چیرې یو سړی (یوازې پخپل زړه کې) دهغو هیله ولري هغه باندې سم له لاسه افت نازلیږي. همدا رنګه هلته د تیږو یو لوحه ده چې هماغه

ACKU

ځای کې درول شوی او دالاندې مطلب په کې لیکل شوی دی (وروسته له دې که دغه ځلې وران شي وروسته له ډیری پلټنې څخه به پرهیزګار سړی دلته ملغلری وموندي ارزښت به یې دومره وي چې ددغه معبد دسره ودانولو کې مرسته وکړي) .

د تسیو لي (Tsioh li) دمعبد جنوب خواته پنځوس ګامه وړاندې د تیږو یو ځلې دی چې به بشپړ ډول ګردجوړ شوی او دوه چانګه (۲۷ فوټه) لوړ دی ، دا ځلې ډیر خارق العاده کرامات ښیي چې که خلک یې لمس کړي په دې پوهیږي چې نیکمرغه او یابدمرغه دی. که دوئ نیکمرغه وي نو دهغه په لمس کولو سره دسرو زرو کینګرې به وکړنګیږي ، او که بدمرغه وي نو که څوک په زوره هم هغه ځلې وخوځوئ ګینګرې آواز به پورته نشي. هوی سنګ چې له خپل هیواد نه په سفر راغلی ؤ او داویره ورسره وه چې دی به دا نیکمرغی ونه لري چې بیرته خپل هیواد ته ستون شي نو ددې مقدس ځلې نمانځنه یې په ځای کړه او ورنه دیوې علامې او نښې اسره وکړ. له دې سره سم په هغه ځلې ئې خاص خپلې ګوتې سره لمس کړې خو ګینګرې یو ځل په کړنګیدو شول. پدغه نیک شګون (فال) سره زړه یې ډاډه شو او دا کار ددې فال ریښتنوالی څرګنده کړه. کوم وخت کې چې هوی سنګ لومړی سر کې دخپل هیواد مرکز ته لاړ امپراطور زر بیرغونه دسل فوټو په اوږدوالي چې یو یې پنځه رنګه ؤ او همدارنګه پنځه سوه وریښمین شیان او دخوشبوۍ بوټونه جوړ شوي پوزې ورته کړل شهزاده ګانو سردارانو او اشرافو هم ورسره دوه زره بیرغونه وړاندې کړل هوی سنګ له ختن څخه تر ګندهارا پورې خپل سفر کې هرچیرته چې د بودايي دین له پاره دصدقو ور کول ضرور ؤ هغه یې په ازادډول دخیرات په ډول ور کړه نو څکه کوم وخت کې چې دلته ورسیده پرازې دسلو فوټو داوږدوالي یو بیرغ ورسره پاتې وو چې امپراطور یې ورته ور کړی و. هغه تصمیم ونیو چې دغه بیرغ دشیو یکارا جا ځلې ته دتوښې په ډول ور کړي.

دسفر په وخت کې سنګ یون هم دوه تنه نو کران دتسیوه لي معبد ته ور کړي چې او به ور کړي او جارو یې کړي. هوی سنګ چې دسفر و ډیر لږ خرڅ ورسره پاتې ؤ یو ماهر ارتیست ئې استخدام کړ چې دمسو په لوحې باندې دتسیوه ـ ي دهګوډ ارسم کړي.

ACKU

تصویر و باسی او همدارنګه دسا کیامونی څلور اصلي پګړ دار سم کړئ.

وروسته له دې شمال لوديځ ته ځي. ورځو سفر نه وروسته دوی له یوه لوی سین (اباسین) نه په هغه ځای کې پوري وتل چې هلته (تاتاګاتا) چې خپله یوه بله زیږېدنه کې شوېکارا جا يسوې کوترې ته نجات ور کړ. په هغه ځای کې یو معبد او یو څلی هم شته. پخوا په دې ځای کې دشیوېکارا جا داثارو دساتلو یوه لوېه خونه وه چې بیا ورسره ځېده او هغه غلې چې په دې خونه کې ایښودل شوې وې د حرارت له کبله سوزېدلې وې او لا هم دهغه ځای په کنډوالو کې هغه غلې دانې میندل کېږي. که یو سړی ددغو سوزېدلو غلو یوه دانه وخوري هغه ه خکله تبه نه کوي. دهغه هیواد خلک هغه د دې لپاره هم استعمالوي چې دلمر ناوېې نه وهي.

دتاو منګک لیکنې وایي «په نا کا لو هو (۱) کې د بودا د کوپړۍ پو هډو کی د ی چې څلور انچه یې ګردوالی دی او رنګ یې زیړ بخن شین او منځ یې تش دی چې یوه ګوته پکې ځائیږي. دغه هډو کی ځلیدونکی دی او په ظاهر کی دغو مبسود یوې ځالۍ غوندې ښکاري. وروسته بیا موږ د کیکالام (۲) مزدك (معبد) و کوت. په دې مزدك کې د بودا چپنه هم شته چې له دیارلسو تو تو څخه جوړه شوې ده. داندازې له مخې ددې چپنې کله اوږدوالی زیاتیږي او کله یې سور زیات شي. همدارنګه په دې معبد کې دبودا دلاس لرګی هم شته چې یو چا نګ او د چانګ دلسو برخو نه اووه برخې (د۱۸ فوټو په شاوخوا کې) اوږدوالی لري او دلرګو په یو صندوق کې ایښودل شوی او دسرو زرو په ورقو پوښل شوی دي. ددې امسادر وندوالی ثابت او یور از نه دی کله دا دومره درنه وي چې سل تنه یې هم نه شي پورته کولي او کله بیا دومره سپکه چې یو تن یې پورته کوي. دنا کی (ننګرهار) په ښار کې د بودا یو غاښ او همدارنګه یو څه ویښته هم شته چې دواړه څیز و نه په قیمتي بکس کې ایښودل شوي او په سهار او ماښام کې یې خلک نمانځنه کوي.

د دې ځای نه په تلو د ګوپالا (۳) سمڅې ته رسیږو چې هلته د بودا سیوري هم شته

(۱) ننګرهار.
(۲) دکها ګرام یا دبودا دلاس دلرګي معبد
(۳) دهوسي سمڅه.

دغره په دغه سمڅه کې پنځه لس فوټه وړاندې د لرې فاصلې په کتلو ددې ځای په لوېدیزه خوا کې د دروازې سره مخامخ دیوې مجسمې په اوږدو الې دغه سیورې څرګندېږي او چې نږدې ورته څوک لاړشي چې ویې وینې بیا نو په تدریجي ډول تت ګرځي او بیا ورک کېږي او که هغه ځای چې دا سیوري پرې څرګندېدې لمس شي بې له دیوال څخه بل هیڅ نشته او هرڅومره چې سړی له هغه ځای نه لرې شي هغه تصویر بیا ښکاره کېږي او مخکینۍ برخه دیره څرګنده ښکاري او دور پڅو د منځ برخه هم جوته ده د سمڅې مخکې بوه څلور څنډېزه تیګه ده چې په هغه باندې د بودا د پښې نښه څرګنده دي .

ددې سمڅې جنوب لوېدیزې خواته سل ګامه وړاندې هغه ځای دی چې بودا هلته خپله جپنه پرېمنځله.

د سمڅې شمال خواته (یو (لی) وړاندې دمد ګالیا یانا خونه ده چې له تیګو څخه جوړه شوې ده په شمال کې یوغردی چې لاندې برخه کې یې بودا پخپل لاس یوه پګودا (معبد) جوړه کړه چې اوږوالی یې لس چانګه (۱۱۵ فوټه) و. دوی وایي چې کوم وخت کې چې دغه ځلې ډوب شي او ځمکه کې ننوزي، بیا به نو د بودا مذهب له منځه لاړ شي. په دې ځای کې برسېره پردې څلورو ځلو باندې نورځای هم شته چې دهغو په سویل کې یوه تیګه ده چې پرې یو لیک هم کښل شوی دی. دوی وایي چې دا کرښه پخپله بودا لیکلې ده. ددې لیک خارجي توری په څرګند ډول د لوستلو وړ دي حتی چې په او س وخت کې هم لوستل کېږي

هوي سنګ (Hweisang) دوه کاله داوچانګ (u-chang) په هېواد کې پاتې شو. دلوېدیز وخارجیانو (تاتارانو) دوداو دستور ترډېره حده پورې (زموږ ددوډو نوغوندې) دی. دهغو جزئي توپیرونو تفصیل موږ په بشپړ ډول ور کولی نه شو. د چینګ یو ن (cking-yun) د کال په دو یمه میاشت کې (۵۲۱ میلادي) هغه خپل هېوادته په ستنېدلو پیل وکړ. پورتنی تفصیلات په ځانګړي ډول د تاوینګ (Tao-yung) او سنګ یون (Sang-yun) د ځانګړو لیکنو څخه اقتباس شوي وو. هغه تفصیلات چې د هوي سنګ (Hweisang) له خوا ور کړشوي وو، هیڅکله په بشپړ ډول ثبت شوي نه دي .

دلویدیزې نرۍ په باب بودایی

ریکاردونه

تا- تانګ -سی - یو- کې

دلویدیزې نرۍ (۱) په باب لیکل شوي مطالب د تانګ د لویې پاچایي کورنۍ (۶۲۸- ۹۰۷ع) په وخت کې (۲) راټول شول او دامپراطوري فرمان له مخې دهیون تسنګ (Hiuen Tsing) له خوا چې ددرې پېټاکا (بودایی مقدس کتاب) یو پوهاند و ترجمه او دپین کې (Pienki) له خوا چې د (تایتسو نګ) چې د معبد یو راهب و دخپریدلو له پاره ټول او چمتو شول.

مخکینۍ خبرې(۳)

کله چې په لرغونې زمانه کې ویښتو ګردي (٤) خپله رښاو ښوده. دټولې نړۍ پرمخ باندې ښکلي پرخې وورېدې، دسروز رودنداري (سپو ږمۍ) خپله رونښانتیا خرګنده کړه دځمکې پرمخ یوه خوشبو په وزمه و چلیده، بیانو دامعلومه شوه چې هغه په

(۱) لـه لویدیزې نړۍ څخه هدف پـه عمومي ډول هغه هیوادو نـه دي چې دچین پـه لویدیزه خوا کې پراتـه دی .

(۲) دلته مقصد دتای تسیونګ (چینګ کوان) د واکمنۍ وخت (۶۴۶ ع) دی چې هغه دتانګ دلویې پاچهۍ کورنۍ یو واکمن و .

(۳) دغـه (مخکینۍ خبرې) دچا نګ یو یه (Chang-yueh) لـه خوا لیکل شوې چې د (تانګ دوان تسیونګ) دواکمنۍ پـه وخت کې (۷۱۳- ۷۵۶) وزیر و.

(۴) دویښتو ګردي اصطلاح دهغه دوه در یـرشو لښو یوه نـښه ده چې دهغو لـه مخې یـو لوی شخصیت پیژندل کیدلی شي او دا نښه پـه بودا کې موجوده وه.

دری واړو نړیو کې (٥) څرګند شوا و رښايي د کائيناتو په څلورو اړوحد ودو کې خپره ده، خو له روجوديې د نړۍ په منځنۍ برخه کې پیداشوا و څرنګه چې د ده د نړۍ له کیاه د حکمت لمر مخ په پريوتو شو دارشا د سیوري یې په ختیز کې خپور شو. همدا رنګه د امپراطور (٥) لوړ قوا نين په لري برخو کې خواره شول او همدغه د عمل و رقوانين د لويديز و روستيو برخو ته ورسيدل.

د « لویې سخا » په معبد کې د دريو پیتا کايو پوهاند و چې هیون تسنګ (Hiuen Tsiung) بلل کیده. د دغه پیاوړي شخصیت عام نوم (چین-شی) وا و غوړ- نیکونه یې له اینګ چوین څخه د لته دې ځای ته راغلي و وا و داه، اغه وخت وچې امپراطور هین (Hien) پاچايي واك ترلاسه کړاو په (هواچاو) کې واکمن شو. د (کی) د پاچایي کورنۍ په وخت کې دده له نیکونو څخه درې تنه د در ناوي و راو نامتو و ګرځیدل. د (هان) دواکمنۍ په وخت کې شپږ یې سارې پیښې ځلاندې شوې. د بودا او قصیدو په لیکلو کې یې تر دومره نا متو شو چې د سپوږمۍ څو ګه ګڼل کیده. په لاروباندې په منزل کړلو (د ده له نا متو نیکونو څخه) کې یې تر دوو ښاغلو ستوروغوندې و. دوی نړۍ ته دلوړو خدامتو نو په نتیجه کې یوه پرتمین ززات وړاندې کړ.

دا صولو او قواعد و دغه لړۍ پوهاند ترد غو بختور واغيز ولاندې پیداشو. خوزوالي او ښه خوی دده د طبیعت برخې وې. دغه دوه وصفتونه چې په ده کې یو ځای شوي وو او په ژور دول یې بیخ نیولی و، د یر ثمراو میوه ونیوله. دده د پوهنې او استدلال بیخ د یرژور وا و په حیرانوونکي دول دده د اصفتونه زيات شول. هغه دخپل ژوند په پیل کې دما ښام د وخت در ښا غوندې ګلا بې رنګه در لو دا و دختو نکې سپوږمۍ غوندې ګر دو. په هلکتوب کې (دشګو د دبالیو دجوړولو په مرحله کې) د دار چینۍ دخوږ بوی یاد (وانیلا) (٧) دوني غوندې خوږ و. کله چې هغه لړی

(٥) لـه دریو نړیو څخه مقصد د(دغوښتنو نړۍ) د( ) داشکالو نړۍ او(پرتـه لـه داشکالو نړۍ) دی . بوداپـه دغـه دریو واړو نړیو کې څرګند شو .

(٦) دلته له امپراطور نه مقصد دچین د تانګ دپاچایي کورنۍ (تای- تسیونګ) نومی امپراطور دی.

(٧) یوه استوایي پیروونه بوټي دی چې دلوبیاپه څیر پلی نیسي . (پښو انګلیسي قاموس).

شئ د (فان) او (سو) کتابونه (۱) یی په ځیر دول ولوستل. نهه سر و ده د هغه په شهرت ډك شوي وو . پنځه واره دولتي اداروبه یی ستاینې کولې .

سهار وختي به هغه د ر ښتیااو ددروغو مطالعه کوله او دشپې به یې دښیګڼي پلو شي خوري وې. دتفکر آئینه یی چی د ر ښتیا هدف ته ځیره وه ثابته پاتي وه. هغه دژوند حدودو ته پام نیوه اوتل به په دغه فکـر کې وچې سره بخته پتیه او د بنفشي د رنګ وریښمینی ځوندی هغه زړه خوشالونکي وسیلي دي چې له نړۍ سره دیوه تن مینه پیدا کوي خوقیمتي ګاډۍ او سور بالښت دګودرنه دتیر یدلو وسیله او دنړۍ نه تیښته ده . نوځکه هغه له ځان نه داحساس خوندونه لرې کړل او د کوم زاهد کو ډۍ کې دځای او پناد پیدا کـولو په فکر کي شو. دده شریف وروچې (چانګتسی) نوومیده دبودایی دین پر پوهاند و او دبودایي عقیدې د تفکر دلارې یوستن ګڼل کیده دغـه پوهاند په خپل عصر کې دیوښامار او یا یوپیل اویا (یو ښامار مار پیل) غونډې و او دیـو بازاوزانې غونډی دهغه دپاسه الوتنی کړې وې چې په وروسته وخت کې راتلل. دهغه شهرت په ښاراو بیابان کې پرشان لوړ ودنه او دبا ندی شهرت یی جوړ شو ځرنګه چې هیون تسینګ اوورور یی دواړه مینه ناك وو نو یوله بل سره یی ډیره مینه وه او په دی ډول دوی خپلی اړیکی ټینګې ساتلی وې . هیون تسینګ د پـر خواري کښې سـړی وچې یو ه شیبه یی هـم بی له لوستـلو څخه نه تیرو له او دخپلی پوهی له کبله خپل ښوونکی مشهور کړاو دتقواصفت یی په غوره ډول اندول واوددی سبب شوچې دشهرت خوشبویی یی دمننی کور ته ورسیږي . هغه پخپله سمه لاره سفر و کړاو د کتابونو نهه برخې یی یی په بشپړ ډول ولو ستلې اودما نګ جهیل یی وځکل (۲) اوهغوتیار و ګوتېو نو ته یی ځان ورساوه او په داسی حال کې چې (لـ) ورته و ر کوتې ښکاره شو (۳) دځلوروویدا ګانو لوستو ته پام واړاو ه .

---

(۱) دا کتابونـه دچین دتاریخ دافسا نوی عصر کتابونـه دی چې لـه (۲۸۵۲ ق م څخـه تـر (۲۶۹۷ ق م) پورې دی.

(۲) دا دچین یوه اصطلاح ده اودمانګ دجهیل د ځکلو معنا دلو یی پوهنې ګټل کیده دی.

(۳) د و ر کو تې ښکاره کـیدلو دمنشیوس یو عبارت تـه اشاره ده چـې وایـي. کنفیشیوس دختیز پـه غره وخوت او ویې لیدل چې د (لو) یعنی دده دخپل هیواد پاچایی کو چنی وه او دلته ددې عبارت د ذکر مقصد دادی چې هیون تسنګ ولید چې دده مطالعی لږې اوپـه ټیټه اندازه دی نـوځکه د ویداګانو لوستلو تـه ملا کږه کړه .

ACKU

هیون تسینګ له همدغه وخت نه سفرونه و کړل او د (مناظرو) ځایونو ته یې ولاړ او په دې دول ډېر کلونه تیرشول او ورتیایې بشپړه شوه. نو ځبره چې بیا هم له پیل ځخه و نیول شي په هغه وخت کې چې لمراو سپوږمۍ په خپلې رڼا سره د روحانیت نړۍ روښانه کړه او یا په هغه وخت کې چې تسیو یون (Tseu-yan) چې خپل دستمال خپل ملاوستنې کې تړلی وا و خپل روحانی قدرت ته یې وده ورکړې وه. د هیون ستینګ په باب هم د سروزرولیکنه پرانستل شوه او دمنی ګادۍ ته یې انتظار وویست خو لا هم دوریځوغوندې بیره وکړه او د خپلې چوړۍ لاستی یې دیوې شیبې له پاره ونیوراو او له خپلې دومره پوهې سره سره په یوه کوچنوتۍ بیړۍ کې یوازې د سفر په نیت روان شو. د هیوان یوین (Hawan - yuen) سیمې ته له ورننوتو سره سم د ګیډې دوسپنیز پوښ ویاړورمات کړ (۳) او دپینګ په یوه کلی کې په یوه شیبه کې دلاهو لرګی عجایب ځرګند کړل (٤) دلرې او نږدې سیمو خلکو هغه دېرستایلو او یو بل ته به یې ویل چې پخوا زمانو کې موږ د لمر په کورنۍ پورې د مربوطو پنځو ښامارانو کیسې اوریدلې، خو اوس موږ د چین د دراوزې دوه حیرت ناك شیان وینو. د جیو (Ju) او (اینګ Ing) خلك ربتیا چې د حیر انتیا وړدې دابیله شکه ربتیا ده چې دغه دحقوقو پوره (هیون تسینګ) دډیر پخوا وختونو ځخه تر هغه وخته پورې چې لوی شو د مذهب په آثارو او رمزونو د کو اصولو باندې فکر وکړ او شهرت یې د نامتو خلکو په ډله کې په پراخ دول خپور شو. په دې وختونو کې بیلا بیلو مذهبی مکتبونو په دوداړخیز دول یو له بل سره سیالی درلوده او په دې بیره کې وو چې بیله دې چې پیل ته ځیرشي د پای مرحلې ته باید ورسیږي. دوی ګلان ټول کړل خو حقایق یې پریښو دل او له همدې کبله د شمال او جنوب متضادې ښوونې پیل شوې او د (هو) او (نه) د الفاظو آوازونه زیات شول

(۳) د اوسپنې دپوښ متصد هغې کیسې ته اشاره ده چې په هند کې یې د خپل سفر په موده کې یوسړی ولید چې جیاپ ګیډې ته ددی اړاره د اوسپنې پوښ ورکړی و چې پوهه به یې ګیډه وچوی
(۴) داسې ذکر کیږي چې ددې اصطلاح ذکر دسختو مسئلو په حل کې د هیون تسنګ دمهارت جوړول دی ځکه چې یو روند شتی په یو کې د یوه لاهو لرګی سوری په سختی سره پیدا کولی شی

ACKU

ددغو حالاتو اوشرایطو په کتلو دهیون تسینګ زړه دردیدلی و اوله دې ویرې څخه چې دی به ونه کړای شي چې د (خوږبویه پیل) (۱) او دځپاره دقصر (۲) بشپړه کیسه وڅیړي.

ده دیوې بیساري تقوی سره چې اغیزې یې هم دیرې بېزړه پورې وې خپله امساوانحسته ،جامی یې خړې کړلې او دلرې ملکونو خواته روان شو. په دې سفر کی د(پا) (۳) لهسین نه پورې ووت اومخ په وړاندې یې نظر درلوداو مخامخ دتسیونګ دغرونو خواته ونخوځید. دسیندونو دمجرا تعقیب کی او ددا ګونو څخه تیریدلو کی به تل له خطره سره مخامخ و. که هوو انګ ورسره پرتله شي نو څرګنده به شي چې پوو انګ ډیره کمه لاره تللی و (٤) او دفاهیان سفرهم ډیر لنډو. دهغو تولو سیمو چې ورغلی و دخلکو ژبې یې زده کړې اودهغو ددین ژوراسرار یې وڅیړل او دهغو دپوهنو دسین سرچینو ته یې لاره وکړه نو ځکه ددې وړوګرځید چې کتابونه اصلاح کړي او دهند دلیکوالو څخه لوړ مقام وګټي. دغه متنونه یې دخر مادونی په پاېو باندې ولیکل او بیرته چین ته ستون شو.

امپراطورتای تسونګ چې وینګ وانګ تي ګنبل کیده اود سروزرو څرخ لرونکی وددغه نامتو شخصیت هر کلی ته ستر ګی په لاره وو ځکه زرغون چاپیریال (۵) ته ئی وغو ښت اوځرنګه چې دده تیرې زده کړې پرده ډیره اغیزه کړې وه په زیره ماښی کی یې خپل زنګنو نه هغه ته داحترام په توګه په ځمکه ولګول اوپخپل

(۱) خوږ بویه پیل چې په بودایی ادبیاتو کی په زیات ډول استیمالیږی هغهستر پیل ته ویل کیږی چې دغویمی په حالت کی وی. د غویمی په وخت کی دپیل دغوږو څخه یوه خوشبوی محسو سیږی. دا کله دممدارنګه عالی جنس پیل ته هم استعمالیږی.

(۲) هغه کتابونه چې دځینو روایاتو له مخې چې د باوروړنه دی د ناګا عصر ته ویورل شول چې خوندی وساتل شی.

(۳(دا دشینسی د ا یالت د سی – ګان فود برخی د لا ن تین له سیمی څخه تیریږی. (جولین)

(۴) نامتو چینی جنرال چانګ کین چې دمیلا د نه مخکی دویمه پیړی کی ژوند کاوه اولومړنی چینی جنرال و چې لویدیزې سیمی یې ونیولی. هغه (۱۲۲مخکی له میلاد) کی ولیږل شوی چې د سی یو (ترکستان) دپاچایی سره په معاهدو وغږیږی

(۵) زرغون چاپیریال دتخت نموا اوداین.

ACKU

لاس یې دهغه وخت دمېنې اوخلاص دك فرمانونه ولیکل او ددربارافسران تل دده درناوي او پالنې ته حاضرووه په دغه هیله چې خپل عالي افکار څرگند کړي . د (تړای پیتا کا) په مقدس دو کتورین باندې یوه سریزه ولیکله چې داسریزه اووه سوه اتیاکلمې وې . او سنی امپراطور (کاوتسونگ) دپسرلي په نندارتون کې یو مقدس اثر کمپوز کړچې ټول یې پنځه سوه نهه اویا کلمې وې اوپه دې کمپوز کې یې داسرار او دسین ژوروته سیرو کړ اوپه لږ وجملو یې خپل مطالب افاده کړل خو اوس که چیرې دی (هیون تسنگ) خپله پوهه دچرگ ځنگله(۱) کې ښودلې نه وای او تپس مېښو که (۲) کې خپل تنو یرنه وای بجور کړی ، امپراطور به څنگه کولی شو چې خپله مقدسه انشأ دخپل وخت د گانبو په صفت کې منحصره وگرځوی .

هیون تسینگ دیو پاچایي فرمان له مخې شپږسوه اووه پنځوس آثارد سانسکریت نه ترجمه کړل . هغه چې دلرې هیوادونوجلاجلارویې ، دبیلابیلوخلکودول دول دودونه، دځمکو مختلف حاصلات او دخلکو طبقاتي ژوند او هغه سیمې چې هلته پاچایي جنتري توزیع کیږي او هغه سیمې چې اخلاقي لارښوونې ور رسیدلې ، په ژور دول څیړلي وې او په دولسو کتابونو کې یې (تیاتانگ ـ سی ـ یو ـ کی) ولیکل او په دې لیکنو کې یې دبودایي دین دیرڅت اصول څیړلي چې ایکنې یې په واضحو اوساده الفاظو شوي دي . دده ددې اثرپه باره کې باید وویل شي چې دا اثر یې هیڅکله له منځه نه ځي .

---

(۱) دهند دیتنی سره یو ځای. (۲) دهند د راجاگریها سره نژدې یو ځای.

لومړی کتاب

د څلور دیرش هیوادونو حالات

سریزه (۱)

که موږ په پرله پسې ډول دامپراطورانو اصول وڅېړو او یادپاچایانو یادښتونو ته وګورو کله چې (پا وای) د چارو په سمون پیل وکړاو (هین یوین) درسمی جامو سمبالښت ته ځیرشو موږ وینو چې دوی په څه ډول چارې ترسره کړلی او دامپراطوری سیمې یې په اداری برخو وویشلې.

کله چې تانګ تی یاو(۲) ته روحانی غزوشوچې واکمنی وکړی پر تم یې څلورو خواو کې خپور شو. کله (یو- تی - شن) ته دځمکې دسرنقشه ور کړ شوه د ښواعمالو خبر اوګټه یې د چین نهووا ړ وایالتوته ورسیده له هغو وختو راهیسې د پېښو څرګندیادښتونه اوتاریخچې پاتې دی اوسره ددې چې هغې پېښې ډیرې پخوا تیرې شوې خو بیاهم دنامتو خلکو دکړووړو کیسو اوروایاتو نه دهغوی دپیروانو دریکار ډونوله مخې پرې خبریږو. اوز موږ لوی امپراطورچې واکمنی یې ددی پاچایی له روحانی طریقې سره سمون لری په لوړ ډول امپراطوری اداره کوی.

دکنترول له اسرارو ډك قدرت یې تر لیرې ځایونو پورې خوردی اولوړې لارښوونې یې په ډیرو لیرې ځایونو کې منل کیږی. دغه خپل رعیت دځمکې او آسمان غوږدی ځان سره ساتلی. دختیزې خوا بهرنی هیوادونه ور ته باج ور کوی او

(۱) دکتاب سریزه اوهغه برخه چې د (مخکینی خبری) تر عنوان ذکر شو دواړه دچانګ یویه له خوا لیکل شوی.

(۲) امپراطور (یاو) اوورپسې امپراطورشن دچین دتاریخ دلوی پرتم امپراطوران ګڼل شوی.

لویدیز سرحدونه تر واکمنی لاندی یی راوړل شوی دي. دده ته پاچایي په میراث رسیدلی او په میراث به یی خپل ځای نیونکی ته پریږدی د اامپراطورښوړ ربس او اغتشاش غلی کړی، نظم او کراری راولی او په دی کی هیڅ شك نشته چی له پخوانیو پاچایانو څخه باندی دی. د تیرو نسلونو ښه صفتونه په ده کی شته دی او همدغه د تیرو ښتونو د ادبیاتو چلندیی ساتلی نو ټولو دده لوړه واکمنی منلی ده. که سپیڅلی وړتیایی تاریخ کی ثبت نه شی نو دبیرم ستاینه به یی په غوره ډول ترسره ونه کړل شی، که غوره کارونه یی د ښری د روښانولو له پاره نه وای نو غوره اعمالو به یی داسی ښکاره شی نه لرلای

هیون تسنګ چی هر هیواد ته تللی دی دهغه هیواد د څرنګوالی بیان یی کړی دی سره دده چی په بشپړ ډول یی هیواد څیړلی نه دی او دهغه د خلکو مشخصات یی نه دي بیان کړي بیا هم لیکنی یې د باور وړ دي. د امپراطور په باره کی چی له پنځو نه غوره او له دریو څخه لوړ دي موږ لولو چی څه رنګه ټولو ساکنانو ته یی خیر رسیږي. او هر هغه څوك چی د ویلو او اظهار ته اړ انلری صفت یی کوی. د پاچایی ښارونه نیولی د (هند) تر پنځو برخو پوري کوم خلك چی په وحشت کی ژوند کوي او دودونه یی له موږ نه بیل دي په ډیر لرې ځایونو کی ټولو ته د دي پاچایی د کالنیو پیښو ریکارډ شوي تفصیلات رسیدلی دي او ټولو پاچایی لارښوونی منلي دي. دوی ټول بو راز دده د جنګی ښیاوړتیا ستاینی کوي او دهغه د لوړو اخلاقو او دوینا د رښتینولی سندرې وایی. د المرنی څیز دی چی باید اعلام شی. د پخوانیو تاریخونو په څیړنه کی داسی یو څیز لیدل شوی او یا اوریدل شوی نه دی. د بیوګرافی په لیکنو کی بالکل دارنګه صفات نه دي ښودل شوي. لومړي دا ضرور دی چی هغه ګټې دی اعلام شی چی د امپراطوري اصولو او قاعدو نه تر لاسه کیږي. اوس موږ په راتلونکو کرښو کی هغه حقایق وړاندی کوو چی له یاتونه راټول شوي او یا د لیدلو له مخی ویل شوي دي دغه (سهالوګا) یا سوهو (soh ho) (۱) نړي دنړی

(۱) — یا (سوهو) هغه سیمی دی چی د بودا دین پکی رائج دی

په زرګونو سیستمونه دي چې بودا وربانديې روحاني واکمني لري دلويي نړۍ په منځنۍ برخه کې چې دیوه لمراو یوې سپوږمۍ په واسطه روښانه کیږي څلور لوی ـ وچې (۲) دي چې پکي ټول بوداګان (۳) دنړي سرداران (٤) د روح د حلول له لاره په نړۍ کې ښکاره کیږي . اودوي په همدغه نړي کې مري اوددوي هدف دمقدسو خلکو اودنیایي انسانانو هدایت اولارښوونه ده .

هغه غرچې دسیومریو (Sumeru) په نامه یادیږي دلوي سمندر منځ کې ولاړه او د سروزرو په یوې دایري باندې په کللك ډول دریدلی ددي غره په څواوشاکې لمراوسپوږمۍ چورلیږي داغرد څلورو قیمتي عناصروڅخه جوړ شوي دي او دیواګان هلته هستوګنې لري (٥) ددې غره په چاپیریال کې داووغرونو لړې دی ددې هرې لړې منځ کې دا تو ځانګړو صفتونو یو روان سمندر دی . دسروزرو دغرونو له او لړیونه بهرد مالګو سمند دی د مالګو په سمندر کې څلور (هیوادونه یا ټاپوګان) شته چې هستوګنې پکې کیږي په ختیز کې (پوروا ویدها) ده . په سویل کې ی جمبودویپا پرته ده (٦) اوپه لویدیز کې یې ګودهانیا او په شمال کې یې کوروودویپا پراته دي . په دې څلورو برخو باندې دسروزرو دارابې دنښان لرونکي پاچا دعدل او انصاف سره واکمني کوي . دسپینو زرو دارابې دنښان لرونکي یو پاچا (پرته له کورودویپا څخه) په نورو دریو سیمو باندې واکمني لري او داوسپنو دارابې نښان لرونکي یو پاچا یوازې په جمبودویپا باندې واکمني کوي . کله چې دارابو یو سمبول لرونکي پاچا واك ترلاسه کوي دمرغلرو یو دلویه ارابه په فضا کې دچوریدلو په حال کې ښکاره کیږي او دهغه خواته کوزیږي . ددغې ارابې ماهیت چې سره زرو یا سپین زراو یا اوسپنه دهغه دماهیت له مخې دنوموړي پاچا حیثیت

(۲) دڅلورو قارو یا امپراطوریو مطلب دنړی څلور برخې دي .

(۳) دبودایي عقیدې له مخې بودا روح بیا بیا نورو بوداګانو کې حلول کوي.

(۴) د دې کلمې معادل په پالي کې (بوګاناتو) دی او مبنی دنړی ساتندوی یا نجت ښودونکي دي. د هریو په سر باندې روایاتو د (خدای ګونو) استوګنځی غودلی دسیومر په باره کې روایت داسې دی چې هلته درویشپ قصرونه دي . بودایي کتابونه دا شمیر درویشت ښیي .

(٦) په یوه تبصره کې ددې کلمې مبنی نتودوخي له زیان نه پرته (لیکل شوی ده.

تثبیتیږی او له هغه نه یی نوم هم معلومیږی دجمبو دویپا په منځ کی یو جهیل دی چی (ناواتاپتا) (۷) نومیږی داجهیل دخوږووږمواومعطرغرونوپه سویل کی اود لویوواوریځوغرونوشمال کی پروت دی اواته سوه (لی) یازیات ددایری په شکل پروت دی غاړی یی دسروزرو، سپینوزرو، لاجوردواوبلورڅخه جوړې شوی دي دجهیل په تل کی د سروز روشګی پرتی دی اواوبه یی د هنـداری غونـدی روښانی دی . ځمکی د منځ لری بود هیساتوا دخپل منښت په توان ځان دیو ښامارپاچا (ناګاراجا) په بڼه اړوی اوهلته استوګنه کوی . دهغه له استوګـنځی څخه سری اوبه راوځی اوجمبودویپا خړوبوی .

ددی جهیل دختیزی خواته دسپینوزرود یوه غوایی دخولی لـه لاری څخه دګنګاسین داسی راوزي چی په یوځل دجهیل نه تاویږي . داسین په سویل ختیزه سمندر کی توئیږی .دجهیل له جنوب څخه دسروزرودیوپیل له خولی نه د(سند) سین راوځی اویوځل دجهیل نه تاویږی اوداسین په سویل لویدیـزسمندر کـی توئیږی .دجهیل له لویدیزی غاړي څخه دلاجوردود یواس له خولی نه دوا کسو (پوتسو) سین (۸) راوځی چی یوځل له جهیل څخه تاویږی اوبیاوروسته په شمال لویدیزسمندر کی توئیږي ددي جهیل له شمالی خوا څخه دبلورد یوزمری له خولی څخه د(سیتا) (۹) سین راوزی چی یوځل له جهیل څخه تاویږي او وروسته بیاپه شمال ختیز سمندر کی توئیږي . همدارنګه دوې وایی چی ددې (سیتا) سین ویالې په ځمکه ننوزي، بیرته دتسه (Tsih) دغره له لاندې نه وځی او دمنځنی هیواد (چین) سین ترې جوړیږي (۱) په هغه وخت کی چې دارابې دسمبول لرونکی پاچانه وي بیانودجمبو دویپا برخه څاورواکمنان لری .

په جنوب باندې دپیلانو ښښتن واکمنی کوي داسیمه توده اولنده ده او دپیلانو

(۷) واکشویا پـه تسو چی پخوا (Poh-Cka) لیکل کیده د امو سین دی پـه لیکنوکی داسین د (وخش اب) پـه نامـه یاد شوی چی پامیر سرچینه ده -
(۸) شایی چی دیارقند سین یښی زرافشان وی.
(۱) دچین دغـه سین دزیړ سین پـه نامـه یادیږی.

ACKU

دژوندلەپارە وړ دە.

پەلویدیزکې دخزانوخښتن واکمنی کوي. داسیمە لەسمندر سرە نښتې او پریمانې مرغلرې لري.

پەشمال کې داسونودخښتن واکمنی کوي، اودا هیوادسوړ اوسخت دی اوداسونو دژوندلەپارە مناسب دی.

پەختیځ کې دسرپوخښتن واکمنی کوي اوهوایې پستەاومناسبە دەلەهمدې کبلە دلتە ډیرخلک اوسیږي.

دپیلانودخښتن پەهیوادکې خلک چټک اوشوقمندي اوپەښپړ ډول لەزدەکړې سرەمینەلري. دوی پەخاص ډول دکوډو اوسحرپەفن کې مهارت لري. دوی شرې پەدې ډول اغوندي چې ښې اوږە لوڅەوي او ځپل ویښتەدسرد پاسەدغوندارې پەډول تړلوي اوتړی یې چې ځلوړ خوایې لوڅې وي. ددوی ښځې بیلابیلې قبیلې پەبیلو بیلوښارونوکې اوسیږي. کورونەیې پوړ پەپوړ جوړیږي.

د«خرانودخښتن» پەهیوادکې خلک ادب اونیاو (انصاف) نەلري اودوی شتمنې تولوي. جامې یې لنډې دي چې کیڼەخوایې اوږدە لمنە لري. داخلک خپل ویښتە خریي او پریتونە پرېږدي اوپەعمومي ښارونو کې اوسیږي چې دیوالونە لري. خلک یې پەدې هڅەکې دي چې دسوداګرۍ لەلارې ګټې وکړي.

د«اسونو دخښتن» دهیوادخلک پەطبیعي ډول غیرمدني او خطرناک دي اودخوی اوطبیعت لەمخې ډیرسخت زړي دي. دوی څاروي حلالوي او دوړینو کیږدیو لاندې اوسیږي اولکەدمارغانو غوندې خوارەدي (دلتە هلتە ګرځي او اوسیږي) اوخپلې رمې پیایي. د(سړیو دخښتن) هیواددخلکو دپوهې، فضیلت، تقوا، عدل اوانصاف لەکبلە ممتاز دي. دوی دسړیوپوښ اوملاوستونی استعمالوي. ددوی دجامود (ملاوستونی) وروستی برخە ښې خواتەځوړندەوي. اودخپلوړ تبوپەتناسب نقلیەوسیلې اوچینې لري اوتل پەخپلې ځمکې باندې مثبت وي اودخپلې اوسیدنې لەځایونو نەپەسختۍ سرە بل ځای تەځي. دوی پەکار کې ډیر کلک دي اوپەطبقاتوویشل شوي

ACKU

دي . ددغو دريو وا كمنانو دسيمو له خلكو نه دختيزې برخې خلك ډير زيات غوره گڼل كيږي او ددوى داستو گنځيو ورو نه ختيځ لوري ته وتلي وي. او په سهار كې كوم وخت چې لمر خيژي دوى خپل مخونه هغې خواته اړوي او سلام ورته كوي. په دې هيواد كې سويلي لوري ډير ښه گڼل كيږي ددې سيمو دخلكو خاص مشخصات همداوو.

مگر دغه احترام داصولو له مخې چې دوا كمنانو درعيت تر منځه او دلوړو او ټيټو ترمنځه شته او همدا رنگه دقانون او ادبياتو له مخې (دسـريو دښځو) هيواد ډير پرمختـگ كړى دى دپيلانو دښځو هيواد دهغو قواعدو په برخه كې ډيرمخكې دي چې دزړه دتصفيې اوذژ ونـد اومړينـې له اړيـكو څخه دخـلاصـون له پاره دي . داددې هيواد ډير لوړ امتياز دي دلته مقدسو كتابونو او دشاهي فرمانونو موضوعات همدادي . داپواز ې دى (هيون تسنگ) وچې د هيوادونو اوسيد ونـكو دنژادونو خبرې او توضيحات يـې واوريدل او له زيارا و خوارې سره يې ديويواوزړو په باره كې پلټنې وكړلې او هغه تول څه يـې وازمايل چې پخپله سترگو يـې وليدل او په غوږو يـې واوريدل اودهغو په باب يې معلومات حاصل كړل .

اوس نو بودا چې په لويديزه سيمه كې وزيږيداو دين يـې ختيزې خواته خپور شو، په دې سيمو كې دځينو ترجمه شوو كلماتو تلفظ كـله غلط او ناسم وي او دبيلو سيمو اصطلاحات په سم ډول توضيـح شوي نه دي نو ځكه دهغو اصطلاحاتـو اصلي مقصد نه دى روښانه شوى . څرنگه چې كلمات غلط استعمال شوي مفكوره يـې هم په غلط ډول تعبير شوي دي ، نو ځكه لـكه چې ويل شوي «ددې له پاره چې نومونه په سم ډول ولوستل شي بايد په ضروري ډول په سم ډول زده شي» .

اوس خلك دخپلو خو يونو دتپينگوالي او سستۍ له مخې توپير لري، نو ځكه دهمدغو خلكو دژبو كلمات او لهجې هم يو راز نه دي چې داتوپير به يا داقليم له كبله وي او يا داستعمال له مخې منځ ته راغلى ، دځمكو حاصل هم په همدغه ډول يو له بل څخه دغرونو او ناوونو سره سم توپير لرى دخلـكو په چال چلند ، دودونو او كركتر كې تـوپير دى او همدا رنگه د(سرو دښځو) په هيواد كې ليكلې تاريخچې دخلـكو دخويونو او دودونو

ACKU

تو پیر په بشپړه تو ګه څرګند وي د (اسوني دښتن) او د (خزانو د ښتن) په هیوادونو کې محلي یادښتونه او علامې ټول دودونه په ډېره امانت داري ښیي . نو ځکه د هغو یو لنډ اجمال وړاندې کیدلی شي .

د (پیلانو د ښتن) د هیواد د خلکو پخوانۍ تاریخ ډېر معلوم نه دی ، ویل کیږي چې دا هیواد په عمومي ډول مرطوب او ګرم دی او دا هم ویل شوي چې د دې هیواد خلک متقي او ریښتوني دي . د دې هیواد تاریخ تر کوم حده پورې چې دا تاریخ ساتل شوی موږ یې په تفصیل پته لګولی نه شو . یا به یې علت داوي چې سرکونه یې د تللو له پاره سخت دي او یا هغه زیات شمیر انقلابونه دي چې هلته پیښ شوي دي . نو په دې شان موږ لږ تر لږه داوینو چې خلک یوازې لاربنوونې ته منتظر دي چې دوی یې اطاعت وکړي او کوم وخت چې ګټې یې وویني دوی ته به د تمدن ګټې تر لاسه شي . دا ډېره ګرانه ده چې د هغو خلکو شمیر معلوم کړ شي چې د ډېرو ورورونو او مشکلاتو له زغملو سره له لرې وا کمنې نه راځي او د مرغلرو دروازه (٦) د خپلو ښو سوغاتونو له راوړلو سره د بوي او امپراطور ته احترام کوي ، نو وروسته له هغه چې د (هیون تسنګ) لرې واتنونو ته د خپلې خوښې په شپو او ورځو کې د بودایي دین په لټه سفر کړی و د هغو سیمو چې ده لیدلې وې د خلکو د مشخصاتو داریکارډونه یې ساتلي دي .

وروسته له هغه چې د تورو غونډیو له لړۍ څخه پورې وت د خلکو رویې غیر مدني وې سره د دې چې بربري قبیلې یو له بل سره ګډیږي او یو له بل سره ګډ اوسیږي بیا هم بیلا بیل نژادونه یو له بل سره پیژندل کیږي او د دوی سیمې مشخصې او څرګندې پولې او بریدونه (تکونه) لري . په عام ډول د ځمکې له ښو شرایطو سره سم دوی په دیوالونو احاطه شوي ښارونه لري . کرنه او مالداري د دوی غوره کار دی . نو ځکه دوی شتمني ته لوي او تقوا او عدالت ته لږ احترام لري . دوی د واده آداب نه لري او لوړې او ټیټې طبقې نه لري . ښځې وایي «زه موافقه لرم چې تا د میړه په ډول و منم او له تا سره د تسلیم په حالت کې ژوند وکړم . (٢) دوی چې مړه شي خپل مړي سوزوي او د

(١) ګمان کیږي چې د مرغلری وله دروازی نه مقصد د هغې امپراطوری لویدیز سرحد و .
(٢) داسې ښکاری چې دغه جمله (پیرونو د تبدد (دود) ته او یا د کمیول دایاات دود ته اشاره وی (بیل)

تعزیت دماتم له پاره تاکلی موده نشته دغم او ویر په حال کی دوی خپلو مخونو باندې داغ او نښه لګوي او غوږونه پرې کوي خپل ویښته خریي او جامې څیروي (۱) دوی ځاروي حلالوي او دخپلو مړو له کبله یې خیرات توي دخوښۍ په وخت کی سپینې جامې اغوندي دغم او ویر په وخت کی تورې جامې اغوندي . نو ځکه موږ په لنډ ډول ددوی په کړو وړو کی دتوافق تکی بیان کړ دا دارې دطرز تو پیر دهیوادونو تو پیر سره تړلی دی. دهند دستور و په لاندې لیکنو کی ښو دل شوی دی .

د کاو چینګ له زاړه هیواد نه په تلو سره ههغه سیمه پیل کیږي چی د (او کی نی) دهیواد په نامه یادیږي .

او کی نی

« دا هیواد پخوا (و کی Wu-Ki) ګڼل کیده

دا و کی پاچایي (اکینی یا اګنی) له ختیځ و نه لویدیځ تـه نژدې پنځه سوه (لی) او له شمال نه جنوب ته نژدې څلور سوه (لی) پراخه ده . ددې هیوادلوی ښار ګرد چاپیر شپږ یا اووه (لی) دی او ددې ښار تولوخوا و کی غرنـلـدی دي. لارې یې د کمرونو په څیر او ددفاع لپاره ښې دي یو زیات شمیر و یالی یو ځای او په یو لوی نهر کی دځمکو د پښولو لپاره بهیږي. دا ځمکی دسرو (زدنو) او دژمی دغنمو او خوږ دوله خرما او انګورو، آلوبالو او ګیلاس او نورو میوو له پاره ډیرې غوره دي هوا یې پسته او ښه ده. دخلکو خوی ډیر ښه او مینه ناك دی. ددوی دلیکلو تورې دلږ څه تو پیر سره دهند دلیك دتورو غوندې دي .دخلکو جامې یا سپنسنی او یا وړینی دي. دوی خپل و یښته پریکوي او سر تور سر ګرځي. په سودا ګری کی دوي دسرو زرو، سپینو زرو او دمسو وړې سکې استعمالوي. پاچا یې خپله دهماغه هیواد له او سیدو نکو څخه یو تن دی چی زړور دی خو پوځي پلانو نو ته ډیر پام نه ساتي. سره ددې هم دا ډیر ښه ګڼي چی دخپلو بریو په باره کی وغږیږي . په دې هیواد کی د نیتود ښودلو دستو ر نشته

(۱) دا نول دخپلو نژدی خپلوانو دمړینی ویر او غم کی کوی (بیل)

دوی ناریخ او نیتی نه لري . قوانین یې ثابت نه دي دلته نژدې لس یازیات سنگها راما (مزدك) شته چې ددووز رو یادر یوزوودشمیر په خواوشا کې راهبان لري چې د (کوچني لارې) دعقیدې او دسارا واستې وادا (شو-بهـ تسایې بوسیو) دمکتب اومذهب پیروان دي . دسوترا گانود کتورین اود (ویتایا) ارتیاوې دهند په شان دي. کتابونه چې دوی ترې زده کړه کوي هماغه دهند کتابونه دي. دینې پوهان خپل کتابونه لولي اود اصولو او قواعدو پیروي په لوړ اخلاص او کلك دول کوي . دوی یوازې درې سوچه خواړه خوري اود هغې طریقې پیروي کوي چې دتدریجي طریقې په نامه یادیږي (۲) له دې هیوادڅخه جنوب او یدیز ې خواته ددوه سوه (لی) په واټن دوړوغرونو دیوې لړۍ نه تیرمه لوري ته له دووسیندونوڅخه دلویدیزې خواله یوې اوارې وادي څخه د وه سوه (لی) وړاندې یا ددې واټن په شاوخوا کې دغرونه یوې وړې لړۍ څخه په تیریدلو موږ د (کیوچی) یا (کوچی) (Kiu-chi ، kuche) پاچایی ته رسیږو (۳)

د (کیوچی) یا (کوچی) پاچایی (٤)

د کیوچی هیواد لهختیزونه لویدیز ته نژدې زر (لی) دی او له قطب نه سویل ته نژدې شپږ سوه (لی) کیږي. ددې هیواد دمرکز محیط له اووه لسو نه تر اتلس (لی) پورې دی څکه یې دوریجو او جوارو د کرنې له پاره ښه او وړ ده. دلته انگور انار او د آلوچو د جنس رنگارنگ دولونه، ناك، شفتالو او بادام هم وده کوي او میوې ئیسی. څمکه یې د کانو له پلوه لکه سره زر مس او سپنه، سرب او قلعي ډیره شتمنه ده. هوایې صافه او د خلکو رویه یې ډیره سپڅلې او ریښتونې ده. دلیکلو دول یې له لږ څه توپیر سره هندي

---

(۲) هغه هیواد چې دیر کلونه د اوگور (ترکانو) لاس کې و.
(۳) دلویې اوکوچنې لارې دعقیدې تر منځه انتقالي لار.

(۴) دغه لاره چې کیوچی ته بنودل شوې دهغې لارې سره توافق لري چې د (پریجیوالسکی) په نقشه کې په نښه شوې ده. دا لاره د وه سوه (لی) جنوب ختیزه خواکې کور لا ته ځي او د دورسیندونو نه (بلگګ تای گول) او (کیدلو-کول) سیندونو څخه تیرشوې او سیندونه یو ځل سره یو ځای کیږي خو بیا مخ نې له دې چې کار اوشهر ته ورسیږي بیرته یو له بل نه بیلیږي.

لیک دوددی. دوی دښپیلې اوعږد په وهلو کې له نورو تولو هیوادونو څخه بانددې دي. دوری وریښمینې اوګلداري جامې دزینتي ګاڼوسره اغوندي اوخپل ویښته خریي اوخپل سرونه دیوزنګیدونکې پوښ سره پټوي. سوداګري کې دوی سره زرسپین زرا ومسوسیکې استعمالوي پاچاد کیږچې له نژاد څخه دی. دده خپل عقل کم دی اوډېر قدرت مند وزیرپرې ډېره اغیزه لري. دهغوی کوچنیان سرونه چې عام موراوپلار ولري دلرګیوپه یوه تختهدوهلوسره پلن ګرځول کیږي. (۱) هتله دبودایی راهبانو نژدې سل مزدکړنه دي چې پنځهزره یازیات راهبان پیروان لري. دوی دکوچني لارې دساراوستې وادا دعقیدې پیروي کوي. ددوی د(سوتراګانو) دښړوني طریقه اوددسپلین اصول یې دهند غوندې دي اوهغه خلک چې دالږلې هماغه هندي مأخذ استعمالوي دوی په «تدریجي دوکتورین» عقیده لري او یوازې دوله سړچه خواره خوري اوپه سپینځلوتوپ ژوندکوي اونورخلک هم یومذهبي ژوندته رابولي. د ښارپه شمالي خواوددې هیوادپه ختیز سرحد کې دیو(دیوا) یعنې (خدای ګوتې) دمزدك مخامخ دښامارد اوسیدلو یولوی ډنډدی. ښاماران خپلې بڼې بدلوي اوداسونوسره یوځای کیږي چې ددوی له یوځای کیدونه پیداشوی نسل یوډول وحشي اسونه وي. ددې اسونواهلې کول ډېرسخت دي اوډېرهیبت ناك خوی لري. ددې اسونونسل چې دښارمارله پښته دي اهلي وګرځیدل. داهیواددهمدغه القاح په نتیجه کې دخپلوعالي جنس اسونوله کبله ډېر نامتو وګرځید. ددې هیواد پخوانې لیکنې اواسنادوایي چې: «په هغو وختونو کې یو پاچاوچې (دسروزرو ګل) ګنډل کیده. هغه پاچاددین داحکامو په باب یې ډېره لږه پوهه لرله اوداسې توان یې درلو دچې دغه ښاماران دخپلې بګۍ دکشولوله پاره قیزه کړي. کوم وخت کې به چې پاچاوغوښت چې له نظره غایب شي نوپه خپلې مترو کې سره به یې ددې ښامارانو غوږونه لمس کړل اوددې سره سم به له نظره پناه شو.

له ډېرې پخوا زمانې څخه تراوسه پورې په هغه ښار کې څاګانې نښته نوله دې

---

(۱) دا دشمالي امریکې دبومي خلکو خینو قبیلو کې یوعام دود دی. (ساموییل بیل)

کبله څلمڅ دښاما ر له ډنډ څخه او به را اخلي. په دغو وختو کې ښاماران خپلې ښځې د ښبیاد مانو د ښځې غونډې اړوي او د ښځو سره یو ځای کیږي او کوم وخت کې بیا چې د دوی ماشوم پیدا کیده ډیر پیاوړي او د جرئت خښتن به و او له ښوونه به د آس غونډې ګرندي وو. نو ځکه دوی چې وخت په وخت په دې کار اخته وو د هغه هیوا د سړي ټول د ښاما ر له ښنته شول او دوی چې پخپل قوت باور درلود د پاچایي قدرت په مقابل کې باغیان او بې اطاعته شول. بیا نو پاچا د ټر کانو سره یوه اتحادیه جوړه کړه او د هغه ښار سړي یې زاړه وواو که ځوانان ټول یې ووژل او ټول یې له منځه یوړل. او په دې ډول د هغو هیڅ یو تن پاتې نه شو. هغه ښار اوس ویجاړ دی او هیڅوک په کې نه اوسیږي. د دغه ویجاړ ښار نژدې څلویښت (لي) شمال خواته د یو غره په لمنه کې د وه مز کونه دي دا د واړه مزدکونه یو له بل نه دیوې ویالې په واسطه بېل شوي دي. د واړو ته چاو هیولي (Chau - hu - li) ویل کیږي ځکه چې یو د بل ختیز او لویدیز کې دي. دلته د بودا یوه مجسمه ده چې ډیره ښکلې سینګار او په ګانو پټه شوي او په داسې یو مهارت سره توږل شوې چې د انسان له توان نه وچت دی. د دې مزدك او سیدونکي سپیڅلي، ریښوني او د ریاضت خاوندان دي. د تیز مزدك په لویه خونه کې چې د بودا مانۍ ورته ویل کیږي یوه شنه ډبره وه چې نژدې دوه فوټه یې د سطحې ارتوالی دی. او منځ یې ژیړ بخن سپین رنګ لري. د دې ډبرې پښه لکه د سمندر د سیپۍ (صدف) غونډې ده او په مخ باندې یې د بودا د پښې منه دی چې اوږد والی یې یو فوټ او اته انچه او سور یې اته انچه یا د همدې اندازې په شاوخوا کې دی.

د بودا یې د ین د هرې روژې ور ځې د تیر یدلو سره د دې مجسمې نه یوه روښانه رڼا پورته کیږي.

د لوی ښار د لویدیزې خوا له دروازې نه بهر د لارې ښي او کیڼ لوري ته د بودا دوې ولاړې مجسمې دي چې لوړوالی یې نژدې نوي فوټه دی. د دې مجسمو تر مینځه یو خاص ځای د هغې غونډې له پاره جوړ شوی چې وروسته له هر پنځو کالو نه

جوړيږي. هر کال دمنی دفصل په هغه وخت کی چی شپه اوورځ سره برابريږي په څوورځوکی راهبان له ټول هيواد څخه دې ځای ته را ټوليږي پاچا اودپاچا ټول رعيت له لوړ رتبې څخه نيولــی ترټيټی پــوري پــه دغه موده کی لهعامو چاروڅخه ډډه کــوي اويوه مذهبی روژه نيسی اومذهبی مقدسو ښوونوته غوږ نيسی اوورځی بی له غم اوغصونه تيروي.

په ټولومزدکونوکی د بودا ښکلی شوې مجسمی موجودې دي چی په قيمتی جواهر وسره ښکلی شوي دي اوپه وريښمينوټوټوپوښل شوي . دامجسمی خلك درسمی مراسموپه وختونوکی دمجسموپه بگی کی وړي اودې مراسموته دمجسمو په مارش او(ډله ييزه ورته) ويل کيږي. پهدې وخت کی په زرگونوخلك دغونډې ځای ته راځی .

دهرې مياشتی په پنځلسمهاوورومستی ورځ دهيواد پاچا اووزيران بی تل ددولت دچاروبه باره کی سلامشورې کوي اودلويوراهبانووعظه اوتوصيونه وروستهدوی خپل فرمانونه خپروي .

دغونډې دځای په شمال لويديزه خواکی موزله يوه سين څخه پورې وتواوبو مزدك ته ورسيدوچی اوشی لی نی (O-she-li-ni) (۱) ددې مزدك لويــه خونه پرانستې اوسپيځلې ده.دبودا مجسمه په ډيرښهشان تونزل شوې ده.مذهبی خلك يې خپلو چاروکی ډيرخواري کښ دي .

گنهگاران اوجنايت کونکی هم دې مزدك تهراځی.ددې مزدك پاخهاوزاړهراهبان ډيرپوهدي اودې ځای ته له ډيرولرې ځايونونه خلك راځی اودې راهبانو ته څلور دوله اړتياوې ښی اوددوی شهرت په لرې ځايونوکی خوردی.

پخوانی ليکنې وايی:«ددې هيواد يوپخوانی پاچا د دريوارزښتيا کوځيرونو (۲) عباذت کاوه اوهيله يی دا وه چی دلرې اوبهرنيوهيوادونو دسپيځلوځايونو دزيارت په سفرلاړشی نويی ددولت دچاروواگی خپل مورنی کشرورورته وسپارل.

(۱) اوشی لی نی دچينی متن له مخه دبی ساری معنی لری شايی ددی مقصد (اساد هاراناپادا)وی.
(۲) بودا، دين ټولنه.

کشر وروریې چې دا رنګه چارې ور سپارل شوې وې ددې لپاره چې خپلې نفساني هیلې و وژني او دناوړو ونه ژغورنه ترلاسه کړي ځان یې خسي کړ (عقیم) او دخپل بدن دجنسي عمل برخې یې دسرو زرو په بکس کې بندې کړې او دپاچا مخ کې یې کیښود پاچاورنه پوښتنه وکړه چې داڅه دي هغه ورته په ځواب کې وویل چې په هغه ورځ بانډې چې ستاسې حضور راستنیږي بیا یې پرانیزئ او ویې ګورئ چې څه دي. پاچا هغه بکس دخپلو چارو منتظم او سنبالګرته وسپاره او هغه دا بکس د پاچا سا تو نکو ته دساتلو لپاره وور کړ. دپاچا له سفر نه وروسته فسادپار وونکو خلکو وویل چې دپاچاوکیل به دپاچا دغیاب په ورځو کې دښځو په کوټه کې دهغو سره به په ناوړو چارو بوخت و. پاچا چې دا خبره واوریده ډیر په غصه شو او غوښته یې چې خپل وروته سخته جزا ورکړي ورور یې ورته وویل چې «زه له جزا نه ځان نه ژغورم هیله کوم چې دسرو زرو بکس خلاص کړې». پاچا ددې غوښتنې سره سم هغه بکس پرانست او ویې لید چې په هغه کې دده دورورشندې شوې برخې دي. پاچا هغه ولید ویې وویل چې داڅه دي او دڅه لپاره دلته ایښودل شوي دي؟ ورور یې ورته په ځواب کې وویل چې مخکې کوم وخت چې پاچا وغوښت چې له هیوادنه بهرته لاړشي ما ته امروشو چې دحکومت چارې ترسره کړم ما دبد نامو ونکو خبرونو دخپریدلو له وېرې نه خپله جنسي برخه عقیمه کړه چې اوس زما احتیاط او تـکل ویني. پاچاسره هغه ته دلوړ احترام احساس پیداشو او په اریانو ونکې ډول یې ورسره مینه پیدا کړه او اجازه یې ورکړه چې حرم سرای ته دې په آزاد ډول تګ او راتګ وکړي.

وروسته له دې نه پیښه داسې وشوه چې دغه کشرۍ ورور له هیوادڅخه بهرته تـې او ددغه سفر په ترځ کې یې یو پاده وان ولید چې پنځه سوه غویان یې خسي کول ددې صحنې په لیدلو دې احساس له کبله چې پوهیده چې داغویان دده غوندې په څرنګه ربړوویني دخواخوږتیاله مخې زیات تأثر ورسره پیداشو او له ځانه سره یې وویل چې آیازمار براو تـکلیف دکوم بل ځل دژوند دناوړو واعمالو نتیجې نه دي نوویې غوښت چې دغوایانو هغه پاده دپیسو او مرغلرو سره وپلوري.

ACKU

ددې ښار و یو سره ددې مینې په نتیجه کې له هغه حالت څخه وژغورېد او له همدې کبله یې بیا هم د ښځو حرمسرای ته تګ او راتګ نه کاوه نو پاچاد یر په حیرت کې ډوب شو. بلکه یې پوښتنه یې ورځنی وکړه چې د هغه روغوالی علت څه و هغه ټول له پېښه ور ته وویله او پاچاچې هغه کیسه له پیل نه ترپایه پورې واورېده په حیرت یې ورته وکتل. هغه مزدک چې مخکې ذکر شو له همدغې پېښې نه خپل نوم اخستی چې پاچادې له پاره هغه جوړ کړ چې دخپل ورور دعمل درناوي وکړي او نوم یې دتل لپاره ژوندی کړي.

له دې هیوادڅخه له وتلو سره شپږسوه (لی) لویدیزې خواته په تللو او له یو لنډ شګلن بیابان نه په تیریدو موږ د پوهدلوه ـ کیا ـ هیوادته راغلو.

پوهلوه ـ کیا «یالو کایاا کسو» (۱)

دپوه ـلو ه ـ کیا (Poh-Iuh-kia) پاچایي له ختیز نه لویدیز ته نژدې شپږسوه (لی) دی او له شمال نه جنوب ته دري سوه (لی) یاددې اندازې په شاوخوا کې پراخه ده دلوی ښار ټول محیط پنځه یاشپږ (لی) دی . دځمکې اقلیم او دخلکو دخوی بوی، دودونو او ادبیاتو له مخې داخلک دکیو یچې دهیواد خلکو غوندې دي ددې خلکو دګړ یدلو ژبه د کیو یچې دخلکو له ژبې نه لږڅه توپیر لري . په دې هیواد کې د پړمبې یوښه جنس او له وریو څخه داغوستلو ښه جنس تولیدیږي چې داخیزونه په ګاونډ یو سرحدي هیوادونو کې لوړ ارزښت لري .

په دې هیواد کې نژدې لس سنګها را اما (مزدکونه) دي دراهبانو «او پیروانو» شمیر یې دزروتنو په شاوخوا کې دی. دوی د(کوچنی لارې) دمذهب پیروي کوي او دسرواستیوادا (۲) په عقیده پورې اړه لري.

(۱) کیهه میهه له شکه همدغه ځای دی چې د (جولین) له خوا کوامی (Kow-mi) بلل شوی دا ځای پخوا د اکسو دهیواد ختیزه برخه وه ویل کیږي چې (پوه – لیوکا(یا (بولوکا(له یوی تی ترکی قبیلې له نوم نه اخستل شوی دی چې په عیسوی څلورمه پیړۍ کې د کانسو شمالی برخې یې ونیولې .
(۲) دا دبودایي دین یو پخوانی مذهب دی چې د کوچنی لارې یعنی هنا یا نا پورې اړه لري .

ددې هیواد شمال لویدیز لوري ته د درې سوه (لی) په تللو او له یو کربړ بیابان څخه په تیریدلو موږ لینګګ شان (دګنګل غره) ته رسیږو او د اپه حقیقت کی د تسیونګ لنګ دغرونو شمالي لوړه سطح ده او له دې برخی څخه او به په زیات دول ختیز لوري ته بهیږي. دلته غرونه او درې تو لی له‌واوروڼه ډکی دي او په پسرلی او اوړي کی هم دلته کنګل وي که کنګل دلږې مودې لپاره ویلی شی بیا دیرژر کنګل کیږي، لارې دلته ښویې او خطرناکی دي، ساړه بادونه دیرسخت دي او په اکثرو وختونو کی خطرناك ښاماران دلارو یـو مخه نیسی ! وهغوی باندې دمصیبتونو دراوړلو سره (۱) هغوی ته ځوراو کړاو پیښوي. هغه خلك چی په دې لاره مزل کوي باید سرې جامی وانه غوندې او هغسی (بین) دې له ځانه سره نه وړي چی لوړ اواز کړي. ددغو احتیاطی تدابیرو هیڅ‌ول دیرمصیبتونه راوړي . په داسی حالاتو کی یوتند باد په ناڅاپـی دو ل الوزي چی هغه سره دشګو او وړو کانو دوړې هم وي کوم وخت چی څوك په دې دوړو کی ګیرشی بـی واره او بیاړ کـیږي .

دڅلورسوه (لی) یاددې اندازې په شاوخوا کی په مزل موږ د تسینګ لوی ډنډ ته رسیږو (۲) دا ډنډ په ګردڅول نږدې زر (لی) دی.چی له ختیزڅخه لویدیزته غزیدلی او قطب ته تنګ‌دی.دا ډنډله ټولوخواو څخه په غرونو چاپیرشوی او ددیرو ویالو او به پکی توئیږي اوور کیږي. ددې ډنډداوبو رنګ تورنیلی و زمه دی . خوند یـی تریخ او مالګین دی ددې ډنډ څپی په زورزنده او تونددول دغاړې خواته راڅی اوخوریږي ښاماران او کبان په دې ډنډ کی په ګډدول ژوند کوي. یو عجیب او حیرانونکی حیوان چی بدن یـی له پتریونه ډك د ی په ځینو وختونو کی له‌دې ډنډ څخه دڅمـکی مخی له راوځی چی لار ویان یـی د ښه بخت په نیت نمانځنه کړي. سره ددې چی داوبوڅاروي ګڼ شمیرکی دي خوهیڅ یو د اجرئت کړلی

(۱) دلته لـه‌ذمصیبتونـه مقصد د شګو او وړو کانو د اوسیلی دی .

(۲) دا همغـه ډنډ دی چی ایسی کول یا تیمیور تو بلـل کیږی دا ډنډ دسمندر لـه سطحی پنځه زره‌دوه سوه فټه لوړ دی لـه اکسو څخه تر ایسی کوله پـوری نږدی یوسل ولسی میله واټن دی .

نه شي چې دښکارپه دول یې ونیسي .

دتسینګث له دوندنه پینځه سوه (لی) یاددې اندازې په شاوخوا شمال لویدیزې خواته په تنګث سره موږدسیویه (Su-yeh) دسین دغاړې ښارته رسیږو . د ښار په ګرددول له شپږونه تراوو(لی) پورې دی. سوداګران په دې ښار کی له ټولو خواوو هیوادونوڅخه راټولیږي اودلته هستوګنې کوي.

ددې ځای ځمکه دسرو(زدنو) دکرلواودانګوروله پاره غوره ده. اوځنګلونه یې ډیرګوراوګڼ نه دي او اقلیم یې سړاوبادلرونکی دی اوخلك یې لیکې لرونکې وریښې جامې اغوندي .

له‌سیویه (Su-yeh) څخه لویدیزی خواته یوزیات شمیرصحرایی ښارونه دي چې په هرښار کی یې یومشراوریئس شته اوداښارونه یو په بل پورې اړه نه لري خو ټول یې دتوه کیوه (Tuh-kiuh) تابع دي .

دسیویه (Su-yeh) دسین دغاړې له ښارڅخه‌دکیشوانګ نا (Kiswang-na) (۳) ترهیوادپورې تو‌ېسیمه سیوری بلل کیږي اوخلك یې‌هم‌په‌همدغه نوم یاد یږي . ددې ځای دلیك توري اوژبه یو رازده لومړنی توري دیرلږدي.لومړی داتوري دیرش (٤) یاددې شمیرپه شا وخوا کی و. لغتونه ددې تورود یوځای کیدلونه جوړیږي. داترکیب یو زیات شمیرلغتونه پید اکوي . دوی ځینی کتا بونه اود پیښوثبت شوي‌یادداشتونه (ریکاردونه) لري چې په عمومی دول یوځاي لوستل کیږي. ددوی لیك دود(دلیکلوطرز)دلیکلوله یوپوه څخه بل تن ته انتقال کړي اوپه دې دول لیك دودیې ساتل شوی.ددوی لاندینی‌جامې‌له نفیسوریښو(کتان) څخه جوړې شوې اوباندنی‌جامی‌یې له پوستکوڅخه اوکورنی جامی یې تنګی اوچسپې دي. د و ي ځپل ویښته په د اسي یودول جوړوي چې د تند ي منځنی برخه ښکاریږي . کله کله بیا ځپل ټول سر خرییی‌ا ولـه ځپـل و چـو لـی نـه

(۳) دا دسیویه یو ښار دی چې لـه چیو (hu) یا (چیوی‌Chui)دسین پـه غاړه پروت دی.

(۴) دجولین ترجمه کی دوه دیرش ګڼل شوی.

ACKU

يوه وريښمينه فيته تاووي . دوني اوقامت له مخه لوړاوجګ د يخود خلکو عزم سست اودوي بې زړه دي. دخوي اودودله مخې غلوونکي محيل منقلب اوطماع خلك دي دلته هم موراوپلارهم کوچنيان بې په دې باندې فکر کوي چې په څه ډول اوکومه لاره شتمني پيداکړي. اوهرڅومره زياته شتمني چې ترلاسه کوي په هماغه اندازه درنښت ګټي اومحترم ګرځي خودشته‌ن اوغريب ترمنځه توپيرنشته. حتى که څوك ډيرماړه اوشته‌من هم وي خواړه اوداغوستلوجامې يې له ټيټ جنسه څخه وي غښتلي خلك بې په کښت اوکرنه بوخت دي پاتي خالك (دنيماييې په شمير) دپيسو دپيدا کولو په حرفو اوچاروا کيادي. دسويه له سبارڅخه لويديزې خواته دڅلور سوه (لې) په واټن په تللوموټزد (زروچينو) سيمې ته رسيږوداسيمه دوه سوه (لې) مربع ده . سويلي خواته په واوروپټ غرونه دي په نوروخواووکې (په دريمو نوروسرحدونوکي) آوارې ځمکې پرتې دي داځمکې پـه ښه شـان پـه اوبو پهيږي (دځمکود پښولوکاراسان دی) ونې يې ښه سيوري لري . اود پسولي فصل ګلان دګلدوزې شوي پردې غونډۍ ډول ډول دې په دې سيمه کې دزروپـه شمير داوبوچيني اوجهيلونه دي. دتيره کيوه (Tuh—kiueh) خان هرکال دې ځای ته راځي چې له تودوخې څخه ځان وژغوري په دې ځای کې يوشمير غرڅه دي چې اکثره يې به ګينګره يوسره ښکلي شوي (۲) اوروزدي شوي دي چې له خلکوڅخه نه تښتي. له دغوغرڅوسوه خان ډيره مينه اوعلاقه لري اود هغوژل يې منع کړي چې وژونکوته يې د مرګ جزاورکوي نوځکه دوي سائل شوي اوژونديپاتې شوي.

دزروچينو له سيمې څخه يوسل وڅليريشت يا يوسل وپنځوس (لې) لويدزې خواته په تللوموزد تالوسې (Ta—Lo—sse) ښارته رسيږوداښار په ګردډول اته يا نهه

(۱) دا ځای دمين بولـك سيمه ده چې بې شيره ډنډونـه (جهيلونـه) لري . مين بولـك دهغې لاري شمال تـه پروت دی چې لـه اولي اتاځخه ترساتـه ځي . هغه لوړ غرونه چې دا ځای ورسره نښتي دی اورتاك تانو نوميږی قرغزان اوس هم مين بولـك داوړی لـه پاره ډير غوره ځای ګڼي . چې دچيو اوسيرو رډاتو منځه پروت دی (پيل)

(۲) ښايي دګينګرې مقصد دغاړې غوټنۍ وي .

ACKU

(لی) دی سوداگران دلته له ټولو برخو څخه راټول او ددی ځای داصلی اوسیدونکو تاتارانو سره ګډاوسیږي. ددې ځاي پیداوار اواقلیم دسیویه سره پوره ورته دی.

سویلخواته لس (لی) یاددی واټن په شاوخوا کی وړاندی یو کوچنی ښارشوی ښار دی دغه ښار پوه وخت کی ډیر زړه کوروونه درلودل چی چینیان پکی اوسیدل یو څه وختونه پخوادا خلك د تیوه کیوه (Tuh—kiueh) د ځدلکرله خوا په زوره وشړل شول خوووستــه بیاچی ددوی یوشمیرهیراد وال دوي سره یوځای شول داځای یی بیرته په ګډه ونیو ددوي جامی چی زړې شوی بیانو دوي دتړه کیوه (Tuh—kiueh د جامو طرز یی ومانه خوخپله ژبه او خپل دودونه یی ساتلی دي. له دی ځای څخه سویل لویدیزي خواته دوه سوه (لی) یاددې واټن په شاوخوا کی دتللو سره موږ یو ښارته رسیږو چی په شوي (سپینی اوبه)) (۳) دا ښار په ګردوول شپږ یااووه (لی) دی ددې ځاې د ځمکو پیداوار اواقلیم له تالوسی څخه باندې دی .

له دې ځای نه دوه سوه (لی) یاددې اندازی په شاوخوا کی جنوب لویدیزې خواته په تللو سره موږ د کانګ یو (Kong—yu) ښارته رسیږو دا ښار په ګردوول پینځه یا شپږ (لی) دی هغه اوارمیدان چی دا ښار پکی جوړشوی په آسانه په اوبو پټ کیږي او ډیر حاصلمنا که دی او د ونو شینوالی یی په زړه پوری او خوشالوونکی دی.
له دی ځای نه څلویښت یا پنځوس (لی) سویلخواته موږ د نیوچیه کین (Nu—chih—kien ښارته رسیږو.

نیوچیه کین (نکیوجکنلو)

د نیوچیه کین د هیواد محیط نژدې زر (لي) دی او ځمکه یې ډیره حاصلمنا که ده . دونو او بوټو زرغونوالی زیات دی . ګلان او میوې یی هم ډیرې زیاتی دي. دا هیواد دخپلو انګورو له کبله ډیر مشهور ګڼل کیږي دلته نژدې سل ښارونه دي چی هر ښار یی دهماغه ځای د جلامشر له خوااداره کیږي. دا ښارونه په ټولو چاروکی خپلواك دي او سره ددې چی یو له بل نه بیل دي خو بیاهم ټول په عمومی ډول

(۳) دا هماغه ځای دی چی دفارسی لیکوالو لـه خوا اسفیجاب بلـل شوی دی.

ACKU

دنیو چیه کین په نامه یادیږي.

له دې ځای څخه لویدیزې خواته ددوه سره (لی) په تللوسره مرزدچی‌شی کاږ او ګ‌ګرې هیواد ته رسیږو.

چی شی (چچ)

دچی شی(۱) هیوادپه‌ګرددول زر(لی) یاددی اندازی شاوخوا کی‌دی. ددې هیواد په لویدیز سرحدکی دیه (yeh) (۲) سین دی داهیوادله لویدیزنه ختیزتـه تنګ اوله جنوب نه شمال ته ارت دی ددې هیواد حاصلات اواقلیم‌دنیوه چـی کین د هیواد غوندې دی.

په دې هیواد کی نژدې لس ښارونه دي چی هریو یې د هماغه ښار د مشر له خوااداره کیږي. څرنګه چی هغوی یوګـډ واکمن نه لري تول یـې د تیوه کیوه (Tuh—kiuehy) تروا کمنی لاندې دي له دې ځای څخه دجذرب ختیزلوري پـه استقامت نژدې زر(لی) یاددې اندازې په شاوخوا کی یوهیواد دی چـی‌فیهان نو میږي.

فیهان (فرغانه)

داپاچایی‌په‌ګرددول نژدې‌څلوزره(لی)ددی اوله ټولوخـو او نه په غرونـو احاطه شوې دی‌ددې هیواد ځمکه حاصلناکه اوشتمنه ده. اوڅو فصله ورکـوي. دلته ډیرې میوې او ګلان کیږي. داځای دپسونواوآسونودروزنی له پاره ډیـر غوره دی ددې ځای هواباد لرونکی اوسړه‌ده. خلک یې کلک‌اوزړوردي ددوي ژبه دګـاونډ یو هیوادونوله ژبی څخه توپیر لري. دبڼی له مخه دوي‌خوارا‌وټیټ دي. دلسو کالواویادهمدومره مودې دشاوخوااهیسی دوي لوی‌واکمن‌نه لـري اوزوروروپه زوره واکمنی کوي اویوله بل‌څخه بی‌نیازه دي. دوي‌خپل‌جلاشتمنی دوادي‌ګ‌ذراوغرونود حدو دوله منځه وبشی. له دې هیواد څخه زر(لی) یاددې په

(۱) تاشکند. چی ترکی کی (ځلی) یا دتاش (تیګی) ځای تـه وایی.
(۲) دا دسیحون یا سیر دریا سین دی.

شاوخوا کی لویدیزې خواته په تللو موږ سیوتیولی سی نا (Su—tu—li—sse-ne) ته راځو.

سیوتیدولی سنا (ستریشنا)

د سیوتیو لیسینا هیواد نژدې څوارلس سوه یا پنځه لس سوه (لی) په گرد دول دی. ددې هیواد ختیز د یه (سیحون) دسین سره لگیدلی ددې سین سرچینه دتسیو لینگ دلړی یوه شمالی لوړه سطح ده او له هغه ځای څخه شمال لویدیزې خواته بهیږي په ځینو وختونو کی یی خړې اوبه په غلې دول بهیږي او کله کله بیادشور او زوگ سره بهیږي ددې ځای تولیدات او د خلکو دودونه د چینی دحاصلا تو او دو دونو غوندې دي داسیمه له هغه وخت راهیسی چی داپاچا یی داداری لاندې راغلی د ترکانو لاس کی ده.

له دی ځای څخه شمال لو یدیزې خواته موږ یو لوی شگلن بیابان ته(۱) ننوزو چی نه اوبه لري او نه گیاه او نه تر کودی پکی شنه کیږی لاره په شا رو کی چی یی پا یـه نیکاری ور کښ کیږی او یوازی دځینو لو یو غرونو دلړ ری په کتلو او یاد مړو دهډو کو په واسطه چی خوا ره پراته دی هغه لاره چی موږ باید پری لاړشو پیدا کولی شو.

سمو کین. (سمرقند)

سمر کین په گرد دول یوزر و شپږ سوه یا یوزرو اووه سوه (لی) دی دا هیواد له ختیز څخه لو یدیز ته ارت او له شمال څخه جنوب ته تنگ دی. دهیو اد مرکز شل (لی) یاددې په اندازه په گرد دول دی داهیواد په بشپړ دول په غرنیو سیمو احاطه شوی او نفوس یی ډیر زیات دی دلته دیو شمیر زیاتو باندنیو هیوادونو تجارتی مالونه شته. ددې هیواد د کرنی ځمکی حاصلنا کی دی او زیات حاصل ور کوي. ځنگلی ونو دغه هیواد تکښین گرځولی او گلان او میوی دلته ډیری پریما نی دي

(۱) دبه داسی قرینی نشته چی هیون تسینگ لـه بیان څخه تیر شوی دا یی خاص دحکایت پـه دول ذکر کړی چی هلته داسی یو بیابان شته دا دقزل قم بیابان دی.

دلته د(شن)د جنس اسونه روزل کیږی ددې هیواد خلك په صنایعو اوسوداګری کی ډیر و هیوادو نو له خلکو څخه ډیر مهارت لری .هوایې معتدله اوغوره ده . خلك یې زړور او همتناك دی .داهیواد د(هیو Hu)(۲) دخلکو وسط کی پروت دی .دشاوخوا ټول خلك ددوی مذهبی رویه اوښه ګوزاره تقلیدوی. پاچا یې ډیر زړور دی او ګاوندي هیوادونه دهغه اطاعت کوي .پیاده اوسواره پوځ یې ډیر غښتلی اوشمیریې زیات دی او په عـمومی ډول د چیهکیا (۳) (Chikkia) خلك دی .دغه دچیهکیاخلك په طبیعی ډول زړوراومخوف دی اومرګ دژغورنی اوخلاصون دوسیلی په ډول ګڼی کله چی دوی یرغل کوی هیڅ دښمن د دوی مخی ته دریدلی نه شی .له دی ځای څخه جنوب ختیزی خواته په تللو یو هیواد دی چی می مو هو (Mi-Mo-ho)(٤)نومیږی.

می مو هو (مغیان)

دمی مو هو هیواد (۵) په ګرد ډول څلور سوه یاپنځه سوه(لی)دی دا هیواد دیوه وادی په منځنی برخه کی پروت دی . داهیوادله ختیز څخه لویدیز ته تنګ اوله شمال نه جنوب ته ارت دی اودخلکو ددودونو اوحاصلاتوله مخی دسیموکین (سمرقند)غوندی دی له دې ځای څخه شمال خواته په تللو موږ د کی پوتانا هیواد ته رسیږو .

کی پو تا نا (کیبود)

د کیو پتانا هیواد په ګرد ډول څوارلس سوه یاپینځه لس سوه(لی)دی داهیواد

---

(۲) د (هیو) کلیمه دځینو چینی لیکوالو له خوا دخارجی ژبی کریدونو تارتا رانوته استعمال شوی ده.

(۳) دغه خلك چی په دی نامه یاد شوی داسی معلومیږی چی چغانیانو خلك دی څکه چی چغانیان په بکاره ډول جنګیالی خلك وو.

(۴) دوریجو هیواد.

(۵) دلته بیا موږ وینو چی هیو ن تسینګ پخپله می موهونه دی لیدلی خو خا ص دهغه په باره کی معلومات وراندی کوی .

لەختيز نه لوېديز ته ارت اوله شمال ځخه سويل ته تنګ دى داهيوا د د دو دو نو اوحاصلا تو لەمخى دسامو كين (سمرقند) غونډى دى. د(سمرقند) لو يديز ى خواته نژدى ددرىسوو (لى) په مزل موز كيوشوانګ نى ګيا(Kioh Swang ni Kai) ته رسيږو .

كيو ه شوانګ نى كيا (كاشانيا)

دكيو ه شوانګ نى كيا پاچايى نژدې څوارلس سوه يا پنځه لس سوه (لى۲) په ګرد دول دى. دا هيوادلەختيز نه لويديز تەتنګ او لەشمال څخه جنوب تەارت دى اود دودونو اوحاصلاتو له مخى ، سمو كين (سمرقند) غونډى دى . ددى هيواد لويديزى خواته ددوەسوه (لى) يادديواتن پەشاوخواكى پەمزل سرەموږدهو هان (Hohan)هيوادتەرسيږو .

هو هان (كوان) (۱)

داهيواد نژدې زر (لى) پەګرد دول دى او ددوداوحاصلاتو لەمخى د سمو كين غونډى دى له دې ځاى څخه لويديزى خوا تـه په تللو موږ لـه څلورسوه (لى) اويا ددى اندازى پەشاوخواكى لەيو واتن نه ورو سته د پيو هو (Pu-ho) هيواد ته رسيږو .

پيو هو (بخارا)

دپيو هو (بخارا) هيوادپەګرد دول شپاږس سوه يااووەلس سوه (لى) دى . دا هيواد له ختيز نەلويديز تەارت او له قطب څخه سويل تەتنګ او كمسورى دى. داقليم اوحاصلاتو لەمخى داهيواددسمو كين غونډى دى . لەدې هيوادڅخەلويديزې

(۱) دسند (زرافشان) دسين يوه برخـه چى دبخارا دشاوخوا برخى اوبـه كوى (كوان) بلـل كيږى. (مارتين ۲۸۲ مخ) موږ وينو چى هيون تسينګ كاشان تـه لا راوهماغـه ځاى كى يى موږ پريږدو دغـه معلومات چى دلته ورکړ شوى اودرينا و دلـەابولفلدا څخه اخستل شوى (درينا وينا ـــ ابولفلدا ۲۲۰ ـ ۲۲۴ مخونـه.

خواته دخلور سوه (لی) پهمزل یاددې اندازې پهشاوخواکی پهتللې سرهموز دفاتی (Fa - ti) هیواد تهراځو.

فاتـی (بتیـلك)

دا هیواد پهګرد دول څلورسوه(لی) یا ددی اندازی په شاوخـواکــی دی او ددودونو اوحاصلاتو لهمخی سمو کین تهورتهدی. لهدې هیوادڅخه سویل لویدیزې خواته د پینځه سوه(لی) پهمزل یاددې اندازې پهشاوخواکی پهمزل موز د هو-لی شیهـ - می- کیا هیوادتهراځو.

هو-لی شیهـ - می کیا(خوارزم)

داهیواد دپوتسې (اکسوس) دسین لهغاړو سرهموازي پروت دی. له ختیزنه لویدیـزته یـادیـرش(لـی) اوله شمـال څخه جنوب تـه پنـځه سـوه (لـی) اویا ددې اندازې پهشاوخواکی دی ددودونو اوحاصلاتو لهمخی دا هیواد دفاتی غوندېدی. خو ددې هیواد دخلکو ژبه دهغه هیوادلهژبې نه یوڅه توپیرلري.
سمو کین (۲) لههیواد څخه سویل لویدیزې خواته ددرې سوه (لی) په مزل موزد کیشوانـګـك ناهیواد (۳) تهرسیږو.

کیشوانـګـك نـا(کیشن)

دا هیواد پهګرد دول نژدې یوزرو څلورسوه یایو زرو پنځه سوه (لـی) دي داهیواد ددودونو اوتولیداتو لهمخی دسمو کین هیوادته ورتهدی. لهدې ځای څخه جنوب لویزې خواته دوهسوه (لی) یاددې اندازې پهشاوخوا کیپهمزل سرهموز غرنی سیمی تهننوزو. دغرولارډیرې اوکږوږې لري.
اودتنګې درې دننه لاره ډیره خطرناکه اوسخته ده ددې لارې په سر ځلك او کلي

---

(۲) دغـه زیرا موز ببرتـه دسمرقند هیواد تـه بیایي هغه (کیش) پـه جنوب لویدیځ استقامت کی درې سوه(لی)وراندې انګل کوی چېداوا تن بنایی لـه کشان څخه چی هلته موږ زاير پرېښی وحساب شوی وي. دا ځای بنایي چی دسمرقند دپاچایي لویدیځ سرحد وي.
(۳) دتاریخ پوهانو هیواد دی.

ACKU

نښته . او به اوښتيلي يې هم کم دي . دغرونو په اوږدوکې جنوب ختيځ لوري ته ددوه سوه (لي) يادديږ واټن په شاوخوا کې په مزل کولو سره د موږ دوسپنې دروازوته رسيږو(۱) دغه دره چې په دې نوم ياديږي دووخواويعنې ښي او کيڼ خواته يې لوړغرونه دي داغرونه په اريانونکې ډول لوړ دي اولاره يې ډيره تنګه ده چې لانورهم دلارې خطراوسختوالي زياتوي دلارې په دواړوخواکې داوسپنې درنګ دتيګوديوالونه دي . دلته له لرګوڅخه په غبرګ ډول جوړې شوې دروازې دروړل شوي دي چې په وسپنه کلکې شوې اوډيرې ګينګرې پکې ځوړندې شوې دي . لکه څرنګه چې دادره د دې ورونو دترل کيدلو په واسطه ساتل کيږي نوځکه دوی ته دوسپنودورونونوم ور کړ شوی دی . داوسپنوله دروازې څخه په تيريدلوموږ دتيوهولو(Tu—ho—LO) هيواد ته رسيږو . داهيوادله شمال نه جنوب ته نژدې زر (لي) يا په دې حدودوکې دی . ددې هيواد په ختيزه خواکې دتسيونګ لينګ غرونه دي اوپه لويديزه خواکې له پولې سي (فارس) سره لګيدلی دی ، سويل خواته يې په واوروپټ لوی غرونه دي ، شمال خواته يې داوسپنودروازي دی.

داموړوی سين ددې هيواد له منځ څخه مخ په لويديز تيريږي . دېرې پېړی مخکې ددی ځای شاهي توکم (نژاد) له منځه تللی اومشران دقوې اوزور په استعمال دخپلو سيمو دساتلو له پاره جنګيدلي دي اوهريو يې خپله سيمه په خپلو لاك دول ساتلې ده اودوی يوازې دهيواد په طيعي ويش باندې اکتفا کړې ده . په دې ډول دوي اووه ويشت هيوادونه جوړ کړي دي . داسيمې سره ددې چې دطبيعي سرحدونو په واسطه ويشل شوي خو بياهم په بشپړ دول په تيوهکيوه (ترك) قبيلې اړه لري . اقليم يې توداومرطوب دی چې له همدې کبله وبايې ناروغي پکې زياتې دي . دژمې په پای اودپسرلي په پيل کې بارانونه تل بيله ځنډه څخه اوري نوځکه ددې هيواد جنوب اودلان پو (لغمان) دسيمې شمال کې له لمادېل نه پيداشوې ناروغي زياتې دي . نوځکه راهبان دکال ددولسمې مياشتې په شپاړسمه

(۱) دوسپنو دروازې دغرو په منځ کې يوه دره ده چې نژدې نوی ميله دسمرقند جنوب ختيزې ته اوپنځوس ميله دکيش دجنوب جنوب ختيزې ته اواته ميله د دربنت لويديزې خوا ته پروت دی.

ورځ استراحت کوي او دکال په دریمه میاشت کی له دې استراحت څخه خلاصیږي. دااستراحت دبارانو نو دانداز ې نتیجه ده او دوی خپل ار شاداو منبوونی دفصل او اقلیم دغوښتنی سره سم سمبالوي. دخلکو دخرنګوالی په باره کی باید وویل شی چی دوی بی زړه او دشمیر له مخی زیات او ونی یی لنډې دي. ددوی ایماندار ي، رښتیا او پوهه ددوی هغو کړو وړ ته هم غزیدلی چی یوله بله سره یی لري. ددوی ژبه تر یوه حده پورې دنورو هیوادونو له ژبی څخه توپیر لري. ددوی په ژبه کی داساسی او بنیادي تورو شمیر پنځه ویشت دی ددغو تورو له ترکیب سره دوی دخپل چاپیریال دتو لو څیزونو نومونه افاده کوي. او دلیکلو له پاره دصفحی له سورنه کار اخلی چی لیکنی یی له کین لورې څخه ښی لورې ته دې ددوی ادبی متون او ریکار دونه دسیوای دخلکو له متونو څخه زیات دي. اکثر خلک نفیس سپینسین تو کران دجامو له پاره استعمالوي. ځینی خلک ددغه مقصد لپاره وړی استعمالوي. دسوداګری په چارو کی دوي سره زر او سپین زر یو راز استعمالوي. او دپیسو سکی یی دنورو هیوادونو له سکو څخه توپیر لري.

دامو سین دمجراپه اوږدو کی چی له شمالی خوا څخه جنوب ته بهیږي دتامی هیواد پروت دی.

تامی (ترمز)

داهیواد له ختیځ نه لویدیځ ته شپږ سوه (لی) یاددې اندازې په شاوخوا کی او له شمال نه جنوب ته څلورسوه (لی) زیات وکم دی. دهیواد مرکز نژدې شل (لی) په ګرد دول دی چی له ختیځ نه لویدیځ ته ارت او له شمال څخه جنوب ته تنګ او کمسوری دی. دلته نژدې لس سنګهارام (مزدکونه) دي چی نژدې زر راهبان لري. ستوپی او دبودامجسمی دجلا جلاروحانی څرګندو نوله کبله دذکر وړ دي.

اوختیزي خواته په تللو موږ چینگوهینا ته (۱) رسیږو.

چینگوهینا (چغانیان) (۲)

داهیواد له ختیځ نه لویدیځ ته نژدې سل (لی) اودري سوه (لی) له شمال څخه جنوب خواته دی . مرکزیې په گرد ډول لس لی دی. پاچاپې د(هی صیو) دقبیلې یو ترك دی دلته دوه مزدکه اونژدې سل تنه راهبان دي .له دې ځای څخه ختیځې خواته په تللو موږ د سیومان هیواد ته رسیږو .

سیومان (سیرمان او گلاب)

داهیواد له ختیځ څخه لویدیځ ته څلورسوه (لی) یاددې اندازې په شاوخواکې اوږدوالی لري ددې هیواد مرکزشپاړس یااووه لس (لی) په گرد ډول دی ددې ځای پاچادهی سیود قبیلې یو ترك دی دلته دوه مزدکونه اویولږشمیر راهبان دي . ددې هیواد جنوب لویدیځه خوادامو له سین سره لگیدلې . اود کیوهوین نا تر هیواده پورې غزیدلی ده .

کیوهوین نا (قباد یان)

دامیمه له ختیځ څخه لویدیځ ته دوه سوه (لی) یاددې اندازې په شاوخواکې اوږدوالی لري. مرکزیې لس (لی) یاددې اندازې په شاوخواکې محیط لري. دلته دری مزدکونه اونژدې سل تنه راهبان لري له دې ځای څخه ختیځ لوري ته دهیوشاهیواد دی .

---

(۱) دهوی لیه د لیکنې له مخې هیون تسینگ دوسپږو له دروازی نه له تیریدلو وروسته اوتخاراته له ننو دتلو سره له امو نه پوری غاړه هغه هیواد ته په مخه لاړ چې هیو گنځل کیده داسیمه په یقینې ډول کندز دی چې دسرخاب په ختیزه غاړه کې پروت دی.دلته هغه دترکانو دخان له مشر زوی سره وکوت دا شهزاده دکاو چینگ دپاچا له لور سره واده کړی و چې له هغه نه هیون تسنگ ورته دسپارښتنې خط راوړی و هیون تسینگ بلخ اوله بلخ نه دپوهو بنار ته اوبیا دگزدری ته ولاړ.

(۲) چنانیو لنډیا سغانیان بنایی دحصار سیمه وی چې د آموقرا تغین (شمالی) ځانگه ده.

هیوشا (وخش)

داهیواد نژدې دری سوه (لی) له ختیځ نه لویدیځ ته دی او پنځه سوه (لی) یاددې په شاوخوا کی له شمال ځخه جنوب ته دی . دمرکز محیط شپاړس یا اووه لس (لی) دی له دې ځای ځخه ختیځ لوري ته په تللو موږ خوتولو ته رسیږو .

خوتولو (خوتل)

داپاچایی له ختیځ ځخه لویدیځ ته زر (لی) یاددې اندازې په شاوخوا کی ده او همدومره یی ارتوالی له شمال ځخه جنوب ته دی . مرکزیی شل (لی) یاددې اندازې په شاوخوا کی دی . ختیزې خواته یی دتسیونګ لینګ غرونه دي او د کیومی تولو رهیواده پورې غزیدلی ده .

کیومی تویا کومیدا (درواز اوروشن)

داهیواد له ختیځ ځخه لویدیځ ته دوه زره (لی) امتداد لري او له شمال ځخه جنوب ته نژدی دوه سوه (لی) ارت او دتسیونګ لینګ د غرونو په منځنی برخه کی پروت دی . دهیواد دمرکز محیط نژدې شل (لی) دی او په جنوب ختیځه خوا کی له (امو) او په جنوب کی دشی کی نی (۱) له دهیواد سره لګیدلی دی .

دسو یل غاړی کی له کسی آ ځخه په تیر یدلو موږ دتاموسیهتیهتی (Ta-mo-sih-teh-ti) د پوتوچینګنا (بدخشان) پاچایی داین پوکین (۲) د کیولانګنا (دکوکچی دوادی یاسغدبرخه) هیموتولو (دره ایم) ، پولیهود (ودلکینی له مخی فرخاردی) کهیلی شیمو (کشم) ، هولوهو (راغ دبدخشان شمال کی دکو کچی او آمو ترمنځه) ، اولی نی (اوسنی حضرت امام) ، منګ کین (له تالقانو ځخه ترخان آباد پوری یوه سیمه) هیوادونو ته رسیږو .

دهو (کندز) له هیواد ځخه جنوب ختیزې خواته په تللو موږدچن - سه - تو (۳)

---

(۱) شغنان .

(۲) ښایی چی دا (یمګان) وی چی له جرم ځخه پاس دکوکچی دوادی پخوانی نوم و . (پول : ۱۱۱ - ۱۱۳ مخونه) (۳) خوست ، پول دا سیمه د تالقانو او اند راب تر منځه ښیی .

اود انتالاړو (اندراب) پاچاهۍ ته راځو ددې برخې‌په باره کې به‌تبصرې د ستنیدلو دبیان په ترڅ کې ور کړی شي دهوله هیواد څخه جنوب‌لویدیزې خواته په تللو موږ دفو کیالانګ (بغلان) هیواد ته رسیږو.

فو کیالانګ (بغلان)

دا هیواد له ختیځ څخه لودیدیزته پنځوس (لی) یا د دې په شاوخوا کې دی اودوه سوه (لی) یا ددې اندازې‌شاوخوا کې له‌شمال څخه جنوب ته غزیدلی‌دی. دهیواد دمرکز محیط نږدې لس (لی) دی له دې ځای څخه جنوب خواته په تللو موږ هی لیوسیهمین کین (روی سمنګان) ته رسیږو.

هی‌لیوسیه - مین کین (روی‌سمنګان)

ددې هیواد محیط زر (لی) او مرکزیې څوارلس یا پنځه لس (لی) دی دا هیواد شمال لودیزه خواکې دهولین (خلم) له پاچاهۍ سره لګیدلی دی.

هولین (خلم)

د دې هیوادچاپیره‌محیط اته سوه (لی) یا-دې اندازې په‌شا وخواکې‌دی. د مرکزدچاپیر یال‌محیط پنځه یاشپږ (لی)دی په‌دې هیواد کې‌نږدې لس(مزدکونه) اوپنځه سوه راهبان دی له دې ځای څخه لویدیزې خواته په تللود پوهو (بلخ) هیواد ته رسیږو.

پوهو (بلخ)

دا هیواد له ختیزې خوا څخه لویدیزې ته نږدې اته سوه (لی) دی اوڅلور سوه (لی) له شمال څخه جنوب ته ارتوالی لري. اودمرکزمحیط یې نږدې شل (لی) دی دغه ښار ته کوچنی راجا ګریها (۱) ویل کیږی دغه ښارسره د دې چې

(۱) ځرنګه چې ددی ښار سره نږدی یو زیات شمیر بودایی مقدس ځایونه پراته وو نو ځکه دغه ځای تـه کوچینی راجا ګراها یعنی دماګادا دمرکز نوم چی راج ګراها و ورکړ شوی دی (دهیون تسینګ ژوند دجولین ترجمه ۶۴ مخ).

په پاخه ډول جوړ شوی، و کړي یې ډیر لږ دی. دځمکو پیدا وار یې زیات ډولونه لري او دګلانو ددولونو د شمیر څرګندونه یې چې هم او بوا او هم وچه کې شنه کیږي ډیر ګران دی دلته نژدې سل مزد کونه او درې زره راهبان دی چې ټول د بودایي دین د (ورې لاری) دمذهب زده کړې کوی .

له ښار څخه بهر جنوب لوديزې خوا ته د راهبانو یو مرکز دی چې (نو اسنګهار اما) بلل کیږي او ددې هیواد دیو پخوانی پاچا له خوا جوړ شوی و د بودایي دین پوهان چې دلویو واو ر ینو غرو نو شمالي خوا کی او سیږی او دشاستراګانو (دیني کتابونو) مصنفین دي یواز ې دغه ځای کی میشت دی او خپل ددرناوی وړ ریاضت او تقوا ته یکی دوام ور کوی . په دې سنګهار اما کی د بودا یوه مجسمه ده چې ښکلی غمي پرې لګول شوی دی او هغه لو یه خونـه چې دا مجسمه یکی ولاړه ده د لـوړو بیو په نادرو جواهرو ښکلی شوی ده له دمدې کبله کله کله دګانـد ویـو هیوادونـو سرداران دا ځای لو ټوي . همدارنګه په دغه ځای دیی شامن (ویسراوانا دیوا) یوه مجسمه هم شته چې په روحانی اغیره یې په نا څرګندولا روڅاو ددې ځای پو ری دمربوطی سیمی ساتنه او څارنه کیږی په دې وروسته وختو نـو کی دیه هیو (شیه هیو) دخان زوی چې له ترکانو څخه دی دخپل کمپ له سیمې څخه دخپلی دلی سره ووت او ددې مذهبی استو ګنځی د یرغل په نیت راغی چې هغه مرغلرې او قیمتی شیان ترلاسه کړي چې دا د راهبانو ځای پرې سینګار شوی و . په داسی حال کی چې خپل لښکریی په یو ه خلاص میدان کی چې له دې ځای نه لـرې نـه و د شپی دتیرولو لپاره تم کړئ و دشپې یې خوب کی (ویسراوانادیـوا) ولید چې داسی یې ورته وویل: « ته څه توان لری چې دا جرئت دې کـړی چې دا ځای وغورځوی ؟ » ددې وینا سره سم دخان زوی یې په خپل غشی سره وواهه او د خان زوی یې ټوټه ټوټه کړ دخـــان زوی ناڅاپه په ډیره ویره او د هشت کی ویښ شواو زړه یې له غم او غصی څخه ډك وا و خپلو پیروانو ته یې خپل خو ب وویل او وروسته بیا ددې لپاره چې دخپلی ګناه له کبله خیرات وکړی په بیړه د راهبانو

ACKU

داستو گنځی ځواته روان شوچې اجازه وغواړي چې دلوی راهب مخکې پخپله گناه اعتراف وکړي اوبښني وغواړي خو مخکې له دې نه چې هغه استوگنځي ته ددننو تلواجازه ترلاسه کړي ځای په ځای مړشو. ددغه مذهبي ماڼۍ ددننه دبودا په سوېلي دالانکې د پرېمنځلو يو لړښي دی چې بودا پخپله هغه استعمال لو. دالوښي دول دول رنگونه لري اوپه ليدوبې ستر گی بريښي دا ډيرسخت دی چې دلوښي ماهيت يعنې داچې سره ژراويا تيگه ده ځرگند کړی شي.

همدارنگه هلته دبودا يوغاښ هم شته چې يوانچ اوژدوالی لري اوسوريې د يوانچ اتمه يا نهمه برخه ده. ددې غاښ رنگ ژيړ بخن سپين دی داغاښ خالص اوځلنده دی همدارنگه هلته دبودا دجاروکړلو برس هم شته چې د کاشي يا (کشا) له بوټي څخه جوړشوی دی ـ دا برس دوه فوټه اوږ داواووه انچه گرددی. لاسټي يې په ډول ډول مرغلرو ښکلې شوی دی. د دغو دريو شيانو په نامه د روژې د شپږو ورځو په هره ورځ کې دعامو معتقدينو او ديني پوهو خلکو له خوا خيراتونه کيږي. هغه ځوك چې ډير عابدوي پخپلو سترگو ويني چې له دغو مقدسو آثارو څخه ډيرتم رڼا پورته کيږي. ددې استوگنځي شمال لوري ته يوه ستوپه ده چې دوه سوه فوټه لوړوالی لري اوپه داسې يوه پلسترسره پوښ شوی چې دالماسو غوندې ځلك دی او رڼا ترې ځليږي اوپه ډول ډول قيمتي جواهر سره ښکلې شوې ده داخلې په يو مقدس او معتبر که اثر بانډې ودان شوی چې کله کله دا (ستوپه) رحماني نورور کوي. ددې ځای جنوب لوېديځ خواته يوه ويهارا (مزدك) واقع شوې ده. له هغه وخت نه چې ددې ويهارا بنسټ ايښودل شوی و ډير وختونه تيرشوي دي. دې ويهارا ته له ډيرولرې پرتو ځايونو څخه خلك راځي. دلته همدارنگه دلوړواستعدادونواو پوهنوپوهان شته ځرنگه چې د ولايت او تقدس دځلورو بيلا بيلو مرتبو لرونکو ته دا ډيرسخت او مشکل دی چې د خپلو کراماتو حالات په سم اوصحيح ډول تشريح او توضيح کړي له همدې کبله ارهتان (ولبان اودبرخې خاوندان) کوم وخت چې مرگ ته نژدې کيږي خپل روحاني اهليت

(خوارق او کرامات) ښکاره کړي او هغه خلك چې د دوی دارنګه خوارق او کرامات لیدلي ددغو ولیانو په درناوي ستړې ودانۍ کړي . دارنګه ستوپې دلته ډیرې زیاتې اوپه ګڼ شمیر کې دي چې څو سوه وشمیرته رسیږي ددوی سره څه ناڅه دزرو په شمیرنور راهبان هم ووچې سره ددې چې هغوی د تقدس (کرامت) درجې ته رسیدلي ووخو څرنګه چې د ژوند په وروستیو شیبو کې یې کوم بدلون نه ووښودلی نو ځکه د هغوی په نامه یادګاري څلي نه دي درول شوي .

په اوسنۍ وخت کې دلته راهبان نږدې سل تنه دي خو خپلو وظیفو کې سهار اوماښام دومره غیرمنظم دي چې د برخې د څاوند (ولي) او د عاصي (ګنهکار) تر پیر ډیرسخت دی .

ددې ځای د مرکز شمال لویدیځ ته نږدې پنځوس (لي) په مزل یاددې اندازې په شا وخوا کې په مزل کو اوموز د(تي وی) ښار ته رسیږو ددې نه شمالي خواته له ښار نه څلویښت (لي) وړاندې د(پولي) ښار پروت دی ددې ښار و نو په هر یوه کې یوه ستوپه ده چې هر یوه یې نږدې درې چانګه (دیرش فټه) لوړه ده پخوانیو وختو کې چې بودا په لومړی سر کې د(بودهي) ونې ته نږدې نیروانا (روحي سکون) و ګاټه دهوسي بڼ ته لاړ او په همدغه وخت کې دوه تنوسوداګرانو ورسره کتنه وکړه اودروښانې بڼې په ننداره یې شول اودوی بوداته دخپل سفراودلارې لهخرڅ څخه یوڅه شات او کولچې وړاندې کړې دنړی سردار (بودا) ددې لپاره دانسانانو اوددیواګانو دخوښۍ دعاو کړه اودغوته چې دده لومړي پیروان وو پنځه اخلاقي اصول اولس ښه صفتونه څرګند اوبیان کړل. کوم وخت چې دوي داو عظونه اوریدل نوسم لهلاسه یې دکوم څهغوښتنه وکړه چې هغه ته عبادت وشي بودا دهغوی ددې غوښتنې سره خپل یوڅه ویښته او نوکان دوي ته ور کړل. دغوسوداګرانو چې داشیان ترلاسه کړل دتیاری په حال کې ووچې بیرته خپل هیواد ته ستانه شي کوم وخت کې چې دوی له بوداڅخه ددغو شیانو دنمانځنې دسمې طریقې پوښتنه وکړه تهاتاګاتها (بودا) خپله سنګهتې په ځمکه دیومربع شکل دستمال غوندې وغوړوله اولومړی خپل (اوتاراسنګا) دهغې دپاسه

ACKU

کیښبو ده او بیاخپل (سنکاک نیشکا) دهغه د پاسه کیښو داو بیا یې خپل کچکول دیو بوټي په دول ور باندې کیښود او دهغه د پاسه یې خپله لکړه و دروله چې په ترتیب سره ددې شیانو دایښودلو سره دیوې ستوپې بڼه جوړه کړه . دغو دوو تنو سړو چې داشیان واخستله هر تن خپل ښار ته لاړ او بیا په هماغه ترتیب چې هغه مقدس شخصیت ښو دلی و دوی تیاري ونیوچې یو ه تاریخي یادگاري ستوپه جوړه کړي هغه ستوپه چې جوړه شوي وه دبودايي دين او مړنی ستوپه وه .

ددې ښار لو یدیز ته نژدی او یا (لی) وړاندې یوه ستوپه ده چې دوه چانګه (شل فټه) لوړوالی لري داستو په د (کشیاپابودا) په عصر کي جوړه شوي وه .ددې ځای له مرکز څخه جنوب لویدیزې خواته په تللو اودواوري لرونکو غرونو لړوته په رسیدلو هلته دجیومو تو (جومادها) په نامه یو هیـواد دي.

جیومو تو (جومادها) (۱)

داهیواد لهختیز څخه لو یدیز ته پنځوس یاشپیته (لی) اوله‌شمال څخه‌جنوب‌ته سل (لی) یادې‌اندازې ته‌نژدې‌اوږدوالی لري. دمرکزي ښار چا پیر یال لس (لی) دی دهیوادجنوب ختیزې خواته‌هیوشي کین (جوزجان یاجوز جانا) پـروت دي.

هیوشي کین (جوزجانا)

داهیواد لهختیز نه‌لو یدیز ته نژ دې پینځه سره (لی) اوله شمال څخه جنوب ته زر (لی) دي مرکز دچاپېراوږدوالی یې شل (لی) دي‌دلته غرونه اوسیندونه زیات دي او د(شین) دلوړ جنس اسونه په‌دغه‌هیوادکی روزل کیږی. شمـال لـو یدیـزه خواکی یـی تالاکین (تالقان) دي .

تالاکین (تالقان) (۲)

داهیواد لهختیز نه لو یدیز ته پینځه سوه (لی) یاددې‌اندازې په‌شاوخواکـی‌دي

(۱) دسرپل سره نژدی یو ځای. (یول کتاب ۱۰۱ مخ) .

(۲) دمرغاب وادی کی دخراسان سرحد کی هم په‌دې‌نامه یوځای‌شته(کوسیلی: دختیز جغرافیا ۴۶۸ —۴۷۸ مخونـه) همدارنګه اوسنی تخار سیمه کی پـه دی نامـه یوه‌سیمه ده‌چی دتخار مرکزدی‌اودهیون تسنګ مقصدهمدغه‌تالقان‌دی‌و

دمرکز دچاپیریال او زوالی نژدې لس (لی) دي او لویدیزه خواکې دفارس له سرحدونو سره لګیدلی دي له پوهو (بلخ) (۱) څخه دسل (لی) دواټن په مزل او یاددې اندازې په شاو خوا کې په مزل کې چې ته رسیږو.

کې چې (ګچې یا ګز)

داهیواد له ختیځ نه لویدیځ ته پنځه سوه (لی) یادې اندازې ته نژدې او له شمال نه جنوب ته دری سوه (لی) دی او دمرکز چاپیریال یې څاور یاپینځه (لی) کیږی ددې سیمې ځمکه کارلاودبرینه ده او ټول هیواد دغرونو په لړې ده. په دې هیواد کې ګلان او میوې لږی دي، خو لوبیا او جوار پکې ډیر کیږی هوایې دژمی غرنۍ سره ده دخلکو خوی یونه او کره ورډ ځیزه او تونده ده دلته نژدې لس او یاددې شمیر په شاو خوا کې دراهبانو مرکزونه او نژدې دری سوه راهبان دي. دوی ټول د(سارو استی وادا) مفکوری پیروان دي چې دبودایی دین دکوچنی لاری یو مذهب دی.

جنوب ختیځ خواکې موږ دلوړو واوری لرونکو غرونو سیمې ته ننوزو دلته ددې ځای غرونه لوړ او درې یې ژوری دی، ددې غرونو ګړنګونه او کمرونو ډیر خطرناک دي. بادونه او واورې یې له څنډاو ډیل څخه جاري وی کنګل دلته ټول اوری کې پاتی کیږی او توفانونه دواورو له یی رشی له غرونو څخه دلاری دپاسه را ښکته کوی او لاری بندوي، دغرونو پیریان دقهر او غصې په حالاتو کی دې ځایونو ته هر راز مصیبتونه او خوارې لیږی. شو کماران دلارو یانو لاره نیسی او هغوی وژنی.

موږ په ډیر ربړاو خواری. دشپږ سوه (لی) یاددې اندازې په شاو خوا کې له مزل سره دتخارالههیواد څخه ووځو او دفان ین نا (بامیان) هیواد ته رسیږو.

ACKU

---

(۱) دلته بیا دهیو ن تسینګ دخپل سفر حالات ورکړ شوی دی. هیو ن تسینګ له بلخه روان شوی او نژدې دشل (لی) په واټن دګزدری خواته مزل کوی دا ځای په هغه نقشه کې ښودل شوی چې مکارت نې الفینستون ته ایستلی وه. دا ځای دفیریر په نقشه کې د بلخ سویل کې له بلخ نه دیوه پړاو په مزل ښودل شوی چې دبلخ او (دهاس) دواټن نیمایی لاره کې پروت دی. ابن هوقل لیکی چې دبلخ جنوب کې غرنی سیمی ته ګزویل کیږی (کویسلی : دختیز جغرافیا ۲۴۳–۲۴۴–۲۷۰ مخونه.)

فاین نا (بامیان)

داهیواد له ختیځ نه لویدیځ ته نژدې دوه زره (لی) اوشمال نه جنوب ته دری سوه (لی) کیږی چی دواوری لرونکو غرونو منځ کی پروت دی. ددې هیواد خلک هغو ښارونو کی اوسیږی چی یا په غرواویا اوارو کی دشرایطو په برابر پراته دي مرکز یې داسی یوې غونډۍ باندی پروت دی چی ریونده اومخ په ځوړده او دداسی یوې ناوې سره لګیدلی چی اوږدوالی یې شپږیا اووه (لی) دی. ددې ښار په شمال کی لوړ کمرونه ولاړ دی په دې هیواد کی پسرلنی غنم کیږی (۱) اوډیر ګلان اومیوی پکی نه کیږي. داځای دڅارو و دروزلو له پاره وړدی اودزیات شمیر میږو، پسونو اودآسونو دځریدلو لپاره څرځایونه لری. هوایې ډیره سړه اودخلکو رویه او چال چلند ډیر سخت اوتوند دی خلک په خاص ډول دځرمنو او پوستکو جامې اغوندی چی ددغه هیواد له اقلیم سره وړ اومناسبې دي ددې ځای ادبیات، دودونه اوهغه پیسې چی په سوداګری کی ستعمالیږی دتخارادهیواد سره کټ مټ یوراز اوژبه یې دهغه هیواد له ژبی څخه ډیرلږ توپیرلری اودمشخصو څرګندونو له مخی سره ډیر ورته دی داخلک له نجیلو ګاوندیانو څخه ددینی مینی له کبله دستاینی ویادونی وړدی په دوی کی ددریو مرغلرو (۲) له لمانځنی څخه نیولی بنکته دسلواروا حو دعبادت پوری داخلاص اوارادت او دزړه دسپیڅلتیا هیڅ یو نقص اوزیان نشته هغه سوداګران چی دې هیواد ته تګ اورا تګ کوی دخپلو مالونو په نرخونو اوقیمتونو کی دپیریانو اوخوا دنرخونو دتاکلو دعلامو او تنبو ځارنی کوی که چیرې دانښی دوی دخوښی سره برابر نرخ وښیی خپل مالونه خرڅوی او که کم و وایی بیا نو ددې پیریانو لمانځنی کوی چی دهغوی پاملرنه وګټی په دې هیواد کی لس مذهبی مرکزونه او نژدې زر تنه راهبان دي. دا راهبان په بودایی دین کی د (کوچنی لاری) دمذهب او (دلوکوتار اودین) دعقیدې اومفکورې پیروان دي.

(۱) هغه غنم چی په پسرلی کی کرل کیږی.

(۲) بودا، دهرما (دین)، سنګها (مزدک).

ACKU

دپاچایی ښارشمال ختیځه خواکی یوغردی چی په ریونده برخه کی یې دبودا یوه ولاړه مجسمه ایښودل شوې چی لهٔ تیګو څخه جوړه شوې ده او لوړوالی یې یوسل وڅلویښت یا یوسل وپنځوس فوټه دی. ددې مجسمې دسرو زرو درنګ ځلاهرې خواته خوره ده او دقیمتی موغلرو ېلوشی یې ستر ګی بریښوي. ددغې برخې پهختیځه خوا کې یو مذهبی مرکز دی چې دهیواد دیو پخوانی پاچا لهخوا جوړ شوی و. ددې مذهبی مرکز پهختیزه خوا کې د(ساکیا بودا) یوهولاړه مجسمه هم شته چې لهفلزي تیګو (تیوشیه)(۱) څخه جوړه شوېده. دا مجسمه دجلاجلا ټوټو دیوځای کیدلو نه جوړه او لکه څرنګه چې ښکاري دیوې پښېړې مجسمې پهډول ایښودل شوېده. دښار ختیځی خواتهدولس یا دیارلس (لی) وراندې یو مذهبی مرکزدې چې هلتهدبودا دخوب دحالت یوهمجسمه ده دا مجسمه بوداد(نیروانا) پهحالت کې ښیی. ددې مجسمې اوږدوالی نژ دې زرفټه یاددې اندازې پهشاوخوا کې دی(۲) ددې هیواد پاچا په هر وخت کې لو یه غونډه (موکشا) (۳) راغواړي پهدې وخت نو کې پاچاو روسته لههغهچې خپله ټوله شتمنی ، خپله ښځه او خپل کوچنیان حتی دهیواد خزانی چې صدقه کړي، بیا نو وزیران اونور مامورین دراهبانو نه اسرې کوي چې هغه ټولې شتمنی دې بیرته ورکړي او پهدې اسرو دهغوی دیروخت لګیږي .

دبودا دویدې مجسمې دمزدك جنوب لویدیځی خواته دوهسوه (لی) یاددې اندازې پهشاوخوا کې پهتللواودختیځی خوالهلویو واور ینوغرونو څخه پهتیریدلو

(۱) مدهرست د (تیوشیه) تیګی داسی یو ډول تیګی ګڼی چی دفلز غونډی دی . چینیان داتیګی د هیواد نی مسو ډیر عالی جنس ګڼی چی دا فلز پوډازی یعنی (فارس) کی پیدا کیږی اوسرو زرو ته ورته دی دا تیګی په اور کی په ایښودلو سره سور رنګ اخلی او توروپنه ګرمی که سیماب په ځمکه توی شی دا عنصر یې جذبوی خوله دی وینا څخه چی ددې مجسمی هره برخه جلا جلا وه داسی معلومیږی چی دا مجسمه له فلز څخه (له نکل یا زیرو څخه) جوړه شوې وه

(۲) که دامجسمه په رښتیا ډول دلته پروته وی کی دبودا دغزیدلی حالت مجسمه وه نو امکان یه ونه لری چی زرفوټهاوږدوالی ولری نو ځکه دلته دهیون تسینګ دی لیکنه کی اشتباه موجودده(بیل)

(۳) موکشا پریشاد داسی یوه غونډه وه چی په هر پنځو کالو کی د بودایی راهبانو په ګټه جوړیدله (بیل)

هلته یوه کېږچنی وادي ده چې هوا یې دچینو داوبو له کبله مرطوبه ده او لکه دښیښې غوندې صافه او رښانه ده. دلته بوتې اوځرځایونه شنه او (روښانــه) (۱) دي . په دې ځای کې یوه سنګها راما (مزدك) ده چې دبودا یوغاښ او همدارنګه دپراتیکابودا (۲) یوغاښ هم پکې شته. داپراتیـکابودا د (کالپا) په پیل کې ژوند کـاوه .ددې غاښ اوږدوالی نژدې پنځه انچه او سوریې له څلورو انچوڅخه یوڅه کم دی .همدارنګه په دې ځای کې دسروزرو دارابې دیو پاچا (۳) یوغاښ هم شته . چې اوږدوالی یې درې انچه او دوه انچه یې پلنوالی دی .همدارنـګه هلته دساناګاواسا (٤) داوسپنو کچکول چې اته یا نهه (پینټه) پـکې ځایږي شته. سربیره پردغو درې وارو سپېڅلو شیانو چې یادشول او دهغو مقدسو شخصیتونو له خوا په میراث پــاتې اودسرو زرو په یوه بـکس کې بند سا تل شوي دلته سنګهتې (چینه) چې دساناګاواسا دنهو تو تو دیو ځای ګنډل کیدلو څخه جوړه شوې ده هم شته . ددې چپنې رنګ د تیز رنګي سره ګلاب در نګ غوندې دی او دشې نو کیادبوټی له پوستـکي څخه جوړه شوې ده . ساناګاواسا د(اننډا) یومرید و. هغه په یو پخوانی ژوند کې (بو دائیان دروح په بیا بیا حلول عقیده لري) راهبانو ته دباراني فصل په پای کې دشاناکا (٥) دبوټي له پوستـکو څخه او بـدل شوي جامې ورکړې وې. نو بیا دخپلی پنځه ځلی زیږیدنې په هرځل کې ددغه غوره عمل له کبله به همدارنګه جامې اغوستلې او په خپله ور وستی زیږیـنه کې له همدغه ډول جــامو سره وزیږیدا او چې څومره به یې بدن وده کوله داچپنه به هم په هماغه تناسب اوږدیدله او دغه وده تر هغه وخته پورې روانه وه چې (اننډا) هغه خپلـې لارې ته وا ړا وه او خپل کوریـې پرېښود. او یو ملنـګ و ګرځید. بیا نو دغې چپنې دیوې مذهبي جامې بڼه واخسته

(۱) دانګلیسی ژباړونکی لـه خواد (تسیونګ) دکلمی کټ مټ ژباړنـه شوی چی دروښان مفهوم افاده کوی.

(۲) پراتیکا بوداهغه چاتــه ویل کیږی چی (نیروانا) یی حاصل کړې وی خو دځان لـه پاره وی او دنورو دلارو ښوونی لپاره نه وی.

(۳) دا دڅلور و(دویپا) پاچا یا (سیووارتا چکر اورتین) دی.

(٤) اساناکواسا یا سا نا وسیا دځینو لیکنو لـه مخی دبودایی مذهبی ټولنی څلورم مشر و.

(٥) یو ډول بوټی دی چی دبنګال دی دښن پـه نامـه یادیږی.

او کوم وخت چې هغه په بشپړ ډول مأمور شو داچینه بیاهم دنهر تو تو پهیوه (سنگهتی) بدله شوه. په کوم وخت کې چې دهغه د(نیروانا) وخت نژدې شونو د(سمدهی) یو حالت ته ورسید چې داحال دشوق او شهوانی غوښتنو حال ته یو نژدې حالت دی او د ښځې ریاضت په زور چې دحقانی پوهی دګټلو له پاره گاللی وپه دې هم و پوهید چې دغه (کاشایا) جامې به تر هغه وخته پورې وي چې دسا کیادغه په میراث پاتی دین او مذهب دبشپړ والی حالت ته ورسیږي اوددې دین له منځه تللو سره به داجامې هم له منځه لاړې شي. په اوسنی وخت کې ددې چینی رنګ لږ غوندې تت دی ځکه چې دین په دغه وخت کې کمزوری شوی دی.

له دې ځای څخه نتیځ لوری ته په تللو مو ږ دهغو غرونو تنګو دروته ننوزو چې په واوره پټ دي ،له تورو لړو (تورغره) څخه په تیریدلو د کیاپسی شی (کاپیسا) هیوادته رسیږو.

کیاپسی شی (کاپیسا)

ددې هیواد چاپیر محیط څلورزره (لی) یا ددې اندازې په شاوخوا کې دی. ددې هیواد په شمال کې واورین غرونه دي او په دریو نورو خواو کې یې تورې لړې. (هندو کش) دی. دهیواد دمرکز چاپیر محیط لس (لی) دی په دې هیواد کې هر ډول غلې کرل کیږي او دهر راز میوو ونې ښکې کیږي او وده کوي. د(شین) دجنس اسونه دلته روزل کیږي. همدا رنګه دلته یو ډول خوشبویه او عطرلرونکی ریښی هم شته چې د یو کین (yu — kin) (۲) په نامه یادیږي. دې هیوادته دټولو برخود سوداگری مالونه راځی ،هوا یې سړه ده او بادونه هم لري. خلک یې سخت زړي او هیبتناك دي دخلکو

(۱) دا هیواد یا دا ځای د(پلیسنی) لـه خوا کاپیسا (ایچ این. کتابتون) اودسولینوس لـه خوا دکافیوسا پـه نامـه یاد شوی . جولین دا سیمه د پنجشیر او تگا وسیمی گڼی چی دکوهستان پـه شمالی خوا کی پرتی دی .

(۲) جولین دا خوشبویـه بوټی کورکمن گڼی. د کورکمن دجنس بوټی دنده ر نـه لری. ددی بوټی هغه جنس چی پـه دی کتاب کی یاد شوی دی ښایی چی جدوار اویا هغه کورکمن وی چی پلټی پانی لری.

ویښتان زیږه اوښدله‌دي. ددوی ادبیات دتخارا دادبیاتوغونډې دي خو ګډه ژبه، دود او دستور دیر لږ توپیر لري . خلك دلته هغې وړینې جامې اغوندي چې په پټلروڼکو څر منو ښکلې او سنبال شوې وي. په سوداګرۍ کې دسرو زرو اوسپینو زرو سکې استعمالوي چې ښځې او تباړه یې دنور وهیوادو دسکوله ښو اوتاپو څخه توپیر لري. ددې هیواد پاچا په ختیه یو (کشاتریا) (۳) دی چې دخپلې پو هې له کبله مشهور دی. څرنګه چې دی یو زړور اودلوړ عزم څښتن دی، ګاونډي هیوادونه یې نیولي اود ګاونډیو سیمو څخه، په لسو باندې واکمنی کوي او په مینه خپل خلك پالي او همدارنګه دنمانځنې ددریو څیزونو دیردرناوی کوي اوهر کال دیو دا دسپینو زرو یود مجسمه جوړوي چې لوړوالی یې اتلس فوټه‌وي اوهماغه وخت یوه غونډه چې د(موکشاپریشاد) په نامه یادیږي جوړوي. ددې غونډې په وخت کې غریبو خلکو، کونډو رنډو او بیوزلوته خیراتونه‌ور کوي. په دې هیواد کې نژدې سل معبدونه اوشپږزره راهبان دي . دوی اکثراً (دلویې ولارې) عقیدې لولي. دلته ستوپې اوسنګهارامانا په بې شانه‌ډول لوړ و ځایونو باندې جوړیږي چې له هرې خوا ښکاري او ټول په عالیشان ډول ځلیږي. دلته ددیوا ګانو (خدای ګړتو) نژدې لس معبدونه شته دي اوځه دپاسه دزرو تنو دبلې عقیدې خلك (کافران) هم دلته شته .

دلته‌لوڅ لغړ مرتاضان اوراهبان اونورهغه‌مرتاضان چې ځانونه په ایرو کې لړي هم شته اوهغه ډول ملنګان هم شته چې دهډو کوامیلونه جوړوي او هغه بیاد خپلو سرونو دپاسه دتاج غوندې ږدي .

ددې هیواد دمرکز (۱) په ختیزه خوا کې دری یاڅلور (لی) ورانډې دیوغره

---

(۳) کشاتریا اویا کتریا د اریا یانو دطبقاتو په ویش کې جنګیالی طبقه ده.

(۱) دکاپیسا دمرکز دنوم اوموقعیت ټاکل لږ څه ګران دی. جنرال کننګهم (اوپیان) دکاپیسا د هیواد مرکز ګڼي : (دهند پخوانی جغرافیا ۱۹ مخ) هیوان تسنګ ددې ښار نوم نه یادوی خو دا ښار دلا ن پو- (لغمان) په لویدیځ کې له لغمان څخه شپږ سوه (لی) لرې ښیي چې لغمان بیا دننګرهار دمرکز په شمال - لویدیځ کې سل (لی) ورالدې ښودل شوی دی نو که دننګرهار مرکز دکابل دسیند اودسره رود دنهور دیوځای کیدلو بر خه وګڼو بیا نو دکاپیسا مرکز موقعیت دهندوکش په لمنه کې ټاکل کیږي چې غور بند له کوچنی ښار څخه به لرې وګڼل شي همدارنګه ددې سرکښ موقعیت کوهستان ته نژدې هغه برخه کې هم ټاکل کیږي چې له اوپیان څخه لس میله واټن لري.

په لمنه کې شمال خوا ته یوه لویه سنګه راماده چې دري سوه تنه راهبان پکښې اوسېږي دا راهبان د (کوچنۍ لارې) د عقیدې پیروان دي او ددې عقیدې لارښوونې مني .

دروایاتو له مخې کنیشکا د ګندهارا راجا پخوا وختو کې تول ګاونډي ایالتونه ونیول او د لرې هیوادو نو خلک یې ترخپلې واکمنۍ لاندې راوستل او د خپل پوځ په واسطه په یوې پراخې سیمې باندې واکمنی کړله چې دا سیمه دتسیونګ لینګ ترختیځې خوا پورې غځیدلې وه . بیا نو هغه تبرونه چې دزیږ سین په لویدیځ کې ژوند کاوه دپوځ له ویرې یې ورته برمتې ولیږلې . کنیشکا راجا ته چې برمتې ورسیدې، هغو ته یې پوره پام کاوه او په تودو او سړو فصلونو کې دوخت دتقاضا سره سم د هغو لپاره دځایونو د تاسیس حکم وکړ، نو د سړو په فصل کې دوی په هند کې اوسیدل او په اوړي کې به دوی بیرته کاپیسا ته راتلل او په مني او پسرلي کې به په ګندهارا کې پاتې کیدل. دغه راجا دغو برمتو شویو خلکو د اوسیدلو دوختونو او ځایونو سره سم ددوی د اوسیدلو په ځایونو کې ورته معبدونه هم جوړ کړل. دغه معبد چې اوس موږ د هغه په باب بحث کوو له هماغو معبدونو څخه وو چې ددوی د اوړي د فصل دعبادت له پاره جوړ شوی و. نو ځکه ددې معبد په دیوالونو کې چې د هغو برمته ګانو تصویرونه، دهغوې بڼې، جامې او ګانې دختیځې هیا (چین) د خلکو بڼو جامو او ګانو ته ورته دي. وروسته بیا دوی ته اجازه وشوه چې خپل هیواد ته ستانه شي، خو ددوی تیرې خاطرې (دشالو کا دمعبد راهبانو ته یادې وې چې ددې ځای او دهغوی دهیواد ترمنځه ډیر غرونه او سندونه وو، بیا هم دوی او ددوی په دې هیواد کې ډیر درناوي سره یادیږي. راهبان چې دلته په هر یو فصل کې دبودایي روژې دخلاصیدو دلمانځو په وخت کې غونډه کوي ، هغو چیني برمته ګانو ته دعا ګانې کوي .دغه سپیڅلي دود لا هم پاتې دی .

ددې سنګه رامیا د سالون د ختیځې دروازې جنوب خوا ته د پیر پانو

دلوی پاچا(۱) مجسمه هم شته. ددې مجسمې دښی پښی لاندې ځمکه د خزانو دښخولو لپاره کیندل شوې ده. دا ځای د هماغو برمته چینیانو دخزانی دایښودلو ځای دی، نو ځکه د هغه ځای دپاسه لیکنه هم شته چی هروخت چی داسنګهار اماورانه شوه خلك دې له دې خزانی څخه واخلی او دا ځای دې جوړ کړي » په دغو نژدې وختونو کی دیوګاونډي هیواد یو بدکاره پاچاچی دیر بدنیت یی درلود په دې ځای کی دښخ شوو مرغلرو او قیمتی کانو کیسی واوریدلی، دې ځای ته راغی او ټول راهبان یی وشړل او دخزانو دپیدا کولو له پاره د ځمکی په کیندولو پیل وکړ. داوخت دیوه طرطی دمجسمی چی دپیریانو دپاچاله مجسمی نه پاسه ایښو دل شوی وه په وزرونو کی ساه پیداشوه او په چغو او نارو سورو سر شوه. ددې سره سم ځمکه وچاودیده او دغه پاچا او ملګری یی ټول په ځمکه کی ډوب او ورك شول. وروسته له یوې شیبی څخه پاچا بیرته له ځمکی څخه راووت او په خپله ګناه یی اعتراف وکړ او دپښیمانی له ښکاره کولو وروسته بیرته خپل ملك ته ستون شو .

ددې معبد شمالی لوري ته دغره دیوه غاښی دپاسه (۲) له تیکونه جوړې شوې څو کوټې دي، په دې کوټو کی به هغو برمته ګانو مذهبی اعتکاف کاوه. په د غو پټو خونو کی ډیرې ډول ډول مرغلرې ښخی شوي دي او په یوه څنډه کی یی لیکل شوي چی یکشا (یوچا) ددې ځایونو څارنه او ساتنه کوی. که څوك داهیله ولري چی دې ځای ته ننوزي او خزانی یی لوټ کړي نو یکشا ګان په بیلابیلو بڼو کی راښکاره کیږي.

(۱) دا هماغه پاچا دی چی دویسرا وانا (نامتو) پاچا په نامه یادیده دغه پاچا مها کا لا یعنی (لوی تورر نګی) بلل کیږی په جاپان کی لا هم (دای کف) یعنی لوی تور بلل کیږی او مجسمه یې تصویر یی په عمومی ډول دیوه زاړه سړی په څیره جوړیږی.

(۲) دا معبد دهیواددمرکزنه دری پاخلور (لی (په ختیز خواکی دشمالی لوری دیوه غره په لمنه کی پروت و او دا غر دیوې درې یوه څنډه وه . دجنرال کننګهم په نقشه کی شمالی څنډه کی یو غرشته چی د پغمان دغرونو له لړی څخه جلاشوی او ددی ځانګی داصلی غرونوتر منځه یوه دره هم شته چی ددغی درې شاته او پیان ته نژدې چاریکار پروت دی. کـه موږ دا معنی موقعیتونـه ومنو نو دکاپیسا مرکز بـه ددی دری لویدیزه خوا کی یومیلوړاندی تثبیت شی اودچاریکار نوم بـه د شالوکیا دمعبد لـه نوم څخه ماخوذ وګڼل شی . دا باید وویل شی چی د پاد داشتونو متن دغـه کندو دشمالی لوری لـه هغه غره څخه لری نـه ښیی چی پـه لمنه کی یی دا معبد جوړ شوی و حو دا معنی افاده کیږی چی دمعبد کوټی دکندو په شمالی لمنه کی کیندل شوی وی.

کله دوی دزمرو په ښه کې راځي او کله دمارانو په بڼه کې ښکاره کیږي. کله دوی دوحشي ځناورو په ډول او کله دزهرلرونکو سمسار وپه ډول راځي او خپل قهر او غضب په بیل بیل ډول ښکاره کوي. له همدې کبله هیڅوك دازړه نه کوي چې هغه خزانې لوټې کړي.

دتیکړ له دغو کوټو څخه دوه یادرې (لی) لوېدیزې خوا ته دېره لوړ غره دغاښې په څوکه کې د کوانتاژتسای بودیساتوا(۲) یوه مجسمه ده او هغه خلك چې دلوړ اخلاص سره ورته دعا کوي بودیساتو اددېرلوړ ښایست سره له مجسمې څخه راوځي او ور ته وړاندې راځي. هغه لاروېانو ته ارامتیا او دزړه ډاډ وربښي.

د مرکز شمال ختیز لوري ته دیرش (لی) یا ددې اندازې په شاوخوا کې وړاندې موږ د راهولا (هولو هیولو) مزدك ته رسیږو. ددې مزدك ترڅنګه یوه ستوپه ده چې نژدې سل فوټه لوړوالی لري.

په بختورو ورځو کې (دبودابي روژې په ورځو کې) ددې مانۍ رڼاهرې خوا ته خپریږي. دګنبد د پاسه د تیکو دګربهار له آوازسره خوشبویه تیل رابهیږي چې دا اواز په شپه دسرو دداوازغوندې غوږو ته رسیږي. درواياتو له مخې داستوپه (څلی) په پخوازمانو کې دراهولاله خوا جوړه شوی وه چې ددې هیوادیو دیرلوی وزیرو.

راهولاچې ددغې ستوپې (څلی) دجوړولو کاربشپړ کړ، دشپې بې خوب ولیدچې یو سري ورته وویل چې په دغه ستوپه کې چې تاجوړه کړې ده ترا وسه پورې سپیڅلي شیان (شي لي) نشته، نو سباته چې خلك دلمانځنې او عبادت له پاره دلته راځي له پاچانه وغواړي چې راوړل شوې تبرکي تاته درکړي.

سباله چې دی د پاچا دربار ته ننوت پاچاته یې خپل عرض په دې الفاظو کې وکړ. «ستاسي دحضور کمینه نوکر جرئت کوي چې یو څه وغواړي». پاچا ځواب ورکړ: «زما بادار له مانه څه غواړي» ده په ځواب کې وویل « ستاسو مبارك ذات «دنن ورځې لومړنی خیرات دې ماته باید راکړشي» پاچا ځواب ورکړ «زماسلاده»

(۲) دکوانتاژ تسای یا اوالو کې تسوارا معنی یې (هغه خدای ګوني دی چې لا ندې خواته ګوري) په نیپال کې دا خدای ګوتې دپدما پاني په نامه یادیږي.

ACKU

له دې خبرې سره راهولالاړ او دچاپي ماښې په وره کې ودرېد او هغو تولو ته بې کتل چې هغې خواته راتل. ناچاپه بې ولیدل چې دېوه سړي په لاس کې دسپېڅلو اثارو له شمیرڅخه یوه تو کړې وه. دغه لوی وزیر وروړ اندې شو او هغه دسړي ته یې وویل، (ستانیت څه دی، ته څه شی دخیرات په ډول ور کوې) هغه ځواب ورکړ (داسې یو ځیز چې له بوداڅخه پاتې شوې دی.) وزیر ورته وویـل (داځیز به زه در ته خوندي وساتم). سړي ورته وویل (زه به لومړي لاړ شم او پاچا ته به وو وایم). ور بر چې داویره لرله چې ددغه ځیز دلوړ ارزښت له کبله به پاچاله خپلې ژمنې څخه واوړي، په بیړه معبد ته لاړ او هلته ستوپې تـه وخوت. دستوپې د تیګـو ګمبد دوزیر دلوړې عقیدې په برکت وچاودېده او ده هغه سپېڅلې تو کړې هلته کېښوده او کوم وخت چې له معبد څخه بېر ته راستنېده، تیګې دده لمنه کلکه کړه. داوخت پاچاعسکر و لیږل چې تعقیب یې کړي؛ خو تر هغې پورې چې عسکر هلته رسېدل هغه دتیګو دننه ننوتې و او له همدې کبله له هغه ګمبد څخه اوس هم دتیلو غوندې یوه ماده راڅڅېږي.

له دې ښارڅخه شلو یښت (لی) یادې اندازې په شاو خوا کې جنوب خواتـه په تللو موږ دسې پوتونالاسی یا (شویتاواراس)(۱) ښار ته رسېږو. دلته زلزله نه کېږي، که په نوو وځایو نو کې دغرونو څوکې هم ونړېږي دا ځای پخپل حال پاتې وي. ددې ښار جنوب خواته ددیرش (لی) یا څه زیات و کم په مزله مـوږ یوه غره تـه

(۱) جولین په شکمن ډول ددې ځای نوم سفیتاواراس لیکلی خو مرتین دانوم شویتا واراس ایکی او دانوم زما دنسخې سره یورا زدی نو ځکه ما همدغـه انتخاب کړی ددې ښار نوم او موقعیت څر ګند نه دی. جنرال کنګهم دا نوم (سیتا وارشا) یا (ستاوراسا) ګڼې او ددې نوم سره د داریوش دکتیبې (تاتاګوش) چې هیرود ولس د (ساتاګودای) پـه نامـه یاد کړی یو راز ګڼې (پخوانی جغرافیا ۲۶ مخ) کـه موږ دچهل دختران دغره څوکـه د (اولویونو) غرو کښو بیا بـه نو شمال خواتـه دشبږ میل پـه مزل بګرام تـه ورسېږو لـه دې ځای نـه اتـه میله وړاندې مزل بـه موږ دمتن دلیکنې سره سم پینجشیر ته ورسوي او دهیواد مرکز تـه بـه ونـه رسېږو. پـه فرانسوي ترجمه کې موضوع تـه ارتباط نـه دی ورکړ شوی امکان لری چې دجنوب لـه پاره چې کوم سمبول استعمالیږی پـه دغـه متن کې چې موږ سره دی اچول شوی وی دهیون تسنګ لـه دی تبصری نـه چې ویلی چې (شوتیاوار) ورانیدلی نه شی موږ به دابښار د (پلینی) دلیکنې سره سم د تیترا ګونیس ښار وبولـو.

رسېږوچې اولوېنو(اروڼا) (۱) نومېږي . ددې ځای لرونه او کمرونه ډېر اوچت اوسمڅی اودرې يې تيار او ژورې دي. ددغه غره څو که هر کال څوفوټه لوړېږي چې دسوناهيلو (سوناهرياسوياګير) (۲)دغره لوړوالي ته ورسېږي. د(تسوناهيلو) غردتسيو کوچا(تساکيوتا) په پاچاهۍ کې لوړ غرونه دي، ، خوچې دا غرونه هغه لوړوالي ته ورسېږي بيانو په ناڅاپي ډول بيرته رالوېږي . دا کيسه مې په ګاونډيو هيوادونو کې اورېدلې چې په هغه وخت کې چې يو اسماني پېريځ، سوناد غه غره ته ددې له پاره دلوړې محل لپاره راغی ددې غره اوسېدونکي پېريو دارشول او دخو اوشاو ادي يې ولړزولې .

په دې حالت کې دغه اسماني پېري وويل: (څرنګه چې تا هيله نه درلوده چې پالنه‌مې وکړې له دې کبله مې ځمکې ولړزولې او ګډوډي مې پيدا کړه که زه دې دلږې مودې له‌پاره پاللي وای ما به ډېرې لويې شتمنۍ او خزانې درکړې وای، خو اوس زه (تسيوکوچا) ته دتسيو ناهيلو غره ته ځم او بيا به هم کال په کال هغه غره ته ورځم او په هغوشيبو کې چې پاچا او وزيران يې زما نمانځنه کوي ته به راته مخامخ ولاړ اوسې) .له همدې کبله دا وليېنو غرچې هغه يادشوي لوی والي ته رسېږي بيايې نوځو که په ناڅاپه ډول بيرته نړېږي .

ددغه پاچايي ښارشمال لوېديزې خوا ته نږدې ددوه سوه (لي) منزل څخه ورسته موزيوه‌لوی په واورو پټ غره ته‌رسېږو. ددې غره په‌سر باندې يو ډنډ دی. دلته له دې ډنډ سره که څوك دباران دوريدلو او يادښه اقليم دعاو کړي دهماغې غوښتنې او دعا سره سم مرادته رسېږي .

وايي چې په پخوا زمانو کې يو ارهت(۳) چې لـه ګندهارا (کين تولو)څخه دتل له پاره ددې ډنډ دنا کـا پاچامذهبی نـذرونه اخيستل او کله بـه چې دغرمې

(۱) د اوليو نيومقصد دادی چې اروڼا (سر) وی.

(۲) دتسيو ناهيو دنبی معنی سوناهيرا ده او جاپانيان د(هی) لـه پاره (کی) يا (کيا) استمالوی نو لدی کبله دايی چې دا غر سوناګير (سوناغر) وی.

(۳) ارهت پـه بودايي دين کی تيك سړی ولی اودبرخی خاوند تـه ويل کيږی.

ددوړی وخت شو نو پخپل پوزي باندې به کښیناست او پوزی به دده په روحانی توان هواته وختوت او هغه ځای ته به لاړ چې ناګاپاچاهلته استوګنه لرله . یوځل چې دی دهغه ډنډ په لور روان شو ملګري یې چې یو (شرامانیرا) و، په پټه د پوزي لاندې څنډه ټینګه و نیوله او دارهټ سره یوځای په یو لږ وخت کې د ناګاماڼۍ ته ورسید . ماڼۍ ته په رسیدلو ناګاهغه شرامانیرا ولید او بیایې له دوی څخه وغوښته چې دده پالنه ومنی ، هغه (ارهټ) ته (نه فنا کیدونکی) خواړه ور کړل، خو شرامانیراته یې هغه خواړه ور کړه چې انسانان یې خوري . ارهټ چې خپل خواړه خلاص کړل ناګاته دخیر په دعاپیل و کړ او له خپل دودسره سم له شرامانیرا څخه غوښتنه و کړه چې کچکول یې پریمینځی . دلته په هغه کچکول کې دجنتي خواړه وځخه لږڅه پاتې و، نو شرامانیرا چې له هغه لږڅه خواړو نه په دې پوه شو چې دغه خوراکې څیز له هغه څه نه چې ده خوړلې و و توپیر درلود تېکان ئې وخوړ او له دې تکان سره یو ناوړه قصد او غلطه اراده ورسره پیداشوه او په داسې حالت کې چې خپل مرشدته هم قاریدلی و او له ناګاسره یې کرکه پیدا کړې وه ژمنه یې و کړه چې خپل ټول مذهبي توان به اوس په کار واچوي چې ناګاله ژوند، بې برخې کړي او بیایې له ځانه سره سوچ و کړ چې (زه بایدیو ناګاپاچاشم) د شرامانیرا (ظلمی راهب) ددې خیال سره سم دناګاپه سر درد پیداشو.

اوارهټ چې سم خپل عبادت خلاص کړ، ناګا پاچاورته راغی او پخپلو ګناهو نو یې دهغه مخکې اعتراف و کړ او خپل ځان یې پړو ګاڼه. خو شرامانیرا چې لا هم کینه او کر که خپل زړه کې ساتلې وه اعتراف یې و نه کړ او اوس چې بیرته سنګها راماته ستون شو او دهغه مقصد له پاره یې خپل ټول مذهبي توان خرڅ کړ چې په نتیجه کې یې هماغه شپه مړ شو او یو ناګار اجاو ګرځید بیانو څرنګه چې دیر قاریدلی و هغه دهغه ډنډته ننوت او ناګا پاچایی و واژه او دهغه ماڼۍ یې و نیوله. سربیره پر دې هغه دناګاګانو ټوله ډله په ځان پورې و تړله چې خپل اصلي مقصد ترسره کړي . بیانو سخت بادونه او توپانونه یې والوزول او ونې یې له بیخه وایستلې چې مقصد

یی په دې ټولو کې د هغه معبد ورانول و. په دې وخت کې کنیشکا راجاچې ددې
شدت له کبله اریان وله ارهت څخه ددې ټولو دعلت پوښتنه وکړه، ارهت را جاتـه
ټوله کیسه تیره کړه بیانو باچاد هغه مړشوي ناګاپه ویاړ دهغه غره په لمنه کې یو معبد
جوړ کړچې په واوروپټ واویو ځلی یی هم هلته ودان کړچی لوړ والی یې نـږدې
سل فوټه. وناګاچی لاهم هماغه پخوانی کینه یی موجوده وه بیاهم بادونه والوزول
او بارانونه یی وورول. خو پاچالاهم دخیرنیت درلود. ناګاخپل قهراوغضب لانور
هم زیات کړل اوتیري اوناخوالي یی لانوري هم زیاتی شوې او شپږ ځلی یی هغه معبد
او ځلی وران کړ، خو په اووم ځل کې کنیشکاچی دناګا پاچادعمل په مقابل کې دخپلې
ناکامی له کبله وار خطاشوی وپریکړه یی وکړه چې دناګادنډډك کړي اوماهی یی
ونږوي. له همدې کبله له خپل پوځ سره واوریئو غرونو لمنی تـه راغی اوغره ته
وخوت ، ناګاراجاچی له ډیری ویرې اوله تشویش او اندیښنی نه سخت تکان خوړلی
وخپل ځان په یوزاړه برهمن بدل کړاود پاچادپیل مخکی دسرټیټوالو څخه وروسته
پاچاته وویل«مهاراجاته په خپلو پخوانیوزیږیدنو کی دوړتیادښودلوله کبله داخل
دانسانانو دیوپاچا په ډول زیږیدلی یی اودبدوچاروهیله هم نه لرې نوولې نـن دیو
ناګاسره دجنګ په لټه کی یی، ناګاګان یوډول بیسط اوساده موجودات دي خو بیا
ددې ټیټو مخلوقاتو په ډله کی ناګاګـان لو توانونه لري چې په مخکی یـی څوك
ټینګار کولی نه شی. دوی په وریځوسوریږي، بادونه الوزوی، فضاتـه لارې کوي
اوداوبو دپاسه ښوېږي نو ځکه هیڅ یوبشری توان په دوی بانـدې نه شی بریالی
کیدلی. نوولی پاچادومره په غصه دی؟ تا اوس دخپل هیوادلښکر راټول کړی چې
یوازې له یو ښامار سره وجنګیږي که ته په دې جنګ کی بریالی شی نونوم به دې
تردې ځایو نو پورې ونه رسیږي او کـه مـاتی وکـړې نو دماتی سپك
نوم به درپورې شی، ښه به داوي چې پاچاته سپارښتنه وکړم چې لـه خپل لښکرو سره
شالورې ته لاړ شی کنیشکا پاچا ددې خبرې په منلو کی تردد ښکاره کړنوښامار
بیرته خپل ډنډته لاړ او اوازیې چې دتندرغوندې لاندې ځمکه یـې ولړزوله اوسختو

ACKU

بادونوونی وغورځولی تیګی اوشګی دغره له سرنه د باران غوندې لاندې ځمکی ته په وریدوشوې، توررووریځوهوا تکه توره کړه دپاچا په لښکر اواسونو یودهشت اوهیبت خورشونو پاچا ددر یومنلو نمانځنه وکړه اودهغومرستی یې په دې الفاظو کی وغوښتی «په پخوانوزیږیدنو کی زماورتوب په دې ځل زیږیدنه کی ددې سبب شوچی زه پاچاشم. ماپخپل توان دزوررورودزور مخه نیولی او په نری (جمبودویبا) می بری وګاټه، خواوس لکه چی ځرګنده ده یو ښامارما ژوی په مازیاتی کوي. داپه رښتیانی دول زما نه ورتوب ځرګندوي، ښه به داوي زمادغوره والی توان اوس ځرګند او ښکاره شی»

بیانوله دوا رواوزوځخه یی یوه لویه لمبه اولوګی پورته شوښامارو تښتید او بادونه غلی شول ګرزاودورې کښیناستی اووریځی خورې شوې بیانو پاچادخپل لښکر هرتن ته امروکړچی تیګی دې واخلی او دښامار په دڼله کی دې واچوي اوهغه دې دك کړي .

بیاهم ښامار پاچا ځان په یوبرهمن بدل کړ اویو ځل بیایې له پاچا ځخه داسی غوښتنه وکړه ،« زه دهماغه وراندی ډنډ ناګاپاچایم ځرنګه چی ستاتوان اومتره دماتی سره مخامخ کړي یم نوځان می درسپارم که پاچا ولوريږي اوزمادا مخکینی پرهاوملامتیاوبخښی په دې کی شك نشته چی پاچامینه لري چی دتولوژویوساتنه وکړي نویوازې زماپه ضد ولی پاریدلی دي که پاچامی ووژنی نودواړه به دګناه مرتکب یو پاچاهم دخپلی وژنی له کبله ګنهګاروي اوزه به دیوغلط فکراوغصی له کبله تقصیر وارم. اعمال اونتیجې به هغه وخت په ډلګه شی چی ښه اوبد میدان ته راووځی.

بیانو پاچاله ناګاسره خوښه وکړه چی که وروسته له دې بیاناوره کاروکړی وبه نه بخښل شی. ددې خبري په ځواب کی ناګاوویل ،«ماته زمادبدواعمالواوکړوړوله کبله دښامار بڼه راکړشوي د ناګا ګانوخوي ظالم اوبدوي نوځکه دوي نشی کولای چی ځانونه کنترول کړي . کله کله په غصه کیږم له دې کبله بهوی چی دغه اوسنی تیرون به را ته هیرشوي وي پاچابایددغه ننګهارامدا (معبد) یوځل بیاودان

کړي او زه به زړه و نه کړم چې بيابې وران کړم پاچا بايد هره ورځ يو سړي او ليږي چې دغره سر و ګوري که يې وليده چې هلته تورې وريځې وې نو يو ډول دزېړو تمبل دي په زوره ووهي نو زه يې چې آواز او رم د خپلې ناورې ارادې مخنيوی به و کړم .

له دې تړون سره سم پاچا هماغه سنګهارا ما او ستوپه بېرته جوړه کړه او خلک ترنن ورځ پورې دغره څار کوي چې ورځې اودورې دغره دپاسه خورې نه شي نکلو نه وايي چې پدې ستوپه کې دبودا له پاتې شيانو څخه يوه زيات اندازه شته چې دهغوي په شمير کې دبودا ساتل شوي هډوکي او غوښه هم شته او دا شيان هغسې حيرانونکي معجزې لري چې دنومونو يادول يې ګران دي . يو وخت له ستوپې څخه يو لوګي وخوت او ور پسې جوخت داور سختې لمبې راوختلې دخلکو ګمان داو چې ستوپې اور اخستی دی دوي لا هماغه خوا ته کتل چې لوګي غلي شو بيا نو تولو کتل چې يو وسر يرا (دبوادبدن پاتې برخې) لکه دسپينې مرغلرې غوندي دخلې په شاو خوا کې چور ليده او بيا لړه شيبه وروسته له خلې نه لرې شوه او دور يځو سيمې ته وختله او وروسته له هغه چې هلته څو شيبې وځليده بېرته په چور ليدلو کې را کوزه شوه. ددې هيواد په شمال او يديز خوا کې يو لوي سين (سيند) بهيږي (۱) د دې سين جنوب خوا ته ديو پخواني پاچا يو مزدك دي چې د(سا کيا بوديسا توا) د کوچينوالي يو غاښ (دشودوغاښ) هم پکې شته. ددي غاښ اوږدوالی ديوانچ په شاوخوا کې دی .

ددې مزدك جنوب ختيزې خوا ته يو بل مزدك دی چې دا زاړه پاچا د مزدك په نامه يادېږي په دې مزدك کې دتها تاګاتها (بودا) د کوپړۍ يو هډوکی سا تل شوی دی ددې هډوکي مخ يو انچ پلن او رنګ يې زېړ بخن سپين دی او د ويښتانو سوري پکې په څرګند دول ښکاري . همدا رنګه په دې مزدك کې دتها تاګاتها دتندي يو ويښته هم شته چې تور رنګ لري او کوم وخت کې چې را وايستل شي

(۱) دا سين ښايي چې د کابل دسين يو مرستيال وي دغوربند په وادي کې بهيږي. دا سين وروسته له هغه چې له هغه وادي څخه وځي له لويديزې خوا نه ختيزې خوا ته بهيږي نوځکه جنوبي غاړه يې ددې هيواد مرکز ته ډيره نژدې وه.

ښی خواته اوړی. ددې ویښتهاوږدوالی یوفټ دی اوچی وپیچل شی بیا نو له نیم انچ څخه نه زیاتیږي ددغودریوځیزو نودرناوی په شپږوسپیڅلوووخو کی دپاچا او وزیرانوله خوادخیراتونو په ورکولو کیږي.

دبو داکوپری دهډو کی دمزدك جنوب لویدیزي خواته دزاره پاچا د میر منی مزدك دی چی یو داسی ځلی لري چی دسروزرو اوبه ورکړشو او لوړوالی یې نژدې سل فټه دی ویل کېږی چی په دې مزدك کی دبوداپاتی شیان نژدې دیو (پینټ) په تول موجود دي اودهرې میاشتی په پنځلسم ماښام دمزدك د ځلی نه چاپیردځلی د برم او پرتم د رڼایوگرد شپول تاو شوی وي او هغه گرد لوښی روښانوي چی دځلی د پاسه ایښودلشوی‌دی‌له‌ځلی نه ترسها ر ه‌پلوشې خپریږی اوسهار بیاداپلوشی وارپه وار تتیږی اوځلی ته ورننوزی .

ددې ښار په جنوب لویدیزه خواکی یی لوسالو(پیلوسرا) غرپروت دی ددې غره پیری تل دپیل په بڼه کی ښکاره کیږی چی له همدې کبله دا غرپه دې نوم یادیږی په پخوا زمانو کی هغه وخت چی تاتاگا تا (بودا)ژوندی ودغه پیری چی پیلوسارانومیده له بودا اوددولس سوه نورو(ارهتانو) څخه وغوښتل چی میلمیتابی ومینی . په دې غر کی یو لوی‌گټ‌دی چی تاتاگاتا پری د پیري زمانځه ومنله اووروسته بیاا‌شو کاراجاد همداغه‌گټ له پاسه دسل فتوپه لوړوالی یوځلی جوړ کړچی دې ځلی ته اوس دپیل دتوان ځلی (پیلوسارا) ویل کیږي خلك وابی چی په دې ځلی کی دیو (پینت) په تول دتاتا گاناپاتی شیان خوندي دي .

دپیلوساراځلی په شمال کی یوه صحنه ده چی ورلاندي دناگادند دی. دلته په‌همدغه ځای کی‌ناگابوداونورو ارهتانوته‌وریجی‌ورکړې‌چی بوداله‌خوړلونه‌یې وروسته‌دخپلی خولی په پریمینځلو کی دولی له‌یونري‌لرگی سره‌غابنونه و مینځل اوبیابی هماغه لرگی په ځمکه کی ښخ کړچی په یوه شپه کی یې جړی خورې

ACKU

شولی او بیخ یی ونیو . اوس هغه وله یوه لویه او گنبه ونه ده وروسته بیا خلکو دلته یوه سنگهار اماجوړه کړه چی دغه شنگهار اماد (یی تهوکیا) دسنگهارا ماپه نامه ونومول شوه .

له دې ځای څخه شپږ سوه (لی) ختیزې خواته دپر له پسی غرونو اوناوونو په منځ کی او دتور غره (۱) له لړیو څخه چی څوکی یی ډیری اوږې دي په تیریدلو موږ دهند په شمال کی لان پو (لغمان) هیواد ته رسیږو .

---

(۱) دا غرونه اوس په هماغه نامه یادیږی.

دویم کتاب

۱: دهند نومونه

دهندي نومونو دخېړنې له مخې موږ ته داخرګندېږي چې هندي نومونه ډول ډول او اړيانونکي دي. دې هيواد ته پخوا شين تيو (Shin-tu) او همدارنګه هين تيو (Hien-tu) ويل کېده، خو اوس دسم تلفظ له مخې ورته اين تيو (In-tu) ويل کېږي داينتيو خلک خپل هيواد دخپلو سيمو ددوداو اصطلاح سره سم په بېلا بېلو نومونو يادوي . ددې ځای هر هيواد جلا دود او دستور لري او ددې لپاره چې ټول هيوادونه په يوه نامه يادشي موږ يې داين تيو (In-tu) په نامه يادوو (۱). په چينې ژبه کې ددې کلمې معنا (سپوږمۍ) ده. سپوږمۍ ډېر نومونه لري چې داهم له هغو نومونو څخه يو دی، ځکه چې ويل کېږي ټول ساکښ بې له ځنډه څخه د تناسخ (ديوه جسد سا په بل کې ننوتنه) له لارې په حرکت کې دي، په دې حرکت کې به بې له لارښود څخه ددوی همغسې حال وي لکه چې څوک دلمر دلويدو سره په تيارو کې پاتې شي او سپوږمۍ ته زيات اړوي کټمټ همدغسې دسپېڅلو انسانانو او وليانو شته والي چې لکه درونښا نې سپوږمۍ خلکو ته لارښوونې کوي. داهيواد يې نامتو ګرځولی او له همدې کبله اين تيو (In-tu) بلل کېږي .

دهند کورنۍ په بېلا بېلو ډلو ويشل شوي دي. په دې ډلو کې برهمنان دخپلې سپېڅلتيا او درنوالي له کبله په خاص ډول دياد وني وړ دي. دودونږ ددې خلکو نوم دومره درونداو دزمانځنې وړ ګرځولی چې ددوی په هکله ددوی د هستوګنو دځايونو

ACKU

دئو پیر پەبارە کې هیڅ پوښتنه نەرامنځ تە کیږي او خلك تول دهند د برهمنا نو (پولومن) دهیواد پەنامه یادوي .

(۲) : دهند ارتوالی او اقلیم

هغه هیوا دو نه چې دهند پەنامه یادیږي پەعمومي ډول پنځه دي. ددې هیواد چا پیره محیط نوي زره (لی) دی او له دریو خوا وځخه له سمند ر سره لګیدلی او پەشمال کښې یې پەواورو پټ غرونه پراته دي. شمالي برخه یې ار ته او جنوبي خوایې تنګه ده .

بنه یې دنیما یې سپوږمۍ غوندې ده. توله سیمه یې پەاویا وویا زیات و کم هیوادوو یشل شوې ده . اقلیم یې په خاص ډول تود دی . ځمکې یې په اسانه بنې کیږي او لند بل یې زیات دی شمالي خواوې یې دغرونواوغوندیو پر له پسې لړۍ دې چې ځمکې وچې او مالګینې دې ختیزلورې ته یې داسې دري او میدانونه دي چې داوبو د زیاتوالي له کبله ګټور ې او ښیرازي دي جنوبي سیمه یې د یرځنګلونه و بوټي لري لو یدیزه خوا یې ګاګره او وچه ده . داو ددې هیواد عمومي اټکل .

(۳) داوږدوالي میچونه

په دغه لنډه څرنه کې باید وویل شي چې داندازې دنا کلوله پاره له تولونه لومړي یوجانا (یو- شن - نا) ده . دا میچ دسپیځلو پاچایانو له وخت نه د پوځ یوې ورځې مزله ته ویل کیږي . پخوانۍ څیړني وایې چې داوږدوالي اوواتن دڅنو یښت(لی) سره برابردي په هند کې په عامو څیړنو کې دا واتن له دیرش (لی) سره برابرښودل شوی دی خود بودایی دین په سپیڅلو کتابونو کې د (یوجانا) میچ شپاړس (لی) ښودل شوی .

پرلږ و برخو دیوجانا ویش ښیي چې یوه یوجانا داتو(کروسا) سره برابره ده.

کروسا هغه واټن ته ویل کیږي چې دغوا رمباړې پکې اوریدل کیدلی شي .

یوه کروسا له پنځه سوه باو(دهانس) سره برابر ګڼل شوی یوباو څلور کیوبت

(هستا) سره برابر دي يو کيږو بيت په څلېرو ويشتو گوتو (انگولي) او يوه گوته په اوو اربشو (ياوا) ويشل شوي همدارنگه يوه سپږه ، د سپږې يوه هگۍ (ليکشا) ، دغوا ويښته ، د پسه ويښته ، دغاورويوه زره ، دا بيا په اوو برخو ويشل کيږي چې هغه برخې دومره وړې گڼل کيږي چې نورنه ويشل کيږي نوځکه دې برخې ته بالکل وړه ذره (پارامانو) ويل کيږي .

ستورپوهنه او کليز (تقويم)

سره لدې چې دين (in) او يالگ (Yang) داصلو بدلون او د لمر او سپوږمۍ د مياشتو بيلابيل نومونو له هغو نومونو څخه چې زموږ په هېوادکې ددې توپير لري خو بيا هم دکال فصلونه سره يوشان دي . د مياشتو نومونه له ستورو څخه د سپوږمۍ له موقعيت نه اخيستل شوي دي .

دوخت ديره لږه برخه (کشانا) گڼل شوې . يوسل وشل کشانايو (تاکشانا) کيږي او شپېته تاکشانا يوه (لاوا) او ديرش لاوا يوه مهرتا ده پنځه مهرتا بيا دوخت يوه موده (کالا) جوړوي شپږ کالا ديوې شپې او ورځې (اهوراترا) سره برابرې دي . خو په عام ډول شپه او ورځ په اتو کالو ويشل شوي ده .

د مياشتې له نوې کيدلو څخه ترخوارلسمې پورې مودې ته دمياشتې سپينه برخه (شکلاپکشا) ويل کيږي . د بشپړې سپوږمۍ له وخت نه د سپوږمۍ ترورکيدلو مودې ته مياشتې تياره برخه (کرشناپکشا) ويل کيږي . تياره برخه څوارلس يا پنځه لس ورځې وي ځکه چې مياشت کله پوره او کله نيمگړې وي . روښانۍ او تيارې ورځې يوه مياشت کيږي شپږ مياشتې بيا دلمريوه مارش (ايانا) گڼل کيږي کوم وخت چې لمر د استوا په حالت کې وي نو ويل کيږي چې د لمر تگ لاره شمال لورې ته ده او له استوا څخه وتلې تگ لاره کې حرکت يې جنوب خوا ته گڼل کيږي .

ددغو دوو حرکتو نو ټوله موده يو کال (واتسارا) گڼل کيږي .

بيا هم يو کال پر شپږو فصلونو ويشل شوى دى . دلومړۍ مياشتې له شپاړسمې ورځې

څخه ددریمې میاشتې ترپنځلسمې ورځې پورې موده دورو ورو او وار په وار تودوخې فصل کیږي . ددریمې میاشتې له شپاړسمې ورځې څخه دپنځمې میاشتې ترپنځه لسمې ورځې پورې دبشپړ تودوخې وخت گڼل کیږي . دپنځمې میاشتې له شپاړسمې ورځې نه داوومې میاشتې ترپنځه لسمې نیټې پورې موده بارانی فصل گڼل کیږي او داوومې میاشتې له شپاړسمې ورځې څخه د نهمې میاشتې ترپنځه لسمې پورې دودې (دشنیلیو) فصل گڼل کیږي. دنهمې میاشتې له شپاړسمې ورځې څخه دیو ولسمې میاشتې ترپنځه لسمې نیټې پورې موده دوار په وار سوړ والی فصل گڼل کیږي او دیو ولسمې میاشتې له شپاړسمې نیټې څخه دلومړۍ میاشتې ترپنځه لسمې نیټې پورې موده دزیاتې (بشپړو) سړو فصل گڼل کیږي .

دتپاتاگاتپا (بودا) دسپیڅلي عقیدې له مخې یو کال په درېو فصلو نو ویشل شوی دی.

دلومړۍ میاشتې له شپاړسمې نیټې څخه د پنځمې میاشتې ترپنځه لسمې ورځې پورې تود فصل گڼل کیږي. دپنځمې میاشتې له شپاړسمې نیټې څخه دنهمې میاشتې ترپنځه لسمې نیټې پورې لوند فصل گڼل کیږي. دنهمې میاشتې له شپاړسمې نیټې نه د لومړۍ میاشتې ترپنځه لسمې پورې سوړ فصل گڼل کیږي. په بل حساب یو کال څلور فصله لري چې پسرلی ، دوبی ، منی او ژمی یادیږي . دچیترا (ویساکا) او (جییشتا) میاشتې دپسرلي میاشتې دي چې دلومړۍ میاشتې له شپاړسمې نیټې څخه دڅلورمې میاشتې ترپنځه لسمې نیټې پورې راځي. داوړې دوې میاشتې (اشاد ها) (سراوانا) او (بهادراپادا) دي چې د څلورمې میاشتې له شپاړسمې ورځې څخه داوومې میاشتې ترپنځه لسمې پورې ده .دمنی درې میاشتې (اشوایوجا) ، (کاتیکا) او (مارگاسیرشا) نومیږي .دافصل داوومې میاشتې له شپاړسمې نیټې څخه دلسمې میاشتې ترپنځه لسمې ورځې پورې دي .دژمې دریو میاشتو ته (پوشیا، مکها او پهالگنا) ویل کیږي دا فصل په چین کې دلسمې میاشتې له شپاړسمې نیټې څخه دلومړۍ میاشتې ترپنځه لسمې نیټې پورې دی په پخواوختونو کې راهبانو دبودادسپیڅلو ښودنو له مخې دچوپتیا او ددمې کولو دوه موده درلوده دلی. دوی به یا په مخکنیو دریو میاشتو کې

چپو الي غوره کړاو یا به یې و روستنۍ درې میاشتې ددې کار له پاره ټاکل. داموده یا د پنځمې میاشتې له شپاړسمې نېټې څخه داتمې میاشتې تر پنځه لسمې نېټې پورې ده او یاد شپږمې میاشتې له شپاړسې نېټې څخه دلسمې میاشتې تر پنځه لسمې نېټې پورې ده.

د(سوتراګانو) او د(وینایا) ژباړونکو چې د پخوانی نسل خلک وو د تسوهیااو تسولاهیانو مونږ ته د بارانی فصل د چوپتیا او دمې موده له پاره کارول خوښونکه چې دسرحدي هیوادونو خلک دمنځنی هند د ژبې په سم تلفظ نه پوهیدل او داچې هغه اثاري دسیمه ایزو اصطلاحاتو له زده کولو څخه مخکې وژباړل شوي ولې پکښې وې او دهمدغو تېروتنو له کبله د توا تاګاتیا (بودا) دمفکورې، زیږېدنې، له کور څخه د وتلو او دروحانی رڼا د تر لاسه کولو او نیروانا د نیټو په شودنو کې ناسم الي راغلې چې موږ به یې په راتلونکو لیکنو کې ولولو.

(۵) ښارونه او ودانۍ

ښارونه او ودانۍ یې ننني ورونه (دروازې) لري. دیوالونه یې پلن او لوړ او کوڅې او بازارونه یې کاږه واږه دي: لارې او سرکونه یې هم کږلیچونه او ناو کښېونه لري و اټونه او لویې لارې ناولې او ناپاکې دي او دواټونو دواړه غاړې بې د ناستې د برابرولو ځایونو سره سمبال شوي دي دقصابانو، کب نیونکو، ګډېدونکو، اجرائیه مامورینو، دسپېڅلتیا د کاریګرو، او څنډ نورو کورونه له ښار څخه بهر وو. دا خلک د تنګ راتګ په وخت کې کورونو ته تر رسېدلو پورې د لار و کیڼو خواو ته ځي.

ددوی له کورونو نه له ښارونه بهر تېرېږي دیوالونه تاوشوي دي. څرنګه چې یې ځمکې پستې دي د ښارونو دیوالونه یې زیات له او مو یا پخو خښتو څخه جوړ شوي او د دیوالونو برخونه یې د بانس له لرګو څخه جوړ شوي دي. کورونه یې دالانونه هم لري چه له لرګو څخه جوړ او مخونه یې په مرمرو یا پخو خښتو پوښل شوي. دول دول ودانۍ یې دچینیو دانیو پوښل لري د خونو د پټولو لپاره یې تې باوچې ځانګې یاخپنیتي او یا تختي کارول کیږي. دیوالونه له چونو او ختو څخه جوړ وي چې له هغو سره دغوا ګانو له غوشایان د سپېڅلي کېدلو له پاره ګډ یږي دوی په بېلو بېلو فصلو نو کې د کورونو په خوا وشا کې ګلان شیندي. داو ددوی ځینې دودونه چه یادشول.

ACKU

دلته سنګهار اما (مزدکونه) دیوار یانونکی مهارت سره جوړ شوی دمزدکونو دځلورو ګوټونو په هر یو ګوټ کې دری پوړیز ځلی وی. دودانیو ستنو او څو کو باندې دلوړو ړتوب سره کیندنی او حکاکی شوې. ورونه، کړکۍ او ټیټ دیوالونه یې خوراښه رنګول کیږی، دراهبانو دکړ توننی برخې دولی او پسرلل شوی خود باندینی خواوی یې بې دوله او شډلی وی. دمزدکونو دماښیو په منځنیو برخو کې لوړې او ارتی کوټی دی. مزدکونه دځو پوړونو څونی او واړه برجل نه لری چې بسوا اولوړ والی له مخه یوله بل څخه توپیر لری. دورونو څړنه ختیزی خواته دی دباچادتخت مخ هم ختیزی لوری ته دی.

(٦) دناستی ځایونه او جامی

داخلك تول ددمی او ناستی له پاره پوزی کاروی پاچایی کورنی او لوړ شخصتونه او مر ستیال افسران دولی او ښکلی پوزی لری خو ددی پوزیو په میچونو کی هیڅ توپیر نشته. دوا کمن یاچاتخت لوی اولوړ دی چې په قیمتی ملغلرو جړاو دغه تخت ته سیمهاسانا (دزمری تخت) وبل کیزی او په ډیرو ښکلو تو کرانو پوښل شوی دی دپښو دایښودلو چوکۍ یې په ملغرو بسولل شوی. دلویو کورنیو خلك یې له خپلی خوښی سره سم دول دول رنګ شوی چوکی کاروی.

(٧) جامی او خوړونه

داخلك سکمبل شوی دولی جامی نه اغوندی. ددوی لوی شمیر نوی سپینی جامی اغوندی او ددول دول رنګونو جامی او همدارنګه پسولل شوی جامی نه خوښوی نارینه یې خپلی جامی دبدن دمنځنی برخی نه تاووی اوبیایی د تخر ګونو لاندې و ځای کوی چې تول بدن پټوی او داغوستو نکی ښی خواته څوړنده وی دښځو جامی ترځمکی پوری رسیزی اوددوی اوزی پوره پټ وی. دوی دتندی دپاسه لږ څه وینته غوټی کوی او نور وویښته ایله پریږدی ځنی نارینه یې برېنو نه خر یبی دوی ځنی زرګر ځانګړی دودونه هم لری خلك یې په ګلونو او ملغلرو سینګاری شوي خولی پر سر وی

جامي يې د کاوشيا او مالوچو څخه او بدلشوې، کاوشيا (کيړ شي يې) دوريښمو له ځنګلي چينجيو څخه لاس ته راځي. دوی همدارنګه د تسومو (کشاوما) چې دسونـډويو ډول بوټي دي، او بدل شوی تيکران آغرندی دلته خلک يو بل ډول جامې هم آغوندي چې کين پولو (کمبالا) بلل کيږي او له ډېر وښوو ژغنو څخه او بدل کيږي. بل تيکر چې داغوستلو له پاره کارول کيږي هولالي (کرالا) ده داتوکر ديو ځنګلي ژوی له ښوړ يو څخه او بدل کيږي دا په سخته او بدل کيږي، نو ځکه توکران يې ډېر ګران دي چې هر څوك يې پيرودلی نه شي داتوکر ډېر غوره ګڼل کيږي.

دهند په شمال کې چې هو اسره ده خالك د(هو) دخلکو غوندی ګڼلـې جـامې اغوندی هغه جامې او ګاڼې چې بې عقيدې خالك اغوندی ډول ډول، دې ځينې يې د سينګار له پاره دتاووس بڼکې کاروی او ځينې خلك بيادسينګار له پاره هغسې غاړ ګې او اوږی په غاړه کړي چې د کوپړی (کاپالادهارينا) له هډوکو څخه جوړې شوی وي، ځينې خلك بې حتی هيڅ جامې نه اغوندې او لوڅ لغړ (نير ګرانتها) ګرځي ځينې يې بيادونوله پوستکو او پاڼو څخه جوړې شوې جامې اغوندی. ځينې يې خپل نوری ښته پريږدی او برېتو نه خريې ځينې نوريې بيا ببرې ز يرې لری او دخپل سرو ښته يو ځای کوی او دننلدی دپاسه يې چوټې کوي. ددې خلکو دودونه يـوراز نه دي دلته رنګونه سپين وي او ګرسره هيڅ تغير نه کوي.

شر امانان (پوهان) يو اري درې ډوله چپنې لری چې دشانګ کيو کې اني فوسينا اوسنګهتي په نومونو يادېږی. دادرې ډوله چپنې يو ډول نه بيتی کـيږی دهغو ډول مفکورې سره اړيکه لری ځينې بې پلنې او ځينې يې تنګی څنډې لری همدارنګه دځينو لاندېنی برخې لنډی او د ځينو اوږدې وي په شا کيو کې چپه اوږه او دواړه تخر ګونه پټيږی او دامې اغوستل کيږي چې کيښه خوا يې ايله او ښی خوا يې بنډه وي داجامه دملاله اندازې څخه اوږده بيتی کيږي.

(لي فوسي نا) ملاوستونی او ځوميلك نه لري داجامې له ملا څخه تاويـږي او

دیو وا ښکی سره تړل کیږي . ددوی ددینی ننګ لارې څرنګوالی دجامو له دول څخه معلومیږی چی داچامې سرې او زیږې دی .

(دکشاتریا) ګانو اوبرهمنانو کالی غوره اوپاك دي‌ددوی کورنی ژوند سنبال اواقتصادي دی . دهیواد پاچا اووزیران یی بیل دول کالی اوګانې اغوندي دوپښتودسینګار له پاره له ګلانوڅخه کاراخلی او داسی‌خولی‌پرسروي چی په ملغلرو ښکلی شوي وي، همدارنګه دسینګار له پاره غاړ کی اوبنګړي اغوندي . دلته داسی شتمن خلك شته چی له سرو زرواوګانو سوداګري کوي . دوی زیاتره خلك پښی پلی ګرځی اوډیرلږ یی څپلی اغوندي داخلك څپل غاښو نه توروي یا سره کوی یی ویښتان غوټه کوی او غوږونه‌سوری کوی ،پیزوان په پوزه کوی دوی اوږدې سترګی لری .

(۸) پاکوالی اولمبا

ACKU

دوی دځانونوسپیځلتیاته ډیرپام کوی‌او په دې کار کی هیڅ‌دول ډیل‌اوځنډنه منی ټول خلك له خوراك نه مخکی‌ځانونه پریمنځی اوپاتی‌شونکی‌اوساره خواړه نه خوری دیوه په لوښی کی بل تن څه نه خوری لوښی یی دلرګو اوډبرین دی چی یوځل وکارول شی بیایی له منځه وړی دسروزرو، مسواو یا اوسپنی په لوښی کی چی یوځل کوم شی وخوړل شی په مزلوبې پاکوی اوښویه کوی یې خلك یې دمړی له خوړلو څخه وروسته دولې‌ډکی‌په غاښونو کی وهی‌اوپاکوی یې ترڅوچی دوی داډول پریمنځنی ترسره کړی نه وی یوبل ته نه نژدې کیږی کوم وخت چی دوی طبیعی عمل ترسره کوي ځانونه پریمنځنی‌اود صندل‌دلرګی خوشبو یی کاروی . کوم وخت چی‌پاچاځان پریمنځی‌دوی دولونه او نغارې وهی اومذهبی سندری وایی،سرودونه غږوی اوهمدارنګه دوی له مذهبی چارو له‌تر سره کولواودعاڅخه مخکی‌هم‌ځانونه‌پریمنځی.

(۹) لیك ،ژبه ، کتابونه ، ویدا لوستنی

ددوی دلیك اولوست توری دبر هماديو ا (خدايګوتی) له خوا جوړشوی وو

اوترنن ورځي پورې له یوه نه بل ته پاتې دي . ددې توروشمیراووه څلویښت دي اود کلماتواووینو د جوړولوله پاره داتوري یو بل سره یوځای کوي او دځای اووخت له حالت سره سمې کلمې جوړیږي داتوري بیلوبیلو خواوته وړل شوي اوله شرایطو سره سم دلیك اولوست بیلې ځانګې یې جوړې کړې دي له همدې کبله د کلماتو تلفظ کې لږڅه بدلون راغلی، خود ژبې اوتورو په بشپړه بڼه کې ډیر توپیرنه دې راغلی . منځنی هند په بشپړ ډول د ژبې پخوانۍ دود ساتلی ددې برخې تلفظ پوست اومعیاري او ددیواګانو (خداي ګوتو) دتلفظ سره یوراز دي. د کلماتو تلفظ څرګنداو سوچه دي دسرحدونو خلك یادځایو ورانو عاداتو او یادځایو ژبو دوران تلفظ له کبله دځینو کلماتو تلفظ په وران ډول کوي .

دپیښو دریکارډ له پاره هر ایالت یوتن رسمي مأمور لري چې دا اسناد او پیښې ولیکي او ثبت یې کړي ددغسې پیښو تاریخي ریکارډ نیلاپیتا یعنې (نیلي رنګه امانت) ګڼل کیږي په دې ریکارډ کې ښې اوناوړې پیښې ټولې لیکي .

ددې له پاره چې ځوانان پوهنه ترلاسه کړي او ددوي سره دلوستلو شوق پیدا شي لمړي دوي ته ددولسو فصلونو (شابداویدیا) لوستل ورزده کوي ـ داکتاب دلغتونو جوړښت ښیي او بیلتګونه (اشتقاقونه) څیړي دویمې ویدیاته (سیلپاستاناویدیا) ویل کیږي داویدیا دآرټ څخه بحث کوي او د (ین) او (یانګث) اصول او کالیز څیړي .

دریمې ویدیا کې په درملو باندې بحث شوي او (چیکیتسا ویدیا) بلل کیږي دلته په دې بحث کې دځان ساتنې لارې چارې، کودې او جادو او ددرمل دتیزو داستعمال اوددرملو دبیابانې بوټو بحث یکی شته .

څلورمې ویدیاته هیتیوویدیا (دسببونو پوهه) ویل کیږي. ددې ویدیانوم له هغې موضوع او بحث څخه اخیستل شوي چې په دې فصل کې څیړل کیږي .

پنځمه ویدیا ادهي یاتماویدیا (ننني پوهنه) بلل کیږي داپوهه دپنځو بودایي مذهبي اصولو سره اړیکه لري په دې بحث کې د دغو پوهنو پرعلتونو او نتیجو او اغیزو باندې بحث کیږي برهمنان دویداګانو څلورشاستر الولي .

لوم‌ړنی (شاسترا) ته‌شاوو ایي چه‌معنی‌ئی اوږد عمر دي په‌دې کی دژوندساتنه اوطبیعی حالاتوسره‌بالنبت څېړل‌شوي . دوهمی (شاسترا) ته (سی) ویل کیږي چې معنی‌ئی قربانی ده په‌دې کی دقربانی او نمانځنوپه قواعدو او اصولوڅېړي شوي دریمی‌شاستراته‌پینګث ویل کیږي‌چې دسولي‌یاسمبالنبت‌معنی‌لري پدې کی مېچال چلند. نیکمرغی . پوځی‌چارې‌او دپوځ سمبالتیاڅېړل شوي‌څلورمی (شاسترا) (شو) ګڼل کیږي‌چې دپټواسرارو معنی لرې.داپوهنه دپوهی په‌جلاجلا څانګو اوبیلوبیلو بڼوبحث کوي .

ددې پوهنو ښوونکی ددې پوهی هغه‌ژوراوپټ اسرار په‌غور لولی چې په‌دې پوهنو کی‌شته‌او ددې پوهنو په‌ډېرولږې معناګانوهم ځانونه پوهوې . بیانو دوي ددې پوهنو عمومی‌مفهوم څرګندوي اوخپلو شاګردانو ته‌دهغولغتونوپه معنی کولو کی‌لارښوونه کوې چې‌معنی ګانی یې‌سختی‌دې او شاګردان تشویقوي او هغوې ته‌په‌ښه‌توګه لارښوونه کوې اوددوي‌لږې پوهی ته‌وده اوپرمختیاوربخښی که‌په‌دې پوه‌شي‌چې شاګردان پخپلوزده کړو خوښ اوډاډه‌دي اوغواړي چې بېرته دژوند ورځنیوچارو ته‌واوړي بیانودوي له‌هغو وسایلو څخه کار اخلی‌چې دهغو په‌وسیله وکولی‌شي دوي دزده کړې‌په‌حال کی‌وساتی . کوم‌وخت‌چې‌دوي‌خپلی‌زده کړې پای‌ته‌ورسوي اوددېرشوکالو عمرته‌ورسیږي بیانو ددوي کرکټر بشپړ اوپوهنی یې‌پخی ګڼل کیږي نوچې په کومه‌دنده کی بوخت‌شی‌لمړي‌دخپل‌استاذ منته کوي. داسی کسان‌هم‌شته‌چې دلوړو اوپخوانیو پوهنودزده کړې سره‌ډېره‌ژوره‌مینه‌لري اوخپل‌ټول‌وخت دزده کړې له‌پاره‌پرېږدي اودنړۍ له‌چارو سره مینه نه‌ښیي او دنړۍ له‌بېنې‌څخه‌ددوي مقام‌اومینه‌لوړیږي نه‌دنامه‌لپاره مینه‌ښیي‌او نه سپکاوي دوي‌ته‌ارزښت لري خو څرنګه چې ددوې دنامه شهرت په هر خواکی خوروې واکمنان‌ددوې ستاینی کوي خوپه‌دې‌نه بریالی کیږي چې‌دا دله پوهان دربارته راوکاږي دهیواد واکمن‌یې‌درناوي دلوړي پوهی‌له کبله‌کوي . اوخلک ددوي دبرم‌انګازې‌هرې‌خواته خوروي اودوي‌ته په‌درنه‌سترګه ګوري همدا علت‌دي

ACKU

چې دوي خپلو مطالعوته دلورهمت او پیاوړي ارادې په دا ډ سر پرته لدې چې ستړیا وانګیري ودوام ورکوي. دوي دخپل فکر او ځیر کتیا پر دا ډ دپوهې په هڅه کې وې سره لدې چې شتمن هم وي بیا هم هلته او دلته په خپلو خوړو پسې ځانونه لالهانده کوي یوه دله نور خلك دې سره لدې چې دپوهنې په ارزښت پوهیږي بیا هم خپل ګران وختونه او شتمنې په ځغرده دخوندونو په تلوسه کې تیروي په خپلو دندوسترګې پټوي. دوي خپلې شتمنې په قیمتي جامو او خوړو لګوي. څرنګه چې دوي په اخلاقي اصو لو ولاړ ندي او دلوستلو هیله هم نه لري په خلکو کې خپل درنښت لهلاسه ورکوي او ددوي دناوړو خویونو اوازې هرې خواته خوریږي.

نو لدې کبله هرڅوك دبودا په دین دهغې دلې له شرایطو سره سم پوهیږي چې دي ورته منسوب وي. څرنګه چې داوخت دبودا له ژوند ډیر وخت تیر شوی دی. دین یې په یوه بله بڼه کې وړاندې کیږي نو ددې دین په باره کې معلومات په سم یا په ناسم ډول دهغو خلکو دپوهې په اندول وي چې ددې معلوماتو لیوال دي.

(۱۰) بودایي ښوونځی، کتابونه، مناظرې، دسپلین

دبودایي دین بیلابیل مذهبونه پر له پسې یو له بل سره مخالفت لري او ددوي دمخالفت شخړې دسمندر دڅپانو څپو غوندې را پورته کیږي او جلاجلا دلې یې خپل بیل لاربود او مشران لري چې له بیلا بیلو لارو څخه د یو هدف او رېته روان دي. دلته دبودایي دین اته لس جلا ښوونځي دي چې هر یو یې پر نورو باندې دغوره والي باتې وهي دلویې او کوچنۍ لارې دعقیدې پیروان په همدې خوښ دي چې یو له بل څخه بیل وي. ځینې داسې خلك هم شته چې له هر څه نه لاس اخلي او په دیني فکر کولو بوختیږي دا دله خلك که ناست وي او که ولاړ وي که روان وي او که ځای په ځای وي دپوهې او دننې (باطن) شعور دګټلو په هڅه وي. ددې دلې په خلاف بیا داسې خلك هم شته چې له دوی څخه تو پیر لري دا دله له شور اوزوږ سره په دیني شخړو اخته وي، ددوي هره دله دخپل جلامذهب او تفکر دغوښتنې له مخې جلا مذهبي دودونه او

قاعدې لري چې نه‌بنايي د لله راوړل شي . مهم کتابونه لکه (وينــايا) ، (مناظرې) (ليون) او سوترا ټول بوداييې کتابونه دي هر هغه څوك چې د دې کتابونو يو ډول په بشپړه توگه بيان او څرگند کړې د (کرمادانا) له کنترول څخه خلاصيږي او که دوه ډوله کتابونه بيان کړي نو دراهبانو په هستوگنځي کې ورته د لوړې سويې يوه کوټه ور کول کيږي هغه څوك چې درې ډوله کتابونه په بشپړ ډول بيـان او تشريـح کړي هغه ته دراهبانو په هستوگنځي کې نوکران هم مقرريږي چې خدمت يې وکړي او هغه څوك چې څلور ډوله کتابونه تشريـح کولی شي هغه يو سپېڅلی سړی (پاساکا) د ملـگرې په ډول ټاکل کيږي او هغه څوك چې د کتابونو پنځه ډوله تشريح کولی شي هغه ته د سپرلی لپاره پيل ور کول کيږي . او هغه څوك چې شپږ ډوله کتابونه بيان کړای شي هغه ته د خوا وشا د لوي ټولـگی نوکرانو د درلودلو اجازه ور کول کيږي .

کوم وخت چې د يوچا شهرت زيات شي بيا نو په بېلابېلو وختونو کې د بحث او مناظرې غونډې جوړوي او په دې مناظرو کې د برخه والو د ځير کتيا د لوړوالی او ټيټوالي پرته کوي او د دوي د ښو او بدو ټکو او نظرياتو ترمنځه توپير ښيـی پوه او هوښياريې ستاييی او د غلطی نظريـې د خاوند غندنه کوي . که د دې غونډو کومه غونډه د ژبې د سوچه‌والی کره کتنې او ژوري ځيرنې او د سم منطق د استعمال له کبله اتل شی بيا نو هغه د يوپيل له پاسه چې په قيمتي گانو پسوللشوی وي کښينول کــيږي او ديوې لويـې ډلی په ملتيا تپا کلی مذهبـی استوگنځی ته ځي .

د دې پر خلاف که د غونډې يو غړي په خپل بحث کې وروسته پاتی شي او يا په بحث او مناظره کې نا سم اصطلاحات وکاروي او د منطق له کومې قاعدې څخه تيري وکړی او خپلې خبرې د هماغې غلطی قاعدې سره سمې وړاندې کړی د غونډې برخه والی يې مخ په سپينو او سرو رنگو نو ککړوی او بدن يې په خاورونا و لوشيانو لړی او بيا يـی يو لرې او گوښې ځای ته شړي او يا يې په يوه کنده کې يو ازريږدې . نو د وړ او پوه او د ناوړه او ناپوه ترمنځه په دې ډول توپير کوی .

د عيش او عشرت او د خوندونو هڅه او لټه پـه دنيايي ژوند پــورې اړه لری

او پوهه دمذهبي ژوند له پاره استعمالوي نو هغه څوك چې له مذهبي ژوند څخه دنړۍ دخوندو نو ژوندته اوړي درتېنې او ملامتياوو ګټېل کيږي. که څوك دسمون اوسمبالتيا له دودڅخه سرو غړو دتيرې کوونکي غندنه په عامه ټولنه کې کيږي او دلږ تيرې په صورت کې دستيرې کوونکي لږڅه ترټنه کيږي او ياداچې دلږې مودې لپاره په چو پتامجبوريږي ديوې لوي تيرې په حالت کې دوې بياشړل کيږي نو هغه خلك چه په دې شان دټول عمر له پاره وشړل شي ځي چې چېرته دهستوګنې ځاي پيدا کړي او چې دهستوګنې هيڅ يو ځاي يې پيدانه کړي بيانو په لاروا وسر کونو ګرځي راګرځي او کله کله خپلو پخوانيوروزګارونوته ستنيږي .

(۱۱) دخلکو دله ايزه ويشنه او واده

کورنې په څلورودلو او ټولګيو ويشل شوي دي دلومړنۍ دله برهمن (پولومن) بلل کيږي داخلك دسپيڅلي چلند خلك ګڼل کيږي دوي پردينې لاروسم دي او په سپيڅلي ډول ژوند کوي اودسمودستورونو پيروي کوي دوهمه دله کشا تريا (تساتې لي) ګڼل کيږي دوي له ډيرو پيړيو راهيسې واکمن ټولګي دي ډيراخلاقي خويونه اوزړه سوي لري. دريمه دله ويشيا (في شي لي) ګڼل کيږي چې دسوداګرۍ او پلورنې او پيرودنې په چارو بوخت دي .

څلورمه دله شودرا (شيوتولو) بلل کيږي چې دبزګرو ټولګي دي. دوي دکښت او کرپه چارو بوخت دي. په دغو څلورو دلو کې دهريو سپيڅلتوب او ناسپيڅلتوب هغه فرقه تيا کې. کوم وخت چې دوي واده وکړي دنوواړيکو له مخې يالوړې فرقې ته خيژې او ياټيټې ته را کوزيږي . دوي دخپلوانو ترمنځه دودونود کيدلو اجازه نه ور کوي. يوځل چې يوې ښځې يوسړي ته واده شي بيا هيڅکله بل ميړه نه شي کولی. ددې فرقو په خوا کې يوشمير نوري دلې هم شته چې په خپلومنځو نو کې له خپلو په دودونوسره سم، دونه کوي اودا به ډيرګران ي چې ددوي په باره کې څوك وغږيږي .

ACKU

(۱۲) پاچایی کورنۍ ، پوځ ، وسلې

دپاچایانو پرله پسې والي دکشاتریاپورې تړلی دی چې دوی دزوړ دکارولو له لارې اویاخوپه جګړوکې دوینوپه تویولوقدرت اوواکمنۍ وخت په وخت ترلاسه کړی دی . دوی دیوې ځانګړې ډلې په توګه دمنښت او درناوۍ وړګڼل کیږي .

دهیواد دلوېې رتبې افسران‌له‌ډیروزړوروخلکوڅخه غوره کیږی اوزامن یې بیادخپلوپلرونوپه همدغه ډول دندوتیاکل کیږي چې په چټکی دجنګ اوشخړوفن زده کوي دسولې په وخت کې دوې دپاچایی ماڼۍ دخواوشاپه پوځۍخونوکې اوسیږي خود جنګ په وخت کې بیاله نوروڅخه مخکې وي . پوځ څلور ډوله ټولګی لری (۱) پلی (۲) سواره (۳) ددوورابو د جنګی بګیو پوځ (٤)دپیلانو د سورو پوځ . پیلان په‌درنوسلوسمبال‌شوي وي اودپیلانوشونډکوته تیره سیخونه برابریږی یوجنګیالی‌مشرچې پریوې‌ګاډۍ باندې ناست وي په داسې حال کې‌چې دوه تنه نوکران یې یوښې خواته اوبل کیڼې خواته ولاړوي له بګۍڅخه دجنګ پاملرنه کوي اوحکمونه صادروي ددغه افسربګۍ‌دڅلورواسونو په واسطه راښکل کیږي دعسکرودغه جنرال په خپله‌ګاډۍ کې ناست وي اونه ترې کوزیږي په خوا کې یې دعسکرویوه لویه ډله وي چې دوی دبګۍ‌له ارابو سره جوخت اونژدې روان وي .سواره پوځ دخپو رلیك په ډول مخ په وړاندې ځي‌چې ددښمن په مخ کې ټینګاروکولی‌شي اودماتې په وخت کې پوځ پخپله هڅه کوي‌چې په هرځای کې‌نظم اوسمبالښت وساتي. پلی پوځ دخپلوچټکوحرکاتوله کبله په دفاعی‌چاروکې ډیره ونډه اخلی . دا عسکرددې چاروله پاره دزړورتیا اوپیاوړیتوب له مخه ټاکل کیږي دوی هرتن یوه اوږده نیزه اویوپلن ډال لري. کله کله بیاله نورو څخه کاراخلی او دجنګ میدان ته په ډیره میړه وړدانګی . ددوی دجګړوټولی وسلې تیرې اوڅوکورې دي اوځینې وسلې یې‌نیزې. ډالونه، لینډۍ، غشي، توره، دجګړوتبر، ددووسرونووسله چې‌یوه خوایی دجنګ تیراو

بله خو یی نیزه وي‌سپکی او اوږدې‌نیزي او دول‌دول مچنوغزي‌دي‌له‌دې‌وسلوڅخه ددیرو پیریو راهیسی کار اخستل کیږي .

(۱۳) چال چلند ، دقانون تطبیق ، تحقیقات

عادې خلك سره له دې چی دبسیطو فکرونو خاوندان دي بیاهم درانه او عزتمنددې. دپیسو دګټلو چارو کی لوړ مهارت نه لري . په عدلی‌چارو کی‌داحتیاط اودډوډۍ‌او دګټوپوره خیال ساتی خلك دې ژوند نه وروسته په بل‌ژوند کی له غچ اخستلوڅخه‌ډیرو ویریږی اوخلکو ته لږې جزاګانی ورکول کیږی دوی په ورځنیو چارو کی تیر ایستنی اوخیانت نه کوي اوپخپلو ژبو او پیمانونو ټینګ ولاړ وي په حکومتی چارو کی‌دوی ربښتیانی او ښه چلند ته ډیرارزښت ورکوي په خوي‌ډیر پاسته اوخوږه دي . دلته تیري کوونکی اوسرغړونکی ډیر لږدي او یوازې کله کله سر خوږي اوربړونی کله کله رامنځ ته کوي . کله‌چیري له‌قوانینو څخه تیرې وشی او یادوا کمنانو له حکمونوڅخه‌سرغړونی‌وشی بیانوموضوع په‌سم دول څیړل کیږي‌او تیری کوونکی‌بندي کیږي. جسمانی جزاګانی بالکل چاته نه ورکول کیږي که څوك له عدل او دربښتنولی‌له اصولو څخه تیرې وکړی اویا ددینداري چارې ترسره نه کړی بیانو یایی پزه اوغوږغوڅوي اویا لاس اوپښی یي‌غوڅوي اوله هیواد څخه یی‌یوبیاپان ته شړي . پر ته له دې‌تیر یوڅخه دنورو تیریو جزا دلږ وپیسوور کول دي . دجزایی پیښو په تحقیقاتو کی دپیښی دثبوت له پاره دکوتلك اولرګو استعمال شته په تحقیق کی که تورن له درواغوویلو څخه ډډه‌وکړي اودزړه له‌صدقه اعتراف وکړي جرایی دهماغه اعتراف په تناسب کمیږي خوکه په قصدي‌دول له خپل جرم اوتیرې څخه انکار کوي اویاسربیره‌په انکاردا هڅی هم کوي‌چه له جزاڅخه معاف شی بیانودربښتیا دمعلوموولو لپاره‌چی دحکم دکولو د پاره ضرور وګڼل شی‌څلورلاري‌دي . (۱) داوبو په واسطه دحقیقت معلومول (۲) داورله‌لارې (۳) دتول له لارې (٤) د زهر په واسطه .

په‌کوم وخت کی چی تحقیقات داوبو دوسیلی لـه لارې وی تـورن یـو ی

ګوډی او یا بوري کی اچوی چی د تیزو یو لو ښی ور پـوري تړل شوی وي او بیا یی ژور واوبو کی غورځوي او د برائت یا ملامتیـا په باره کی یی داسی حکم کوی چی که چیرې سري ډوب شي او تیږه داو بو په مخ روانه پاتی شی نو تورن پړ ګڼل کیږي خو که تورن داو بـو په سرپاتی شي او تیږه ډوبه شي بیا نو هغه بیګناه ګڼل کیږي .

دویم، داور په واسطه د تورن ملامتیا او نه ملامتیا معلو ول په دې ډول دی چی دوی داو سپنـی یوه تخته سره کوي او تورن دهغی د پاسه کښینوي او بـیا یـی پښی دهغــې د پـاسه ږدي او بـیا یـی لاسو نه پـرې ږدی او همدا رنګه ورتـه امر کیږي چـی خپلــه ژبــه پــه هغی سرې تختی بــانـدې کش کـړي که په نتیجه کی یـې زیان ورته ونه رسید هغه بیګناه شمیرل کیږي او که په هغو برخو دسوزیدلو داغ پاتی شو ، نو مجرم او ګناګار ګڼل کیږي . د کمزورو او ویرندو کو تورنانو په برخه کی بیاد اسې دستور دی چی دوي د ګلو یوه غوټـی را اخلی او په اور کی یـې غورځوي ، نو که هغه غوټی په اور کی وغوړیده تورن پړ نه ګڼل کیږي او که هغه غوټی په اور کی وسوزیده بیانو تورن پړ ګڼل کیږي . د تول له لارې د تحقیق ترسره کول داسی دی چی یو سړی او یوه تیږه په تول کی یو برابر ګرځوي او بیانو د بل ځل لپاره هغوی تلی که چیرې تورن بیګناه وي نو دی په تول کی له تیږی نه درونډ خیږي او که دې ګناهګـاروي بیانو دهماغې تیږی نه سپک خیږي .

دزهرو له لارې دجرم او تیري معلومول دا رنګه دی چی یو پسه اخستل کیږي او ښی ورون یـې زخمی کیږی بیا د تورن خواره دهر ډول زهرو سره ګډوي او د پسه په زخم باندی ایښودل کیږی که چیرې تورن ګنا هـګاروی زهر یی وژ نـی او که بـې ګناه وي نو هیڅ ډول اغیزه پرې نه کوي .

په دغو څلور و طریقو د تیري و مخنوی کیږي.

(۱٤) دادابو دولونه

دخلکو د رناوي په نهو طریقو کیږي:

۱ـ دا سرې او غوښتنی په وخت کی د خوږو او پستو کلماتو دخوره کولو له لارې.

ACKU

۲ـ ددرناوي دښودلو دپاره دسرټيټولو له لارې .

۳ـ دلاسونـودپورته کولواوبياد سرټيټولوله لارې .

٤ـ دلاسونوديوځای کولواودځان دټيټولوله لارې .

٥ـ دزنګنو دکږولو له لارې. ٦ـ په پړمخي لوېدل. ۷ـ دلاسونواوپښوکږول . ۸ـ له پنځه ځلي څورلېدوسره په مځکه لګېدل. ۹ـ دځمکې دپاسه دبدن دپنځو برخوغزول. داحترام اودرناوي دپه ځاى کولو له دغو نهو طريقوڅخه ډېرمنلي او د لوړې درناوي طريقه يې داده چې لومړى دې په ځمکې باندې په سينه ولوېږي اوبيا په زنګنو کښيني اودمخاطب سري ستايني و کړي که چيرې څوك له هغـه سړي څخه چې احترام يې په ځاي کوي لرې وي معمول داسې دي چې خپل ځان دې کوږ کړي او که نژدې وي نو دستورداسې دى چـې پښې يـې ښـکلوي او زنګنونه يـې مږي

کوم وخت کې چې چاته ديولوړشخصيت له خوا امر کېږي هغه د خپلې چـپنې لمنه راټولوي او په ځنګ کې يـې داحترام په ډول ځان غورځوي. دغه امرا ويا ددرناوي وړشخصيت چې په دې ډول يې درناوي شوى وي ددغسې يو چاسره په خوږه او پسته لهجه غږېږي ياىـې په سرلاس راکاږي اويايـې دپالنې دپاره په شاډبوي اودلاړښوونې په ښواوغوره الفاظو يـې مخاطبوي اوياتوصيې ورته کوي او په دې ډول ورسره خپله مينه څرګندوي. کوم وخت کې چې يو (شرامانا) ياهغه څـوك چې مذهبي ژوند ته ننوتلى دى په دى ډول په ډېره درناوي مخاطب ګرځېدلى وي يوازې دښه نيت په ښـکاره کولو ځواب ورکوي.

ددرناوي له پاره دوي ځانونه يوازې په مځـکه نـه غورځوي بلکه په ډېرو طريقو دهغه څه شاوخوا کې ګرځي چې دوي يې درناوي کوي. کله دهمـاغه څه پرشاوخوا يوځـــل چورليږي کله بيادرې ځلې تاوېږي اوکه چيرې دکوم لوړ احساس له مخې داوړاحترام په ځاي کيدل ضروروي بيانو څنګه چې هغه سړى وغواړي درناوي يـې په ځاي کېږي.

(۱۵) د درملو او د جنازې دودونه

هر څوك چې ناروغه شي داوو ورځو له پاره روژه نيسي د دغې روژې په موده کې اکثر خلك ښه کېږي، خو که رنځور تيا يې اوږده شي بيا نو دوی درمل خوري د دغو درملو خواص او نومونه ډول ډول دي د طبيبانو د کتنې او علاج طريقې يو له بل څخه توپير لري.

کوم وخت چې يو سړی مړ شي هغه خلك چې په جنازه کې يې ګډون کوي وير، غرغا او انګولا جوړوي او ټول په ګډه ژاړي، خپل کالي څيروي او خپل ويښتان باسي. همدارنګه خپل سرونه او سينې وهي. دوی د غم او وير خاص ډول جامې نه لري او د غم څرګندولو له پاره خاص وختونه هم نشته. د مړو د ورو ستيو مراسمو د ترسره کولو د پاره درې طريقې موجودې دي.

(۱) د سوزولو طريقه: د مړي د سوزولو له پاره د لرګيو يوه لويه ډولۍ جوړيږي او مړي پکې اېښودل کيږي او سوزل کيږي.

(۲) په اوبو کې د غورځولو په واسطه: د مړي جسد د روانو او بوڅورو بر خو کې غورځوي چې اوبه يې يوسي.

(۳) په ځنګل کې د غورځولو په واسطه: د مړي جسد چيرته لرې ځنګل کې غورځول کيږي چې ژوي يې وخوري.

کوم وخت کې چې پاچا مړ شي لو مړی بل پاچا ټاکل کيږي چې د جنازې د مراسمو رياست وکړي د وي خپلو واکمنانو ته د ژ و ند په وخت کې د هغو د ښېګيڼو او فضايلو له مخه لقبونه بخښي خو چې مړ شي بيانو پس مرګيز لقبونه ورکول نشته په هغه کور کې چې مړی شوی وی د دوو ورځو له پاره اجازه نشته چې د خوړلو له جنازې څخه ورو سته دوی خپل معمول عادات بيرته پيل کوي د مړو کالنۍ نه لمانځل کيږي. خلك چې د مړي د جنازې په مراسمو کې ګډون کړی وي ناپاکه ګڼل کيږي دوي ټول له ښار څخه بهر ځانونه پريمينځي او بيا خپلو کورو نو ته ننو ځي.

زاړه او معيوب خلك چې مړينې ته نږدې شي او همدارنګه هغه خلك چې سخت ناروغيو کې پراته وي او د اوږې ورسره وي چې دوي به داوږدو مودو له

پاره په رنځ اوکړاو کې اخته پاتې وي اوداهیلې ورسره وي چې زر تر زره خپل کړاو جن ژوند ته پای ورکښېږي او دژوندله کړاونو څخه خلاص شي وروسته له یوې میلمیستیا څخه چې دخپلوانو یاملګرو له خوا دوي ته دخدای پامانۍ په دول ور کول کیږي په داسې حال کې چې سرو دو نه غږول کیږي دوي یوه وړه بیړۍ کې کښېنول کیږي او بیړۍ دسیند منځ ته وړل کیږي چې هلته دارنګه خلک ځانونه غورځوي او په دې عمل دوي داسې عقیده لري چې دوي ددیو اګانو (خدای ګوتو) تر منځه یو ژوند ګټي. داسې دیر لږ پېښېږي چې ددوي کوم یو تن دسیند غاړې ته ژوندی ورځي.

راهبانو ته اجازه نشته چې په مړو باندې ویرو کړي یاوژاړي. کوم وخت کې چې دراهب مور او یاپلار مړ شي، دوي ور ته دعا کوي اودخپلو وظیفو دتر سره کولو لوره دوي ته کوي اود هغوي تیر وختونه یادوي اوداحتیاط سره د هغوي مړو ته حاضریږي او په دې دول هیلې کوي چې خپل مذهبي غوره والي ته پر اختیا ورکښېږي.

(۱٦) ملکي اداره او مالیه

لکه څرنګه چې د حکومت اداري په بسیطو اصولو تاسیس شوي دي داجرا چارې یې آساني دي. د کورنیو نوموړ نه دثبت په کتابونو کې نه لیکل کیده او پر خلکو اجباري کارونه نه کیده دپاچا شخصي سیمې په څلورو اساسي برخو ویشل شوي دي لومړۍ برخه یې ددولت دچارو دپرمخ تګ دپاره اود خیراتو اودیني نذرونو دلګښت دبرابرولو دپاره ده دوهمه برخه یې ددولت دوزیرانو او عالیرتبه ماموریئو دلګښت دپاره او دریمه برخه یې دلورو پوهو خلکو ته دبښلو او پیرزو ینود پاره او څلورمه یې مذهبي خلکو ته اودبسپنو دپاره دي چې په دې دول په هغوي کې ورتیا پیدا کوي له دې کبله دخلکو د مالیاتو دور کولو پیټی دیر درونډ نه دی اودهغه شخصي کارونه چې له هغو څخه غوښتل کیږي غیر افراطي دي هر څوك خپل مال امن کې او بې له تیریو څخه لري اودژوند دپر مخ تګ دپاره په کښت اوکر بوخت

ACKU

دي هغه خلك چې پاچايي ځمکې کري شپږمه برخه يې دمالیې په ډول ورکوي سوداګرانو چې درا کړې ورکړې په چارو برخت دي دخپلو دارنکه چارو دترسره کولو له پاره هري خوا ته تګ راتګ کوي. دسیندو نو دپوري وتلو ځایونه او دلاروبندرونه خلکو ته دلږ و پیسو دورکولو په مقابل کې خلاص دي که چیري دخلکو کاراو خدمت ته اړتیاوي دوي په کار ګمارل کیږي خو دکار دپاره اجورې ورکول کیږي او اجورې په پوره ډول دکارونو په تناسب وي.

پوځ دسرحدونو څارنې کوي او باد تیري کوونکو مجازاتو ته ځي . عسکروته دهغو دخدمت سره سم پیسې ورکول کیږي او هغوي سره د لګښتونو دورکولو ژمنه کیږي او په عام ډول دعسکري چارو له پاره مامورګرځې والیان، وزیران قاضیان اونور رسمي شخصیتونه هر تن یوه اندازه ځمکه لري چې دهغوی شخصي خرڅ دپوره کولو له پاره ورکړ شوي ده .

(۱۷) بوټي ، وني، کرنه، خواړه، څښاك او پخلی

څرنګه چې دسیمو اقلیم او دځمکو خاوري توپیرلري دځمکو حاصلات هم دشرایطو سره سم یوله بل څخه توپیر لري. ګلان او بوټي میوې او ونې بیل بیل دولونه او جلاجلا نومونه لري .

دمثال په ډول امالا (نګان مولو) ، امالا (نګان مي لو)، مدهوکا، دبهادرا کپیتا املا (اومولو) تیندوکا ، دومبارا موچا، ناریکیلا، او با ناسامیوې دلته شته او دابه ډیره سختوي چې ددې سیمو دټولو میوو دولونه وشمیرل شي موږ یوازي په لنډ ډول دهغو میوو نوم ذکرکړ چې خلکو ته ډیرمنلي او په زړه پورې دي خو دلته خرما، اولوکات خلك نه پیژني ناك، ځنګلي الوبالو، شفتالو، زردآلو، انګور ټول دلته دکشمیر له هیواد څخه راوړل کیږي او هره خوا کې کرل کیږي او وده ورکول کیږي. انار او خوږه نارنجان په هرځاې کې کیږي.

هغه خلك چې په کبنت او کربوخت دي ځمکې د فصل او وخت سره سم کري

ACKU

اوخپل حاصل ړیبي او ځمکه یوې کوي او بیکاره بوټي ترې باسي دوي چې کار وکړي له کار څخه وروسته د بو څوشیبو له پاره دمې کوي او د ځمکو د تولیداتو په ډله کې جوار او شولې په ډیره اندازه کیږي.

له خوراکي زریو او بوټو څخه دسوندو (زنجبیل) او داوریونو مونږ دذکر وړ دي پیاز او اوږه په لږ ډول کرل کیږي او لږشمیر خلک هغه خوري، که څوك دغه دوه څیزه دغذا په ډول استعمال کړي هغه دښار له دیوالونو څخه بهر شړل کیږي. د دې ځای عادي غذا شودې، کوچ، پیروي زرمه او پسته بوره له بورو نه جوړشوي خوازه، دشړشم تیل، او هر ډول تیکلې چې له جوار و څخه جوړیږي دلته د خوړلو لپاره استعمالیږي. دوی کبان، دپسونو، وزو، هوسیو او د غرڅه غوښې ډیرځلې په تازه ډول او کله کله یې د مالگې سره خوري. دوی دغویانو او خرو، پیلانو، اسونو سرکوزو، سپو، گیدړو، لیوانو، زمرو، بیزوگانو او ټولو ویښته لرونکو ځاروو دغو ښو له خوړلو څخه بند دي. هغه خلك چې ددغو شیانو غوښې خوري خلك ترې نفرت کوي او ښکنځل ورته کوي او بیا چاته بد ښکاري هغوی بیا د ښار له دیوالونو څخه بهر اوسیږي او خلکو کې لږ ښکاره کیږي.

دلته دشربتو او شرابو ډیر ډولونه شته دي. دانگورو او انارو مشروب دکشاتریاد طبقې له خوا استعمالیږي. دویشیاد طبقې خلك هغه تیز مشروبات استعمالوي چې تخمریې کړی وي.

شراماڼان او برهمنان یو ډول شربت څکي چې له انگورو ویا گنیو څخه جوړشوی وي خو دا ټول مشروبات تخمر نه وي کړي او شراب نه وي. دگډ نسل خواړه او څښاك له نورو نه توپیر نه لري یوازې توپیر یې په هغه لوښو کې دی چې دوی یې استعمالوي ددوي لوښې هم د جنسیت له مخه او هم دارزښت له مخه ډیر توپیرلري څو هغه کتبوي نه پیژني چې وریجې پکې پخیږي دوی ډیر لوښې لري چې له وچو ختمو څخه جوړ شوي او د سرو مسو لوښې ډیر لږ استعمالوي دوي له یو لوښي څخه خوري ټول خواړه سره یو ځای کوي او بیا یې د خپلو گوتو سره خوري کاشوغې او پیالې

نه لري. او دخوړ لوله پاره نري لرګي (۱) هم نه لري. دنار وعتیا په وخت کی د ځکلوهغه جامونه استعمالوي چی له مسوڅخه جوړ شوي وي.

(۱۸) د سوداګری راکړه ورکړې

سره زر، سپین زر، تیوشیه (وطنی مس) سپین مرمر او عنبر ددې هیواد طبیعی پیداوار دي. سر بیره په دې شیانو دلته نادرې او کم یابی مرغلری او نور رنګارنګ قیمتی کانی په زیات ډول پیداکیږي دارنګه کانی دسمندر له تاپوګانو څخه تو لیږي. دا مرغلرې او قیمتی کانی ددې ځای خلك د نورو شیانو داخیستنی په بدل کی ورکوي او په حقیقت کی د دوی دسوداګری معاملی د بارتر (جنس په جنس) په ډول دي ځکه چی د وی د سرو یا سپینو زروسکی، کونجکې اووړې مرغلرې نه لري له نورو هرو ادونو سره دوی سرحدونه په بشپړ ډول وښودل شول د ځمکی او اقلیم توپیر ته هم په لنډ ډول اشاره شوی ده. په دي باره کی تفصیلات ټول سره یو ځای ذکر شوی دی او دبیلا بیلاو هیوادونو دودونه او دادارې ډول دهماغه هیواد د ذکرسره ښودل کیږي.

لان پو (لغمان)

دلان پودپاچایی چارچاپیر اندازه نژدې یو زر (لی) ده چی شمالی خواکی یی په واوروپټ غرونه اودرې دي او په نورو خواوکی یی تورغرونه دي. دمرکزچاپیر محیط نژدې لس (لی) دی څرنګه چی د څوپېړیو راهیسی ددې هیواد پاچایی کورنی له منځه تلی ده، مشرانو په خپلو منځوکی دواك د ترلاسه کولوله پاره بی له دې چی یو د بل برلاس ومنی، مخالفتونه کړي. وروسته وختوکی بیا دکاپیسا تابع ګرځیدلی دی. داهیواد دوریجو دکښت د پاره غوره دی او دلته د ګنیولوی ځنګلونه شته دي. ونی یی سره د دې چی ډیرې میوي نیسی خو ډیر لږیی

(۱) هیون تیسنګ د لته هغه دول لنداو نری لرګی یادوی چی په چین کی وریجی او نور خواړه پری خوړل کیږی

(۱) دا سیمه دلغمان سیمه ده په سانسکریټ کی دا سیمه د (لمپاکا) په نامه یاد شوی او دلمپاکا خلك دمورا ندا په نامه یاد شوی (کننګهم.)

پخیدو ته رسیږي. ددې ځاي اقلیم خراب دی دلته پرخه ډیره زیاته ده خو اورې پکی زیاتی نه وربږي. خلك یی په عام ډول ماړه او په خپلو شتو قانع دي. دوی د سرو دونو سره ډیره مینه لري. خلك یی د ډ ادا و باورو ړنه دي او غلچکی دي. کره وړه یی بودبل سره تند او سخت دي او هیڅکله یو بل ته سر نه ټیټوي او یود بل لوړوالی نه مني. دبهو او ونوله مخه لنډدي خو بیا هم همتناك او زړ ور دي. ددوی د کالیوزیاته برخه سپین کتان دی او کوم څه چی دوی اغږندي په ښه شان جوړ شوي وي. دلته نژدې لس مزد کونه دي خودراهبانو شمیر یی کم دی ددغو راهبانو زیات شمیر د (لویی لارې) عقیده لولی. دلته دبیلا بیلو دیو اګانو (خدایګوتو) مزدکونه شته دي له دې ځای څخه سل (لی) یاددې اندازې په شاو خوا کی جنوب لوېدیزې خواته په تللو موږ دغره له یوې پښتی او له یوه پراخ سین څخه تیریږو او په دې ډول ناکی لوهو (ننګرهار) ته رسیږو.

ناکی لوهو (ننګرهار)

ناکی لوهو د ننګرهار هیواد له ختیز نه لویدیز ته نژدې شپږ سوه (لی) او له شمال څخه جنوب ته دوه سوه پنځوس یا دوه سوه شپیته (لی) دی. ددې سیمی څلور واړ و خواو کی لوړ کمرونه او طبیعی و یرې او موانع موجود دي دې. مرکزی چارچاپیر شل (لی) یاددې اندازې په شاو خوا کی دی (۱) دا هیواد ځانګړي واکمن نه لري ددې

(۱) دیخوانی ننګرهار مرکز د د بلیو. سیمپسن لـه خوا هغه ګوټ کی ښودل شوی چی د سره رود (سرخاب) او د کابل دسین لـه یوځای کیدو څخه جوړ شوی دی چی لـه لغمان څخه دموقعیت او فاصلی له مجی د ا ځا ی د هغه لـه خوا ددی دواړو رودونو بنی لوری تـه ښودل شوی دی چی لـه لغمان څخه دموقعیت او فاصلی لـه مخی (جنوب ختیزه خوا کی نژدی دشل میلو پـه فاصله) بـه موز هماغی برخی تـه ورسوی هغه غر چی د غـه زایرو رنه تیر شو ی د ډ ر و نتی غر او سین بـه دکابل سین وی او دپوری و تلو ځای بـه اوسنی درونته وی. ددغـه ځای سانسکریت نوم (نګاراهارا) هغه کتیبه کی ذکر شوی چی د (میجر کیټو) له خوادهنددبهار دایالت دسراوا پـه سیمه کی میندل شوی وه د (هوی-لیهـ) لـه خوا دا ځا ی د (دیپنکارا) ښاراو استوګنځی ګڼنی او هده دبودا د کوپوی دهډو کی ښار ګڼنی. (دلا س کتـ ب دریم ټوك ۱۳ مخه

ځاي قوندان او نورښکلي ماموري يي له کاپيسا څخه مترريږي داسيمه دغلو او دانوله پلوه ډيره شتمنه ده او بوه زياته اندازه ګلان او ميوي پکي کيږي . هوايي نمجنه او تودوده دخلکو چال چلند ساده او خلك ريښتوني او پرهيزګاره او خو يونه يي نـد د ی داخلك ډير زړور دي له شتمني سره ډيري ميني نه ښيي . دوی دبودا ددين پيروان دي او لږ شميريي په نورو مذهبونو عقيده لري سنګهارام دلته لوي شمير کي دي خو سره ددې دراهبانو شمير لږ دی ستوپي په ګوښه ځايونو کي دي او ويجاړې ښکاري . دلته دديوا ګانو (دخداي ګوتو) پنځه مزدکوته هم شته چي نژدې سل تنه پيروان لري ددې ښار ختيځ ته ختيځ ته خواته د ی (لي) ورانده يوه ستوپه ده چي لوړ والي يي نژدې دري سوه فټه دي او اشوکا راجا جوړه کړې وه داستوپه په اريانو نـکي دول له تيږو څخه جوړه شوي او په ښکلي ډول سمبال او تزل شوې ده په هغه زمانه کي چي ساکيا بودا يو بودسيا تو او په هغه ځاي کي له دپينکار اسره کتنه وکړه (۲) او خپل هغه کميس يي څيري کړ چي دهوسي له پوستکي څخه جوړ شوی وا و همدارنګه دخپل ويښته غوڅ ته يي خلاصه کړه او په هغه يي دخا ورولاره وپوښله او له مخکي څخه بودا دوګاته سره ددې چي پخواني (کلپا) نري رنګه کړه خو ددې پيښي کيسه ورکه نه شوه دمذهبي روژې په ورځو کي له اسمان څخه دلته هر ډول ګلان وريږي چي خلکو کي داپيښه اوږ مذهبي شوق پاروي او دوی ټول خيراتونه کوی ددې ځاي لويديز کي يوه سنګهرا ماده چي ډير لږ شمير راهبان لري جنوب يي يوه وړه ستوپه ده دا هغه ځاي دي چي پخوا زمانه کي بود سياتوا دلته ځمکه په خپلو ويښتانو و پوښله . اشوکا را جا دا ستوپه له لارې څخه لرې ودانه کړه . دننه په ښار کي ديوي ډيري لويي ستوپي ويجاړ بنسټ لا پاتي د ی نکلونه وايي چي يو وخت کي په دې ستوپه کي د بودا يو غاښ موجود و او ويل کيږي چي دا ستوپه ډيره

(۱) د(دپينکارا بودا) او(د کيا بود يساتوا) چي د روسته بيا بودا شو تر منځه کتنه په بودايي دين کي يوه ډيره مهمه تاريخي پيښه ګڼل کيږي چي دغه پيښه په مجسمو کي په ښه شان تمثيله شوې ده ددغي کتني دتمثيلولو دمجسمو ځيني برخي دلاهور په موزيم کي او بل دهند د کنيری سمځود تيګو په تولزل شوو تصويرونو کي دا پيښه په ښه بشپړ ډول تمثيله شوې نوځکه ننګرها يو ډير مقدس بودايي ښار و .

ACKU

لوړه او پرتمینه‌وه اوس دلته هغه غاښ نښته او یوازې پخوانۍ بنسټ پاتې دغه ‌ی او یجارې ستوپی په څنګ کې یوه بله ستوپه دیرش فټو به لوړوالی شته ددې ځای زاړه نکلونه ددې ستوپی له زوړوالي څخه څه نه وایي همدومره ویل کیږي چې دا ستوپه له اسمان څخه ولویدله او په دې ځای کې ودریده داد انسان هنرنه دی او په ښرګندډول معلومیږي چې په روحاني توان جوړه‌شوې ده. دښار په‌جنوب لویدیزه خوا کې نژدې لس (لي) ورانده یوه ستوپه ده بوداپه هغه وخت کې چې په نړۍ کې ژوند کاوه له منځنۍ هند څخه وخوځیداو خلکو نه ئې دسمې لارې دښودلو په نیت په هوا کې په دې ځای تیر شو او خلکو چې په دې ځای کې هغه ولید دهغه ددر نښت په نیت یوه ستوپه دلته جوړه کړه ددې ځای په ختیزه خوا کې دې ځای ته نژدې یوه بله ستوپه هم شته چې دلته بوديساتوا ددینکارا بودا سره کتنه وکړه او دلته‌یې ګلان و پیرودل.

دښار جنوب لویدیزه خوا کې نژدې شل (لي) ورانده موږ دتیږو بوې کوچنۍ پښتې ته رسیږو چې دلته یوه سنګهرا ماده چې دیوپوړ یوسالون او څو پوړیزه ستوپه لري چې دتیګو له بارده څخه جوړه شوې ده داستوپه اوس متروکه او بې له ګمنې ګونې څخه‌ده او راهبان نه لري منځنۍ برخه کې یې یوه ستوپه ده چې دوه سوه فټه یادد‌ې اندازې په شاوخوا کې لوړه ده اوداشو کارا جا له خوا جوړه شوې وه. ددغې ستوپی یاسنګهارا ما جنوب لویدیزه خوا کې دتند و بهیدونکو او بویوه ژوره ویاله ده چې دغره دیوې لوړې برخې څخه راکوزیږي.

اوهرې خوا ته دځروبیو په ډول په‌تنده او مستې توئیږي دغره څنډې دیوا او نو غوندې دي دیوې څنډې ختیزه خوا کې یوه لویه سمڅه ده چې ډیره ژوره تللې ده او د(ګوپالاناګا) هستوګنځی دي دروازه یادنوت ځای یې تنګ دی او سمڅه ډیره تیاره ده دغره لوړ کمرونه هغه رواني او به په‌څوکو چینو رودنو ویشي. پخوا نو ورځو کې دبودا سیوري دلته خلکو لیده داسیوري لکه پخپله دهغه دځیرې غوندې روښان ؤ چې ټولې مشخصې نښې یې ښرګندې وې خلکو وروسته وختو نو کې

داسیوری نه دی لیدلی او کوم څه چې څرګند دی یوازې دهغه یو کمز وری ورته والی دی خو که څوك دز ره له صدقه دعاو کړي داسیوری په څرګند دول خپل مخکې وینی خو بیاهم دالیدنه یې دوام نه کوي. پخوا وختو نو کې کوم وخت کې چې بودا ژوندی و ګوپالا ښامار پرشیون وچې پاچاته بهیې شودې او پیر وي راوړل یو دورځ یې ونه کړی شو چې هغه شودې او پیروي ورو رسوي نو دپاچا له خوا ډیرو څورول شوا و بیا نو دغه شپونکی پر یو قهرجن حالت کی هغه ستوپی (مزدك) ته راغی چې د (مخکینی داد) په ویاړ جوړه شوې اوهلته یې یو خیرات وکړ اودعایی وکړه چې یوویجاړونکی ښامار وګرځی جوړشی چې هغه هیواد او پاچا لتاړ کړي بیانو په داسی حال کې چې له هغې ډبرینی غونډۍ نه چې مزدك پکې وکوزیده ځان یې لاندي وغورځاوه او مړشو اووو وسته په بله زیږیدنه کې یو اوي ښامار شو چې په دې سمڅه کې او سیږده اوغوښته چې له دې ځای څخه خپل شوم مقصد ونه تر سره کړي . کوم وخت کې چې داتصمیم ورسره پیداشو او تها تاګاتها (بو دا) یې په مقصد پوه شو دښامار په واسطه ددې هیواد او دخلکو دویجاړیدلو له پاره سخت اغیز من شو نو په روحانی قدرت له منځنی هند څخه دغه ځای ته راغی چې ښا مار پکې او سیده ښامارچې بو داولید خپل شوم مقصدیې پریښود اوهغه دینی احکام یې ومنل چې دوژنی په ضدوو اولوړه یې وکړه چې دی به له حقیقی قانون څخه دفاع کوي او بیایې له بودا څخه هیله وکړه چې همدلته دې له خپلو پیر وانو سره و او سیږي چې دده مذهبی نذرونه دوي ته ورانده کړشی تهاتاګاتها (بودا) ځواب ورکړ په کوم وخت کې چې زمامړینه نژدې شی زه به تاته خپل سیوری پریږدم او پنځه تنه ارهتیان (ولیان او بزرګان) به درلیږم چې وخت په وخت ستانذرونه ومنی کوم وخت کې چې رښتنی دین له منځه لاړ شی ستادغه عمل به لاهم جاری پاتی وي. که چیری تاسره یو بدنیت پیداشی ته باید خامخا زما سیوری ته ګوري شی او ددغه سیوری دمینی او کرامت په زور به ستا بدنیت له منځه لاړ شی» هغه بوداګان چې دبد راګالپا په دغه

عصر کې راغلی (۱) ټول به تاله د پیرز و ینې په دول ځپل سیوري پرېږدي .

دبودا دسیوري دسمڅي له وره څخه بهر دوه مربع شکله تیګي شته چې په یوې باندې دبودامنه پاتې دی او په څرګند ډول ښکارېږي . او وخت په وخت په رو ښان ډول ځلیږي .

دبودا دسیوري دسمڅي په هره خواکې یوزیات شمیر دتیګو کړ تمې دي چې په دغو کوټو کې دبودا سپیڅلو پیروانو په هماغه وخت کې عبادت کاوه . دسیوري دسمڅي په شمال لویدیز ګوټ کې یوه ستوپه ده چې د داهغې تهونځوت او بیا کنهیوت ددې ستوپې په څنګ کې یوه بله ستو په ده چې دبودا یو څه و یښته او نوکان پکې ساتل شوي دي .

دې ستوپې ته نژدې یوه بله ستوپه ده چې هلته تاتاګاتا ددینې اصولو دڅرګندولو په وخت کې (سکندها ـ دهاتو ـ ایاتانا) اعلام کړه .

ددغې سمڅې لویدیزه خواکې یوه اواره تیګه ده چې پخوا وختو کې بـودا په هغې باندې خپله کشایا (دچینې پاسنۍ برخه) وروسته له مینځلو څخه غوړولې وه . دهغه کشایادغوړیدلو چاپ لاهم په هغه ځای باندې پاتې دی . ددې ښار جنوب په ختیزه خوا کې ددیرش (لی) یادغې اندازې ته په نژدې فاصله دهې لو (هدې) ښار دی (۲) ددې ښار ټول چاپیرځلور یا پنځه (لی) دی او ددې ځای موقعیت لوړ او د طبیعي موانعو دلرلو له کبله ډیر ټینګ دی .

---

(۱) داعصر د بودایي مذهب له مخې هغه عصر دی چې زر بوداګان به پکې وخت په وخت پیدا کیږي .

(۲) دهې لویا هدې ښار چې دنګاراهارا جنوب ختیز لوري ته نژدې شپږ میله وړاندې ذکر شوی دفاهیان لـه خوا دبودا دکوپړۍ دهډوکی دویهارا (مزدك) پـه نامـه یاد شوی ویل شوي چې دبودا دکوپړۍ دهډوکی ویهارا پـه ځلورګوني احاطـه کې ده او ددې ویهارا پـه تعریف کـې دا هم زیاتـه شـوې چې کـه اسمان زلزلې وکړي او ځمکه څیرې شي بیا هم دغه ځای نـه ښوریږي . ددغې تبصرې سره هیون تسنګ هغه تبصره چې د(شوتیاواراس په باب او د هغه د نوم په باب چې (تهترا کونیس) یادشوی دمقایسې وړ ده د اریاني خبره دا ده چې دغه شوتیاواراس چې دهدې ګاونډ کې ښودل شوی دبګرام (بګرامی) پـه نامـه یادیږي او (شوتیاواراس) یعنې (کاراسانا یا (تهتراګونیس) هم پـه همدې نوم یادشوی د(بګرام) او نګارا کلمې ښار تـه وایي دابنار یا (نګارا داراجایي دارین (نیسا) وی اوپـه دې ډول دې تـه بـه ارتیا وتـه لرو چې (دیوني سوپولیس) یا دپتولمی دلیکنې (نګارا) لـه اودیا نډور څخه ماخوذ وبولو او لکه څنګه چې جنرال کننګهم تبصره کړې ده (دهند پخوا نی جغرافیا شپږ ځلویښتم مخ) دا جونا نوم چې نګاراهارا تـه ور کړ شوی د (اوجانه) اودیانا منحرف شکل بـه وی .

ACKU

داڅاې ګلان. ځنګلونه، اوداوبو زیات شمیر جهیلونه لري چې او به یې دهنداري غوندي روښانې دي. خلک یې ریښتین، سپیڅلي او په لاره سم دي. دلته یو دوه پوړه یز برځ دی چې ټولې برخې یې رنګین شوي دي او ستنې یې په سور رنګ رنګ شوي دي.

په دویم پوړ کې یې یوه کوچنۍ ستوپه ده، چې له او و قیمتي جواهر وڅخه جوړه شوې ده او دبودادکوپړۍ یو هډوکی هم دلته شته دا هډوکی په ګرد ډول یو فوټ او دوه انچه دی. دې هډوکي باندې دوېښتو دوتلو ځایونه بالکل ښکاره ګنډدي او رنګ یې سپین بخن زیړ دی او په یو قیمتي لوښي کې بند ساتل شوی چې دغه لوښي دستوپې وسطي برخه کې ایښودل شوی دی. هغه خلک چې غواړي چې دښه بخت یادخراب بخت نښې معلومې کړي دخوشبوییو خاورو څخه جوړ وي او دهډوکي دپاسه ورته فشار ورکوي او په دې ډول هغې ختې باندې نښې پاتې کیږي.

یوه بله وړه ستوپه هم دلته شته چې له اوو قیمتي عناصر وڅخه جوړه شوې او دننه یې دتاتاګاتادکوپړۍ هډوکی بند ساتل شوی دی او دنیلو فرد پادښې بڼه لري. ددې هډوکي رنګ هم دځماغه بل هډوکي غوندې دی او داهم په یو قیمتي صندوقچه کې بند ساتل شوی دی.

دلته یوه بله وړه ستوپه هم شته چې دتاتاګاتادیوې سترګې ګاټې پکې ساتل شوې چې غټوالي یې د(امرا) دمیوې هومره دی او په بشپړ ډول صاف او روښان دی داهم په یوه قیمتي صندوقچه کې بند ساتل شوی دی دتاتاګاتا سنګوټې (چپنه) چې دزیړ واوسرونفیسومالوچوله تاروڅخه جوړه شوې هم په یوه قیمتي صندوقچه کې بنده ساتل شوې ده. ځرنګه چې په دې چپنې باندې ډیر کلونه اومیاشتې تیرې شوې دې او س لږڅه زیانمنه شوې ده. دتا تاګا تا امساچې کړی یې دحلبي څخه ده او امسایې دصندل دلرګي څخه ده چې په یوې صندوقچه کې ساتل شوې چې له اووقیمتي عناصر وڅخه جوړه ده. په دې وروسته وختونو کې یو پاچاچې دډغو شیزونو په باره کې چې پخوا تاتاګاتاپورې اړه درلوده معلومات ترلاسه کړي ټول یې

په زوره خپل هیوادته ورپورل او په خپل قصر کی یې کښېودل او بیا وروسته له یوې لنډې مودې څخه چې لاړ چې هغه شیان و ګوري هلته نه وو ، او وروسته له زیاتې پلټنې څخه داور ته معلوم شو چې خپل پخوانی ځای ته ستانه شوي وودا پنځه سپېڅلې څیزونه کله کله معجزې هم ښیي .

د کابیسا پاچا پنځه تنه برهمنان مقرر کړی چې په دې څیزونو باندې هروخت عطرونه او ګلان وشیندي .

دغه پنځه سپېڅلې شخصیتونه دهغو خلکو خارنې کوي چې ددې څیزونو زیارت او نمانځنې ته راځي .

او ددې ځایونو دلیدلو له پاره یوه اندازه پیسې ټاکلې دي چې ددې پیسو دټاکلو مقصد دترتیب او نظم ساتل دی . د دغه مقصد له پاره ټاکل شوی پلان داسې دی چې هغه خلک چې غواړي چې دټاټاګا تادکوپړۍ هډوکی وویني بایدچې دلیدلو لپاره یې دسرو زرو یوه سکه ورکړي او هغه خلک چې غواړي چې دهډوکي د اېښودلو نښه او اثر په نښتې باندې واخلي دسرو زرو پنځه سکې ورکوی همدارنګه دنورو څیزونو لیدنې هم ټاکل شوي قیمتونه لري او سره د دې چې دا فیسونه ډېر اوړاو درانه دي بیا هم دهغو خلکو شمېر چې ددې ځای لیدلو ته راځي ډېرزیات دی .

ددوه پوړیزې ماڼۍ شمال لویدیزې خواته یوه ستوپه ده ، چې ډېره اوږه او لویه نه ده خو بیا هم ډېر روحانی کرامات لري . دلته که په دې ستوپه کی خلک یو ازې یوه ګوته کښېږدی دا ستوپه له بنسته په لړزیدو او ښوریدو شی او دستوپې څوړندې ګینګرې او زنګونه هم ټول په شړنګهارشی او یوخوږاو اوازترې وځی .

له دې ځای څخه جنوب ختیځې خواته په تللو او له غرونو او وادي ګانو څخه په تیریدلو وروسته له پنځه سوه لی مزل څخه موږد کین تو لو (ګندهارا) پاچایي ته رسیږو .

کین تو لو (ګندهارا)

دګندهارا پاچایي له لویدیزې خوا ختیزې خواته نژدې زر (لی) او له شمال څخه جنوب ته نژدې اته سوه (لی) دی ختیزه خوا کی دا پاچایي دسین یا (سند) له سین سره لګیدلې

ACKU

او مرکزیې پولوشا (پشاور یا پیښور) دی (۱) د ښار چار چاپېر نږدې ځلوېښت لې دی. دا هیواد پاچاهۍ کورنۍ نه لري او ټول هیواد د هغو الیانو له خوا اداره کېږي چې له کاپیسا څخه مقرریږي. کلنۍ اوښاورونه یې ښارډي اوله ږخلك پکې اوسیږي د پاچاهۍ ښه ریو گوت کې نژدې زر کورنۍ اوسیږي. دا هیواد د غلو. دانو پیدا ښت له درکه ډېر شتمن دی او رنگارنگ گلان او میوې هم پکې کیږي دلته گڼې هم ډېر زیات کرل کیږي د گڼیو له شربت څخه دوی کلکه بوره (گوړه) جوړوي هوایې تود او مرطوب ده وا وري او کنگل نه لري د خلکو چال چلند حیا ناك او پوست دی دوی له ادبیاتو سره لورې مینې لري او اکثر خلك یې د نورو عقیدو خلك دي دغه سرحدی هیواد له ډېرو پخوا زمانو څخه د شاسترا گانو (کلاسیك علمی کتابونه) ډېرلوی کتابونه تألیف کړی دی. دمثال په ډول ددې ځای لوی مصنفین لکه (نارایانا دیوا)، (سنگا بو دیساتوا)، (واسوباندو بو دیساتوا)، (دهرماراترا)، (منورهیتا) پارشوا). اونور ډېرنامتو او سروتلی دی.

دلته نژدې زر سنگهراما شته دی چې شاړ او ویجاړ پاتې دی او د صحرایي گلانو بوټي پکې شنه شوي او په ډېرو گوښې ځایونو کې پراته دی. ستوپې په زیات ډول ویجاړې شوی دلته د نورو عقیدو په زرگونو کې چې د سلو په شمیر کې دی دهماغو عقیدو پوهان اوسیږی.

د پاچاهۍ ښار دننه شمال ختیزې خواته بوزوړ تادا و دی پخوا دا د بودا د (پترا) ځلی ؤ.

د بودا له (نیروانا) څخه وروسته کوم وخت چې (پترا) تردې هیواده پورې ورسید دلته په ډېرو پیړیو کې یې نمانځنې کیدې او اوس هغه پترا له ډېرو هیوادونو څخه په تیریدلو فارس ته رسیدلی. (۲)

---

(۱) دگندهارا هیواد دکابل دسین کوزه برخه کې دکابل دسین په اوږدوکې دکهوسپس (کونړ) او اندس د (اباسین) تر منځه پروت دی. گندهارا د (هکا تایوس) او (هیرودوتس) لیکنو کې هم ذکر شوی دی.

(۲) دبودا (پترا) چې په چین کې (ڼاوداژه کولو لوښی) گڼل کیږی دگرځیدلو په باب دفاهیان لیکنې د ذکر وړ دی.

له دې منار څخه بهر نژدې اته‌یا نهه (لی) جنوب ختیزې خواته د پیپل یوه ونه ده چې لوړ والی یې نژدې سل فوټه یا ددې اندازې په‌شاوخوا کې دی ددې ونې څانګې ډېرې غټې اوورلاندې ډېر ګڼ سیوری دی . ددې ونې لاندې پخوانی څلور بوداګان کښیناستل چې اوس دلته دهماغوڅلورو واړو بوداګانو دناستې د حالت مجسمې شته د بهادر اکلپا په عصراو زمانه کې به نهه سوه اوشپږ نوې نور بوداګان هم ددې ونې لاندې کښیني ددې ونې دسیمې ساتنه دېتو روحاني قواوله خوا کیږي او دوی ددې ونې دپایښت له‌پاره هم کار کوی .(ساکیاتاتا ګاتها) په داسې حال کې چې مخ یې جنوب خواته ؤ ددې ونې لاندې کښیناست او(انندا) ته یې داسې خطاب وکړ« له‌نن ورځی څخه زما له رحلت څخه څلورسوه کاله وروسته به دلته یو پاچا چې نوم به یې کنیشکاوي واکمنی ولري . هغه به د دې ځای سره لنډ جنوب خواته یوه ستوپه جوړه کړی چې زما دهډو کواوغوښودېرې پاتې تبرکې (تبرکات) به پکې خوندی ساتل شوی وی . د پیپل دونې جنوب ته یوه ستوپه ده چې (کنیشکا) جوړه کړی ده . دا پاچا د بودا له نیروانا څخه څلورسوه کاله وروسته په تخت کښیناست اوپه ټوله جمبود ویپا باندې واکمنی کوله . هغه په لومړی وخت کې په سم اوناسم (دینی تقوا یا تیری اوګناه) باندې عقیده نه لرله اوډبودا ددین ډېر درناوې به ئې نه کاوه نو یوه ورځ چې په ځنګلی برخو کې په ګرځیدو بوخت ؤ یوه سپینه هوسۍ یې ولیده او د هوسۍ پسې په ځغا ستلوشو تر څو چې دې ځای ته ورسید او هوسۍ سم له لاسه په دې برخه کې ترې ورکه شوه بیا یې یوشپونکی هلک ولید چې په دې برخه کې یوه ستو په جوړوله چې لوړوالی یې درې فټه رسیده . پاچا شپونکی ته وویل (څه‌شی جوړوی؟) شپونکی هلک ځواب ورکړ «پخواووختونو کې ساکیابوداد ښپلی روحانی پوهی له‌مخه داسی پیشګویی کړی وه چې: په دغه بریالی هیواد کې به یو پاچا وی چې هغه به په دې برخه کې داسې یوه ستوپه جوړ کړئ چې زماد بدن زیاتی تبرکې (متبرك شیان) ولري .

پخوا او زېږيدنو کې دلوی پاچا (کنیشکا) سپېڅلی وړتیا او لوړ نامتو والی او سني فرصت کې دهغه دروحاني او ديني غوره والي دثابتېدلو له پاره ښه فرصت برابر کړی دی او اوس زه دهغې پیشګوئي په برخه کې ستا په لارښوونه مأمور یم »
د دې خبرې د بشپړېدا وسره هغه ورك شو .

پاچا چې دا خبرې واورېدلې بې شانه خوښ شو اودغه و یاړله کبله چې نوم یې دلوی لارښود په پیشګوئی کې ذکرشوی ؤ عقیده اواخلاص یې ډېر زیات شو او دبودا ددین د برد رناوی به یې کاوه نو د هماغې کوچنی ستوپې له برخې څخه ئې دیوالونه تاؤ کړل اوهلته یې له تېږو څخه یوه لویه ستوپه جوړه کړه او هیله یې لرله چې له هغې بلې ستوپې څخه لوړه وي څوچې خپل مذهبي غوره والی ثابت کړی خوچې دده ستوپه به هرڅومره جګېدله بله ستوپه به ترې درې فوټه لوړه درېدله په هم‌دې ډول دا ستوپه څلورسوو فوټه پورې لوړه شوه اودهغې دتاداو پلنوالی یو نیم (لی) ؤ ددې ستوپې پوړونه چې دهر یوه لوړوالی پنځوس فوټه ؤ، چې پنځو ته ورسیدل دا ستوپه له بلې څخه لوړه پاتې شوه نو پاچا په بې‌ساری ډول خوښ شو او ددې ستوپې دپاسه یې دیوې ستنې په شا وخوا کې دمسو پنځه کړئ جوړې کړې اودستوپې منځ کې د تاتاګاتا د (سریرا) بولو ښې کښېښود اوخیرات یې ورته وکړ. دا کار لاهغه نه وخلاص کړی چې هماغه کوچنی ستوپه یې ولیده چې خپل ځای یې خوشې کړی اودغې لویې ماڼۍ جنوب ختیزې خواته ځای نیولی واو له څنډې څخه یې لوړه شوې وه. پاچا ددې په لید لو ډېر خواشینی شواو امریې وکړ چې ستوپه دې ونړول شي دوی دنړولو کار د دوهم پوړ ترو روستی برخې پورې ورساوه سم له لاسه هغه بله ستوپه بېرته خپل پخوانی ځا ی ته لاړه او یو ځل بیا له دغې ستوپې څخه لوړه ودریده. پاچا چې دا کار ولیدله کار څخه ئې لاس وانخیست اوویې ویل «په بشری چارو کې سهوه او خطا آسانه ده خوچې یوه روحانی اغیزه لارښودنه وکړی دهغسې اغیزې مخالف نه شي کیدلی» وروسته له هغه چې پخپله ګناه ئې اعتراف وکړ له خپل هغه کار څخه ئې هم لاس واخیست. دغه دواړه ستوپې

ACKU

لا هم څرګندېږي . خلک په سختو ناروغیو کې د خپل علاج له پاره دې ځای کې د خوشبویه لرګو لوګي کوي او ګلان ورځینې او له لوړو مینو سره یې لمانځنې په ځای کوي چې په اکثرو حالاتو کې دوی روغتیا ترلاسه کړي .

د زینو په جنوبي څنډه کې د لویې ستوپې په ختیځه غاړه کې دوه د تیږو ټوټول شوې ستوپې دي چې دیوې اوږوالی درې فوټه او د بلې پنځه فوټه دی د دوی ښه کټه مټه د لویې ستوپې غوندې ده همدارنګه د لته د بودا د بشپړې جوسې دوه مجسمې هم شته چې دیوې لوړوالی څلور فوټه او بلې یې شپږ فوټه ده دا مجسمې بودا د ناستې هغسې حالت کې ښیي چې د (بودهی) د ونې لاندې یوه پښه به بله اچولې ناست ؤ . کوم وخت کې چې د لمرپوره ورانګې په دې مجسمو ولویږي نو د سرو زرو رنګ کې په روښانه ډول ښکاري خو چې د لمرپلوشې تنې شي تیږې یې نیلې و زمه سور رنګ نیسي زاړه خلک وایي چې (څو پېړۍ مخکې د ټاد او د تیږو چاودو کې د سرو زرو د رنګ میږي پیداشول چې دیرلوي یې دیوې ګوتې هومره پنډ او د وربشې هومره اوږد وو د دغه جنس میږي ټول سره یو ځای شول او د تیږې په چیچلو داسې لیکې بریښې لکه چې هغې باندې حکاکي شوې وي او د سرو زرو له شګو څخه چې دې میږیانو ټولې کړې او پرېښې وې د بودا مجسمو او سنی رنګ واخیست د لویې ستوپې په جنوبي خواکې د بودا یوه رنګ شوې مجسمه ده چې شپاړس فوټه لوړوالی لري د امجسمه له وسطې برخې څخه پاس دوه مجسمې او لاندې یوازې یوه ده . پخواني نکلونه وایي چې «پخوا وختونو کې یو غریب سړی چې د نفقې د ګټلو له پاره په کار او زیار بوخت و ده چې په ډېره خوارۍ د سرو زرو یوه سکه ګټلې وه ژمنه یې وکړه چې د بودا یوه مجسمه دې جوړه کړي نو چې دغې ستوپې ته راغی د ستوپې یوانځور ګر ته یې وویل زه غواړم چې د ټاټاګاټا رنګ شوی انځور چې څرګندې نښې ولري و اځلم خو زه د سرو زرو یوازې یوه سکه لرم دادیوار تېښت له اجورې څخه ډېره کمه ده او له بده مرغه نځپلې غریبۍ زه دغې مثلې هیلې څخه پاتې کړی یم .))

ACKU

ارتیست چې دده دنیت سپڅلتیاته ځیر شو ورته یې وویل چې دقیمت فکر مه کوه اوژمنه یې وکړه چې دغسې یو انځور به ورته وکاږي. همدارنګه یو بل سړی هم پیداشو چې دلمړنی سړي حالت کې او هغه هم هیله درلوده چې د بودا یو رنګ‌شوی انځور تر لاسه کړی انځورګر چې ددې دواړو له هر تن څخه دسرو زرو یوه یوه سکه اخیستې وه ځینې بښایسته رنګونه (نیلي او سور) وپېرودل او یو انځور یې رنګ کړ بیانو د واړه سړي په هماغه یوه ور ځ راغلل چه دهغه انځور نمانځنه وکړي چې دوي هر تن پخپل فکر په ځانګړي ډول دایستاو غوښتنه یې کړې وه. ارتیست دواړو ته هماغه یو انځور وښود او ویې ویل « دا د بودا هغه انځور دی چې تاسو یې د ایستلو غوښتنه کړې وه » دې دوو تنو یو بل ته په تعجب وکتل ارتیست ددواړو په شلک یوه شواو ویې ویل: په څه باب دومره فکر کوئ که د پیسو په باب فکر کوئ تاسو مې تیر ایستلی نه یاست که زما داخبره ومنئ نو پخپله انځور به داحقیقت په یو روحاني اغیزه څرګند کړي.

ارتیست چې څنګه داخبره خلاصه کړه انځور په کوم روحاني قدرت له منځه دوه نیمه شواو دواړه یې یو شان ځلیدل ددواړو عقیده او خوښي زیاته شوه.

دلو یې ستوپې جنوب لو یدیزه خواکې سل ګامه یاددې اندازې په شاوخواکې وړاندې دبودا یوه مجسمه ده چې له سپینې تیږې څخه جوړه شوې او نژدې اتلس فټه جګه ده دا دبودا دولاړ حالت مجسمه ده چې مخ یې شمال خواته دی. دامجسمه ډېر روحاني توانلري او یوه روښانه رڼا تري راخیژي ځینو وختو کې خلک وینې چې مجسمه راوځی او لویې ستوپې خواوشا کې تاویږي په دې وروستو وختونو کې دغلو یوې ډلې وغوښتل چې مجسمه له هغه ځایه غلا کړي مجسمه سم له لاسه دهغوي مخې ته لاړه، غلو چې داپیښه ولیده ودارشول او بېرته وتښتیدل بیانو مجسمه بیرته خپل ځای ته ستنه شوه او دپخوا په شان هماغسې ثابته پاتې شوه غلو باندې چې دې پیښې ډیره زیاته اغیزه کړې وه په نوي ژوندئی پیل وکړل مبارونو او کلو کې په ګرځیدو شول او هر ځای کې به یې خلکو ته هغه تول څه ویل چې دوي پخپلو سترګو لیدلي وو دلویې ستوپې ښي او کیڼه خواکې دسلو په شمیر ووړې ستوپې یوې بلې ته نیژدې ولاړې دي چې داورفن سره

ACKU

جوړ ي شوي چې کله کله دلته رنګارنګ سرود ونه اوریدل کیږی او له دي ځایو نو څخه ښې خوشبویی پورته کیږي .

دتیاتاګاتیا دمخکینۍ اتکل له مخې ورو سته له هغچې داستو پهاووه ځلی و سوزی او اووه ځلی بیرته جوړه شی بیادبوداً دین له منځه ځی . دپخوانو نیکو خلکو لیکنی وایی چې دامابیې تردې وخته پورې دری ځلی ورانه شوې او بیرته جوړه شوې ده . کوم وخت کی چې زه دې هیواته ددلومړي ځل له پاره ورسیدلم داستوپه په نژدې وختو کی دیو اور دپیښی له کبله رنګه شوې وه او دجوړولو له پاره یې ګامونه اخستل شوي خو لانه ده بشپړه شوې د دغی لو یې ستوپې لو دیځ خوا کی یو ه زړه سنګهاراما ده چې دکنیشکا پاچا له خوا جوړه شوې وه جوړه برځو نه یې یو ی له بلی سره نښتې چو ترې اوژوري کوټې یې دهغو لو یوراهبانو د برم څر ګندوي دي چې دلته بې خپلو لوړو دینی پو هنو ته ودي ورکړي وې . سره د دي چې دا سنګهاراما اوس تر یوي اندازي پو ري ورانه شوې خو لاهم داریانونکی معماری څر ګند وی دی . اوس د هغو راهبانو شمیر ډیر لږ دې چې دلته هستو ګنې لرې دوی دبودائی دین د (کوچنې لارې) دمذهب پیروان دي. له هغه وخت راهیسی چې دا معبد جوړ شوې دشاستراګانو ډیرو لویو لیکوالانو دلته هستو ګنې کړې دي او ارهټ توب (ستانه توب) ته رسیدلی دی ددوې سپیڅلـی شهـرت ټولـو ځـا یـو نـو کـی خـپور شـوی او د دوی مـذهـبی کـر کـتر لاهـم دیـو مثـال پـه ډول یاد یـږې .

په دریم برځ کی چې هغه هم دوه پوړیز دی ددرانه او منلی پارشویکا کو ته ده چې اوس ویجاړه ښکاری خو په دی ځای کی یوه یادګاری لوحه ایښودل شوی ده . پارشویکالومړی وخت کی دبرهمنانو یو مشر ؤ خو چې داتیا کالو عمر ته ور سید خپل کور یې پریښوداو بودایی پیروانو غو ندی زیړ رنګ جامی ئی واغوستلی بیا دښار هلکانو پری ملنډی وهلی او ویل به یې (زوړ احمق سړ یه ! ته بې شکـه چې پو هه نه لری ته نه پوهیږ ی چې هغه خلک چې دبودا پیروی کوی دوه ډول دندی لری یوه داچې نمانځنی ترسره کړی او بله داچې سپیڅلی کـتابو نه ولو لی او تـه چې اوس زوړ

ACKU

او ناتوانه یې داکسارونه به ښکنه وکولی شي . ته یوازې په همدې پوهیږې چې د وړې ښنګه وخورې) .

بیا نوپرشو یکا چې داسې ناوړې خبرې و اوریدلې دړوندانه نورې چاري یې پریښودلې اولوړه یې وکړه چې «ترڅو مې چې د دري پیټیا کا پوهه نه وي زده کړې او له ناوړو هیلو څخه خلاص شوی نه یم او ترڅومې چې شپږ واړه خارق العاده او روحانی توانونه (۱) ګټلي نه وي پزه به داستراحت په نیت پري نه وځم» وروسته له هغې ورځې څخه هغه به دور ځی له مخې د بودیزم لوړ اصول لوستل او د شپې لـه مخې به تفکر او مراقبه کې کښېناسته او بیاوروسته له دربو کلونو څخـه په دري پیټیا کاو پوهیداو ټولې دنیایي هیلې یې پریښودلې او دري ګوني پوهني یې وګټلې . بیا ئوخلکو به ورته د در نبت و رپرشو یکاوایه او د رناوی به یې کاوه .

د پرشو یکاد کوتي په ختیزه خوا کې یوه زړه کوټه ده چې هلته واسو باندهو بو دیسا توا (ابهی دهرما کوشا) شاستر ایې ترتیبه کړه خلکو دهغه احترام له کبله چې هغه ته لري دې ځای باندې یوه یادګاري لوحه دروله ده . دواسو باندهو د کور جنوب خوا ته نژدې پنځوس ګامه یاددې اندازې په شاوخوا کې وړاندې یو بل څوپوړیزه ماڼۍ ده چې دلته منور هتیادشاستراګانو یو استاذو یبهاشاشاستر اتصنیفه کړه دغه یوه دپودا له نیروانا څخه دوروسته زروکالو وسطي موده کې ژوند کاوه هغه په خپل ځلمی توب کې ځانو لوستلو ته وقف کړي ؤ او پوهنو کې یوسر وتلی پوهاند ګرځیدلی وه شهرت یې په هره خوا کې خپور شوی و چې مذهبي خلکو او عوامو به یې یوراز درناوی کاوه په هغه وخت کې (ویکرامادیتـیا) د (شراواستی) دهیواد پاچا دیر نامتوو هغه خپلو وزیرانو ته امر وکړ چې په ټول هند کې هره ورځ د سرو زرو پنځه لکه سکې وویشي ، هغه پاچا به په هر ځای کې دغریبانو ، یتیمانو او بیوزلو اړتیاوې پوره کولی ، خودخزانـې وزیر ویره درلوده چې دا پاچايي شتمني به خلاصه شي او پاچاتـه یې په دې باب داسې عرض وکړ «مـهاراجا ! ستا شهرت ستا د رعیت په دیر وتـیتو خـلکو کې هـم خپور

(۱) دای شپږو توانونو لـه پاره دي دا یتل کتاب یادچیلدرس دپالي ژبې قاموس وکتل شي .

ACKU

شوی او حتی داچی ځناور وته هم غزیدلی دی. تاراته امر کړی چی هره ورځ په تږوله نړی کی پنځه لکه د سرو زرو سکی وویشم په دې کار به ستا خزانی تشی شی او بیا به له کروندګرو څخه دنو ومالیو اخستلو ته اړتیا ولیدل شی چی په دې ډول به د ځمکو په حاصلاتو باندې به ډیر درونه پیټی راشی او بیا به د خلکو د شکایتونو غـږ پورتـه شی او تاسو بــه بـې له شکه دخپل سخاوت له کبله لوړ نوم و ګټئ خوستاسو وزیر (۱) به دتږولو په مخ خپل درنښت وبایلی».

پاچا ځواب ورکړ «زه له خپلو زیاتیګړو شتمنیو څخه بسپنی ورکوم او نـه غواړم چی د خپلو بسپنو پیټی پخپل هیواد واچوم». ددې سره سم هغه څلور لکه نورهم دغریبانو د بښیګڼی له پاره وټاکلی، له دې څخه څه موده وروسته پاچا یوه ورځ یوسر کوزی ځغلاوه چی لاره تړې ورکه شوه او یــوسړي ته یې یو لکـ سکې ورکړې چی لاره ورو ښیی. په همدغه وخت کی (منورهیتیا) دشاسترا کانو پوهاند یو ځل یو سړي ته چی سړیې ورنه وخریدلو دسروزرو یو لکـ سکې ورکړلې چی دسخا دغه کار دهغه عصر د تاریخ لیکونکی دپیښو د ثبت په دفتر کی ثبت کړ پاچا چی هغه دفتر ولوست دشرم احساس و کړ او مغرورزړه یې ورځ په ورځ مړاوی کـیده نوهڅه یې کوله چی منورهیتیا ته د کومی ګناه په پلمه جزا ورکړي. له همدې کبله یې د هغو بیلا بیلو مذهبی خلـکو یوه جرګه وبلله چی په خپلو پوهو کی نامتو وو. ددغو خلکو شمیر سلو تنو ته رسیده او په دې باب یـې داسی یو فرمان صادر کړ:

«زه غواړم چی په ځینو مختلفو نظریاتو باندې بندیز و لګوم او د مذهبی چارو رښتینی حدود وټاکل شی. دمذهبی بیلا بیلو ډلو عـقیدې دومره تو پیرونه لري چی څوک نه پوهیږي چی په کوم څه عقیده و لري، نو ځکه تاسو ته ښایی چی خپلی ټـولی پوهی په کار واچوئ چی زما غوښتنه ترسره کړئ»

پاچا ددغو پوهـانـو د بحث او کتنی پـه باب یو بـل فرمان په دې عبارتـو صادر کړ:

---

(۱) دلته لـه وزیر نـه مقصد دی پخپله دی.

«دنورو وادیانو پوهان دخپلو پوهو او ورتیا له کبله ډیر مشهور او نامتو دي نو ښایي چې دبو دایي دین پوهان او پیروان هم دخپل دین په اصولو کې غور وکړي که دوی بریالي شول دبودادین به بریالي شي او که چیري دوي ناکام شي دوي به له منځه یوړل شي». ددې سره سم منو رهتیا دنورو عقیدو له خلکو څخه ځینې سوالونه وکړل او دهغوي نهه نوی تنه یې غلې کړل بیا نو دوي داسې یو سړی دمناقشې له پاره دده سره وتاکه چې هیڅ ډول ورتیا نه درلوده (منو رهیتا) دیو بې ارزښته بحث له پاره داورا ولوګې موضوع پیشنهاد کړ. ددغه پیشنهاد سره سم پاچا او دنورو عقیدو پوهانو چغې وکړې چې «منو رهیتا، دشاستر اګانو پوهاند دسمې اړیکې احساس بایلو دلې دی باید لومړی لوګې ذکر کړي او بیادي اورياد کړي چې دشیانو دا ترتیب ثابت دی» منو رهیتا غوښته چې ددوي دخبرو ځواب ووایي خو دځواب ویلو اجازه ورنه کړی شوه په دې هغه ډیر شرمیده چې هغسې یو حالت کې ځان وویني نو یې پخپلو غا نو خپله ژبه غوڅه کړه او خپل مړ یله (واسو باندهو) ته یې دتذبیه په ډول ولیکل د بحث کوونکي دلې په لوي شمیر کې عدالت او انصاف نشته او هغو خلکو کې چې تیر ایستل شوي پوهنه او تشخیص نشته) دایي چې ولیکل مړ شو. وروسته له لږې مودې څخه ویکر امودیتا راجا خپله پاچایي بایلوده او ځای یې یو داسې پاچا ونیو چې دلوی ــ و پوهانو یې لوړه پالنه کوله. (واسو یاندهو) چې هیله درلوده تیر شو توهین له منځه یوسي پاچا ته راغی او ورته وویل: «مهاراجا! ته دخپلو سپیڅلو صفاتو له مخه په دې امپراطورۍ پاچایي کوې زما پخوانی لارښود (منو رهیتا) دا سړ اروپه پوهنو کې ډیره ژوره پوهه درلوده پخوانی پاچا دیوې پخوانۍ کینې له مخه هغه له لوړ شهرت څخه محروم کړ او س زه له تا سو نه هیله کوم چې زما د ر شد غچ واخلې» پاچا پوهیده چې منو رهیتا دلوړې پوهې یو شخصیت دی دواسو بند هو غوره پیشنهاد یې منظور کړ او هغه بې عقیدې خلک یې راوغوښتل چې د منو رهیتا سره یې بحث کړی و واسو باند هو چې دخپل استاذ پخوانی استنتاج په بشپړ ډول بیان کړ بې عقیدي خلک وشرمیدل او بیرته لاړل.

ACKU

د کنیشکار اجادسنگها راما پهشمال‌ختیز ه‌خوا کــی نژدې‌پنځوس(لی) وړاندې موزله یولوی سین څخه پورې‌وځو اود (پوشکالاواتی) (۱) ښار ته رسیږو. ددې ښارشاوخوا ځوارلس یـاپنځه لس (لی) دی . ددی ځای نفرس دیرګڼ دی.له لویدیزې دروازې څخه‌بهرد (دیوا) بومزدك دی.ددغه (خدای ګوتی) مجسمه دیره‌پرتمینه ده چی په ځینو وختونو کی معجزې ښیی .

د ښارپه ختیزه خوا کی‌یوه ستوپه ده چی داشوکاراجاله خوا جوړه شوې وه داهغه ځای دی چی‌پخوانیو څلورو بوداګانو پکی ددین تبلیغ کاوه اودلته دپخوانیو نیکانواوښو خلکوله دلی نه اکثریی له منځنی هندنه راغلی ووچی‌ټولو موجوداتو ته لارښوونه وکړي . دمثال په دول واسومیتراد شاستراګانوپوهاند چی‌دلته یی (ابهی دهرماپرا کارانا) یایی په دی‌ځای کی تصنیف کړ.دښارشمال خواته څلور یاپنځه (لی) وړاندې‌یوه پخوانی سنګهاارماده چی ټولی کــوټی یــی‌تشی اوسړې دي.دلته‌راهبان لږشمیر کی دي اوټول یی د (کوچنی لارې) د ښوونوپیروان دي . (دهرماتراتا) د شاستراګانو(دینی کتابونـو) استاذ دلته پـه دی ځای کـی (سموکتابهی‌دهرما) تالیف کړ. دسنګهارامایه څنګ کی‌یوه ستوپه ده چی‌څوسوه فوټه‌لوړه ده اواشوکاراجاجوړه کړی‌وه داستوپه له هغولرګوڅخه چی حکاکی پرې شوې اوهمدارنګه له حکاك شوواوتوږل شووتیګو څخه جوړه شوې ده چی د حکاکی کاریی یوزیات شمیرحکاکانوترسره کړی دی ساکیابودا پخوازمانو کی چی‌ددې هیواد پاچاو،ددې‌لپاره یی‌تیاری وکړچی بواداوګرځی(۲)نوهرڅه‌یی‌چی درلود پری یی ښودل اوټول شیان هرهغه چاته چی ورنه وغوښتل ورکړل او د حتی د خپل بـدن په صدقـه کولـو کی یی هم دیل ونه کړ هغه چی په دې هیواد

(۱) ویل شوی چی (پوشکلوا تی) ډ پوشکار واتی دبهارت د زوی اودرام د وراره پکالاوتیا پوشکارا لـه خوا جوړ شوی و (ویلسن ویشنوپور دریم ټوك ۳۱۹ مخ) لوی سکندر دا ښار لـه استس یا هستی څخه ونیو اوسنګایوس (سانجایا) یی پکی لـه خپلی خوا څخه وټ کـه‌دا ښار یی چی اشنغر کی و چی دپیښور شمال کی اتـه لس میله وړاندی دسوات دسین اودکابل دسین دیو ځای کیدلو برخـه کی پروت دی.

(۲) بودا پـه حقیقت کی صفت دی دبودا اصلی نوم ګوتیم یا ګوتما و‌ـ (محب)

ACKU

کې په جلا جلا ځېږېدنو کې زرګلې د پاچا په ډول ځېږېدلې او هرګل کې خپلې سترګې د خیرات په ډول ورکړې دي.

له دې ځای څخه ختیځ خواته په یوه داسې واټن کې چې له دې ځخه ډېر لرې نه دی د وه د تیګو ستوپې دې چې د هرې یوې لوړوالی نژدې سل فوټه دی د بنې لوري ستوپه د برهسادیو اله خوا جوړه شوې وه او د کینې خوا سا کرا (د دېواګانو پاچا) جوړه کړې وه. دغه دواړه ستوپې په مرغلرو او غمیو ښکلې شوې وې. د بودا له مړینې څخه وروسته د مرغلرو ځایونه یې په بې کارو تیګو بدل شوي دي او سره د دې چې دا مانۍ دو یجاړ تیا په حالت کې ده بیا هم د ذکر وړ اوږوالی او پرتم لري. شمال لویدیځې خوا ته له دې ستوپو څخه نژدې پنځوس (لی) وړاندې یوه بله ستوپه ده. د لته په دغه ځای کې ساکیاتیا تاګاتیا د زیانرسونکو پیریانو مړ ر پخپله عقیده واړوله او دا عمل یې د دې سبب شو چې نور د وی انسانانو ته زیان ونه رسوي.

له همدې کبله د دې هیواد عام خلك دغې په نامه خیرانونه کوي چې دوی ته دې ماشومان ور کړي.

پنځوس (لی) یا دې اندازې ته نژدې شمال خواته یوه بله ستوپه ده چې هلته (سما کا بودیساتوا) په ډېره تقوا د خپل ړانده پلار او مور خدمت کاوه. یوه ورځ چې یې دوی ته میوې ټولولې دپا چاسره چې د لته یې ښکار کاوه مخامخ شو. پاچا د سهوې له مخه هغه په زهرجن غشي و واهه او ټپي یې کړ خو هغه د خپل لوړ روحیانیت په برکت روغ شو نو (اندرا) چې د ده سپېڅلې روحانیت کتلې و په ټپونو یې درمل کښېښود او د دې ځای جنوب ختیځ ه خوا کې نژدې دوه سوه (لی) وړاندې موږ د پو لیږشا (پیښور) ښار ته ورسیږو د دې ښار شمال ته یوه ستوپه ده چې په دې ځای کې سودانا شهزاده د خپل پلار چې یو پاچا و، لوی پیل برهمنانو ته خیرات ورکړی و، نو پاچا هغه د پیل د ښېنې له کبله وغانده او و یې شاړه نو کوم وخت چې له ملګرو څخه بېلیده او د ښار له دروازې څخه وتلی و په دې ځای کې له خپلو ملګرو سره خدای پامانی وکړه او بیا د خدای پامانی په دغه ځای کې یې یوه (سنګهاراما) ده چې نژدې پنځوس تنه زیات او کم راهبان

لري او دوی تهول پهبودایی دین کی د کوچنی لاري د مذهب پیروان دي. پخوا وختو کی (ایشورا) دشاستراگانو استاذ په همدغه ځای کی (اوپی تاموميگ چینګ لون) (۱) تالیف کړ.

دپولوشا دښار له ختیز وره څخه بهر يوه بله سنګهار امادہ چی په دي کی نــژدې پنځوس تنه راهبان اوسیږي. دوي د (لويی لاري) دمذهب پيروان دي. دلته يوه ستوپه چی اشو کاراجا جوړه کړېده. پخوا وختونو کی سو داناشهزاده چی له کوره شړل شوی و او د (دانتالوکا) غره کی يې (۲) استوګنه کوله هلته يو برهمن ورته زوی او لور دخيرات په ډول وغوښتل چی دواړه ور کړل شول.

دپولوشا دښار په شمال ختیزه خوا کی نژدې شل (لی) یا دي اندازې په شاوخوا کی وراندې موږ دانتالو کا غره ته رسیږو دهغه غره دیوې مورګی دپاسه یوه ستوپه ده چی اشو کاراجا جوړه کړې وه. دلته په همدې ځای کی شهزاده سوداناد یوازې توب ژوند تیراوه.

ددې ځای څنګ ته نژدې يوه بله ستوپه هم ده چی هلته شهزاده خپل زوی او لور يو برهمن ته دخيرات په ډول ور کـړي وو او برهمن به هغوې دومره و وهـل چی ددواړه اله بدن څخه به په ځمکې باندې وينی روانيدې. اوس هـم ده ماغی اغيزې له کیله بوټی او ونی چی په دې ځای کی شنه کیږي، سره رنګونه لري. دغره په لمنه کی یوه له تيګو څخه جوړه شوې کوټه ده چی شهزاده او میرمنی یې پکی استوګنه کوله او هماغه ځای کی به یې مراقبه ترسره کوله. ددغی درې پــه منځنی بـرخه کی دونو ښانګی لاندې خواته دپردې په ډول ځوړندې ښکاري. داهغه ځای دې چی شهزاده به پلی ګرځيده او دمه به یې هلته کوله. دې څنګله ته نژدې په یوه لنډه فاصله کی (له تیګونه يوه جوړه شوی کوټه ده چی یو زوړ (ریشی) پکی ژوند کاوه.

---

(۱) ددی کتاب سانسکریت نوم اوسم تلفظ (ابهی دهرما پراګا شا ساد هانا) و.

(۲) دا ځای تانتالو کیاهم یاد شوی او (دندریکا) هم ګنهل کیږی. اصلی متن کی د (لو) ساری لغت جاپانی کی (را) ګنهل کیږی.

دتیگوله دغی کوتبی څخه شمال لویدیزې خواته دسل (لی) یادې اندازی ته نژدې واتن کی موزله یوې کوچنی غونډی څخه تیریږواویوه لوی غره ته رسیږو. ددې غره په جنوب کی یوه (سنگهاراما) ده چی یولږشمیر راهبان پکی استوگنی لري . دا راهبان د بودایی دین د (لوی - ی لارې) دمـذهب پیروان دي . ددې (سنگهاراما) په څنگ کی یوه ستوپه ده چی اشوکاراجاجوړه کړې وه اوداهماغه ځای دی چی ایکا (ریشی) پکی اوسیده وروسته هغه ریشی دیوې ناوړې ښځی له خوا تیرایستل شـو اوخپل تړل روحانی فضیلت یی بایلوداوښځه د ریشی په اوږوسوره ښار ته ستنه شوه .

دپولیوشادښار په‌شمال‌ختیزه خړاکی پنځوس (لی) یاددې‌واتن په شاوخواکی وراندې موزیولوړغره ته رسیږوچی هلته دا ښوررا دیواد ماندینې‌یوه مجسمه ده چی‌له یوې لوبې شنی نیلی بخنی تیکی‌څخه جوړه شوی‌ده. دایشورا دغه ماندینه بهیمادیوي نومیږي .

دښې طبقی تـړل خلك او حتی دټیټی طبقی خلك هم وایی چی دا مجسمه پخپله منځ ته راغلی وه اوچاجوړه کړې نه وه‌اوداسی شهرت لري چی‌دا مجسمه ډیر کرامات اوخارق‌العاده اغیزي‌ښیی‌اوله‌همدې کبله د ټولوخلکوله خوا عبادت اولمانځه یی کیږي اودهند له ټولو برخوڅخه ددې‌مجسمی لـمانځنی تـه خلـك راځی او په دې ډول دښیگمیواو بسیا توب غوښتنی اواسرې ورته کړي . دلته له لرې او نژدې هرځای څخه تړل شتمن او غریب خلك را ټـولیږي اوهغـه خلك چی دااسره ولري چی ددغه خدای‌گوتی ښه پـه ځـرگند ډول اولـه شلك څخه بهرووینی وروسته له اوو ورځو روژې نیولوڅخه یـی پخپلوسترگـولیدلی شـی اودعایـی تردیره ځایه قبلیږي . ددې غره لاندې د مهیشو را معبد پروت دی . دبلی عقیدی خلك (هغه خلك چی بودایان نه دي) ځـانونه په ایـرو لړی او دلته

(۱) ښایی چی دغـه ایکا شرینکا هماغـه شرینکا سره اړه ولری چی رامایتا (دهندوانو مقدس‌کلاسیك کتاب) کی ذکر شوی دی. بودایی کتابرنو کی دغه ایکا شرینکا په پر لـه پسی ډول ذکر کیږی.

دقربانیو دترسره کولوله پاره راځي.

دبهیماله معبد څخه جنوب ختیزې خواته دیوسل وپنځوس (لی) په مزله موږ (اتو کیاهان چا) (۱) ته رسیږو. ددې ښار محیط نژدې شل لی دی چې جنوبی څنډه یې له سیندو (اباسین) سره لګیدلی ده خلك یې شتمن او بسیادي دلته دهر ځای دسوداګری ډول ډول مالونه پیداکیږی.

داتو کیان چاشمال لویدیزې خواته دشل لی یاداې اندازې ته نژدې وا تن په تللو موږ د(پولوتیو لو) (۲) ښار ته رسیږو داهماغه ځای دی چې پاني نـي دچینګ مینګ لیون (ویا کار انام) مصنف پکی زیږلی دی.

دلیـکلو توري په ډیرو پخوانیو زمانو کی ډیرزیات وو خو کوم وخت کی چې نړی دپیریو دتیریدلو په ترڅ کی ویجاړه شوه اوسر ترپا یه تشه پاتی شوه داوږده ژوند دیو اګان (ځدای ګوتی) پهروحانی ډول ځمـکی ته راکوز شول چی خلکو ته لارښوونه وکړی او په دې ډول دلیك توري اود توروتر کیب منځ ته راغلی او له هماغه وخت څخه ژ بی له پخواهم په زیات او پراخ ډول خورې شوې.

برهمادیو اوساکرا (دیو یندرا) له ارتیاسره سم دژبو اصول او بڼی منځ ته راوړلی او دبیلو مفـکورو ریشیانو هرتن بیل لیلك دودونه تدوین کړل چی بشر پښت په پښت

(۱) دا ځای دجو لین پـه کتاب کی د(یوداکهندا) پـه نامـه یاد شوی اود (وی. ایس. تی‌مار تین) یی اوهیند ګښی ددی ځای جنوبی څنډه اباسین سره لګیدلی اود بهیمالـه معبد څخه یوسل و پنځوس (لی) لری پروت دی کـه پـه ربښتیا سره موږ د اوهیند شمال لویدیځی خوا ته یو سل وپنځوس لی (دیرش میله) وړاندی ولاړ شو نو دجمال ګړی نژدی برخو تـه بـه ورسیږو چی نژدې پنځوس لی یا اتـه میله وړاندی ور څخه تخت بهایی دیوی ګوښې اوځانګړی غونډی لـه پاسـه چی لـه اواری ځمکی څخه ۰ ٦٥ فوټه اوږه ده پرته ده. هغه لوی ښیر ویجاړ خاوونـه چی پـه دی برخو کی شته ښیی چی دا ځای بـه پـه یوه وخت کی یو مذهبی مرکز و البته دا سوال هم پیداکیږی چی ویادا ځای بـه دپولوشاد ښار سیمه نـه وی. کپور داګړی داوهیند شمال لویدیځه خوا کی دشل میلو پـه وا تن او تخت بهایی‌یی لـه کبور دا کړی څخه د دیارلس میلو پـه وا تن پرته ده.

(۲) د (او) توری د (سو) پـه ځای استعمال شوی دا دسالا تیورا ښار اود (پانی نی) د زیږید نی ځای دی چی لـه همدی کبله پانی نی دسالا تیورا پـه نامـه یادیږی .کنګهم دا ځای د لاهور کلی ګښی چی لـه او هیند څخه دهغه پـه عقیده څلور میله شمال لویدیځه خوا کی پروت دی.

هغه استعمال ګړی دی. دخوسره ددی‌هم‌هغه‌خلکو چی‌مذهبی ور تیااو پوهی نه‌لرلی ونه‌کړ ای‌شول‌چی‌زده یی کړي.

او کوم وخت چی (ربشی پانی نی) وزیزید د خلکو د عمراوزد والی د سلو کالو معیار ته تیت‌شوې وواو هغه‌ته دزیزیدنی له وخته‌دخلکواوشیانو په باب‌لوړه پوهه اومعلومات ورپه برخه شوی واو کوم وخت کی چی‌وختونه‌او زمانی‌ورانی شوې اوبی پروایی زیاته‌شوه ویی غوښت‌چی‌دلیك اوویناپه اصولواو قواعدو کی اصلاحات راوړی اونوې قاعدی تاسیسی اوناسم تیاله‌منځه‌یوسی نو کله چی دسمی لاری په لټه‌کی په‌ګرځیدوبوخت‌و،له (ایشوردیوا) سره مخامخ شو اوهغه ته یی خپل پلان څرګند کړ ،ایشورادیواورته وویل «داد یره ښه هڅه د ه زه په دې کار کی درسره مرسته کوم» ریښی ته چی لارښووته وشوه، ستون شواو بیانو په پرلپسی ډول دټول فکری توان سره په په زیات را ایستلوبوخت شوا ویو زیات شمیر لغتونه یی ټول کړل اودلغاتوداسی یو کتاب یی جوړ کړچی یوزر (شلوکا)) یی درلوده اوهره (شلوکا) یی دوه دیرش هجااوځپی لرلی اوله‌پیل نه یی ترپایې برخی پورې ټولی معلومی اوڅرګندې کلمې پکی بی له هرډول استثناڅخه ذکرشوې وې. وروسته یی بیاهغه بشپړکړاوپاچا ته یی ولیږه پا چا ورته لوړانعامونه ورکړل اوحکم یی وکړ«په ټول هیوادکی دې د هغه کتاب دمطالبوپیروي وشی او خلکوته دې د هغی ښوونی وشی اوزیا ته یی کړه هر چاچی هغه کتاب له پیل څخه ترپایه پوری زده کړد سروزرو زرټوټی به ورته دانعام‌په‌ډول‌ور کړشی» نودهغه‌وخت‌راهیسی‌پوهانو وخت‌په‌وخت‌هغه‌زده کړې‌دی اونوروته یی په بشپړډول دنړی دښیګڼی له پاره ښو ونه کړی ده نو ځکه ددې ښاربر همنانوپه ادبی خدمتونو کی لویی ونډی اخیستی دي اودپوهی اوذکالو ړ شهرت لری اودانسانانو اونوروشیانو په باب لوړمعلومات اولوړی حافظی لري.

دسولوتیولودښارپه هغه برخه کی یوه ستوپه‌جوړه‌شوې چی یوارهت دپانی نی یوپیرویی بودایی دین ته واړ اوه. دتاتاګاتا(بودا) له مړینی‌څخه پنځه سوه

کاله وروسته یې لوی ارهت (ولی اوستانه) دکشمیر هیوادته راغې اودبودا یې دین ته دخلکو دارولو په مقصد په ګرځید و بوخت شونو چې د ې ځای ته راغې و یې لیدل چې یو برهماچارین د یوه هلك په مجا زا توبوخت وچې د لیك لوست ښوونه یې ورته کولو. ارهت ددې پیښې په کتلو برهمن ته داسې وویل .

«ته دغه کوچنی هلك ولی دردوې.» برهماچارین ځواب ور کړ. «زه ده ته د شینګ میدګ (شاید اوید یا) درس وایم خودی په زده کړه کې ورپرمختګ نه کوې» ارهت په دې خبره په ځرګند ډول موسکی شونوځکه برهمن دهغې موسکا په عکس العمل کې ورته وویل .

«شرمانان (پوهان) زړه سواندوې اوله مینې ډك زړونه لري اوانسا نانواو نورومخلوقاتو ته خیر رسوي. ښاغلیه ته ولی موسکی شوې . امیدکوم د خپلې موسکاپه وجه مې پوه کړې» ارهت ځواب ورکړ« بې مفهومه لغتونه او کلمې هیڅ ارښت نه لري اوزه ویریږم چې داسې کلې ستاعقیده ونه ګرځوي. په دې کې شك نشته چې تاد(ریشي پاني‌نی) نوم اوریدلی دې چې د (سداوید یاشاسترا) مصنف واوهغه اثریې دنړیوالود ښوونې له پاره پریښی دی »

برهمن په ځواب کې ورته وویل«ددې ښارخلك چې دهغه پیروان دي دهغه دلوړ صفتونودرناوی کوي او یوه مجسمه یې چې دیادونې له پاره یې د رول شوې ده لاهم موجوده ده » ارهت خپلې مخکینې خبرې ته داسې د وام ورکړ «دغه کوچنی هلك چې تاورته درس ورکاوههماغه پاني‌نی ریشي دی. ځرنګه‌چې هغه خپل لوړافکاردغې نړۍ دادبیا تودځیړنې له پاره وقف اویوزای د الحاد لیکنې یې وکړلې چې دسم اوریښتین استدلال هیڅ یوه اغیزه پکې نه وه نوځکه هغه احساس او پوهه یې تجزیه شوه اوله هغه وخت راهیسې په پرله پسې ډول زیږیدلی (۱) خوځرنګه چې دریښتنې تقواځنې پاتې وې اوس دداسې یوکوچنی په ډول زیږیدلی چې تاته اړدی خودنړۍ ادبیات او دالیکنې یوازې دبې ګټوځو

(۱) بودایي دین په تناسخ اوبیا زیږیدنو عقیده لري.

نتیجې یې دې چې د ټاټاګاتا د سپېڅلو ښوونو په مقایسه په روحاني اغېز و یې هم خوښې او هم پوهه ترلاسه کېږي هیڅ ارزښت نه لري .

د جنوبي سمندر په غاړه کې بوه زړه او خوساشوې ونه وه چې د ډېره ګوګوکې یې پنځه سوه ماښام ځکلکیو ځای نیولی وو، یو وخت څو تنه سوداګر دې ونې لاندې کښېناستل نو ځرنګه چې هوا ډېره سړه وه او ساړه بادونه لګېدل دوی سړو وهلي او لوږې ځپلي وو، د سونګ موادغونډ کړل، او رېې ولګولو، چې داور لمبې لهونې څخه تاوې شوې او تولې ونې اورونیو او په تدریجې ډول وسوزېده، په دې وخت کې د سوداګرانو په ډله کې یو تن وچې د شپې له مخه یې د (ابهې دهرما پیتا کـا) دیوې برخې په ویلو پیل وکړه. ماښام ځکلکي د دې لمبو دزور سره سره د هغه سپېڅلي دیني کتاب د تلاوت خوږوالي دوي دې ته اړه کړي وو چې د لمبو ربړ و ګالي او وانه لېږي په دې ډول هغوی تېرل مړه شول او د خپلو اعمالو له مخه د انسانانو په ډول بیا وزېږېدل دوی تول راهبان او زاهدان وګرځېدل او د پوهې او تـفکر تمرین یـې وکړ او د مذهبي اصولو د تلاوت داوریدلو په برکت چې هماغه ونه کې یې اوریدلي وو پوهې یې زیاتې شوې او د هغې ور ټیا په نتیجه کې چې نړۍ کې هغوته ور په برخه شوه ارهتان (د برخې خاوندان) وګرځېدل. وروسته بیا کنیشکا پاچا د درانه او مذلي پرشو یکاسره د کشمیر په هیواد کې د ستانه وا او پوهانو د پنځه سوو تنو غونډه راوبلـله دې غونډې (ویباشاشاستر ا) تالیف کړ دا پنځه سوه هماغه ماښام ځکالي وو چې د زړې ونې ګوګټ کې اوسیدل زه، پخپله سره د دې چې لوړغوره والي نه لرم له هغو پنځه سو وتنو څخه یو تن یم نو ځکه خلك د خپلو لوړو او یا ټیټو ور تیاو لـه کبله یو لـه بـل څخه توپیر لري، ځینې نامتو ګرځي او ځینې نور په نوم ورکي ډول ژوند کوي مګر اوس ای زاهده خپل شاګرته اجازه ورکړه چې خپل کور ترك کـړي ځوك چې د بودا پیروي کوي او په دې پیروي کې چې کومه ور تیا ترلاسه کوی حق نه لري چې چاته یې ووایي ارهت چې داخبرې خلاصې کړې ددې لـه پـاره چـې خپـل غـوره والي وښیي سم لـه لاسه ځای پـه ځای ورك شـو چې ددې پېښې لیدل

ACKU

په برهمن دبره لوړه اغیزه وکړه او په کلکه دبودایي دین معتقد وګرځید او دښاردننه او دښارسره نژدې ځایونو کې یې په چغواولوړ اواز ددې ډینې ذکرو کړ او هغه کوچني هلک ته یې اجازه ور کړه چې دبودا پیروشي اوپوهه وګټي. سربیره په دې هغه پخپله هم عقیده بدله کړه اوددریوقیمتي ځیزونو(دبودادین د دیني اصولو کتاب) درناوی یې په ځای کړ. دکلي خلکو ددغه برهمن په پیروي د بودا پیروان وګرځیدل وتر اوسه پورې دوی خپلو عقیده وکې ډیر اخلاص مند پاتې شوي دي .

له اوتو کیاهان چا ځخه شمالي لورې ته په نللو موږ اه یوځوغرونو ځخه تیر بزو اوله یوسین نه هم پورې ونحواوله شپږسوه لی اودې اندازې ته نژدې مزل ځخه وروسته داچانګ نا(ادیانا) هیواد ته رسیږو .

ددویم کتاب پای

دریم کتاب

اوچانګ نا (اودیانا)

داوچانګ‌نا (۱) دهیواد محیط پنځه زره‌لی‌دی ددی ځای غرونه او دری یوی له بلی سره په پرله پسی ډول تښتي دی‌دلته پـه‌دې‌دروکی‌ژیمناکې جلګې اولوړې

(۱) اوچانګ ناچی پراکریت (اجانا) ګڼلـی دفاهیان لیکنو کـی داوچانګ پـه نـامـه یـاد شوی . دتسمیې پـه وجـه کی یی ویل شوی دی ځرنګه چی دا هیواد دیوبڼ پـ ځیر دی نو ځکه پـه دی نوم یادیږی . (ادیانا) د پیښور په شمال کی‌د سوات په سین موقعیت درلود مګر ددی هیواد دهغه پراخوالی داندازی لـه مخی چی دهیون تسینګ له خوا ورکړ شوی په‌دی سیمه کی دهندو کش تولـه جنوبی غرنی برخـه لـه چترال نـا نیولی تراباسینه پوری شامله وه. یول: مـارکوپولو لومړی ټوک ۱۷۳ مخ ، کننګهم: دهند پخوانی‌جغرافیا ۸۱ مخ ، اې .اې لا سن لومړی ټوک۵۰۵ مخ ، دریم ټوک ۱۳۸ مخ اود با کتړیاسکې (انګلیسی ترجمه ۹۶ مخ). سنګ یـون‌لیکلی‌چی دا هیوادشمـال کی‌دتسیونګ‌لینګ دغرو سره اوجنوب کی دهند سره لګیدلی دی .

دې لیکونکی ددې وادی اودګاونډیوسیموددیست اوښیرازوالی ډیر غوره تفصیل وړاندی کړی‌دی. ساموبل بیل: بودایی زایرین ، فاهیـان : (ددی کتـاب اتم فصل) لیکلـی چی دلـته دبوداد اصولو درناوی پـه بشپړ ډول کیږی. دی سربیره پـه دی لیکی چی پـه دی هیواد کی پنځـه سوه سنګهاراما مو جودې‌وې چی ټولی یی‌دبودایی دین د(کوچنی لا ری) په مذهب پوری اړه درلوده مګر دهیون تسینګ دراتاو پـه وخت کی دا ټول مذهبی مرکزونه ویجاړ وو نو ځکه موږ دمهیراکیولا یا (میهیراکیولا) چی دبالادیتامعاصرودځوروړنی‌اورټنی‌وخت دفاهیان‌اوهیون تسنیګ‌دعصرترمنځه(په ۴۰۰ او ۶۳۰)میلا دی کلونو ترمنځه ګڼلـی شو بالا دیتیـااومهیراکیولا د هیون تـسنګ له وخت نه څو پیړی مخکی ګڼل کیږی. کـه چیری دا ځوروونی د فاهیان له وخت څخه مخکی پیښی شوی وای فاهیان به دا هیواد لکه څنګه چی خیرلی دی یاد کړی نـه وای. عمومی عقیده داده چی (سیمها) دشمالی برخی دروستنی مذهبی مشر واودی دمهیراکیولاله خوا ووژل شو (وانګ پو ۱۷۹ فصل) هغه دټولو دعقیدی لـه مخی درویشتم مذهبی مشر واو بود هیډرماچی اتـه ویشتم مشرو په یقینی ډول (۵۲۰ میلا دی کال) کی‌ژوند کاوه که موږ د درویشتم مشر (سیمها) اوداتـه ویشتم مشر (بود هیډرما) دژوندانه دو ختونو تر منځ دسلو کالو دیوې مودې فاصله ومنونو د مهیراکیولا نیټه پـه (۴۲۰) میلا دی) ومنل شی چی دا بـه دفاهیان دسفر تـه سم لـه لا سه ورو سته وی نو په دی اساس به واسو باند هو وچی شلم مشر وشپږمـه پیړی کی نه بلکی څلورمـه پیړی کی بـه اوسیدلی وی. کننګهم دمهیراکولا عصر (۱۶۴–۱۷۹ میلادی ګڼی اوداریا سیمها مړینه معمولا ، ددریمی پیړی منځ کی ګڼل کیږی. (دریموسات لیکنه ۱۲۴ مخ) .

سطحې پوې له بلې پسې پرتې دي او دلته سره ددې چې ډول ډول غلې کېږي خو ځمکې يې ښه حاصل نه کوي انګور دلته ډېر زيات دي او ګڼي په لږ ډول پيداکيږي له ځمکې څخه يې سره زر او وسپنه را ايستل کيږي او دعطر لرونکو ګلانو او کورکمن دکرلو له پاره غوره دي ځنګلونه يې ګڼ دي ګلان او ميوې دلته ډيرې زياتې دي هوايې نه ډيره يخه او نه ډيره ګرمه ده . باداو باران په ټاکلې فصل کې وي خلك يې پاسته او ښځنوکې دي او په چال چلندکې چالاك او تګمار دي دوي دزده کړې سره لوړې مينې لري مګر له زده کړې څخه ګټې نه اخلي او دکوډ او جادو دمنترونو دزده کړې مشق او تمرين هم کوي دخلکو جامې سپين نخي تکران دي يې له دي سپينو جامو څخه نور څيزونه په لږ ډول اغوندي ژيړې يې دڅه ناڅه توپير سره دهند دژبې غوندي دي ليك دود او دخلکو دود او دستور هم دژبو غوندي يې ګډه او مختلطه بڼه لري دوي په زيا ت ډول دبودا داصولو درناوي کوي او د(لويې لارې) دمذهب معتقدين دي. دسينو پوفاسيوتيو (۲) دسين په دوارو خواو کې نژدې يو زرو څلور سوه زرې سنګهرا ماشته چې اوس ټولې ويجاړې او ګوښې پرتې دي پخوا وختو کې په دي معبدونو کې اتلس زره راهبان اوسيدل خوشمير يې په پرله پسې ډول کم شوي او اوس ډير لږ شمير راهبان هلته اوسيږي .

او دلويې لارې دمذهب زده کړې کوي چې دچوپړې خولې دمراقبې په ډول عبادت کوي او ددې ډول مراقبې په باب کتابونو سره ډيره دلچسپې ښيي خو په دې موضوع کې ډير معلومات نه لري. هغه راهبان چې دتقوا په اصولو عمل کوي په ډيره سپيڅلتيا ژوند کوي او دکوډ او جادو له استعمال څخه ځانونه ساتي د (وينايا) طريقې او مکتبونه چې په عنعنوي ډول دلته ددوي ترمينځه معروف دي پنځه مکتبو نه يعني د(سر واستيوا دينانو) مکتب (دهرما ګوپتا) مکتب د(مهيشاکا) مکتب او د(کشياپايا) او د (مهاسنګيکا) مکتب دي.

دلته ددېواګانو نژدې لس معبدونه دي او دنورو عقيدو جلاجلا دلي په دې سيمه کې

(۲) سيوپوفا سيوتو (سيهوواستو) دسوات سين دی.

اوسېږي او څلور یا پنځه‌مستحکم ښارونه هم په‌دې‌هیواد کې شته. پاچایان په اکثر ډول له میونګالی (میونګ‌کی لی) (۱) څخه هیواد اداره کوي او دا ښار ددې پاچا یـ‌ـی مرکز دی ددې‌ښار محیط شپاړس‌یااووه لس‌لی دی چې ډیر ګڼ نفوس لري. دمیونګالی په ختیزه خواکې څلور یاپنځه لی و ړاندې یوه لویه مڼوپه ده چې دډیرو بډو فالونو نښې پکې ځرګندېږي داهغه ځای دی چې بودا پخوا وختونوکې چې ژوندی‌ودلته دژغم (کشانتي- ریشي) تمرین کاوه‌او (کالي) راجاته دخپل بدن دغړو جلاکېدل وزغمل .

دمنګالی دښارشمال‌ختیز ې‌خواته‌دنږدې‌دوه‌سوه پنځوس‌یادوه‌سوه شپېته‌لی‌په مزل‌موزیوې غرني‌سیمې‌ته‌ننوزواودااپالالا ناګا ډنډته‌رسېږ و دادنـډ دسیو پوفاسیوتیودسین سرچینه ده‌دغه‌سین‌جنوب‌لوېدېزي خواته‌بهېږي‌اواوبه‌یې‌په‌پسرلی اواوړي‌کې هم کنګل‌نیسي دکشیاپابودا‌په‌وخت کې دغه‌ناګادانسان‌په ډول‌زېږېدلی‌واوکینکي (ګنجي) نومېده .

دی‌دهغه کو د او سحر‌په‌زورچې ورزده‌و کولی شوچې‌دبدکـارو‌ښامارانو دزوراوتوان په مقابل کې‌ټینګار و کړي اودهغوی دتوان دشنډولو زورهم ورسره و دهغو ښامارانو دده هیواد ته دبارانونو دسختو توپانونو له لارې‌زیان نه شو رسولی نوځکه خلکو دده په برکت دخپلو ځمکو څخه دزیاتو غلو دانوحا صلات اخیستل نوهرې‌کورني‌ومنله چې‌ده ته دې‌په‌هرکال کې دمنني‌په ډول یوه‌اندازه‌غله ورکړي دخوکا لو له تیرېدوڅخه وروسته دا سې خلک هم ووچې دخپلو شکرانوله راوړلوڅخه لاس واخیست نوځکه ګنجي په ډیر غضبناك حالت کې‌دعاوکړه‌چې یوزهرجن ښاماردې وګرځي چې ددغو خلکو دکښتونودخرابولو له پاره دباداو باران‌توپانونه ولېږي‌دهغې‌دعاله برکته دژونـد په پای‌کې ددې‌هیواد دارنګه‌ښارمار وګرځید او دهغه‌ډنډله اوبو څخه یوه سپینه و یاله په‌بهیدوشوه‌او دتېرلوځمکوکښتونه‌یې‌یوړل.په‌دغه‌وخت کې‌ساکیا تا تا ګـاتاچې دخپل

(۱) میونګ لی یا منګالا ښاري دوینفر د دلیکنی مینګوره اودجنرال کورت دنقشی‌منګلا ورووی. (کننګهم: دهند پخوانی جغرافیا ۸۲مخ). دمارتین‌دلیکنی له‌مخی دابـه منګالاور مګلا پوره وی دغه ځای دسین کیپهه غاړه کی و. (دجی . این . بن دلیکنی داتم ټوك ۲۱۱ مخ دلا سن دلیکنی لومړی ټوك ۱۳۸ مخ).

زیات زړه سوی له کبله دنړی لار ښوونه کوله ددې هیوادله خلکو سره چې په ځانګړي ډول دابه مرغۍ پرې راغلی وه دخوا خوږی له مخې په روحانی ډول ځمکې ته کوز شو او ددې هیواد ته په دې هیله راغی چې دا بدکاره ښامار سمې لارې ته راوړي نو د (وجراپاني) پیری امساییی واخیسته او غرییی پرې وواهه ددې سره سم دغه (ښامار پاچا) بېی واره او تر هیدلی وراندې ورته راغی او درناوی یې وکړ وسم چې له بوداڅخه موعظه واوریده زړه یې پاك شو او عقیده یې سمه شوه بیانو تیاتاګاتیا هغه دخلکو کښتونو ته له زیان رسولو څخه منع کړ او ښامار په دې باب وویل (زما دخوړولو تولی ذخیرې دانسانانو له کښتونو څخه دي نو سره ددې چې ددغی سپېڅلی لار ښوونې له کبله خپلی مننې وړاندې کوم بیاهم ویره لرم چې ماته به په دې حالاتو کې دروزي پیدا کول ډیر ګران وي نو دا اسره کوم چې ماته دې اجازه وشی چې په هر دولس کالو کې یو ځل غلې دانې دځان له پاره راوړم تیاتا ګاتیا دزړه سوي له کبله وروسته له هر دولس کالو څخه دغلو دوړلو اجازه ورته وکړه نو ځکه په هر یو دولسم کال کې دې ځای باندې دسین دبی شانه زیاتیدو یو آفت راځي.

داپالالا (او- پو- لو-لو)ښامار دچینی په لویدیزه خواکی دسین شمالی غاړه کـــی نژدې دیرش لی وړاندې دیوې لویـــی تیګی دپاسه دبودا دپښی یومنډپاتی دی چې دغه منډ هرڅاته دهغه د خپلی مذهبی عقیدې په تناسب لنډ اویا اوږد ښکاري دا هغه منډ دی چې بودا هغه وخت په دې ځاي کښېښود چې ښاما یې سمې لارې ته وارا وه وروسته بیاخلکو په دې پل باندې دتیګو یوه خونه جوړه کړې ده. دې ځای ته له ډیرو لرې ځایونو څخه خلك راتال اوګلان او خوشبویــی یې دنذر په ډول ور باندې شیندلی.

ددغی ویالی دمجرا په استقامت دیرش لی یاددې اندازې په شاوخواکی په تللو موږ هغې تیګې ته رسیږو چې هلته تپاتاګاتپاخپله جپنه پر یمنځله دهغی چپنی داو اریدلو اثراوخاپه لاهم په دغی تیګی باندې ښکاري.

دمونګلی دښار ؛ جنوب کی دڅلورسوه لی یادې اندازې ته په نژدې مزل موږ دهیلا (هیلو) غره ته رسیږو. هغه او به چې په دې دره کی بهیږي په دې ځاې کی یی مجرا لویدیزې

خواته گرځي او بيا بيرته ختيز ې خواته گرځي او دخپلې سرچينې خواته ځي. دويالي غاړې په ډول ډول گلانو او ميوو پو ښل شوي دي او غرونو ته مخامخ ښکاري په دې ځاې کي ډيرې اوږدې لوړې او ژورې سمڅې شته. همدارنگه دلته او به بې له شور اوزو ږه په غلې ډول په ويالو کي دډرو منځ کي بهيږي کله دلته دخلکو اوازونه او کله بيا دسرودونو انگازې اوريدل کيږي.

سربيره په دې دلته اوږدې او کم سورې تيگې دي چي څلور گوتونه لري او کټ مټ دخملاستو دکټو نوغونډې دي او داسې ښکاري چي انسانانو جوړې کړې دي دا تيگې دغره له څنگڅ نه په يوه کتار ددرې تر وروستې برخې پورې پرتې دي. پخوا زمانو کي چي تاتا گاتا يو مخکې ځل کي ژوند کاوه په همدغه ځاې کي ددينې احکامو دنيمايې گاټ (١) په اوريدلو دې ته يې سلاوشوه چي ځان دې وو ژنې. دمو نگالې ښار څخه ددوه سره (لې) مزل سره موز ديوغره په څنگ کې دمهاوانا (٢) سنگهاراما (معبد) ته رسيږو. په دې ځاي کي تاتا گاتا ديو پخوانې ځل ژوند کې دبود هيساتوا په ډول د (سار وا داتاراجا) په نامه ژوند کاوه. او له خپل دښمن څخه په تښتيدلو له خپل هيواد څخه ووت او په پټه دغې برخې ته ورسيد او دلته په دې ځاي کي ديوغريب برهمن سره مخامخ شو چي ورنه دخيرات غوښتنه وکړه مگر څرنگه چي دی له خپل هيواد څخه په پټه تښتيدلې واو دخيرات دورکولو له پاره يې هيڅ شی نه درلود نو برهمن ته يې امر وکړ چي ديوبندي غوندې يې وتړي او هغه پاچاته يې ويسې چي دده دښمن واو دی ورنه تښتيدلې ونو هغه به ورته انعام ورکړي او هغه انعام به ده ته دده له خوا د خيرات په ډول وي.

له هغه غره نه چي مهاوانا سنگها راماېکې پرته دهشمال لويديز ې خواته په کوز يدلو ددېرش ياڅلويښت لي په مزل موز د (مو- سيو) سنگهاراماته رسيږو دلته يوه ستوپه ده چي لوړ والي يې سل فوټه يادد ې اندازې په شاو خوا کي دي، څلور ختلې لري او دبود اد پښې منډلا

---

(١) يوگاټ ددوه ديرش هجاواوسيلا بونو په اندازه يوه جمله ده.

(٢) مهاوانا لوی ځنگله ته ويل کيږي چي په چينې ژبه کي ورته تالين وايي.

دهغه دپاسه پاتې دی داهماغه ځای دی چې پخوا زمانه کې بودا هلته خپله پښه ښخه کړه او له هغې ځخه دربهاداسی وړانګې خپرېدې چې دمهاوانا سنګها راماییې روښانه کړي وه وروسته بیا دلته (دیواګانو) او نورو خلکو ته دخپلو پخوانی ژیږیدنو (جتاکا) تاریخچه واوروله ددې ستوپې لاندې دزیږ واو سپینو رنګونو یوه تیږګه ده چې تل غوړه ښکاري داهغه ځای دی چې بودا په هغه وخت کې چې دیوه بودهیساتوا په دول ژوند کاوه کوم وخت کې چې در ښتینو اصولو جملې یې واوریدلې دځپل بدن یو هډوکی یې مات کړاو دهډوکی دمنځ ماغزو سره یې هغه جملې ولیکلې چې ده اوریدلې وې.

د(مو- سیو) له سنګهارامانځخه شپیته یا اویا لی لویدیز ی خواته په تللو یوه ستوپه ده چې داشوکارامجاله خوا جوړه شوې وه دلته پخوا زمانو کې تاتاګاتا چې دبودهیساتوا په دول ژوند کاوه دشویکایا (سیبیکا) راجا په نامه یادیده. هغه په دې ځخه کې چې بودا او ګرځی له یوباز ځخه دیوی کوترې دژوند دنجات او خلاصون له پاره دځپل بدن غوښې ټوټې ټوټې کړې او بازته یې ورکړلې. له دغه ځای ځخه چې بودا یکی کوتره ازاده کړې شمال لویدیزی خواته ددوه سوه (لی) یا ددې اندازی په شاوخوا کې په مزل موږ د(شان-نی-لو شی) درې ته راځو چې دساپاوشاتی معبد یکی دی دلته په دې ځای کې یوه ستوپه ده چې لوړوالی یې اتیا فټه یا اتیا فټوته نژدې دی پخوا زمانو کې کوم وخت چې بودا دساکرا په نامه ژوند کاوه ددې هیواد په ټولو برخو کې تنګسی او ناروغی وې او دارو درمل په خلکو هیڅ اغیزه نه کوله او لارې له مړو ځخه ډکې وې نوساکرا د ددې حالا تو په لیدلو ډیر خواشینی واو په دې فکر کې شو چې ځنګه به وکړی شي چې خلکو ته نجات ورکړي نوله ځان نه یې یو لوې ښامار جوړ کړ اوده هغه وادې په ټوله تشه برخه کې مړ پریوت او هرې خواته یې یو غږ پورته کړ چې اکثرو خلکو هغه غږ واوریده چې ټول خوښ شول او یو له بل سره یو ځای په زیاته بیړه هغه ځای ته لاړل او دښامار دغوښو په غوڅولو بوخت شو نو هرڅو دښامار دغوښې دغوڅولو او اخیستو په تناسب له رنځ او تنګسی ځخه نجات وموند. ددې ستوپې په څنګ کې دسیوما یوه ډیره لویه ستوپه ده. دلته پخوا زمانه کې کوم وخت چې تاتاګاتا لوی ساکرا بلل کیده اودغه نړۍ ته چې له ناروغیو او وبا ځخه ډکه وه په تشویش

ACKU

کې وله ځانه څخه دسیوما(۱) یو ښامار جوړ کړ او بیا مړ پریوت خلک پول راغلل او غوښې یې ویوړلې نو هغو خلکو چې غوښه یې وخوړله ټول روغ شو.

د(شان-نی-لوشی) دوادي په شمال کې دیوې ریوند ې تیگې په څنگ کې یوه ستوپه ده . په دې ستوپه کې رنځوران د رغېدلوا سره کې راځي اولوی شمېر یې رغیږي.

پخوا زمانه کې چې تهاتاگاتا یو پخواني ژوند کې دطاوسانو پاچاو یو وخت کې دخپلو پیروانو سره دې ځای ته راغی اودوی په دغه برخه کې ډیر تږي شوي وو نو یې ډیر ې ملې ځلې وکړې چې دغښلو له پاره او به پیدا کړي خو پیدا یې نه کړای شو بیا نو دطاوسانو دغه پاچا یوه تیگه په خپلې مښو کې سره وو هله او له هغې تیگې څخه داو بو یوه لویه ویاله روانه شوه چې اوس یو لوی ډهیل تری جوړ شوی دی نو که څوك رنځوروي او ددغه ډهیل اوبه وڅکي اویا پکې ولامبي له رنځ اودرد څخه رغیږي تراوسه هم دغې تیگې باندې دطاوسانو دپښو منډونه شته.

دمنگالي دښار په جنوب لویدیزه خواکې شپیته یا اویا(لی) وړاندې یو اوی سین دی او ددې سین په ختیزه خواکې یوه ستوپه ده چې شپیته فوټه یا ددې اندازې په شاوخواکې لوړوالی لري.

داستوپه دشانگ- کیو ن (اتار اسنا) له خوا جوړه شوې وه پخوا وختو کې کوم وخت چې دتهاتا گاتا دمړینې وخت نږدې شو هغه د ډیرو خلکو لویې غونډې ته وویل:

«زما له نیرو انا څخه وروسته به داو دیانا(اچانگ-نا) دهیواد اتار اسنار اجا زما دبدن ځنې پاتې یادگاري شیان ترلاسه کړي» نو له مړینې څخه یې وروسته چې پاچایانو دهغه دبدن یادگاري آثار خپلو منځو کې په برابر ډول ویشل اتاراسنار اجـاله نورو څخه وروسته ورسید ځرنگه چې له یوگاوندي هیواد څخه راغلی و درسیدلو په وخت کې دنورو له خوایې یه عوره ډول هر کلی و نه شو په دې وخت کې دیواگانو دتهاتا گتا تها هغه خبري بیا یادې کړې چې دمړینې په وخت کې یې کړې وې . دغه پاچا وروسته له هغه چې

---

(۱) سیوما (سیو-مو-شی) ښامار جولین داو یو ښامار گڼي مگر امکان لري چې سیوما یو خاص اسم اوی ود(اهی) یادوریځو دهغه مارچې په (ویدا) کې ذکر شوی یـ ویل ډول وی (تهیلی- دپخوا نی ملتونو دتاریخ لوړ مطالب ۱۷۴ مخ دادم دعره د څوکې دیواچې له ښامارانو سره یې دیری اړیکې ښودل شوي سیوما نانو میاده.

له هغو آثارو څخه وښلده ترلاسه کړه ځپل هیوادته ستون شو اوددې له پاره چې دهغو شیانو په باب دخپلې درناوې ښکاره ګندونه وکړي دغه ستوپه یې جوړه کړه.

ددې ستوپې په څنګ کې دلوی سین په غاړه کې یوه لویه تیګه ده چې دبودا پښه اري. پخوانو ختونوکي اتاراسنارا چا دبوداپاچې یادګاري شیان له هغه هیواد څخه په یوسپین پیل باندې ځپل هیوادته راوړ مګردې برخې نه چې ورسید پیل په ځمکه وغورځید او ځای په ځای مړشو اوسم لهلاسه تیبزه وګرځید چې ددهمدغې تیږې په څنګ کې ستوپه جوړه شوې ده.

موږ دمنګالې دښار لویدیزې خواته دپنځوس لی یا پنځوس نیتهنږدې فاصلې پسه تللو او له لوی سین څخه په تیریدلو یوې ستوپې تهرسیزو چې -لیو-هی -تا-کیا (روه تاکا) بلل کیږي داستوپه پنځوس فتیه لوړه ده او اشوکاراجاجوړه کړې وه پخوا زمانوکې چې تهاتاګاتها دیوبودهیساتوا په دول ژوندکاوه دیولوې هیوادپاچا وګرځید اود ترلی (دمیتی تران) په نامه یادیده په دې ځای کې هغه ځپل بدن توټې توټې کړاو ځپلي و ینې یې دپنځو یکشاګانو دمړولوله پاره ورکړلی.

دمنګالې دښار په شمال ختیزه خواکې کابو ددیرش لی په واټن دهو- پیو- تو- شي ستوپه ده (۱) ددې ستوپې اوروالي څلویښت فرتهدې دلتهپهدې ځای کې تهاتاګاتها انسانانو او دیوا ګانوتهمذهبي تبلیغ وکړ او هغوته یې لارښوونه وکړه نوچې تهاتاګاتها له دې ځای څخه لاړسم لهلاسهداستوپه دلته پیدا شوه چې خلک یې ډیر درناوی کوي او چې دلته راشي له واره پرې ګلان او خوشبویې شیندي.

دستوپې دتیږې لویدیزې خواته لهیو ډیرلوي سین نه په تیریدلو او ددیرش یسا څلویښت لی مزل څخه وروسته موږ یوې ویهارا (معبد) ته رسیږ وچې د(اوالوکیتشورا بودهیساتوا) مجسمه پکې ایښودل شوې ددې مجسمې روحاني اغیزې په اریانو ښکې ډول ښکاره کیږي. او هرچاته یې دمعجزو زورپه ځلانده ډول ښکاره کیږي. مذهبي اراد تلرونکي له هرې خواته دلته راځي اوپهجاري ډول ورته ځپلې نذرانې او صدقې

(۱) دهیوپو توشي کلمه د(ابهوتا) دکلمې لپاره استعمال شوې چې معنی یې اریانونکي اوبي ساري ده.

ACKU

وراندې کوي د (کوانتري تساي) بودهيساتوالهمجسمې څخه شمال لوېديزې خواتهديوسل وڅلويښت يايوسل وپنځوس لى پهمزاهموز دلانپوليوغرهته رسيږ وددې غره پهڅوکه کې دښاماريو دند دىچې چاپېريېڅخه دپاسه ديرش لىارتوالى لري .ددې ډند ربړى څپې راځى اراو به يېدهند ارېغوندې ربړىدي پهپخوا زمانهکې پې - ليو - تسې - کيا (ويرودهاکا) راجا دخپل پوځ په مشرۍ دلته راغلى وچې په ساکيا گانوباندې يرغل وکړي مګر څلورو خيلونو (قبيلو) ددوې دپرمختګ مخه ونيوله دوىدخپلو خلکو له خواوشړل شراو هريو يې يو بېلا لورې ته وتښتيد دساکيا گانو يوتن دهيواد له مرکز څخه لاړ او ځرنګه چې مزلونو ډير ځپلى ودلارې په منځ کې کښيناستچې دمه وکړي .

يوه سارانېبته يې په مخکې له هوا څخه راکوزه شوه او ځرنګه چې څه يې ونـــه ويل اوښه خوي يې درلود بته يې پهاوزو وختله بيانو دالوتلو په وخت کې ساکيايې دخپل ډند غاړېتـهيوور . تښتيدلى ساکيا پـه دې ډول په بېلا بيلو څـواوکې جلاجلا هيوادونه وکتل . يوځلى چې لاره يې ورکه کړېوه د ډند غاړې تهلاړچې ديوې ونې ترسيوري لاندې ويدهشي هلته يوې ځوانىناګانجلى د ډند پهغاړهکې چکرواهه چې ناڅاپه يېد ډند پهسرساکيا زلمىيې وليدنوويريده چىپه خپلهاصلى بڼهکىبهونه کړىشي چې زلمى ته ورنژدېشي او په آزاد ډول ورسرهخبرې اترې وکړي نوځان يې دانسان په بڼه واړاوه اودې زلمى ته يې په ناز ورکولو پيل وکړ زلمىددغې پالنىپه نتيجهکې پههيبت لهخوبه ويښ شو او نجلى ته يې وويل «زه يوغريب مسافر اولاروى يـم چىستړيا ډير ځپلى يم ته څنګه په ما دومرهلورينه لرې» دخبرو اترو په ترڅ کـې دنجلى چال‌چلند او خبروپه زلمى ډيره اغيزه وکړه او هيله يې ترې وکړه چې دده هيله ومنى نجلىورته په ځواب کىوويل « پهدې هکله ضروردى چـىله مور اوپلار څخه مې پوښتنه وشي اودهغوى سلاو منل شي. تادمينى په ښودلوويـاړراوباښه مـګر دهغويلانه دي رضا شوي» ساکيا ورته دد ې خبرو په ځواب کىوويل «لته زموږ چارچاپېر لوړ غرونه او درې دي‌چې اريانوونکې سيورې يې په د ې ځاى پريوتى دي‌نوستا کور په کوم ځاى کىدى.» هغې ورته وويل: «زه يوهناګانجلىيم او په دې ډندکې اوسيږم ماستاسى دکورنى

ACKU

په باب اوریدلي دي چې ربړونه موګالي دي او له خپل هیواد څخه شړل شوي یاستي او دلته او هلته لالهانده او سرګردانه ګرځي له نیکه مرغه داوکولای شول چې دلته پخپلو ګرځیدلو ستا په دادینه او ارامي کې برخه واخلم او تارانه هیله وکړه چې په نورو لاروکي ستاا سره ومنم مګر په دې برخه کې راته زما دمور او پلار له خوا امرنه دی شوی او سربیره پردې دغه د ناګا (ښامار) بڼه راته دپخوا نو بادو چارو د جزا په ډول راکړ شوی.»

ساکیا زلمي ورته وویل: «هغه یوه اسره چې دزړه له تل څخه راپورته شوه او زموږ ددواړو له خوا ومنل شوه داخبرې یې پای ته ورسولې» هغې ورته ځواب ورکړ: «زه په ډیر درناوي ستاددې هیلې منه او اطاعت کوم په دې لاره کې چې هرڅه په ماراځي رادې شي زه یې باك نه لرم».

بیانو ساکیا زلمي ورته داسې دعا وکړه زه غواړم چې زما دټولې وړتیا په برکت دې دغه ناګا (ښاماره) ښځه انسان شي. ددې دعا سره سم هغه ښځه په انسان واوښته بیانو چې خپل دغه نوی حالت ولید ډیره زیاته خوښه ورپه برخه شوه او ساکیا زلمي ته یې دپوره منني سره وویل زه دپخواني ژوند دناوړو اعمالو له کبله په دې ځل ژوندکې په ناوړه بڼه (دښامار په بڼه) کې زیږیدلې وم خو زما اصل او بدن ستا په دعا بدل شونو ځکه ستانه ډیره زیاته منه کوم او که زه درته ځان ایرې کړم بیاهم ستا احسان پوره کولی نه شم همدومره مابریږده چې خپل پلار او مور خبر کړم بیا به نوستا هیله په مینه ومنم.

ناګا نجلۍ په دې ډول ډنډ ته ستنه شوه او خپل پلار او مور ته یې وویل «زه اوس په دغو شپیو کې بهرکې په ګرځیدلو وم او بیا دیو ساکیا زلمي څخنګت ته لاړم هغه زلمي زه پخپل مذهبي توان په انسان بدله کړم له ما سره یې مینه پیدا شوې او غواړي چې له ما سره واده وکړي دا موضوع د پوره حقیقت سره تاسو ته وړاندې کوم».

ناګاراجا چې خپله لور ولیدله چې دانسان په بڼه اوښتې وه ډیر خوشاله شو او دهغه ریښتینې اخلاص او منني له کبله چې دساکیانو سپیڅلي خیل ته یې درلوده د خپلې لور غوښتنه ومنله او له ډنډ څخه ووت او ساکیا زلمي ته یې دمنني په ښکاره کولو کې وویل «تاله بل ډول مخلوق ښځه کړکه و نه ښوده او هغسې یوموجود دې منلی چې ستاسو

ACKU

دپښو خاورېدی. زه غواړم چې زما جونګړې ته راشې او هلته زما خدمت ومنې .»

ساکیا زلمي چې د ناګاراجا بلنه ومنله جونګړې ته یې ورغی او هلته د ناګا ټولې کورنۍ ورته په ډیره درناوي هرکلی ووایه او غوښتل یې چې په لویو میلمستیاوو او ساعت تیریو یې خوښ وساتي خو زلمي چې دد ې کورنیو ښځې چې د ښاما رانو وې ولیدلې ، ډیره تر هه او ویره یې لړ له او غوښته یې چې ژر بیرته لاړ شي ناګاراجا په داسې حال کې چې د ځنګ ولو یې هغه کوله ورته یې وویل :« دڅپلی لورینی له مخه مه ځه. زمونږ تر څنګه په یو کور کې واوسه زه به تا د دې ځای واکمن کړم او د تل له پاره به شهرت در و بخښم ددې ځای ټول خلک به ستا خدمتګاران وي او ستا کورنۍ به پر له پسې واکمنان وي.»

ساکیا زلمي منه څرګنده کړه او ویې ویل: «زه ستا هیلې ترسره کولی نه شم» بیا نو ناګاراجا یوه ډیره قیمتي توره واخیستله او د ملغلرو په ټوکې کې یې کېښوده او په سپین ټکر کې یې وپیچله بیا یې په یو صندوق کې کېښود ه او ساکیا زلمي ته یې وویل: «او س نو مهرباني وکړه او پاچاته لاړ شه او دا بکس ورته د سوغات په ډول وړاندې کړه پاچا به دا صندوقچه دیولري هیواد دیو د تن د سوغات په ډول ومنی خو کوم وخت چې صندوقچه اخلي ته یې ژر پرانیزه او توره تری وباسه او پاچا پری ووژنه چې په دې ډول به یې پاچا یې ستا شي آیا دا غوره لاره نه ده؟»

ساکیا زلمي چې د ناګا (ښامار) لاړ شو نه وا وریده لاړ چې د اوچانګ نا (اودیانا) پاچاته دارنګه سوغات وړاندې کړي نو هلته د سوغات د وړاندې کولو مراسم ترڅو چې پاچا د سپین ټوکر غوټه پرانسته زلمي یې لاس کلک ونیو او په توری یې ټو کر ټو کر کړ د پاچا د دربار وزیران ددې پیښې په لیدلو وارخطا شول او هری خواته وتښتیدل ساکیا زلمی په داسې حال کې چې توره یې په لاس کې ښورو له چیغه وکړه «دغه توره چې زما په لاس کې ده ماته دیوسپیڅلي ناګاله خوا راکړ شوې ده چې ظالم ته جزا ور کړم او په ځان غره پری ایل کړم .» په خلکو باندې چې د دغه روحاني جنګیالي له خوانه ویره راغله واکمني یې ورته ور کړه او هغه د هیواد په چارو کې ښه سمون، نظم او سنبالښت راووست، ښه خلک یې لوړ کړل او اړ یې له اړتیا څخه وژغورل او بیا

ACKU

دیوی لویې ډلې سره دناګادمانهي نخواته روان شوچې پخپل بریالیتوب یې خبرکړي له هغه ځای څخه بیاخپله میرمن له ځانه سره کړه او دپاچایي مرکز ته ستون شو. دهغي ناګا نجلۍ پخوانی ناوړ تیاوی لا هم په بشپړ ډول لیری شوی نه وې او نتیجی یې لاهم پاتي وي اوهر محال به چې پاچا دهغي څنګ ته چې پریوځي دناګا نجلۍ له سرڅخه به دناګا دلسو کاتونو نخول راوخوت او پاچا سره چې لهدې کبله ډیره ویره اوکرکه پیدا شوي وه ددې ربړ دحل دلارو چارو په فکرکي شونویوځل چې ښځه یې تر څنګ ویده وه خپله توره یې وایستله او هغه نخول یې غوڅ کړناګا نجلۍ راو یښه شوه اوویې ویل، «داکار به ستا زوزات ته ناوړه نتیجه پریږدي زما دژندانه وخت به زما په دغه ډول ځپل کیدو یې له اغیزې پاتې نه شي اوستا کوچنیان اولمسی به تول دسرپه درد اخته وي» نوځکه ددې هیواد پاچایې زوزات ټل په دې رنځ اخته دې سره ددې چې دارنځ په پرله پسې ډول نه وي بیاهم دردیې په هرراتلونکي نسل کې ترتیر ټکسله سخت وي.

دساکیا زلمی له مړینې نه وروسته زوی یې داتاراسینا (اتالوسي نا) په نامه پاچاشو. داتاراسینا دپاچا کیدو سره سم دهغه مور په ستړګو ړنده شوهنویووخت کې چې تاتاګاتا داپا لالانا ګاله ایل کولونه وروسته بیرتهدمرکزی هندلوری ته ستنیده له هواخخهدی مانهي ته راکوزشو. اتاراسینا پهدې وخت کې دښکارله پاره بهر وتلی واو تاتاګاتا مورته یې یوه لنډه موعظه واوروله او سترګی یې دموعظې له اوریدولو سره سم روغي شوې بیانو تاتاګاتا تري پوښتنه وکړه ،« زوی دې چیرته تلی هغه زما لهکورنۍ څخه دی» هغې ورته وویل « هغه نن سهار دیوی شیبې له پاره ښکارته لاړ خو ډیر ژر به بیرته راشي» کوم وخت چې تاتاګاتا دخپلو ورسره ملګرو سره تګ ته چمتو شو دپاچا مور ورته وویل ،« زه ډیره نیکمرغه یم چې داسي یو کوچني مي زیږولی چې په سیپیخلې کورنۍ پورې اړه لري او تاتاګاتا دلوړې نخوا خوږي له مخې بیا هم کوز شوی چې زما کورته چې دده دکورنۍ دیوتن کوردی راشي زمازوی به ډیرژر راستون شي نوزه هیله کوم چې لږ نورهم تمشي» دنړۍ سردارورته وویل ، « ستادغه زوی زما

ACKU

په کورنۍ پوری اړه لري هغه یوازې دی‌ته اړ دي چې ریښتین پیغام (دیني احکام‌او وری او پری وړ هیږی کله‌دی زماله خپلواو څخه نه‌وای نو دلته به تم شوی‌وای چې زړه ته یې لاربښوونه وکړم خواوس زه څم که راضي ورته ووایه چې تاتا گاتا کشینگارا) (کیو- شي) ته لاړ چې هلته بهد(سالا) تر ونو لاندې مړشی زوی دی پریږده چې هلته راشي چې‌زماله نښو نښانو څخه یوه برخه واخلي اودهغو درنښت‌وکړی.»بیانو تاتا گاتا دخپلو تیولو ورسره ملگرو په ملتیا هواته پورته‌شو اولاړ وروسته‌بیا اتاراسینا راجاچې په خپل ښکار پسی په منډوو له ورایه یې ولید چې‌ماښي یې داسي روښانه ده لکه‌اوریې چې اخیستی‌وی‌نو شلګ ور پیدا شو ښکار یې پرېښود اوبیرته دخپلی‌ماڼۍ خواته ستون شو په کورکی یې موروليده چې سترګې یې روغې شوي‌وې دیرزیات خوښ شو او داسي پوښتنه یې ورڅخه‌وکړه،« زما دلږ ې مودې په‌تللوکی تاته کومې نیکمرغی مخه‌وکړه‌چې‌سترګې دې روغې‌شوې«مورې‌ورته وویل»ته چې‌ووتې تاتا گاتا زموږ کورته راغی اودموعظی‌له‌اوریدلو سره یې زما سترګی بینا شوی‌بودا له‌دی‌ځای څخه کشینگاته ولاړ او هلته بهد(سالا) ترونو لاندې مړشی نوتا ته یې امرکړی چې په بیره هغه ځای ته ځان ورسوې‌چې ځینې آثار یې ترلاسه کړې .»

پاچاچې داخبری واوریدلې له سوزه دکه چیغه وکړه او بی‌سده پرمخی پرځمکه پریوت چې بیرته په سد شو خللك یې تول کړل اود غبرگونوونوسیمی‌ته لاړ . بودا هلته له مخکې نه مړشوی واو هلته دنورو هیوادو نو پاچایانو ورسره ناوړه اوکر کجن چال‌چلند وکړ ا وخوښ نه وو چې په هغو ارزښتنا کو آثارو کی‌چې تولوغوښتل چې خپلو هیوادونوته یې یوسی برخه ورکړی. په‌دی وخت‌کی‌ددیواگانو یوی لویی دلې دوی دبودا له هغې هیلی څخه خبر کړل چې دده په باب یې درلوده نوله‌دی‌سره‌سم پاچایانو هغه آثار له‌ده سره برابر په خپلوکی وویشل اودویش په سرکی یې ده ته خپله برخه ورکړه .

دسنگټ کیالی دښار شمال لویدیز لوری ته په تللو اوله یوغره‌څخه په اوښتواو له هیري ی له دری څخه‌په تیریدلو موزد (سینتو) دسین دمجرا مخالف‌لورته خیزودی

لوری لاری سختی او ښېرېږي دی غرونه‌اودری یی تیاری‌اوتنی دی دلته‌په‌دی‌مزل کې له ځینوځایو څخه په رسیو تیریږو او په ځینو ځایو کی بیا داوسپنو دهغو ځنځیرونو په واسطه پورې‌وځوچې د گړنگونوپه سور غزول شوی اوتینگ شوی‌دی دلته دچاودو او گړنگونو تر منځه ځینی پاخه پلونه هم شته چی په‌فضاکې‌ځوړندشوی او هوایي پلونه‌هم شته چې دښویو برخو څخه دکوزیدو له پاره دلرگیو پوړی لری په‌دی دول د(۱۰۰۰)زرلی په‌اندازه‌مزل‌موږ د(تالی‌لو) (۱) وادی ته‌رسیږ و داځای‌په یو وخت‌کی داوچانگ‌ناد هیوادمرکز ؤ په‌دی هیوادکی‌ډیر زیات‌سره‌زرا وخوږ بوي‌ه‌کورکمن پیدا کیږی دتالی‌لوددغی وادی دیوی سنگهاراماپه څنگ‌کی دمایتیریابود هیساتوا (۲) یوه مجسمه ده چی له لرگو څخه توږل شوی ده دا مجسمه د سروزرو رنگ‌لری‌چی له‌ورایه‌ځلیږی‌اواریانونکی روحانی اغیزی‌لری‌اولوړ والی‌یی‌سل فوټه دی اودار هټ‌مدهیانتیکا کاردی.دغه روحانی پیراودبرخی خاوند پخپل روحانی توان او قدرت یوه مجسمه جوړونکی د تو شیتا (تیوسی تو) جنت ته وخیږول چی پخپلو سترگو دمایتیریا دبدن‌نښی نښانی وگوری. هغه دری ځلی دامجسمه جوړونکی‌تر هغه وخت پورې چی دمجسمی جوړول بشپړشو جنت ته‌وخیژاوه. ددی مجسمی دجوړیدو یدلوله وخت څخه دبودا ددین‌تبلیغ اوښوونی په زیاته دول ختیزی خواته غزیدلی دی.

له دی ځای څخه ختیزی خواته په تللو اوله لوړو کمرونو او درو څخه په تیریدلو موږ د سنتو دسیند دبهیر بر لوری ته ځواو بیا د ځوړندو پلونو اوزینو په مرسته له گړنگونو اوکندوڅخه ترتیریدلو وروسته دکابږ پنځه‌سوه (لی) مزله‌وروسته پولیولو (بولور) هیوادته رسیږو.

---

(۱) تالی لویا دریل یاداریل داباسین په لویدیزه غاړه کی یوه وادی وه چی دداریل دسین په اوبو پنهید له اویو زیات شمیر ښارونه یی درلودل اودلته هغه خلک اوسیدل چی ددارد وس یادار دانو په نامه یادیدل چی ددی ځای نوم هم له همدغو خلکو له نامه څخه اخستل شوی دی (کننگهم: دهند پخوانی جغرافیا ۸۲ مخ) داښایی همغه ځای وی چی فاهیان د(تولی) په نامه یاد کړی دی.

(۱) مایتریا بود هیساتوا « راتلونکی بودا» ته ویل کیږی عقیده داسی ده چی هغه اوس د یو بود هیساتوا په دول په څلورم دیوالو کاجنت کی اوسیږی (هاردی : مینول اف بودیزم ۲۵ مخ) بودائیانو ته دغه جنت ته تگ یوه غوره هیله ده اوهیو ن تیسنگ دخپلی مړینی دنژدی کیدو په وخت کی همدغه دعاکوله چی دی جنت کی وزیږی هغه لندی چینی کتیبی چی اوس په بوداگیایا کی میندل شوی ددغی هیلی له یادونی څخه ډکی دی .

پو لیو لو (بو لور)

دپولیولو(بولو ر) (۱)دهیواد پلنوالی (محیط) څلورزره لی دی‌اود لوړوواورینو غرونو په منځ کی پروت دی چی‌له ختیز نه لویدیز ته پراخ او له شمال څخه جنوب ته تنګ دی اولږسورلری په دی هیوا دکی غنم‌اومی‌په زیاته اندازه‌کی‌کرل‌کیږی‌سره اوسپین زرپکی په زیاته اندازه پیدا کیږی چی هـوایـی سره ده دخلکو چال چلند زیږ اوتوند دی په دی کی بشری زړه سوی اوعادل اونیاو ډیرلږدی دښه خوی اوتهذیب نوم دلته چانه دی‌اوریدلی دوی بی ادبه اوشډل مخلک دی او وږینی مجامی اغوندی دلیکک توری یـی دهندی تورو غوندی دی خوژبه یی لږ څه توپیر ورسره لری په هیوادکی نژدی سل سذکها راماشته چی دزرو تنو په شمیر راهبان لری اوداراهبان‌دپوهی سره ډیره مینه نه ښیی او په اخلاقی چال چلند‌کی بی احتیاط‌دی‌له دی هیوا د څخه په خوځیدو او‌اچانګ ناته (۲) دبیرته ستنیدلو په لا ره کی موږ په جنوبی برخه کی د سنتوله سیند څخه پوری‌وځو.ددغه‌سین ارتوالی نژدی دری یا څلورلی‌دی اوجنوب لویدیزی خواته بهیږی.

دغه سیند په شوراوزوزروان دی اوبه‌یی دهنداری غوندی رنی‌اوپاکی‌دی‌دسین دغاړو په سمڅواوسوریوکی زهرلرونـکی‌ناګاګان او زیان رسونـکی ژوی اوسیږی

(۱) بولورد کننګهم دلیکنی لـه مخی اوسنی بالتی یا بالتستان اویاکوچنی تبت دی (دهند پخوانی جغرافیا ۸۴ مخ) مارکوپولو هم دبولور پـه نامه یو هیواد ذکر کوی مګر هغه دا هیواد دپامیـر دلوړی سطحی د ختیزی برخی پـه شمال ختیزه خوا کـی ګنهی (مارکوپولو نومی‌کتاب د (یول) لیکنه لومړی ټوک ۱۸۷ مخ) دبولور پـه‌سیمه کی لکه‌چی دبالتی اودپامیر جنوبی غرونـه شامل وو. چینیانو چترا ل دسوات تر شمالی سرحده پوری ددی سیمی برخه ګڼله (یول) . سنګ یون هم ددی سیمی یا دونه کوی چی تفصیل یی پـه دی کتا ب کی راغلی دی سره ددی چی هوی لیه پـه دی برخـه کی هیڅ نـه لیکی مـګر دهیون تسینګ لـه لیکنی څخه ښرګند یږی چی دا سیمه یی پخپلو ستر ګـو لیدلی وه مارکوپولو د ی سیمی دخلکو پـه باب داسی وایی« دا خلک دیوشریر نسل خلک دی» دی همدارنګه دا خلک سخت زړی ـ بت پرستان ګڼی . پټولمی دا ځای دایما وس دغرو پـه لمنه کی دکوچنی تبت یا بالتستان سیمه ګڼی دا سیمه دډیرو پخوا زمانو څخه دسرو زرو لـه کبله نامتو وه.

(۲) البیرونی اوچانګ ناویهند یاوهند دګندارا دهیواد مرکز ګڼی چی د اباسین ښی لوری تـه له اتک څخه شپاړس میله بر پروت و مګر دا خبره لږه شکمنه ده.

که څوك وغواړي چې له دې سیند نه دارزښتناکو سامانو یاملغلرو یا دګلا نوله نادرو ډولو نو سره یادمیو وسره اویاپه خاص ډول دبودادپاتی یادګاری آثارو سره پوری وځي د سیند څپې یې بیرې ګرځوی او ګرداب ته یې. بیا یې له سین څخه دپورې وتلونه وروسته موږ تاچاشی لو (تا کشا سیلا) ته رسیږو.

تاچاشی لو (تاکشاسیلا)

دتاچاشی لو دپاچایی چاپیر اوږدوالی (محیط) نژدې دوه زره لی او مرکزیې نژدې لس لی دی. څرنګه چې ددې هیواد پاچایی کورنی له منځه تللی نو قامی مشران یې په زوره دواکمنی دګټلو له پاره یوله بل سره شخړې او جنګونه کوی. پخوا دغه دکاپیسا تر واکمنی لاندې وه ګرپای وروسته وختونو کې کیاشی می لو (کشمیر) ته باج ورکوی. داسیمه دښو پیل اوارو له مخې ډیره مشهوره ده ددې هیواد حاصلات ډیر زیات دی. دلته روانی ویالی او چینی ډیری زیاتی دی. میوی او ګلان پریمانه دی هوایې ډیره ښکلی او پسته ده خلك یې تکړه او زړور دی او ددریو ملغلرو (بودا، سنګها، دهرما) درناوی کری سره له دې چې دلته یوزیات شمیر سنګها راماشته خو تپول یې ویجاړه او دراهبانو شمیر لږدی ددی ځای راهبان دبودایی دین د(لویې لاری) دمذهب پیروان دی.

ددې هیواد دمرکز په شمال لویدیزه خواکی نژدې اویا لی وړاندې دناګاراجا ایلپاتر دستوګنی ډنډ دی دا ډنډ په ګرد ډول نژدې سل ګامه دی او ښه یې رڼې او خوږې دی پای ډنډ کې ډول ډول بې ساری رنګارنګ ګلان زرغونیږی دانا ګایو بهیکشو(بودایی راهب) ؤ چې پخوا دکشیاپا بوداپه زمانه کې دایلپاتر ا یوه ونه له منځه وړی وه نوځکه په او سنی وخت کې چې دغه هیواد خلك دباران یا ښه موسم هیله ولری باید دغه ډنډ خواته لاړ شی او هلته له دعا او غوښتنونه یوه شیبه وروسته خپله غوښتنه ترلاسه کوی.

دناګا له ډنډ څخه جنوب ختیزې خواته دڅه دپاسه دیرش (لی) دمزل په اندازه موږ ددوو غرونو ترمنځه یوې درې ته ننوځو هلته یوه ستوپه ده چې اشوکاراجا جوړه

کړی وه ددی ستوپی لوړ والی نژدی سل فټه دی‌دا هغه ځای دی چه ساکیا تهاتاګاتها
یکی داسی پیشګوئی وکړه یو وخت چی‌مایتریا دنړی سردار پـه نړی‌کی را څرګند
شی‌دملغلرو څلور لوئی خزانی به هم پخپله راووځی‌اوله دغو څلورو خزانو به یوه‌یې
دغه ځای‌کی ښکاره شی دکیسو او روایاتو له مخه هر وخت چی زلـزلی کیږی او هری
خواته چی غرونه ولړ زیږی دغه ځای چار چاپیره دسل ګاموپه واټن بیخی نه لړزیږی
اوله تکان نه خوندی‌وی‌که خلك دناپوهی‌له مخی‌ددی‌اویا دچاپیرو ځمکوډکینلو او
ژورولو هڅی وکړی بیاهم دزلزلی سخت‌تکانونـه پیدا کیږی او کیندونـکی سړی
سرښکته پښی پورته په هماغه ځمکه‌کی ننوزی ددی ستوپی ترڅنګه یوه سنګهاراما
ده چی اوس ویجاړه ښکاری او دیوی اوږدی مودی راهیسی تشه پرته ده او راهبان پکی
نه اوسیږی.

دښار شمـال خواته دولس یـادیارلس لی وړاندی یوه ستوپه ده چی اشوکا راجا
جوړه کړی وه او پـه‌مذهبی یـادګاری ورځوکی داستو په پـه رنـاکی سپینه ځلیږی او
او چار چاپیر یی له اسمان نه سپیڅلی ګلان ترٔ ئیږی او بهشتی‌سرود تری اوریدل
کیږی. وایی چی پخوا وختوکی یوه ښځه دخوراړی (جذام) په رنـځ اخته وه یـوه
ورځ په پټه دی ستوپی‌ته راغله اوزښت زیات عبادت‌یی وکړ اوپخپلو ګناهو نوئی
اعتراف وکړ بیایی ولیده.چی دستوپی دمخ انګړ له غو شایانو ناولتیاو څخه ډك‌دی
ښځی هغه ټول‌راغونډکړل او ټول ځایونه‌یی جاروکړل بیایی‌او بوشیندلی‌او ګلان
اوعطرونه یـی ورپاشل اودستوپی ځمکه‌یی‌دنیلو فرږه آبی ګلانوو ږ ښل ددی ټولو
کارونو ترسره کولو سره دجذام شیطانی آفت هغه پریښود اوځیره یی‌رونبانه او ښایسته
شوه او ښایست یـی دوه هرمره زیات شو اوله‌بدن څخه یی دآبی نیلوفر دګلانووږمه
خوریده چی اوس هم ددغه لوړ مقام خوشبویی له هماغه کبله ده داهماغه ځای دی
چی تهاتاګاتها یکی هغه‌وخت اوسیده چی‌دبودهیساتوا ددسپلین مشق او تمرین کاوه.
هغه وخت‌تهاتاګاتها دیولوی هیواد پاچا واولاجن تا ـپوـ لاـ پو (چندرا پرابها) ګڼل‌کیده
په هغه زمانه کی‌هغه خپل سرغوځ کړ اوپه دیره‌لوړه عقیده د(بودهی) دګټلو هڅه‌کی‌ؤ

اوداعمل یې دزړ ځلی دشمیر په زیږیدلو کې دهماغه مقصد له پاره پههماغه ځای کې ترسره کړ(۱) دخیرات شوی سردستوپې ترڅنګه یوه سنګهارا ماده چې خواوشایې تشې اوویجاړې دې سره ددې هم دلته یو څوراهبان هم اوسیږی څ وورځی پخوا په هماغه ځای کې دشاستراګانو پوهاند (کسارالابدهـا) چې دستراتنیکا دمکتب پوری یې اړه درلوده (۲) یرزیات شمیر علمی رسالې یې ولیکلې. له ښارنه بهر په جنوب ختیزه خواکې دغره شاته چې سورې پرې لویږی (۳) یوه ستوپهده چې لوړوالی یې څه دپاسه شل فټه دی داهغه ځای دی چې کولانګیټا(کڼالا) پکې خوشی په خوشی دخپلې میړی له خوا تورن شوی ؤ او سترګی یې وایستل شوی داستو په داشوکاراجا له خوا جوړه شوی وه دلته چې ړانده عبادت یا دعاو کړی سترګې یې بینا کیږی.

داشهزاده دریښتینی ملکی زوي اودرانه شخصیت څښتن ؤ اوچال چلندیې اخلاقي او غوره وو کوم وخت چې ملکه مړه شوه او بله ملکه چې ځاي یې ونیو له یوه بداخلاقه او بې پرنسیبه ښځه وه نو څرنګه چې په خپلو ناوړو غوښتنو بسې وه لـه شهزاده څخه یې وغوښته چې ناوړه او ناروامینه دې ورسره وکړي شهزاده په اوښلنو سترګو دهغې ددې غوښتنې غندنه وکړه او ددې ګناه‌دارتکاب نه دانکار په حالت کې وتښتید دمیرې کینه یې چې غوښتنه یې دشهزاده له خوا ونه منل شوه لانوره هم زیاته شوه نو یوه ورځ چې له پاچا سره یوازې وه ورته یې وویل. «ستاسی حضور بـاید د (تاچاشی لو) واکمنی بې له خپل زوي څخه بـل چاته ورنه کړي ځکه چې شهزاده دانسانی ښو صفتونو او ښه اطاعت ډیر لوړ شهرت لري اودښه خوي صفت یـې دتهولو په خوله کې دې پاچاچې دخپلې ښځې خبرې واوریدې په دې کار راضی شو نو خپل دغه مشر زوي ته دارنګه نصیحت او لارښوونه وکړه» ماته دپاچا یې میراث زماله پلار

(۱) دا کیسه دټ کشاسری (بیل شوی سر) د سیمی دنوم او اساس بنست دی چې دغـه ځای فاهیان اوسنګ یون پـه خپلو سفرونو کی لیدلی و.

(۲) ستراتیکا مکتب دواسیلیف دلیکنی (بو دیزم، ۲۳۳ مـخ) له مخې د دهرمسرتارا یا(تاراد هرما) لـه خوا تاسیس شوی و دا مکتب دبودایې دین‌دهیایانا دمذهب‌ددوو لویو څانګو یوه څانګه‌ده.

(۳) دلته مقصد دغره شمالي خوا ده.

ځخه پاتې شوی دی او هیله داده‌چې دامیراث هغوته وسپارم چې لـه مانـه وروسته مستحق دي البته دا اندیښنه راسره شته چې هسې ونه شي چې ددغې پاچا یـې کوم ځيز چې‌ماته په میراث پاتې شوی کم شي او په دې ډول زما دنیکونو سپکاوی وشي اوس زه تاته دتاچا شیلو (تاکشاسیلا) حکومت سپارم (۱) دیر هیواد چارې ډیرې مهمې دي او دخلـکو مفکورې او احساسات یو له‌بل ځخه‌توپیر لري نوته‌بايد په هیح یو کار کې بیړه او بې پروايـې ونه کړې ځکه چې دا به دې‌توان او قدرت له خطر سره مخامخ کړي او هغه احکام او امرونه چې درته رسیږي باوري يـې وګڼه زما مهر زما دغاښونو نښه او اثر دی ځرنګه‌چې زمامهر زما دخولې دننه دی تیروتنه پکې را تلاي نه شي .»

شهزاده دلار ښوونو اوریدلو نه وروسته هغې خواته روان شو چې هغه ځای تـه سمون او آرامی و بخښې مګرسره ددې‌چې له تللونه يـې ډيرې مږ دی‌تیرې‌شوی‌خودميری کینه يـې ددې په ځای چې کمه شي نوره هم زیاته شوه نود خپلې کینې له مخه يـې یولیك ولیکه او دسره موم ټاپه يـې پرې ولګوله او چې ځنګه پاچا خوب یوړ په پټه يـې دپاچا دغاښو لاندې کړ او دغاښو داغ يـې پرې ولګاوه بیانو هغه‌يـې دیو استازی(پیغام‌وړونکی) پـه لاس دیو تورن دلیك په ډول دنورو لیکونو سره هلتـه ولیږ ل دشهزاده ددربار وزیرانو چې دغه لیك ولوستل هلك پاك پاتې شول او پداریانې کې يـې یوبل ته وکتل بیانو شهزاده له دوي ځخه پوښتنه وکړه چې پـه دوي باندې کومې خبرې‌هغو مره اغیزه وکړه هغه وویل « مهاراجا د شهزاده دمحکومې‌یوفرمان لیږلی او امریـې کړي چې دشهزاده دواړه سترګې د وایستل شي او بیا دې‌دښځې سره غرونوته یوړل شي او هلته دې‌پریښودل شي چې هلته مړشي سره ددې‌چې دپاچا دغه‌فرمان رارسیدلی.مګرموږ يـې

---

(۱) د یونانی سکندر لـه یرغل نـه پنځوس کالـه وروسته دتاکشا سیلا خلکو دماګاداد پا چا (پندوسارا) پـه ضد سر غړاوی وکړ اوهغه خپل مشر زوی سسیما ولیږه چې هغه ځای ایسار کړي اولا ري يې بندی کړي هغه چې ناکام شو خپل کشر زوی‌اشوکا ددی کار تر سره کولو تـه وګماره اشوکا ته د دی ځای خلـك لـه واره لا س پـه نامـه شول او د لته اشوکا دخپل پلا ر دواکمنی پـه وخت کی دپنجا بد والی پـه توګـه اوسیده او دیوبل بڼوت پـه وخت کی هغه زوی چې کنالا نومیده ددی ځای پـه ولا یت وټـکـه اوکنالا شهزاده چې ددی راوړل شویدی دهمدغـه شهزاده کیسه ده (ماخذ. دبرناوف لیکنه (۱۶۳– ۳۵۷– ۳۶۰ مخونه .

نه منو او موږ به بیا نوې لارښوونه وغواړو او د بل هدایت تر رسیدو پورې په تاتړلی وساتو. شهزاده وویل «که زما پلار زما د مرګ حکم کړی وی باید ژر تر ژره تر سره شی. او زما د پلار د غابښونو داغ د هغه حکم د رېښتینوالی د ښکاره ثبوت دی چې هیڅ یوه اشتباه پکی نشته» بیا یی یو چند الاته امر و کړ چې دده سترګی دې وباسی او ده خپلی سترګی بایلو دې او یو ځای بل ځای ته ګرځیده چې په سوال خپل خوراك پیدا کړي.

او په دغه مقصد ډیر لرې سفر وکړ او یو وخت د خپل پلار د پاچاهی مرکزته ورسید میرمنی یی ورته وویل .«داد پاچاهی مرکز ښار دی» شهزاده وویل « اه لوږه او ساړه می ډیر ربړوی زه پخوا یو شهزاده وم او اوس یو سوالګریم کاشکی زه ځان دلته خلکو ته ورو پیژندلای شم چې هغه تورله ځانه لرې کړی شم چې زه پرې تورن شوی وم .ددې هیلی د ترسره کیدو له پاره هغه داسی یو پلان جوړ کړ چې له هغه سره سم د پاچا د هستو ګنځی ننني برخی ته ننوت او هلته د شپی په وروستنی برخه کی خپله شپیلی راواخیسته او په یو غمجن او ارمانجن آواز چې د شپیلی له اواز سره بدرګه کیده یوه دردنا که سندره وویله.

پاچا د هماغی مانی په پاسنی برخه کی ؤ نو چې دا اریانوونکی خوږه او اسکیرلی او دردوونکی آوازیی واورید وی ویل زه دا واز او سرود له سور څخه داسی فکر کوم چې دامی زوي وي مګر خبره په دې کی ده چې هغه دلته څنګه راغلی دی . نو سم لاله لاسه یی د خپل دربار وظیفه لرونکی ته وویل « داڅوك دی چې دارنګه سندرې بولی .» له دې پوښتنی نه وروسته بیانو کرړوند پاچاته راووست پاچا چې شهزاده د غم او غصی په هغه بدل حال کی ولید په ویرلړلی آواز ئی چیغه وکړه چې «ته چاڅپلی یی؟ ددې کړاو وجه څه ده چې زماګران او منلی زوي له رڼو سترګو څخه بې برخی شوي دي او دیڅوك پرې هم نه شی لیدلی ، اه داورځ چاراوسته ! اي اسمانونو، اي اسمانونو، داڅه بده ورځ ده. »

د پلار په دې خبرو د شهزاده پرمخ داوښکو سیلاب جوړ شو او د خپل پلار یی ډیره ډیره مننه وکړه او ورته ويی ویل « زه په حقیقت کی دیوه اخلاص مندزوی په توګه د پلار د درناوي او منلی له کبله په دې کړاو اخته شوی یم .په پلانکی کال او پلانکی ورځ کی ماته د پلار دمینی یو ډك فرمان راورسید چې له هغه څخه د سرغړولو لاره نه وه او له

ACKU

له ماسره داجرئت نه وچې د ده وکړم پاچا پوه شو چې میړی (دپاچاښځی) دشهزاده سترګی ړندې کړي له واره خپله ښځه یې ووژله داوخت دبودهی دوني په سنګهاراماکی یولوی ارهت (دبرخې خاوند) وچې ګرتسانومیده او پرته له ربړ او تکلیف څخه دڅلورګونو قدرتونو دښودلو توان هم درلوداود (تریوپټکا) بشپړه پوهه ورپه برخه وه. پاچا خپل ړوند زوی هغه ته وروست او ټوله کیسه یې ورته وکړه بیا یې ورنه هیله وکړه چې دخواخوږی له مخې یې سترګی روغې کړی. ارهت چې دپاچا هیله واوریده خلکوته یې دداسی یوامر ویډا وکړه.

«زه غواړم چې سبا یو مهم دیني اصل اعلان کړم نوهر تن دې باید په دې ډول راشي چې یو لوښی یې په لاسونوکی نیولی وی چې تبلیغ واوری او خپلې اوښکې په هماغه لوښوکی ټولی کړی» خلک دارهت له امر سره سم نارینه او ښځې ډلې ډلې لرې او نژدې ځایونو څخه راغلل او ټول سره یوځاي شول ارهت په دغه وخت کی دولس (نیرواڼا) ولوستلي چې په اوریدلو یې ټول خلک په ژړا شول او هیڅ ازره ټینګښ نه کړای شو بیانو دارهت له لارښوونی سره سم هرچا خپلې اوښکې په هغه لوښی کی چې په لاس کی یې وتیولولی اوچې ویډاپای ته ورسیده ارهت هغه ټولی اوښکی دسروزرو په یولوښی کی یوځای کړې اوپه ډیر ټینګار یې وویل: څه چې ما ولوستل دبودا ډیرولوړ وښوونو څخه ټول شوي وو که دا ښوونی رښتیانه وي او اشتباه پکی موجوده وای نو هر څه دې په خپل حال پاتی وي او که چیري دالوستنی رښتیاوي زه دعا او هیله کوم چې دغه ړوند سړی دې پردې اوښکو دسترګو له پریمینځلو وروسته بیناشي ددې خبرې له خلاصیدو څخه وروسته ړانده شهزاده خپلې سترګی په هغو اوښکو پریمینځلی اوله واره یې سترګی بیناشوې بیانو پاچا هغه وزیران اودوزیرانو مرستیالان تورن کړل چې دهغه غلط فرمان حکم یې په ځاي کړي وو اودهغو وزیرانو دځینو رتبی یې ټیټی کړې ځینی یې له هغه ځاي څخه وشړل او ځینی یې بیکاره کړل ځینی یې ووژل اوعام خلك (یې) چې ددې جنایت په پرځاي کولو کی یې ګډون کړي وو (دواورینو غرونو په شمال ختیز لوري کی دشګلنو سیمو منځنی برخی ته وشړل.

موږ ددې پاچاهۍ جنوب ختیځ خواته لاړو له غرو او درو څخه تیرشو او داووه سوه ولي مزله وروسته سانګ هو پیولو . «سیمها پورا » پاچاهۍ ته ورسیدو .

سانګ هو پیو لو (سیمها پورا)

دسانګ هو پیولو پاچاهۍ (۱) دچاپیر اوږدوالی نژدې دری زره پنځه سوه یادری زره شپږ سوه لی دی داپاچاهۍ په لویدیځه خوا کې د (سینتو) له سیند سره لګیدلې ده دمرکزي ښار چاپیر اوږدوالی څوارلس یاپنځلس لی دی .

اوشواوخوا یې غرونه پراته دي هغه کمرونه اوګړنګونه چې ددې ښار په شاوخوا کې پراته دي داځای یې په طبیعي ډول کلک کړیدې ددې سیمې ځمکې ډیرې ښیرازې نه دي مګر بیاهم یوزیات شمیر شیان دلته کرل کیږي هوایې سړه او خلک یې ډیر خطرناک دي چې زړور تیاپکې ډیر ارزښت لري سربیره پردې داخلک ډیر ژر تیروځي دوې خپل پاچاپاوا کمن نه لري او دکشمیر تر واکمنۍ لاندې دمرکز په جنوبي خواکې مرکزته نژدې یوه ستوپه ده چې اشوکاراجا جوړه کړې وه ددې ستوپې ښکلا او سینګار ډیر زیانمن شوی دی روحاني کرامات یې اوس هم څرګندیږي تر څنګه یې یوه سنګهرامادہ چې اوس تشه پرته ده او راهبان نه لري . دښار په جنوب ختیځه خواکې څلویښت یاپنځوس لی وړاندې یوه له تیږ نه جوړه شوې ستوپه ده چې اشوکاراجا جوړه کړې وه ددې ستوپې لوړوالی څه دپاسه دوه سوه فوټه دی دلته داوبو لس ډنډونه دي چې دځمکې لاندې یو له بل سره نښتي دي او خواو شایې په دامې تیږو پوښل شوې چې ډول ډول خاصیتونه لري

(۱) څرنګه چې دټکشا سیلا او سیمها پورا تر منځه فاصله اووه سوه لی یا نژدې یوسل وځلویښت میله ښودل شوی نودا سیمه باید دټیکسي یا نا را سینها سره نژدې واټنو و (کننګهم . دهند پخوانی جغرافیا شپږمه نقشه) مګر ددی سیمې دمرکزي ښار په شاو خوا کې غرونه ښودل شوی چې دارنګه تعریف د ټکي داواړی اومیداني سیمې په باب دسمون ور ګڼل کیدلی شي له همدې کبله دسانګوهی ښار چې سینښت مارتین ددی هوا د مرکز ګڼلی دی هم سم نه ګڼل کیږي جنرال کننګهم دا ځای له کهیتاش سره یو ګڼي چې ددی ځای دمقدسو ډنډونو زیارت ته لا هم یو زیات شمیر خلک راځي . که همدغه ځای دهغې سیمې مرکز وګڼل شي نو فاصله به یې له هغه ځایه دوه هومره وي چې مقصد تری دټکسی لا راتګ واټن زی دمتن له وروسته تفصیلا تو څخه څرګندیږي چې هیون تسینګ سیمهاپورا ته لاړ او له هغه ځای نه بیرته ټکشا سیلا ته ستون شو .

ACKU

او به یې رښې دي او کله کله یې داوبو څپې شور او زوږ هم لري. دلته د ونو په سوریو او سمڅو کې رنګارنګ کبان او ښاماران هم اوسیږي. د دغو رښو او بو مخ د ګلو ر دول نیلوفر په ګلانو پوښ شوی دي. ددې د ونو په شاوخوا کې سل د وله میوې پیدا کیږي او ونې یې تر ډیره داوبو په تل کې ښکاري او دغه ځایونه د ننداري او سیل لپاره ډیر وړ دي. ددې ځای تر څنګه یوه سنګهار اما هم شته چې له ډیرو ختونو راهیسې راهبانو نه لري. دستو پې (سنګهار اما تر څنګه هغه ځای دی چې دسپین پوښو کافر و پورته له بودایي مذهب نه د بلې عقیدې پیروان) (۱) لو مړنی ښو و نکی ته دهغو اصولو پو هنه ور په برخه شوه چې په لته کې یې وه او دلته یې دلومړي ځل له پاره دبودایي دین تبلیغ وکړ په دغه باب یوه لیکنه هم شته چې پدې ځای کې ایښودل شوې دي. ددې برخې تر څنګه دد یواګانو معبد پروت دی. هغه خلک چې دې معبد ونو ته راځي ډیر سخت ریاضت کوونکي دي چې شپې او ورځې په ریاضت او تکلیف کې تیروي یو شیبه دمه او ارام نه کوي. ددوې دمذهبي عقیدې احکام په اکثر دول دبودایي کتابونو له اصولو څخه غلا شوي دي. دا د مختلفو طبقو خلک دي چې دخپلو طبقو له مخې دژوندانه بنیادونه ټاکي.

ددوی زړو راهبانو (بیکشو) او زلمو ته یې (شرامانیرا) ویل کیږي. دوی په خپلو مرا سمو او کړو وړو کې بودایي راهبانو ته ډیر ورته دي.

په دوهمه تیر پیر چې دوی دسر ویښتو ته غوټه وراچوي او لوڅ ګرځي (۲) برسیره پردې دا دوله یواځې سپینې جامې اغوندي لږ تو پیرونه دوې یوله بله بیلوي. دوی دخپل لوی مر شد (۳) مجسمه په غلادتیاتا ګاتیا غوندې جوړ وي چې له تیاتا کاتیا څخه یرازې دجامو له مخه تو پیر

(۱) دسپینو جامو اغوستونکو کافرانو نه مقصد د (جینی) مذهب چې دهند وانو یوه مذهبي فرقه ده (شیو تمبر) دمفکوري او عقیدې پیروان دي. دغه دجین مذهب پیروان سپینې جامې اغوندي که د جیني مذهب تاسیس له بودایي دین مخکې او یا وروسته وګڼل شي په دواړو حالاتو کې دا دغور وړ دی چې هیون تسینګ لیکي چې ددوی ښوونکي دلته راغلي او بودايي تبلیغ یې وکړ.

(۲) اوس هم دجینیانو یو تړ لګی راهبان لوڅ وي د (دګمبر) جینیانو په نامه یادیږي ښایي د هیون تسنګ مقصد دسپینو جا مو اغوستونکي جنیان چې دشیو تمبر په نامه یادیږي وي او هغه دله وي چې (دګمبر) بلبل کیږي.

(۳) ددې عقیدې موسس (مهاویرا) و.

ACKU

لري(۱) دښایست په ښېو ښبانو کې دواړه مجسمې یو راز دي. د(تاچاشیلو)لهشمالي سرحد نه وو تو اود (سینتو)له سین څخه هم پورې او جنوب ختیز خواته موخه دپاسه دوه سوه لې لار ووهله، مخې ته مې هغه ددریني دروازې راغلې چې (مهاساتوا) چې یو شهزاده وځان دیوه پړانګ دمړولو قرباني کړ.

دد ې ځای جنوب خواته ځلو ینښت یا پنځوس ګامه وړ اندې دتیدګو یوه ستوپه ده داهغه ځای دی چې مهاساتوا په هغه ژوي ولوریدل چې لوږې مرګ ته رسولي ونو د لوږیني له مخې نچیل ځان دبا ښس په لرګی سوری کړ او هغه ژوی یې پخپلو وینو موړ کړ. په دې ډول دغه ژوی له مړینې څخه وژغوریدل له همدې کبله ددې ځای تو له ځمکه او بوټې دوینو رنګ لري(۲) او خلك چې داځای وګیني دمیخ نو غوندې تیره شیان پکې پیدا کوي او بې له دې چې درز ددې پیښې په رښتیا او دروغو عقیده ولرو ددې کیسې او ریدل سړی خو اشیني کوي. دقربانې دځای شمال خواته دتیدګو یوه ستوپه ده چې دوه سوه فټ ته لوړ والی لري او داشوکا پاچا له خوا جوړه شوې وه داستوپه توږلو تصویرونو ښکلي کړیده اودا په پوره ذوق جوړه شوې ده داځای په روحاني رڼاروښان وي. دلته څه دپاسه سل نوری وړې ستوپې هم شته چې دتیدګو تا قونه او هغه مجسمې لري چې په اسانۍ لیدل کیږي. شي تولې ستوپې ددغه مهم ځای په شاوخوا کې دي که څوك رنځور وي اوددې ستوپو چاپیره وچررلي بیخي روغیږي.

دستوپې په ختیزه خوا کې یوه سنګهارامه ده چې سل تنه راهبان لري او دلویې ولارې دعقیدې پیروان دي له دې ځای څخه ختیز لوري ته څه دپاسه پنځوس لی په مزله موږ یوه ګوښې غره ته رسیږو.

دلته یوه سنګهارامه ده چې دوه سوه راهبان پکې اوسیږي او ټول یې دلویې لارې دعقیدې پیروان دي دلته میوې او ګلان ډیر پریمانه دي. چینې او ډنډونه یې رڼې او به

(۱) ددې مقصد دادی چې دبودا مجسمی له جامو سره اودمه ویرلغره وی بیا هم دلته هیون تسینګ د(دګمبر) دلی دمجسمو سره مقایسه کړی ځکه چې دد ګمبر دعقیدې له مخې ددوی مورتیان (مرشدان) لوڅ وی.

(۲) دا ستوپه دجنرال کننګهم په نقشه کې د(۳) له علامې سره په نښه شوی (ارکیولوجیکي سروې؛ دویم ټوك ۹۵۳) ددې ځای خاوره سرې دی.

ACKU

لري ددې ترڅنګه يوه ستوپه ده چې نژدې درې سوه فټه لوړوالی لري دلته په پخوا زمانه کې تاتاګاتا اوسيدلی ؤ او يو بدکاره (يکشا) يې دغو سيمو لهخوړلو څخه منع کړی ؤ. لهدې پاچايي څخه دغره دجنوب ختيز په اوږدو کې کابو پنځه سوه لی ترمزله وروسته موږ ولا شي(وارسا)ته ورسيدو.

ولاشی (اراسا)

دولاشي (اراسا) (۱) دچاپيراوږدوالی نژدې دوه زره لی دی ددې هيواد غرونه او ناوې دځنځير په څير پرتي دي اودکر ځمکي غونډې او غونځې پرتي دي دهيواد دمرکز دچاپيراوږدوالی اووه ياته لی دی. دا هيواد خپل پاچانه لري او دکشمير په واکمنی دمرکز دچاپيراوږدوالی اووه يااتهلی دي. پوري اړه لري ځمکه يې دکښت وړ ده مګر ګلان اوميوې ډيرې کمې دي. هوايې پسته او غوره او کنګل يا واورې ډيرې ډيرې لږې اوري خلک يې خندان او دښو طبعو خاوندان نهدي اوکره وړه يې ډير زيږه اوسخت دي او ډير ژرغوليږي. دوی دبودا په دين عقيده نه لري.

ددې هيواد دمرکز جنوب لويديزې خواته څلوريا پنځه لی وړاندې يوه ستوپه دهچې نژدې دوهسوهفوټهله لوړوالی لري او داشوکاراجالهخوا جوړه شوې وه. دستوپې ترڅنګه يوه سنګهارامادهچې يو لږشمير راهبان لري اودلويې لارې دعقيدې زده کړه کوي لهدې ځايه جنوب ختيزې خواته غرونه، ګړنګونه ژور پايدرنه اوځنځيري پلونه مخې ته راغلل اودغه دپاسه زرلی مزله وروسته موږ کياشي مولو(کشمير)ته ورسيدو.

کياشي‌مي لو (کشمير)

دکشمير دچاپيراوږدوالی (محيط) نژدې اووه زره لی دی شاوخواته ترې لوړ غرونه راتاوشويدي.

سره لهدې چې ددې غرونو تر منځ لارې او درې شته، خو ډيرې تنګې او سختې دي

(۱) اراسا مهابهارتا کې د(اراګا) په دول ديوه ښار دنوم لهپاره کارول شوی. پتولمي خپلو ليکنو کې ددې ځای موقعيت داپنهوس اوبيداسپ دسيند ولوړی برخی د(هزاره) سيمه ګڼي.

سره ددې چې ګاونډي سيمې پردوی باندې تل يرغلونه کړي مګر لاس يې پرې نه دی برشوی دهيواد دمرکز لوېديځه خوا ديولوی سين سره نښتې دمرکو اوږدوالی له شمال نه جنوب ته دولس يادیارلس لی اوله ختيځ څخه لويديځ ته څلوريا پنځه لي دی. ځمکه يې دغلو، دانو دکښت اوکرله پاره وړده اوميوې دلته ډيرې دي دلته هم ښامارا او آسونه شته، همدارنګه دلته خوشبو يه کورکمن اودارو يې بوټی ډير دي.

ددې هيواد هوا سره اوسخته ده واورې پکی ډيرې اوري، خوبادونه لري خلک يې ګندلی څرمنې او اودسان جامې اغوندي داخلک شاړشنډل دي کره وره يې ناوره دي اوډير بې زړه دي، څرنګه چې ددې هيواد ساتنه ديوښار مار له خوا کيږي نودوي تل پخپلو ګاونډيانو باندې لاس بري وي خلک يې ښکلي مګر ډيرچليان او غولوونکي دي اودزده کړې سره ډيره مينه لري په دوی کې هم کافران (دبلی عقيدې خلک) اوهم بودايان شته دلته نژدې سل سنګهاراما پنځه زره راهبان او څلور ستوپې هم شته چې ... ټولې يې اشوکاراجا جوړې کړې دې او په هره يوه کې يې ديو (پنټ) په توګ دتاتاګاتا باقي آثار موجود دي ددې ميراد په تاريخ کې راغلي چې داهيوا ديو وخت دښامار ډنډو. په پخوازمانو کې يوځل بوداله اچانګټنا (اديانا) څخه ديوبدکاره پيري له ايل کولونه وروسته منځنی پاچايي (هند) ته ستنيده، نوددې هيواد له پاسه چې تيريده دهوا په نيمايي کې يې دهيواد له پاسه انندا ته وويل «زماله نيروانا څخه وروسته به ارهت (مدهيان تيکا) دلته يو پاچا يې جوړه او خلک به يې مدني کاندې او له دې ځای څخه به پخپلو هڅو دين نور و بهرنيو سيموته خپور کړي »

له نيروانا څخه پنځوس کاله وروسته ارهت مدهيان تيکا داننداد مريد چې شپږ روحاني توانونه (قوتونه) ورپه برخه شوې واوداتو (ويموکاشا) بخښنې ورته شوې وې دبودا دغه پيشګويي واوريده زړه يې ډير زيات ښه شو اودې هيرادته دراتلو په هڅه کې شو داارهت دغه ديولوړ کمر دلوړې څوکې له پاسه په يوځنګل کې آورام ناست و، اولوړ روحاني بدلونونه يې ښودل . ښامار ورته په کتلو يولوړ عقيدت پيدا کړاو هيله يې ترې وکړه چې هرڅه غواړي ده ته دې ووايي. ارهت ورته وويل «زه غواړم

ACKU

چې د ډنډ په منځنۍ برخه کې همدومره یو ځای راته راکړي چې زما د کښېناستلو له پاره کفایت وکړي.

دارهټ له دې ډېر سرسم ښامار او بهلړې وشړلی او هغوی ړه ځای یې ورته ورکړ، بیانو ارهټ پخپل روحاني توان خپل بدن نور هم غټاوه او ښامار پخپل ټول توان سره او به بیرته کولې. ډنډ وچ شو او او به یې بیرته شړې، په دې وخت کې (ناګا) په الوتلو کې استوګنې له پاره دې ځای غوښتنه وکړه.

بیا نو ارهټ ورته وویل « د دې ځای په شمال کې یو ډنډ دی چې اوږدوالی یې سل لی دی. په دغه کوچنۍ ډنډ کې ته اوسېدا وروستنۍ نسل هلته ژوند کولای شي.» ناګا ورته وویل (څرنګه چې د ډنډ ځای وچه ځمکه نیولې، نو هم دومره ماېرېږده چې خپلې مذهبي او دیني لمانځنې ادا وکړم» مدهیان تیکا ورته په ځواب کې وویل « زه به ډېر ژر په (نیروانا) پیل وکړم سره له دې چې زه غواړم چې ستا هیله ومنم مګر زه به یې څنګه ومنلای شم.» بیا نو ناګا پخپلې دغې هیلې ټینګار وکړ او وې وې ویل «که دا هیله مې نه منل کیږي بایا. پنځه سوه ارهتان تر هغه وخته پورې چې دین په نړۍ کې پاتې وي زما دیني پیرزوینې ومنې بیا دې نو ماته اجازه راکړشي چې دې هیواد ته ستون شم او داوبو په جوړېدونکې ډنډ کې استوګنه وکړم دغه اسره یې د مدهیان تیکا له خوا ومنل شوه.

ارهټ دا ځمکه د خپل لوړ روحاني توان له کبله تر لاسه کړې وه پنځه سوه سنګهاراما یې دلته جوړې کړې بیا نو له ګاونډیو هیوادونو څخه د غریبو خلکو په پیرودلو پیل وکړ چې د راهبانو خدمت وکړي، نو مدهیان تیکا چې مړ شو دې غریبانو په ګاونډیو هیوادو باندې واکمنۍ ټینګه کړه. د دغو هیوادونو خلکو چې د دغو د ټیټو کورنیو له خلکو نه یې کرکه کوله، له دوی سره نه یو ځای کیدل او دوی یې کریتیایاس (پیرودل شوي خلک) بلل، او س په دې وختونو کې دا وبو چینې د بودایي د پاې د منبو نښانو دول راوتلی.

د بودا د نیروانا په سلم کال اشوکا د ما ګادا پاچا خپله واکمنۍ په ټولې نړۍ باندې وغزوله او د دې پاچا درناوی د ډېرو لرې سیمو د خلکو له خوا کېده دا پاچا د دریو مرغلرو ډېر درناوی کاوه او د ټولو ساکښو سره یې مینه درلوده په دې وخت کې دلته پنځه سوه

ارهتیان او پنځه سوه تنه له بل دین نه اوښتي راهبان و، چې پاچا یې له توپیره ددوی ډېرو لو عزت کاوه اود اووسو راهبانو په ډله کې یو راهب وچې مهادیوا نومېده اود لوړي پوهې او نادر اهلیت خښتن و هغه دخپل عمر په وروستي وخت کې هیله درلوده چې یو رښتیني شهرت وګټي، نو یو کتاب یې ولیکه چې امرونه او پرنسیپونه یې دسپېڅلو اصولو مخالف وهرچا به چې دده خبرې واورېدې دده پیروي به یې کوله او نظر یې به یې منلې. اشوکاراجا چې دسپیڅلی اوعام سړي ترمنځه په توپیر نه پوهېده او ځرنګه چې هغه په طبیعي ډول دهغو خلکو پالنه کوله چې دفتنو غوښتونکي وونو دګنګا دسیارا په غاړه کې دراهبانو یوه غونډه ځانته وبلله او هیله یې داوه چې هغوي ټول په هغه سیند کې ډوب کړي.

داوخت چې ارهتیان پوه شوه چې ددوی ژوند ته خطر دی، نو درو حاني توان په زور هواته الوتل او دې هیوادته راغلل اودلته په غرونو اودروکې پټ شول اشوکاراجا چې ددې پېښې کیسه واورېده ډېر خواشیني شو اودخپلې ګناه په اعتراف کې یې له هغوی نه وغوښتل چې خپل هیواد ته بېرته ستانه شي، مګر ارهتیانو له بېرته ستنیدلو څخه په ټینګه انکار وکړ بیانو اشوکاراجا ددې ارهتیانو له کبله هلته پنځه سوه سنګهاراما جوړې کړلې اودهغه هیواد واکمني یې دیوې ماډیې په ډول راهبانوته پرېښوده دتاتاګاتا دنیروانا په څلور سوم کال (۱) چې کنیشکاه دګندهارا پاچاشو دپاچایي شهرت یې هرې خواته خپور شو او ډېر لرې ځایونه یې ترخپلې واکمنی لاندې راوستل هغه په وزګار وخت کې دبودایي دین مقدس کتابونه لوستل اوهره ورځ به یې یو راهب پاچا یې ماني ته بلله چې دیني احکام وروااوروي مګر دجلاجلا مذهبي طریقو ترمنځه یې دومره توپیر ولید چې شک ورسره پیدا شو او هیڅ یوه وسیله یې نه درلوده چې له شک څخه ځان

(۱) دا نېټه له اشوکه نه درې سوه کاله وروسته او یا پنځه، او یا اوم عیسوي کال انګل کیزی هیوان تسینګ اشوکا له بودا څخه فقط سل کاله وروسته ګڼي مګر داشوکا خبلو لوحو کې بودا داشوکا دواکمنې له پیل څخه دره سوه یوویشت کاله مخکې ګڼل شوی (اوادانا ستیډک) دا نېټه سه ګڼي اودا پاچا له بودا څخه دوه سوه کاله وروسته ګڼي (انډیا انتیکت شپږم توک ۱۴۹ مخ ، مکس میولرانډیا دکشتری ۲۰۶ مخ).

وژغوري په‌دې وخت کې ددرناوي وړ (پرشوا) وویل «له‌هغه وخت څخه‌چې تاتاګاتا له‌دې‌نړۍ نه سترګې پټې کړي دي ډیر کلونه‌او میاشتې تیرې شوي ددغه جلاجلاطریقو پیروان دخپلو بیلا بیلو مرشدانو پیروي کوي او هره طریقه‌خاص پخپلو نظر یو تینګ دي نو ځکه ټول مذهبي پیروان‌سره خواره شوي‌دي.»

پاچا چې داخبري واوریدې ډیر خواشینی شو او ډیر افسوس یې وکړ اووروسته له یوې شیبې څخه یې پرشوا ته وویل «زه دځان دستاینی له کبله‌نه بلکه دهغې ورتیا له کبله مشکور یم چې دسپیڅلی شخصیت (بودا) له‌وخت راهیسې په بیلو بیلو زیږیدنو کې راپه برخه ده اوس دې حالت ته رسیدلی یم نوزه به خپله تیټه درجه هیره کړم اوپه پرله‌پسې ډول دیني ښوونې بې کمی اوزیاتی نه نوروته وراندې کړم. اوله همدې کبله دبودا ددربو (پیتاکا) دبیلا بیلو مذهبي مکتبونو سره سم‌سمبال کړم»

درانه پرشوا ځواب ورکړ« دلوی پاچا دپخوانی غوره والی نتیجه‌ددوی اوسنی مقام دی‌له هرڅه نه‌زما لوړه هیله داده چې دی به دبودا داصولومینی ته دوام ورکړي»

بیانو پاچا له لرې او نژدې سیمو څخه‌دلویو پوهانو یوه لویه غونډه راوبلله او دغه پوهان په دې ډول‌له څلورو خواوونه راټول شول‌اولکه‌دستور وله‌اوږدو وا تنونو څخه هغه خلک چې دخپلو پوهو او سپیڅلتوب له کبله ډیر یادوو سره ټول شوا‌و دوي ټولو اووه ورځې دڅلورو ضروري شیانو خیراتونه‌وکړل. وروسته‌له هغه پاچاهیله‌درلو ده چې اصول دي‌تنظیم شي‌خوځرنګه چې ددغسې غونډې دشور اوزوږ له جوړیدلو څخه ویره لرله په ډیره مینه‌یې راهبانو ته وویل«په‌دې غونډه‌کې دې یوازې‌هغوی ګډون وکړي‌چې دیسو ارهت دمقام‌سپیڅلی ثمر ورپه برخه‌شوي‌وي‌مګر هغوی‌چې لاهم ددنیایی اغیزولاندې وي بایدلاړشي‌او په‌دې غونډه کې ګډون ونه کړي بیانو هغه لوی شمیر خلک‌چې ارهتان نه وولاړل سره ددې‌هم ددوی شمیر ډیرزیات و نوبیا یو بل حکم یې خپور کړچې« دې غونډې ته دې‌هغه خلک پاتې‌شي چې دپوهنوزده کړې یې بشپړې کړې دی او هغه دې لاړ شي چې لاپه زده کړه بوخت دي» بیاهم یوګڼ شمیر پاتې‌شول په دې‌وخت کې پاچا یوبل فرمان صادر کړ چې« هغوی چې دری ډوله پوهه ورپه‌برخه

ACKU

وي او شپږ روحاني تواڼونه لري پاتې دي شي او نور دي لاړ شي» اولاهم يوګڼ شمير پاتې شو، نو يوبل فرمان يې صادر کړ چې« هغه پوهان چې هم د دريو پيټاکا او هم د پينځو ويدېا پوهه ور په برخه وي پاتې دې شي او نور دي لاړ شي» په دې ډول دې غونډې ته څلور سوه نهه نوي تنه پاتې شول بيا نو پاچا وغوښتل چې خپل هيواد« د ګندهارا لوري برخې» ته لاړ شي ځکه چې هغه د دې هيواد لندبل او تودوخې په تنګ کړي وا او هم دارنګه هيله يې در له ده چې راجا ګريها کې د تيګي سمځې ته لاړ شي چې په هغه ځای کې کشيا پامذهبي غونډه جوړه کړي وه بيا نو ملي پرشوا او نورو ورسره جرګه وکړه او ورته ويې ويل « موږ هلته تلی نه شو، ځکه چې هلته يو زيات شمير د کافرانو (دبل دين د پيروانو) شتوونکې دي او دول ډول خبري تر غوږ لاندې نيسي نو هلته به شور او زوږ جوړ شي او خوشي او به ي له کومې نتيجې به بحث جوړ شي که د غوړ له پاره له چاسره مينه نه وي، نو هسې به په بې ځايه بحث کې ګټه څه وي. د غونډې په فکر دا هيواد دغونډې له پاره غوره دي د هيواد په تولو خواو کې لوړ لوړ غرونه دي او (يکشاګان) د هيواد د سرحدونو څارني او ساتني کوي. ځکه يې سمسوره او ښيرازه ده او خواړه پکې پريمان دي. دلته هم وليان او هم ملنګان را ټوليږي او او سيږي او روحاني (ريشيان) پکې ګرځي او استوګني کوي.».

غونډې چې په دې باب بحث وکړ دا سې پريکړه يې وکړه چې موږ چمتو يو چې د پاچا د هيلې مخالفت وکړو» له دې پريکړې سره سم پاچا له ارهتانو سره له هغه ځايه يو بل ځای ته لاړ چې دوی ټاکلی و او هلته يې د راهبانو يو هستوګنځی جوړ کړ چې د ديني متنونو د تنظيم له پاره غونډې وکړي او (ويبهاشا) شاستر ا تصنيف کړي په دې وخت کې د رانه واسو مترا (شي يو) له وره څخه بهر خپله خاصه جامه واغوستله چې د غونډې کوټې ته ننوځي، خو هلته ارهتانو ورته وويل« دګناه غوټې دې نه دي پرانستل شوي، نو ته ولې د حث دې يو د بل په ضد او بې له ګټې دې ښه به دا وي چې له دې ځای څخه لاړ شې او دلته پاتې نه شي.»

د دې خبرې په ځواب واسو مترا وويل« په دې کې شک نشته چې هوښياران او پوهان

داسې ګڼي چې دینې اصولو دبودا ځای نیولی او همدغه اصول دنړۍ دپوهونې را پوهونې پاره دي او تاسو په ځای او په حقه ریښتیني (شاستر) تصنیفوئ مګر ما پخپله سره دد ې چې پخپل کارکې مې ډېره بېړه نه ده کړې بیا هم دکلمو معناګانې مې دخپلې لږې پوهې په رڼاکې څېړلې همدا رنګه مادد ریو (پیټاکا) پټ او مبهم مطالب او دپیڼځوویدیاګانو سختې او کړکیچنې معناګانې په ډېره مینه لږ ستې دي او په دې بریالی شوی یم چې دهغو په ښودنو پوه شم» ارهټانو ځواب ورکړ داکارونه شوني دي مګر که ستا خبري ر ښتیاوي ته یوه شیبه دریادلوکې سم له لاسه دپخوانۍ پوهې حالت ترلاسه کولی شې او بیا نو دي غوندي ته ننوتلای شې اوس دي ځای ته ستاراتګ کیدونی ندي.»

واسو مترا ځواب ورکړ« زه پخوانۍ پوهه اچول شوي توکانې غوندي بې ارزښته ګڼم زما فکر یوازي دیو بودا دحالت دګټلو په هڅه کې دي زه په ورو هڅو پسې نه ځغلم زه دا پندوسکه هوا ته وغورځم او مخکې له دې څخه چې بیرته په ځمکه ولویږي مادپخوانۍ زده کړي سپیڅلي ثمر به ترلاسه کړم» بیانو ټولو ارهټانو هغه ورته او ټولو ورته وویل چې «ستاښه لقب بې ځایه ځان ستاینکې دي. دپخوانۍ پوهنې ثمر هغه ثمر او هغه حالت دي چې دټولو بوداګانو له خوا ستایل شوي ته باید خامخا هغه حالت ترلاسه کړې او ددي غوندي شک چې ستا په باب یې لرې لرې کړې.»

بیانو واسو مترا پندوسکه هوا ته وغورځوله او دیواګانو هغه هواکې ایساره کړه او مخکې له دې چې خوشې یې کړې او بیرته په ځمکه ولویږي هغو دیواګانو ترې پوښتنه وکړه «ته به د بودا د مقام د ګټلو په نتیجه کې دمایتریا داوسیدلو ځای دتو شیتا جنت ته لاړ شې او دري جهانونه به ستا درناوی وکړي او دمخلوقاتو څلور ډوله (چې ټول به غوښې لرونکې مخلوقات وي) به له تانه وبیریږي.

نوته ولې ددغې ډېرې لږې برخې هیله لرې؟» ارهټانو چې داټوله پیښه ولیده پرخپلو ګناهونو یې اعتراف وکړ او په درناوي یې ترې وغوښتل چې ددوي دغوندې ریاست ومنې نودوی ته به چې دبحث په ترڅ کې کومه سخته پیښیده هغه ته به یې دحل لپاره وړاندې کوله دغو پنځه سوو تنو ولیانو اوستانه و په لس ګونو زرو عباراتو او جملو

کی (اپادیشاشاستړا) تصنیف کړ چی (سترایپیټاکا) تشریح کړي ددې کتاب له تصنیف څخه وروسته دوی زرګونو جملوکی ویدایا ویداویبها شاشاستړا تصنیفه کړه چی ویدا یا پیټاکا تشریح کړي اوزرګونو جملوکی یې (ابهی دهرما ویبهاشاشا ستړا) تصنیفه کړه چی ابهی دهرما پیټاکاتشریح کړي دوي په بشپړ ډول دیرش زره جملی له شپږسوه شپیتړ کلمو څخه جوړي کړي چی دري پیټاکا یې په ژور ډول تشریح کړ له نوځکه دد وی له هاند اوزیار سره هیڅ یوپخوانی اوزوړ تصنیف مقایسه کید لاي نه شی دوي هرڅه له ډیرو کوچنیو سوالونونه ترلویو مسایلو پورې مهم موضوعات څیړل نوځکه یې اثرپه ټولو له نړۍ کی نوم ګټلی دي اودهغو ټولو زده کوونکو له پاره چی له هغو نه وروسته دي، ماخذ بلل کیږي.

کنیشکارا جاسم له لاسه امروکړ چی هغه تصنیفات دي د مسود سرولوحو دپاسه حکاکی شی، له حکاکی نه وروسته یې هغه ټول دتیګی په یولرښی کی بند کړل اویوه ستو په یې پری ودانه کړه چی هغه لوښی دستوپې منځ کی ایښودل شوي دي هغه همدارنګه یکشاګانو(۱) ته امروکړ چی دهغی پاچاهۍ دسرحدونو دفاع وکړي څوچی بل څوک ونه کولای شی چی دا(شاستړا) ترلاسه کړي اوویې ننګوي. په دې کی یې مقصد داو هغه خلك چی پدې هیواد کی اوسیږي ددغه زیارمیوه وخکي.

هغه چی دغه سپیڅلی کار ترسره کړ بیا له خپل لښکرسره بیرته خپل (ګندهارا) مرکز ته لاړ. له دې هیوا د څخه دلویدیزې دروازې له لاري ووت بیایې ختیزې خواته مخه وکړه، په ګونډه وشو اودغه ټوله پاچاهۍ یې راهبانوته وبښله.

دکنیشکاله مړینی نه وروسته د(کريتي یا) کورنۍ یوځل بیا واکمني ترلاسه کړه او

---

(۱) یکشه یو ډول خارق العاده مخلوقاتو ته ویل کیږی چی دخزانو دساتلو دپاره یا یوی خزانی ته د لاري پیدا کولو له پاره په کار اچول کیږي کله کله دوي بی لورینی اوبی پیرزوینی ګڼل کیږی مګر ددوی داصفت ضروری نه وي (جنرال کنګهم. دبهارت ستوپې ۲۰ مخ) په دی لیکنه کی دوي دستوپې دخلورو دروازو دساتونکو په ډول یاد شوي.

راهبان یې تړې وشړل او دین یې له منځه یووړ (۱) دتخارا دهیواددهیماتالا پاچاله اره‌دساکیاله پښتنه‌و (۲) چې‌دبودا له نیرو انا وروسته په شپږ سوم کال‌کې هغه پخپله پلرنی‌خاوره‌کې پاچا شو اوزړه یې دبودایی دین له مینې ډك واوچې وایې وریاده کړې‌تي پاگانو دبودا دین هغه سیمه‌کې له منځه وړی‌دی‌دخپلې‌سیمې جنگیالی‌سرداران یې‌چې شمیر یې دری‌زروته رسیده را ټول کړل او دوی‌سره یوځای دسوداګری په پلمه دسوداګری په جامو کې دسوداګری ډیر قیمتي مالونوسره‌دې هیوادته راغلل. اووسلې یې هم‌پټې له‌ځانونوسره‌اخیستې وې دې پاچایې ته‌ننوتل او ددې هیوادپاچا ددرومیلمنو په خیر ددوې پالنه او هر کلې وکړ له‌همدغې ډلې څخه دهیماتالاپاچاپنځه‌سوه‌تنه‌توریالی سړي خوښ کړل او توري یې ورته ورکړلې سر بیره پر دې ډیر لوړ اوغوره تجارتي پما لونه یې هم دوی‌ته‌ور کړل چې پاچا ته یې دسوغات په ډول وړاندې کړي.

په‌دې وخت کې دسوغات‌دوړاندې کولوسره‌سم دهیماتالاپاچا ټوپ کړه خپله‌چپنه یې لرې کړه توره یې تړې‌وایسته اودتخت څواته لاړ دکړي‌تي‌یا پاچا ددې‌پیښې په لیدووار خطا شو اوسم له لاسه یې سرپرې شو.

دهیمه تالاپاچاچې دکړي تی یادپاچاسرغوڅ کړ هغوافسرانو ته‌چې لاندې ولاړ وو ویل «زه دهیماتالا پاچایم‌چې تخارا پوری‌اړه‌لری. څرنګه چې دغه دټیټې طبقې واکمن دخلکو په حقوقو دغسې تیری او بلوسه کوله نن‌می ورته دده د تیری جزا ورکړه مګر په خلکو کې هیڅ ګناه نشته» بیایې هغه وزیران نور و ولایتو نوته وشړل چې دحکومت چارې یې په لاسونو کې وې اوله دغه‌هیوادنه دناکراری تغر ټول کړ او راهبانوته یې

(۱) دلته لــه دین نــه مقصد دبودا دین دی دکری تی یا ګانو یا کریتیا ګانو تعریف داسی شوی چی «دوی هغه شیطانان دی چــی دمړو جسدونـه چـی محکه کی ښخ وی بیرتـه راباسی » یا دوی هغه غلامان ګنـل کیږی چی (یکشا کریتیا) دی یا (منوشا کریتیا) دی چـی لومړنی دلـه یی دیکشاګانو غوندی اودوهمه دلـه یـی دانـانانو غوندی ده (مینیوشاکریتیا) هغه وحشی مرییی وو چی مدهیان تړیکا کشمیر تـه راوستی وو (ایتل: هیندبوك عمدارنګه دکننګهم دهند پخوانی جغرافیا ۹۳ مخ)

(۲) دهمیتالا چینی ترجـمه (سیوشان هیا) ده چی معنی یی (دواورینو غرونو لاندی) ده.

(۳) هغه دهغو بیباکیا شهزادګانو یو تن زوزاتـه وچی لـه خبل هیواد څخه دویریو دهاراد یرغل پـه مقابل کی دمقاومت لـه کبله شړل شوی و ددغی شړنی تفصیل بـه پـه شبزم کتاب کی راشی هیوان تسنګ ددی شړنی نیټه ۲۸۰ میلادی ګڼی.

ACKU

امرو کړ چې بيرته دې هيواد ته راشي او يوه سنګهاراما جوړه کړي بيا يې هلته د پښتونخوا غونډې ميشته کړل او له هيواد څخه د لويديزې دروازې له لارې څخه، ووت او له ښار څخه بهر هغه وخت چې له دروازې نه ووت خپل مخ ختيز لوري ته واړاوه سر يې ټيټ کړ او هغه پاچا يې يې راهبانو ته وبخښله.

څرنګه چې راهبانو څو ځلې (کري تايانو ته) ماتې ورکړې او د هغوی مذهب يې له منځه وړی و، د دوی تر منځه دښمنی دومره زياته شوې وه چې له بودايي دين څخه يې کرکه کوله نو وروسته له څو کالو يې بيا واك تر لاسه او هم دغه علت دی چې دلته بودايي دين ډېره وده نه ده کړې او د کافرانو (د بلې عقيدې د پيروانو) معبدونه يکې ډېر زيات دي.

د نوي ښار په جنوب ختيزه خواکې نږدې لس لي ورانې د زاړه ښار (۱) په شمال کې او د لوی غره په جنوب کې يوه سنګهاراما ده چې د دری سوو تنو په شاو خواکې راهبان لري او په هغه ستوپه کې چې له دغه معبد سره پرته ده د بودا يو غابښ دی چې اوږدوالی يې ديونيم انچ په شاو خواکې دی او زير بخن سپين رنګ لري چې په مذهبي ورځو کې يوه روښانه رڼا ترې خورېږي. په پخوا وختو کې هغه وخت چې د کري تايانو بودايي دين دلته له منځه وړی و او راهبانو چې ټول خواره شوي وو هر يوه بيل بيل استوګنځی غوره کړی وو د اوخت يو راهب چې هرې خواته د بودا د اثارو د ليدو او نمانځنو په مقصد او د خپلې عقيدې د ښو دلو په نيت په سفر بوخت و له څه وخته وروسته خپل هيواد ته راغی چې وويني خلك ارام شوي او که هماغسې ربړ کې دي نو چې بيرته ستون شو په لاره کې د پيلانو ديو ټولې سره مخامخ شو چې له هغه ځای نه د لارې په لنډو په بيړه تيريدل او ځنګله ته په شور او رمبارو ننوتل راهب چې پيلان

(۱) جنرال کنګهم ليکي چې ابوريحان د هيواد د دغه مرکز نوم اديشتان ګڼي چې د سانسکريت (اديشتانا) ده او مانايې لوی ښار دی دا ښار په اوسني سرينګر وچې د راجا پراور اسنالې خوا د شبزمی پيرۍ په شاوخواکې جوړ شوی و او له همدې کبله د پرتلې له مخه دا ښار د هيون تسينګ د سفر په وخت کې نوی ښار و پخوانی مرکز يې د (تخت سليمان) په جنوب ختيزه خواکې نږدې دوه ميله وراندې واو اوس د پښه ريتان په نامه ياديږي چې د (پوران اديشتان يا (لوی زوړ ښار) اړول شوی شکل دی (زړه جغرافيا ۹۳ مخ)

ولیدل یوې ونې ته ورغلل چې ځانونه په یو ډنډکې واچوي چې ساړه او پاك شي و بیا له ونې نه را تاو شول چې دونې پلې غوږ کېږي او په یو درز یې پر ځمکه وغورځوله او راهب یې چې ونیو هغه یې دیوپیل دپاسه کښیناوه او په بیړه یې دیولوي ځنګله منځ ته ورورچې هلته یورنځور اوپرسیدلی تېږی پیل په ځمکه پروت وپیل دراهب لاس ونیو اوهغه ځای ته یې بوته چه رنځور پروت و دپیل تپ کې دخساشوي بانس یوه ټوټه ننوتې وه، راهب هغه ټوټه راوایستله او په تپ یې ددرملو ځنې بوټي اوپاڼې کښیښودې اوخپله جامه یې څیرې کړه چې دپیل تپ یې شوې پټه یې وتړله. یوه بل پیل دسرو زرو یوه صندوقچه وانخیستله اورنځور پیل ته یې راوړله چې پیل هغه راهب ته ورکړه. راهب چې صندوقچه پرانستله په منځ کې یې دبوداغاښ و. تول پیلان ترې چاپېرشول اودی نه پوهېده چې په څه ډول له دوی څخه ووځي. سباته یې چې دروژې ورځ وه هرپیل ورته دغرمې دخوراك لپاره میوې راوړلې(۱) چې له خوړونه وزګارشو پیلانو دی له ځنګله څخه وایست او دیرلرې ځای ته یې ویوړ اوهلته یې کښیناوه اوپخپله ترې له سلام نه وروسته رخصت شول راهب دهیواد ا یدیځ سرحد ته راغی اوغوښته یې له هغه تیزسین نه چې دده په مخکې وپورې وځي په بیړۍ کې له نوروسپرلیو سره کښیناست بیړۍ لاهو شوه خوزڅدې و چې واورې دبیړۍ سپرلی یوه سړي وویل چې له ده (راهب) سره لکه چې دبوداغاښ دی ده دسین بښامارغواړي چې ترې وایې خلې ځکه بیړۍ له ګواښ سره مخورو ی دبیړۍ څاوندانو چې دبیړۍ مالونه ولټول دبودا غاښ یې میندئه کړ، بیانو راهب هغه غاښ پورته کړ او په ناګاګانو باندې یې غږ وکړ دازه اوس تاسوته سپارم او ډېر ژر به بیرته راشم اووابه یې څلم » دبیړۍ څاوند پورې غاړه کې کوز شومخ یې سین ته واړاوه یو سوړ اوسیلی یې وکړ اوویې ویل «زه نه پوهېږم چې څنګه ځان وساتم هماغه ناګامخلوقات زمادکړ او اوربرولوسبب دی.» بیانو دی بیرته هندته لاړ اوهلته یې دبلاګانو او عجیبو مخلوقاتو دمخنیوې اصول ولوستل او وروسته له دریو کالو څخه بیرته دخپل هیواد خواته روان شو. هماغه سین ته چې

---

(۱) بودا یې روژه کې روژتی میوې خوړلی شي مګر غذا خوړلی نه شي. (محب)

ACKU

ورسیدل، دسین غاړه‌کې یې مذهبي قرباني له پاره یوځای جوړ کړ، بیانو ئا ګا دبودادغانس صندوقچه راوړله او راهب ته یې ورکړه. راهب هغه واخیسته او دې سنګهاراماته یې راوړه او دهغه لمانځنه بې یې دلته کوله.

دسنګهاراما جنوب ته څوارلس یا پنځه‌لس لی وړاندې یوه بله کوچنۍ سنګهاراماده چې په هغې کې د (اوالوکیشوارا بود هیساتوا) یوه ولاړه مجسمه ده که څوک داسې لوړه وکړي چې تر هغه وخته پورې به روژه ونیسم چې یا مړشم یا دغه بودهیساتوا پخپلو سترګو ووینم سم له‌لاسه هغه په لوی پرتم کې له‌مجسمې نه راوځي.

دکوچنۍ سنګهاراما په جنوب‌ختیزه خواکې نژدې دیرش لی وړاندې موږ یوه‌لوی غره ته رسیږو چې پکې یوه زړه اوویجاړه شوې سنګهارا ماده . دد ې سنګها را ما دجوړښت بڼه ډیره هیښنداده (اریانو ونکی) ده او ډیره کلکه او پخه جوړه شوې ده مګر اوس ویجاړه ده، یوازې یوه‌څنډه یې پاتې ده چې په‌هغه‌کې یو غبرګ ن برج دی په‌دغه ویجاړه سنګهاراماکې څه دپاسه دیرش تنه‌راهبان پاتې دي چې دبودایي دین د (لویې لارې) مذهب لولي . دا هغه ځای دی‌چې دلته (سنګهابهادرا) دشاستراګانو یولیکوال (ذاډانسارا) نومې شاستړا تصنیف کړه . ددې‌ځای دسنګهاراما په سبې او کینه خواکې ځینې ستوپې دي چې په هغوکې دلویو ارهتانو پاتې اثار ښخ شوي دي. سارانې ژوي او غرنۍ بیزوګان ګلان را تولوي چې په دې ستوپو یې د مذهبي توښو او نذرونو په ډول وشیندي. دارنګه‌نذرونه‌دوی‌تول کال‌پرله‌پسې ورکوي‌اوداسې ګمېل کیږي . چې داددوی عنعنه‌ ی دنده وی په‌د ې غره‌کې ډیر اریانو ونکی پیښې لیدل‌کیږي . کله کله یولوي غرچې دتلومخه یې نیولې وي له منځه ځوي . کله کله دغره دڅوکې په سختو تیګو دآس دپښو ښکالو ښکاري، مګر داتول دارهتانو او راهبانو دپښو منډونه وي چې په ډله ایز ډول دلته راځي او خلک هغه لارې په بل ډول ویني دالرهتان او راهبان دامنډونه پخپلو ګوتو کاږي چې‌داسې ښکاره شي چې دوی پر آسونو سواره وو یا پلي راغلي وو او داددې‌ښپو دتشریح او بیان کار سخت کړی.

دبودادغانس دسنګهاراما په ختیزه خواکې لس‌لي وړاندې دغره دشمالي لړۍ په‌ژیږو

ACKU

لمنوکی یوه کوچنی سنګهارامادە. دلته په پخوازمانه‌کی دشاستراګانو استاذ (سګادهیلا) یوه شاستړا ولیکله چی د (هشاپراکارناپادا) شاستړا په نامه یادیده.

په دغه کوچنی معبدکی یوه ستوپه ده چی پنځوس فټه لوړوالی لري او په هغې کی دیوارهټ پاتی نښې نخوندي ساتل شوي دي. په تیرو وختوکی یو د یر لوی ارهټ و چی د یوپیل غونډې به‌یې خوراك اوڅښاك کاوه. خلکو به دده په‌باب ویلې «دی یو هیڅ چی دیو حریص په ډول څڼګه خوراك وکړي خودا څرګنده نه‌ده چی په‌رښتیا یاغلط څومره یو هیڅي» کله چی دنیړوانا موده‌یی نژدې شوه، ارهټ هغه‌خلکوته چی به شاو خواته یې ورټول شوي‌وو په یوه ویناکی وویل «زه به ډیرژر دانو پادهی شی سایابی له نښې نښانی (۱) یوحالت ته ورسیږم زه غواړم چی تاسوته هغه حقیقت څرګند کړم چی دې مقام‌ته‌زمادرسیدلوسبب‌شو» خلکو چی دا‌خبرې واوریدې ټولو وخندل او ټول یوله‌بل سره را ټول‌شول‌چی‌راشی اوملندې پرې‌ووهی‌بیا نو ارهټ‌خلکوته‌داسی وینا وکړه.

«زه به ستاسو دګټی له‌پاره دخپل ژوند پخوانی حالت‌او دهغه‌علت تاسوته ووایم. ماته زماپه تیر ژوندکی زما د تیریو اوسرغړولو له کبله دیوه پیل بدن را کړ شوی واو په هغه‌وخت‌کی زه‌په‌ختیځ هندکی دیو پاچادپیلانوله ډلی څخه‌وم. په‌هغه‌وخت‌کی هلته‌یوکو ډګر وچی د بودا سپیڅلی دین په لیکنو اودبیلا بیلوسوتراګانواوشاستراګانو پسی ګرځیده پاچا زه دغه کو ډګرته ورکړم زه دې هیوادته داسی ورسیدم چی دبودا ددین سپیڅلی کتابونه زما په شابارو، له‌دې نه‌لا ډیروخت نه وتیرشوی چی‌زه په ناڅاپی ډول مړشوم او هغه غوره والی چی ماددغوسپیڅلو کتابونودوړلوله کبله ګټلی وددې سبب شوچی زه دیوه انسان په ډول وزیږم اوبیا بیرته د یوه فانی انسان غوندې مړشږم خود هغه غوره توب‌له کبله چی راپه برخه شوی وبیرته‌هماغه حالت‌کی وزیږیدم‌اودنړی له خوندونو څخه‌دګوښه شوي زاهد رنګ شوې جامی راپه غاړه شوی اودوجود له زولنونه دژغورنی په لویه هڅه‌کی شوم اوهیڅ ډول دمه او استراحت‌می‌ونه‌کړ، نو ځکه می شپږخارق العاده توانونه ترلاسه کړل اوله دریوجهانونو سره می‌خپله اړیکه

---

(۱) دسکند هالـه حالت نـه آزاد یینی دبشپړی نیروانا حالت.

ACKU

وشلوله . سره ددې مې هم په خوراک کې خپل پخوانی خوی ساتلی دی بیا هم هره ورځ په خپل خوراک کې کشمښت راولم او دهغه څه چې بلن مې ورته دودې لپاره اړتیا لري دریمه برخه خورم. » سره ددې چې هغه د ارزنګه خبرې وکړې خالك شکمن وولې ویذا سره سم هواته وختوت او هغه مقام ته ننوت چې دلمبو د پلوشو مقام یادیده او له بدن څخه یې لوګی اواوروته پورته کیده اوپه دې ډول نیروانا ورپه برخه شو اوهډوکي یې بیرته په ځمکه ولویدل اوخلکو په هغو هډوکو باندې یوه ستوپه جوړه کړه. له دغه پاچا یې ښار نه شمال لویدیزې خواته څه دپاسه ددوه سوولي مزله وروسته مرزیوې سنګهاراماته رسیږو چې «مای لین» نومیږي. دا هغه ځای دی چې دشاستراګانو (پرنا) نرمې مصنف یوه شاستړا تصنیف کړه چې دویبهاشاشاستړا په نامه یادیده. دښارلویدیزه خوا کې یوسل وپنځوس یایوسل وشپیته لي وړاندې یولوی سین دی چې ددې سین په شمالي غاړه کې دیوغره په جنوب بې لمنه کې یوه سنګهارامادهچې دمهاسنګهیکاپه مکتب پورې مربوط ده . په دې سنګهاراما کې نژدې سل تنه راهبان دي دلته په پخوا وختوکې فوتي لو (بودهیلا) چې دشاستړاګانو یوپوهانډ و(تمتواس چاپا) شاستړا ولیکله. لهدې ځای څخه جنوب لویدیزې خواته مواووهسوهلي لارووهلهچې دپوننوتسو (پوناج) هیواد تهورسیدو.

پوننوتسو (پناچ)

ددې پاچا یې (۱) دشاوخوا اوږدوالی نژدې دوه زره لي دی په دې سیمه کې غرونه اوسیندونه ډیرزیات دي اودکښت اوکر ځمکې یې غونډې اویوځای پرتې دي. تخمونه په ټاکلي وختونوکې کرل کیږي اودلته یوه زیاته اندازه ګلان او میرې پیدا کیږي. ګڼې انګورامالا(۲) اومیوچا پکې ډیر کیږي اودځنګلونو په څیروده ورکول کیږي. ددې شیانوارزښت دخوند لهمخې ټاکل کیږي. ددې ځای هوا توده اومرطوبه ده خلك

(۱) پناچا یا پناچ دکننګهم کتاب کې (دهند لرغونی جغرافیا ۱۲۸) یوکوچینی ایالت ګڼل شوی چې کشمیریان یې پنات ګڼي اولویدیزه خوا کې یې دجهیلم سین شمال کې یې دپیرپنچل دغرونو لړۍ اوختیزه اوجنوب ختیزه خوا کې یې دراجوری ورکوټی ایالت دی.

(۲) املا هریړ (هلیلی) ته وایي اومیوچا پرهار پاڼی یا زوف ته وایي

ACKU

یې ډېر زړور دي دوي له مالوچو څخه جوړې شوې معمولي جامې اغوندي. خلک یې رېښتوني او ښه چال چلند لري. دا خلک بوداپان دي دلته پنځه سنګهار اما دي چې زیاتره یې شاړ شوي دوي خپلواک وا کمن نه لري او دا هېواد د کشمیر تر واکمنۍ لاندې دی د دلوي ښار شمال کې یوه سنګهار اماده چې در اهبانو شمېر یې لږ و دلته یوه ستوپه ده چې د خپلو کراماتو له کبله یې ډېر درناوی کېږي.

له دې ځای څخه جنوب ختیز لوري ته د څه دپاسه څلور سوه لي و اتین پروهلو وروسته موږ د هولوشي پیو لو (راجاپوري) هیواد ته رسېږو.

هو لو شي پیو لو (راجاپوري)

د دې پاچا یې (۱) د خاورې او ږدوالي نژدې څلور زره لي او د مرکز اوږدوالي یې نژدې لس لي دی دا هیواد د طبیعي موقعیت له کبله ډېر غښتلی او قوي دی. دلته زیات غرونه، غونډۍ او خوړونه شته دي له همدې کبله یې د کښت او کرځمکې یې غونډې او یوځای پرتې دي او تولیدات یې لږ دي.

هوا او میوې یې د پن ناتسو د هیواد غونډې دی خلک یې چټک او غښتلي دي دا هیواد خپلواک واکمن نه لري او د کشمیر تر واکمنۍ لاندې دی.

دلته لس سنګهارا ماشته چې د راهبانو شمېر یې لږ دی د دیوا ګانو یو مزدک هم دلته شته چې له بوداپانو پرته نور هم زیات شمېر ګروهمن او پلویان لري. دلان پو له هیواد نه تر دې ځایه پوري ډېر زیږه او غصه ناک خلک هستر ګن دي د دوي خبرې زیږې او شملي دي ښه او سپیڅلي خویونه په ډېرو لږ خلکو کې پیدا کېږي او له اره هندیان نه دي دوي په سر حدونو کې اوسي او د ژوندانه چال چلند یې هم ترنورو جلا دی.

له دې ځای څخه جنوب ختیزي خواته په تلو او له غرونو څخه په کوزېدو او له سین څخه له تیرېدلو وروسته چې او وه سوه لي مزل مو وکړ د تسیهه کیا (تکا) هیواد ته ور سیدو.

د دریم کتاب پای

---

(۱) کننګهم دا خلک د راجوری یا راجا پوری د کوچنی سیمی خلک ګڼي چې د کشمیر جنوب او د پنجاب جنوب ختیز کی پروت دی.

ACKU

څلورم کتاب

دتسیهه کیا (ټکا) پاچاہی

ددې واکمنی (۱) دخاورې اوږدوالی نژدې لس زره (لی) ته رسیږي اوختیزه خوا یې دپی پوچی (ویپاشا) (۲) اولویدیزه خوایې دسنتوله سین سره لګیدلی ده .

ددې هیواد دمرکز دخاورې اوږدوالی نژدې شل (لی) ته رسیږي. جوار او وریجې ډیرې کرل کیږي .جوار دفصل په اخره کې کرل کیږي همدارنګه دلته سره زر سپین زر ، اوسپنه، مس اوډیر ډول تیګه چې (تیوشهه) بلل کیږي (۳) پیدا کیږي. هوا یې ډیره توده ده او ډیر جګړ اوتوپانونه لري. خلک یې ډیرچست او چالاک دي ددوی خبرې شدلې او غیرمهذبې دي .ددوی کالی له یو ډول سپینو ځلیدونکو سپینسینو ټوکرانو څخه جوړ شوي چې دې ټوکرته دوی کیاوچی (کاوسیتیا) وایی. ددوی د ځاموزور ډولونه هم شته دي. په دوی کې ډیر خلک دبودا په دین عقیده لري اوزیاتره یې دآسمانی پیریانو اودیوا ګانو (خدای ګوټو) په نومونو قربانی کوي. دلته دلسو په شاوخوا کې سنګهاراما اونژدې سل نور معبدونه دي . پخوا په دې هیواد کې یوزیات شمیر لنګرونه (دوریا ډوډۍ ورکولو ځونه) یا (پنیاشالا) دغریبو او بیوزلو داوسیدلو له پاره وودا ځایونه د دې خلکو له پاره درمل ، خواړه ، جامې

(۱) د ټکا دیشا یا بهیکا دهیواد نوم په (راجا ترنجینی) کې هم راغلی او ویل شوی چې دا د (ګجارا) دپاچایی یوه برخه وه چې راجا (الا کهانا) مجبور وګرځول شو چې کشمیر ته یې پریږدی .

(۲) ویپاشا یا ویپات دچناب سین ته وایی چې دپنجاب دپنځو سیندونو له شمیره دی.

(۳) تیوشیه چې میوه تښنګ به ا کثرو برخو کی یا کری شمسو او دجستر دسلیکیت یوه مرکبه ماده ده.

اونورې ارتیاوې برابرولې ئو ځکه لارویان او پردیسیان دلته دتنګسې سره نه مخا کیدل . دمرکز جنوب لویدیزې خوا ته د نژدې څوارلس یا پنځه لس لسي لارې وهلو نه وروسته دشاکالا پخوانۍ ښار ته رسیږو . سره ددې چې ددې ښار دیوالونه نړیدلي مګر تاد اونه یې تر اوسه هم کلک دي. ددې ښار دشاوخوا اوږدوالی نژدې شل (لي) دی. ددې ښار منځ کې یوبل ښاروداني شوی چې دشاوخوا اوږدوالی یې دې شپږیا اووه (لي) ته رسیږي اواوسیدونکي یې بسیا او ماره دي. دا ځای دهیواد پخوانی مرکزو. څو پیړۍ مخکې یو پاچا چې مولي لو کیولو (مهیرا کولا) نومیده په دې ښار کې واو دا ښار یې دواکمنۍ مرکزو . هغه له دې ځای څخه په هند باندې هم واکمني کوله او یو پوه او ځیرك واکمن و هغه ډیر توریالی اوزړورو ، ټول ګاونډي ایالتونه یې پرته له استثنی څخه ایل کړل اوپه وزګارو وختونو کې به یې دبودا ددین مطالعه کوله اوامر یې وکړ چې یوپوه راهب دې تل دده په حضور کې ولاړ وي مګر هیڅ یوراهب چمتو نه شو چې دا امریې ومني ځکه هغه راهبان چې ډیر هوښیار نه او هیلی یې نه لرلی اوقانع وو دامتیازاتو شوق یې نه درلود اوهغوی چې د ډیرې پوهې خاوندان وو ډیرې لوړې پوهې درلودې. دپاچایانو دماجب اوسوغات له منلو څخه کرکې لرلې په دې وخت کې دپاچا په کور کې یو پخوانی نوکروچې د ډیرو وختونو راهیسې یې مذهبي کالي اغوستل او د ډیرې پوهې خاوند و چې دا توان یې هم درلود چې ددین په باب مباحثه وکړي او ویناً یې هم خوږه وه نورو راهبانو دی وګماره چې دپاچا د پوښتنو ځواب ورکړي . پاچا وویل « زه دبودا دین ته یو احترام لرم او له ډیرو لرې ځایونو ته مې بلنې ولیږلې چې یو نامتو راهب دې راشي او ما ته دې ښوونه وکړي خواوس دراهبانو ټولنې دغه نوکرټاکلی چې له ما سره بحث وکړي ما به تل د اسې فکر کاوه چې په دې راهبانو کې به دپوهې خاوندان ډیروي خودنن ورځې له پیښې نه وروسته به زه څنګه دې ډلې ته احترام ولرم(بیا یې یو فرمان خپور کړچې دهند په پنځه وارو برخوکې دې ټول راهبان له منځه یوړل شي او دبودا دین دې ورك شي او هیڅ نښې ترې پاتې نه شي.

ACKU

څرنګه چې بالادیتیا (۱) (دمګادها پاچا) چې دبودا ددین ډیر درناوی کاوه او دخپلو خلکو سره هم ډیره مینه درلوده دمهیرا کولا دظالمانو تیریو او سختو ظلمونو نه خبرشو په کال ... دول یې دخپل هیواد دپولو ساتنه کوله او هغه ته یې دباج له ورکولو څخه انکار، وکړ نو مهیرا کولا یو اینکر چې وړ کړ چې هغه ته ددې دول بغاوت مجزا ورکړي . بالادیتیا را چا چې دمهیرا کولا په توان پوره خبر وه نو خپلو وزیرانو ته یې وویل « اورم چې هغه داره ماران زموږ هیواد ته راځي اوزه ددوی له اینکرو سره نه شم جنګیدلی نو دخپلو وزیرانو په اجازه به خپل ځان دیو ټيټې بوټو کی پټ کړم» ددې خبرې په کولو له خپلی ماڼۍ نه ولاړ اوپه غرونو او دښتو کی به ګرځیده څرنګه چې دخپل هیواد خلکو ته ډیر ګران و نور خلک اوپیروان یې چې شمیر یې زرګونو تنو ته رسیده ددهٔ سره یوځای وتښتیدل او دسمندر تاپو ګانو کی یې ځانونه پټ کړل.

مهیراکولا راغی دانیکرمشري خپل ورورته پریښوده او پخپله دسمندر تاپو ګانو ته لاړ چې په بالادیتیا یرغل وکړي بالادیتیا پخپله دیوې تنګې درې لاره څارله اوسپرو عسکرو دښمن په جګړه کی بوخت ساتلی و، نو دسرو زرو نغاره یې ووهله او ...

---

(۱) بالادیتیا چې معنی یې ځوان لمر یا ختونکی لمر دی د مهیرا کولا معاصرو، مهیرا کولا د بودایي دین دروینتم امام (سیمه) یې وواژه، ویل شوی چې دی د بودها ګوپتا لمسی و (هوی لیه د جولین ترجمه ۱۵۰ مخ) د جنرال کننګهم د لیکنی له مخه (دهند ارکیولوجیکی سروی نهم ټوک یوویشتم مخ) بودها ګوپتا د ۳۴۹ میلادی کال په شاو خوا کی واکمنی کوله او دسپینو زرو سکه یی دا واکمنی تر ۳۶۸ کاله پوری ښیی. دده واکمنی ښیی چې زوی یی تتاګتا ګوپتا او دهغه پسې بالا دیتیا واکمن شو کسه ددی واکمنی توله موده پنځوس کاله وګڼو نو پای به یی د ۴۲۰ کال سره سمون وخوری چې ښیی دا دبالادیتیا دپاچاهی پای وی مګر دا دهند دګوپتا دپاچا یانو دواکمنی دپیل په ډیتی پررې اړه لری که دغه نیټه د داکترادنبرګ د لیکنی سره سم (انډین انتیک اسم ټوک دری سوه یوویشتم مخ) ۳۱۹ میلادی کال وګڼو بیا به نودبودا ګوپتا واکمنی یوسل وپنځه ویشت کاله وروسته مودی سره سمون ولری اودده واکمنی کال به ۴۸۳ او په دی دول به بالا دیتیا د سیمي له څخه ډیر وروسته وی چې په یقینی دول بودا دهرما (اته ویشتم بودا یی امام) څخه چې چین ته ۵۲۰ میلادی کال کی ورسید ډیر وروسته وی. مخکینی نیټی دچینی ریکارډونو سره سمون لری دی ریکارډونو کی ویل شوی دی چې د واسو باندو د یوویشتم بودا یی امام د ژوند کتاب دکوما را جیوا له خوا) ۴۰۰ کال کی لیکل شوی و. اودسیمها یو تاریخ چې موږ یې نیټه په اټکل ۴۲۰ کال کی ګڼو په چین کی ۴۷۲ ع کال کی ترجمه شوی و کله د بالا دیتیا عصر څخه ... یی اټکل شوی وګڼو نو دغه دواړه بیاتوپیر لرونکی دی.

اوعسکر یې چې پټ شوي وو سم لـه لاسه هره خواکې پاشیدل او مهیراکولا یې ژوندی برمته اوبیرغسل ونیو او دبالادیتیا حضور ته یې راوست مهیراکولا پاچا چې دخپلې نیونې لـه کبلـه ډیر شرمیدلی و خپل مخ دخپلې چپنې سره وپوښه بالادیتیا چې پخپل تخت باندې ناست و او دتخت شاوخوا کې یې وزیران ناست وو یـو وزیر ته یې امروکړ چې پاچا ته ووایې چې خپل مخ لوڅ کړي ځکـه چې دهغوښته ورسره خبرې وکړي .

مهیراکولا ځواب ورکړ « نوکر اوبادار خپل ځایونه بدل کړي دیو دښمن بل دښمن ته کتل هیڅ ګټه نه لري دخبرو وخت کې زمامخ ته په کتلو کې څه ګټه ده؟»

پاچا ورته درې ځلې دمخ دلوڅولو امر وکړ او هغه ونه مانه بیا یې امروکړ چې دده تیري او جنایتونه دې دخلکو دخبرتیا لـه پاره څپاره شي اوویې ویل چې « هغه دیني وړتوب چې ددریو مقدساتو دلمانځنې سره اړه لري دټولې نړۍ دپاره دی مګر تا هغه دیوژوي او وحشي حیوان غوندې لـه منځه وړي. ته مذهبي ګروهه نه لرې نوځوك ستا ملاتړ او ننګـه نه کوي ته زما بندي اوزندانی یې ستا جنایتونه دبخښلو وړ نه دي نوځکـه ته بایـد ووژل شې.

په دې وخت کې دبالادیتیا مور چې دخپل ژورفکر او نجوم اوطالع لیدلو کې دډیرې پوهې لـه کبلـه مشهوره وه ددې خبرې په اوریدو چې دوی مهیراکولاوژني بالادیتیا راجا ته یې داسې وویل « ما اوریدلي چې مهیراکولا یوښکلی زلمی اودښې پوهې خاوند دې نوغوارم چې یوځل یې وو وینم .»

بالادیتیا راجا حکم وکړ چې مهیراکولا دې دده مور ته دهغې مانۍ ته یوړل شي هغې دمهیراکولا په لیدو دخواشینې سره وویل « مهیراکولا باید دخپلې نیونې لـه کبلـه شرم ونه لري؟ دنړۍ حالات تل تر تلـه یوراز نه وي، بری اوماتې دحالاتو سره سم یو په بل پسې راځي . زه مـې خپل ځـان ستا مور ګڼم اوتا دخپل زوی پـه څیر ګڼم لـه مخ نه دې پوښ لرې کړه اوما سره وغږیږه .»

مهیراکولا وویل « زه شیبه مخکې زه دیو بریالي هیواد واکمن وم خواوس

بوداسی بنای یم چی په مرګ محکوم شوی یم ما خپله پاچایي اوشاهانه شتمني له لاسه ورکړې ده او ددې توان نه لرم چې مذهبي قربانۍ او خیراتونه وکړم نو دخپلو نیکونو روح ته تیښت سر او شرمنده یم په حقیقت کې زه تړولو ته که آسمانونو کې دي او که دځمکې په سردي شرمیدلی یم او دنجات لاره نه لرم نو ځکه په خپلې چپنې سره خپل مخ پټوم.» دپاچا مور وویل: «نیکمرغي اوبدمرغي دفرصت سره اړه لري، ګټه اوزیان پخپل وار راځي. که ته پیښتو ته تسلیم شې نوله منځه ځې مګر که حالاتو اوشرایطو ته تسلیم نه شې نوکه پریوځې بیا هم دا امکان شته چې پورته شې. ته مې په خبرو باور ولره چې دپیښو نتیجې دوخت اوفرصت سره اړه لري. پرده دې له مخه پورته کړه اورا سره خبرې وکړه. امکان لري چې زه دې ژوند وګټم او له وژنې نه دې خلاص کړم.» مهیرا کولا دمنې دځړګند ولوسره وویل: «ما ته واکمنی بې له دې چې استعداد یې ولرم په میراث پاتې ده او پاچایي توان او قدرت مې دخلکو دښې ځایه کړو و له کبله سم نه دی استعمال کړی له همدې کبله مې خپله واکمني بایللې ده مګر سره ددې چې اوس ځنځیرونو کې پروت یم بیا هم له ژوند سره که دیوې ورځې له پاره هم وي مینه لرم نوځکه اجازه راکړئ چې له تاسو نه په لوڅ مخ ددې له پاره مننه وکړم چې ما ته مو له مرګ څخه دژغورنې ژمنه وکړه» ددې خبرې سره سم هغه خپله چپنه له خپل مخ نه لرې کړه او خپل مخ یې ښکاره کړ. دپاچا مور ورته وویل: «زما زوی ستا په باب ښه نظر لري ته باید دخپل عمر او دخپل ژوند تراکلې کلونه پوره کړې» بیا نو هغې بالادیتیا ته وویل:

«دا دپخوانۍ دود سره ډیر سم دي چې تیرې او جنایت وبخښې اونورو ته دژوند له بخښلو سره مینه و لرې. سره ددې چې مهیرا کولا داوږدې مودې راهیسې ډیر بد اوناوړه کارونه کړي بیا هم دوړتیا صفتونه یې بالکل له منځه نه دي تللي او که ته یې دوژنې دوالس کاله بدیې خپل مخ کې خیال کې دزړه او ځیښلې رنګ سره تل ولاړ وویني، زه یې له ویښتو څخه اتکل کوم چې دیو کوچني هیواد واکمن په وګرځي پرې یې زده چې شمالي خوا کې په کوم کوچني هیواد واکمني وکړي.»

بالادیتیا راجا دخپلې منانې مور امر ومانه او په دغه واکمن چې له خپل هیواده ایستل شوی وو ولږ رید او یوه نجلۍ یې ورته واده کړه او ددېر زیات خوا خوږتوب سره ورسره رویه وکړه بیانو یې هغه لښکر چې ده پرېښې وه راټول کړ او یو ټولگی یې ورسره مل کړ چې له هغه تاپو څخه دده سره په وتلو کې ملگری او بدرگه وي.

دمهیراکولا را جاورور چې بیرته تللی و دهغه هیواد واکمنی ترلاسه کړې وه مهیراکولا چې خپله پاچایي له لاسه ورکړې وه خپل ځان یې په تاپوگانو او په بیابانونو کې پټولو او په دغه ډول شمالي لوري ته کشمیر ته لاړ او هلته یې په هغه هیواد کې پناه وغوښته. دکشمیر پاچا په درناوي سره دهغه هرکلی وکړ او څرنگه چې دده ځپلي حالت پرې زیاته اغیزه وکړه یوه وړه سیمه او یو ښار یې ورته ورکړ چې پرې واکمني وکړي وروړسته له څو کلونو څخه یې دهغې سیمې خلک وپارول او دپاچا له ساطې څخه یې سر وغړولو، دکشمیر پاچاهي وواژه او پخپله دهغه هیواد په تخت کښیناست وروسته له دې بري څخه یې لویدیځې خواته یرغل وکړ او دگندهارا دپاچایي په ضد یې دسیسه وکړه او څوتنه یې څپټگنی کې کښیناستل او په دې چلو ترې یې دگندهارا پاچا وواژه او پاچایي کورنۍ او لوی وزیر یې له منځه یوړه ستوپې یې ونړولې او سنگهارامگانې یې ورانې کړې چې شمیر یې یو زرو شپږ سوه وو او سربیره په هغه شمیر خلک چې عسکر وو یې وژلي وو نهه سوه زره تنه نور خلک یې پرته له دې چې یو تن یې پرېښي وای ټول یې وژلي وو په دې وخت کې ټولو وزیرانو یې ورته وویل: «لوی واکمنه؟ ستا میړانې، لوړبري درته گټلي او زموږ لښکر نور په جگړه اخته نه دي. اوس دې چې دسیمې مشر ته جزا ورکړې غریب خلک څه گنهگار بولې دهغو په ځای موږ ووژنه چې موږ لږ اوبې اهمیته یو.

پاچا وویل: «تاسو دبودا په دین عقیده لرئ او ددغه غوره او اریانونکی دین درناوی کوئ ستاسو هدف دادی چې دبودا حالت ته ورسیږئ او بیا به دهغې اکاپه بهوکی زما ناوړه اعمال دراتلونکو نسلونو دښیگڼو له پاره په بشپړ ډول اعلام کړئ اوس بیرته خپلو سیمو ته لاړ شئ او ددې خبرې په باب څه مه وایئ.

بیا یې د ډېرو لوړو رتبو درې سوه زره کسه د سیند و د سین غاړه کې ووژل او په هماغه شمېر د دښمنۍ رتبې خلک یې سین کې لاهو کړل او د دریمې رتبې هماغومره شمېر خلک یې خپلو عسکرو کې د غلامانو په ډول ووېشل او بیا یې دغه هیواد چې ویجاړ کړی یې و، شتمني و امنیت ئې خپل لښکر یې را ټول کړل او بېرته لاړ. مګر مخکې له دې چې هغه کال پای ته ورسیږي دی مړ شو. د مړینې په وخت کې یې سختې تالندې وې او سخته زړلې وو ریاله توره تیاره خوره شوه او ځمکه ولړزیده او یو سخت څکړ او توپان و الوت. بیا نو سپېڅلو بزرګانو د زره سوي د احساس سره وویل چې: «دی د بې شمېره خلکو د وژلو او د بودا د دین د نړولو له کبله اوس یو ډېر ژور دوزخ کې لویدلی دی او د تل له پاره به هلته پاتې وي.»

دشکالا (شی کی لو) په زاره بنار کې یوه سنګهاراما ده چې کابو سل تنه راهبان لري او دوی د (کوچنۍ لارې) د مذهب زده کړه کوي. پخوانو وختو کې واسوباندهو بودهیساتوا دلته په دې ځای کې یو کتاب تالیف کړ چې (پارامارتاساتیا شاسترا) بلل کیده. د دې معبد په څنګ کې یوه ستوپه ده چې نژدې دوه سوه فټه لوړوالی لري په همدغه برخه کې څلورو پخوانیو بوداګانو د دین تبلیغ کړی و او هماغه رنګه له دې ځایه (کینګ هینګ) ته د دوی د تګ او راتګ د وخت د پښو منډونه هم شته.

د سنګهاراما شمال لوېدیځ خواته پنځه یا شپږ (لی) وړاندې یوه ستوپه ده چې لوړوالی یې د دوه سوو فوټو په شاوخوا کې دی او دا ستوپه اشوکا راجا جوړه کړې ده. دلته هم څلورو پخوانیو بوداګانو د دین تبلیغ وکړ.

د دوې مرکز شمال ختیځ خوا کې موږ د دوه سوو فوټو په لوړوالي یوې بلې ستوپې ته رسیږو چې دا هم د اشوکا راجا له خوا جوړه شوې. دا هغه ځای دی چې تاتاګاتا کوم وخت کې چې شمال خوا ته د خلکو اړولو په مقصد تلو دلته د لارې منځ کې ودرېد. د هند (این تیو کی) په ریکارډونو کې ذکر دي چې «د دې ستوپه کې د بودا ډېر آثار ښخ دي چې په مقدسو شپږو کې رڼا ورکوي.»

له دې ځای څخه ختیځ خوا ته کابو د پنځه سوه (لی) په مزل موږ د چې ناپوتي (چناپاتي) هیواد ته رسیږو.

چی ناپورتی (چیناپاتی) (۱)

ددې هیواد دچاپیر اوږدوالی نژدې دوه زره (لی) دی دهیواد دمرکز دشاوخوا ارتوالی کابو څوارلس یا پنځه لس (لی) دی دا هیواد ډېر ښیرازدی اودمیوو ونی پکی لزې دي، خلک یې قانع او آرام دې. دهیواد منابع ډېرې زیاتې دي هوایې توده او لنده ده ټول خلک یې ویرندوکی اوبې شوقه دي. دوی راز راز لوستنی کوي اودوی کی دبودا ددین معتقدان اوبې عقیدې خلک دواړه ډله شته او دلته لس سنگهاراما او اته ددیواگانو معبد ونه دي.

پخوا چې کوم وخت کې کنیشکا واکمن و شهرت یې ټولو گاونډیو هیوادونو کې خپور و او پوځې پیاورتیا یې ټولو منلې وه دزیرمین دلویدیزې غاړې باج ورکونکو هیوادونو ددې پاچا دپیاورتیا او غښتلتوب دمننې لـه کبلـه ده ته خپل خلک برمته او یرغمل ولیږل کنیشکا دې برمته خلکو ته ډېره پاملرنه کوله او دوی ته دکال ددریو فصلونو دتیرولو لـه پاره جلاجلا هستوگنځې وتاکل اوددوی دساتنې لـه پاره خاص عسکري ساتونکی مقرر کړل.

دا هیواد ددغو برمته و دژمی دفصل هستوگنځی و چې لـه همدې کبله دې هیواد ته چینا پاتی وایی او دا ځای هغو برمته چینیانو ته منسوب دی. په دې پاچایی کې او حتی په ټول هند کی ناك او شفتالان نه وو بیانو دغو چینی برمته گانو دلته دا میوی وکرلی اولـه همدې کبلـه شفتالو ته دې ځای کې چینانی او ناك ته چینار اجا

(۱) دا هیواد داسی ښکاری چی دراوی لـه مین څخه د ستلج تر سینه پوری غـزیدلی و اوجنرال ننگهم ددی هیواد مـرکز چینی یا چینا گـری گـڼی چـی لـه امر تسر څخه یوولس میله واټن لـری. (ارکیولوجیکی سروی څوارلسم ټوك ۵۲ مخ) مگر دا مـوقعیت لـه وروستیو واټنو سره سمون نه لری دمثال په ډول دا ځای د سلطانپور (تا ما ساونا) څخه دلس میلو (پنځوس لی) پـه ځای شپیته میله (دری سوه لی) شمال لویدیزه خوا کی پروت دی سربیره پـه دی جلندرا د (چی نی) د شمال ختیز لوری پـه ځای جنوب لویدیز لوری تـه پرتـه ده اوددی دوو ځایونو ترمنځه فاصله‌دا تـه ویشت یادیرش میلو پـه ځای نژدی اووه اویا میله دی. ښایی چی یو زوړ ښار چی پاتـی‌گـڼل کیده اودبیاس دسین لویدیزه خوا کی لس میله وړاندی پروت و دغـه ښار وی.

پوترا و یل کیږي (۱) او له همدې کبله ددې ځای خلك دختیز و خلکرډیری مننی او درناوي کوي سربیره پردې دوي چی زه ولیدم ماته یې گوتی ونیولی او یو له یل سره یې وویل «دا سړی زموږ د هیوا د دپخوانی واکمن له هیوادوالو څخه دی (۲) .

دهیواد دمرکز جنوب ختیزه خوا کی دنژدې پنځوس (لی) په واټن موږ د تامو سیوفانا (تیاره ځنگل) یا (سوساوانا) معبدته رسیږو په دې معبد کی کابو درې سوه تنه راهبان اوسیږي چی د (سراواستیوادا) دمکتب ددو کتورین زده کړې کوي ددوي تو لگی ډیر لوړاو پر تمین دریځ او ډیر ساده اوسپیڅلی ژوند لري او د (کوچنی لارې) په مذهب کی لوي لاس لري په همدغه هیواد کی به د (بهادرا کالپا) زرتنه بوداگان به دیوي دین اصول دیوا گانوته توضیح او بیانوي .

دلته د بودا له نیروانا څخه درې سوه کاله وروسته دشاستراگانو یو پوهاند چی (کتیایانا) نومیده فا چی لیون ابهی دهرماجنانا پرستانا شاسترا (۳). ولیکله .

د تیاره ځنگل په معبد کی پوره ستوپه ده چی د دوه سوو فوټو په شاو خوا کی لوړوالی لري او داشو کاراجاله خوا جوړه شوې وه ددې ستوبی په خوا کی د څلور و پخوانیو بوداگانو ځنی نښې نښانی شته چی په دې ځایونو کی یې ناستی ولاړې کړې وې همدارنگه په دې ځایونو کی یو زیات شمیر ستوپې او له تیگونه جوړې کوتې دي چی یو دبل په مقابل کی پرتی دي ددی کوتو شمیر پوره معلوم نه دی دلته د (کلپا)

---

(۱) کننگهم پـه دی پوره باور لری چی چینی شفتالو دلته ور پیژندل شوی و ځکه چی دهند شمال لویدیز کی اوس هم شفتالان پـه هما غـه نوم یا دیږی (د هند ارکیولوجی سروی ۱۴ توك ۵۴ مخ)

(۲) دلته د پخوانی واکمن څخه مقصد کنیشکا او د هغه نور ماگری وو هغوی د یو یچی د خلکو د کوشان لـه خیله وو چی دوی لومړی سرکی دچین لـه سرحدونو څخه راغلی وو چی د لته پـه دی کتاب کی بشپړ ذکر یې راغلی .

(۳) دغـه کتاب دسنگها دیوالـه خوا پـه ۳۸۳ عیسوی کال کی پـه چینی ژبـه ترجمه شوی و او بیا ځل هغه د هیون تسنگ له خوا پـه ۶۵۷ کال کی ترجمه شو کـه د بودا دنیروانا نیټه د معمول روایت سره سم لـه کنیشکا څخه څلور سوه کاله مخکی وگڼل شی نو دا بـه وښیی چی کتیا یانا د میلاد لومړی پیړی کی یا دشلم میلادی کال پـه شاو خوا کی ژوند کاوه (ویبر: دسانسکریټ ادبیات ۲۲۲ مخ دده کتاب د ابهی دهرما مها ویبها شا شاسترا چی دکنیشکا پـه زمانه کی دیوی ټولنی لـه خوا تالیف شو بنسټ او تاداو تاکمل کیږی.

له څخه ئراوسه پورې هغه ستانه خلك چې (ارهتان) شوي وو په دې ځای کې نیروانا ته رسیدلی وو دتولود نومونو اوپیژندګلوئ ځیر نه ډیره سخته ده دهغوي غ ښونه او هډوکي اوس هم پاتې دی دلته په دې ځای کې دغره په خواوشا کې دشل (لی) دارتوالی په یوه سیمه کې یوشمیرستوپې دي چې په هغو کې دبودا آثارخوندي ساتل شوي اودا ستوپې دسل ګونو اورز ګونو په شمیر کې دی اودا ستوپې یوی بلی ته داسی نژدې پرتې دي چې دیوي سیوری په بلی باندې لویږي .

د یوسل وځلویښت یایوسل و پنځوس (لـی) پـه مزل موږ دچې لان تـالـو (چلند هرا) هیواد ته رسیږو.

چیلاتو لو (چلند هرا)

دا پاچایي لـه ختیز څخه لویدیز ته نژدې زر (لی) او لـه شمال نه جنوب تـه اته سوه لـی دی او د مرکز محیط یا دولس یا دیارلس (لی) دی ځمکه یـې دغلـو دانو دکښت اوکرلـه پاره غوره ده او وریجی پکې ډیـرې کیږي، ځنګلونه یې ډیـر ګڼ اوپه لاندې ځمکو یې چتر سیوري وي. هوایې توده اونمجنه ده خلـك یې توریالی اوبی پروا دي او دټولو سره یوراز او ساده چال چلند لري، کورونه یې ښه اوټولـی ارتیا وې یې پوره دي. دلته کابودپنځوس او دیا دپنځوسو په شاوخوا کـې استوګنځی دي چې ددوو زرو تنو په شاوخوا کـې راهبان پکـې اوسیږي او دوی ځنی د(لویې لارې) دمذهب او ځنی نوریې د(کوچنی لارې) دمذهب زده کوونکی دي. دلته ددیواګانو درې معبدونه دي او دپنځه سوو تنو په شاوخوا کـې دبلـی ګروهی پلویان اوسی او ټول پاشوپاتا (په ایرولړلـی) خلـك دي .

ددې هیواد یو پخوانی پاچا دبلـی ګروهی دپیروانو ډیر ملاتړ کاوه خووروسته بیا چې لـه یوراهب سره کتنه وکړه اودبودا یی دین په باب معلومات ورپه برخه شو دبودا په دین وګروهیـده او پوهه یې تر لاسه کړه. له همدې کبلـه هغه دمنځنی هند پاچا لـه خوا بودایی دین باندې دلورې عقیدې دخه ددرناوي په ډول دهند دپنځو

برخو ددیني چارو څیړونکي او مفتش مقرر شواوپرته لـه دې چې دراهبانو د بیلا بیلو ډلو تر منځه توپیر ومني د هغوی په حالاتو او چارو غور کاوه او دهغوی لـه ډلو څخه به دښې تقوا او ښو صفتونو دخښتنانو درناوی وکړ او دناوړو خویونو خاوندانو ته به یې جزا ورکوله او په هغو ځایونو کې به یې ستوپې جوړولې چې هلته بـــه دسپیڅلو شخصیتونو نښې نښاني وې. په ټول هند کې داسې هیڅ یوځای پاتې شوی نه و چې دې به ورته ورغلی نه وا و یا دا چې هلته یې دراهبانو دچارو څیړنه نه وه کړې.

لـه دې ځای څخه شمال ختیزې خوا ته په تلـلو او لـه ځینو لوړوغرونو اوژورو ناوونو او خطرناکو او تنګو لارو څخه په تیریدلو او په دغو سختو لارو باندې پــه تیریدلو موږ دکیولیوتو (کلتیا) هیواد ته راځو.

کیو لیو تو (کلتیا)

ددې هیواد (۱) چاپیر نژدې درې زره (لی) دی او ځلورو خواوکې یې غرونه پراته دي. لوی ښار یې څلور چاپیر څوارلس یا پنځه لس لی دی ځمکه یې حاصلناکه اوشتمنه ده. تخمونه په سم وخت کې کښت اوبیا یې حاصل په سم وخت کې ریبل کیږي. ګلان او میوې پـکې ډیرې زیاتې اوبوټـې اوونـې پکې ډیـرې ګڼې دي. څرنګـه چې داهیوادداورې لرونـکو غرونو سره لـګیدلی نو ډ یرې دلوړې بیې طبـې بوټـې پکې پیدا کیږي. سره زر، سپین زر، اومس دلته دبلوراووطنې مس(تیوشیه) په ډول پیدا کیږي هوایې په بې ساری ډول سړه ده . واورې یا ږلـی پکـې تل اوریږي . خلـك یې زیږه او عادي خویونه لري اوپه زیات شمیر دمرغړې دپرسوب اوتومور په رنځونو آخته دي دوې دطبیعت لـه مخې تونـداو خطر نـاك دي او دانصاف او میړانې ډیر درناوی کوي. دلته دشلو په شاوخوا کې سنګهاراما او زرتنه یا زرو تــه نژدې راهبان شته. ددې راهبانو زیات شمیر د (لویـې لارې) مذهب څیړي اویولږ شمیر یې دنورو مکتبونو داصول تمرین کوي دلته ددیواګانو پنځه لس معبدونه شته چې ډول ډول فرقې بې لـه کوم توپیر څخه ورته راځـي.

(۱) د کیولونو یا کیولیونو سیمه دبیاس دسین پاسنې برخـه ده .

دغره دځوړې په اوږدو کې د تیګو کوټې شته چې یوې بلې ته مخامخ پرتې دي ـ په دغو کوټو کې یا ارهتانو اوسېږي اویا ریشیانې پکې ددمې لـه پاره شپې تېروي.

ددې هیواد په منځنۍ برخه کې یوه ستوپه ده چې اشوکا راجا جوړه کړې وه. پخوا تاتا ګاتا دې هیواد ته په پخوازمانو کې دنېپلو پیروانو سره راغلې واو ددین تبلیغ يې کړی و چې خلك لـه بې د ینې څخه وژغوري اودا ستوپه دهغه درا تلو دیادګار ستوپه ده. له دې ځای څخه شمال خوا ته دیوی خطرناکې اوریوند ې لارې باند ې دغرونو او درو (ناوو) په اوږد و کې دیوزرواته سوه یو زرونهه سوو لـی په تللوسره مو ز دلوبو (لاهل) (۱) هیواد ته رسېږو.

ددې ځای شمال ته دوه زره (لـی) په مزل یا ددې اندازې په شا وخوا یا داسې یوې لارې باندې په مزل کولو چې خطرناکـه اومخ په ځوړه ده اوساره بادونه او دواورو توپانونه په لارو یانو باندې برغل کوي موږ د مولوسو(سان پوهوهم ورته وایـي) هیواد ته را ځو .

دکیولیو توله هیواد څخه په تلو او جنوب خواته داووه سـو (لـی) یا ددې واټن په شاوخوا کې په مزل اودیوه لو ی غر اویوه لوی سین څخه په تیریدو موږ د شی تو تیولو (ساتادرو) هیوا د ته راځو.

شی تو تیو لیو (ساتادرو)

دا هیواد (۲) لـه ختیز څخه لو یدیز ته نژدې دوه زره (لـی) اوږدوالـی لري او دیوه لو ی سین سره لـګیدلـی دی. مرکز یې چارچاپیر اووه لس یا اته لس (لـی) دی. دلته دغلو دانو کښت اوکر په پریمانه د ول کیږي او میوې پکې ډیرې زیاتې دي سره زر ، سپین زر او قیمتي کانـي پـکې پـه زیاته اندازه پیدا کیږي. دخلـکو کالـی

---

(۱) دا هغه ځا ی دی چې د تبت خلـك يې د لهوېال پـه نامـه یادوي . امکان هم شته چې دا دیوې پاچایي نوم وي چې بنایي سر هند چې پـه متن کې ورتـه اشاره شوی دهغې پاچا یې لوی ښار و.

(۲) سا تا دریوشنیا دریوس (پـه سلو ځانګو کې بهیدونـه) هم بلـل کیږي او د ادستاج نوم دی (دجیرا رد کتاب کوناور ۲۸ مخ)

دیو دول ځلانداو وریښمینو تکرانو څخه جوړشوي دي چې کالي يې ډیر ښکلی او دلوړ ارزښت لرونکي وو. دسیمې هوا توده اولنده ده. دخلکو چال چلند پوست اوغوره دی اود وی دښوخوي. نو لرونکي اوپرهیزگاره دي لوړې طبقې او ټیټې يې تولي خپل ځایونه نیسي. دوی تول دبودا په دين عقیده لري او ددغه دين ډیر درناوي کوي. دپاچایي ښار د ننه اوبهرلس سنگهاراما شته څوکوټي يې اوس تشې پرتې او ډیرې سرې دي او په هغوټولو کې یو لږ شمیر راهبان اوسیږي.

دښار جنوب ختیزه خواکې د ړي یا څلور (لي) وړاندې یوه ستوپه ده چې نژدې دوه سوه فوټه لوړوالی لري او اشو کاراجاجوړه کړې وه . ددې ستوپې په څنگ کې ځني مسلونه او نښې نښاني شته چې هلته څلور پخواني بوداگانو ناسته ولاړه کړې وه.

بیا هم له دې ځای څخه شمال لوېدیزې خواته دنژدې اته سوه (لي) په تللو موږ دپولي يې تولو (پریاتړا) پاچایي ته رسیږو.

پولي يې تولو (پریاتړا)

دا هیواد (۱) چارچاپیر نژدې درې زره (لي) کیږي اومرکز يې نژدې څوارلس یا پنځه لس (لي) دی. غلې داني یکې زیاتې کیږي او دپسرلني غنمو تخمونــه کښت کیږي . دلته دوریجو یوهیښونکي جنسیت شته چې په شپیتو ورځو کې پخیږي غوایان او پسونه دلته زیات او گلان یکې لږ دي هوایي توده اوتاوجنه ده. څلک يې دچال چلند له مخه ټینگ هودې اونه تسلیمیدونکي اوتروه (قارجن) دي. دوی دزده کړې سره مینه نه لري او دکفر (بلې عقیدې) درناوی کوي ددې ځای پاچا د(ویشیا) له طبقې څخه دی اودیوز روربې پروا او جگړه مارخوی څښتن گڼل کیږي.

دلته اتــه سنگهاراما شته او نور زیات شمیر يې وراني شوې دي .ددې ځایونو

---

(۱) پــه بل ځپر کې کې بــه داځرگنده شی چې پریاتراد مترا پــه لویدیزه خوا کې پنځه سوه (لی) (سل) میله وړاندې پرتــه ده.

دراهبانو شمیر لږ اوتول د (لویی لاری) اومذهب زده کړه کوي. همدارنګه دلته د دیواګانو لس معبدونه دي چې نږدې زر تنه د بیلا بیلو طبقو پیروان لري.

لـه دې ځای څخه ختیز لوري ته دپنځه سوه (لـی) یا ددې آندازې پـه شاوخوا کـې په مزل موږ دموتیولو (متـرا) هیواد ته رسیږو.

موتیولو(متـرا)

دموتیولو دهیواد (۱) چاپیر اوزدوالـی نږدې پنځه زره (لـی) او دمرکز چاپیریال یې شل (لـی) دی. ځمکـه یې شتمنه اوحاصلناکـه او دغلود انو دکښت لـه پاره غوره ده. دوی د(آن مولو) کرنـې ته چې دځنګلونو غونډې په ګڼ اوګور ډول وده ورکوي او هغو ته ډیرې پاملرنې کوي. دا ونې سره ددې چې په یوه نوم یادیـږي بیاهم دوه ډولـه دي یوډول یـې کـوچنۍ جنسه دي چې میوه یې هغه وخت چې اومه او کوچنۍ وي شنه او بیا چې پخه شي زیړه ګرځي. داوي جنس میوه لـه اومړی وخت نه تر وروستي وخته پورې شنه پـاتې کیږي.

په دې هیواد کـې دمالوچو یولوړ جنسیت کـرل کیږي. همدارنګـه دلته زیـړه پنبه هم کرل کیږي. دخلـکو چال چلند پوست دی او خلـك یې دداد اوقناعت څښتنان دي. دوی ددیني ورتیا دتر لاسه کولو سره ډیرې مینې لري او پرهیـز ګاري اوپوهنې ډیر درناوی کـوي.

دلته نږدې شل سنګهارام او دوه زره یا ددې شمیر په خوا وشاکې راهبان دي چې په یوشان دلویی اوکـوچنۍ لارو دمکتبونـو زده کـړې کـوي. همدارنګـه دلته ددیواګانو پنځه معبدونه هم شته چې دهرې طبقې خلـك پکـې اوسیږي.

په دې ځای کې درې ستوپې دي چې اشوکاراجا جوړې کړې او دشاورو پخوانیو بوداګانو دګرځیدو راګرځیدو منلدونه او نښې هم دلته شته.

(۱) مترا دجمنا دسین په غاړه کې د (سراستیکا) پـه زره سیمه کـې پرته ده- د هغو بودایي اثارو تفصیل کنګهم پـه بشپړ دول ذکر کړی چې ددی ځای پـه نږدیو برخو پیدا شوی.

هما ارنگـه څنی نورې ستوپې دي چې پـه هغو کـی دسـاکیاتـاتـاگا تـا سپیڅلو پیروانو آثار دیادګار په ډول ساتل شوي دي. هغه سپیڅلـی شخصیتونه چې یادګار یې دلـتـه ساتـل شوی شـري پـوتـرا (شـی لـی تسیـو) ، مـکـالاپو تـرا ، پـورنـا میتراني پو ترا (پی لانامی تالی ین نی‌فوتالو)،اپالـی (پوپولـی) اند (اونان تـو) راهولا (لوهیولو) اوه‌انچوشري (مانچوسی لـی) دي. دلته دنورو بـودهیساتوا ګانو ستوپې هم شته. دهر کال په هغو دریو میاشتو کی چې داوږدې مـودې روژې نیول کیږي او ددریو میاشتو دروژې‌په شپږو ورځو کـی راهبان دغو بیلا بیلو ستوپو تـه راځي یولـه بل سره لیدنـی کتنی کوي اوپه دې ځایونو کـی مذهبی خیراتونه کـوي اودبینني او صدقی لـه پاره دوی ډیر کم یا به او قیمتی شیان راوړي او دخپلو مذهبی مکتبو لـه عقیدوسره سم ددغو سپیڅلو شیانو نمانځنی کوي.هغوی چې ابهی دهرما لولـی دشریپوترا درناوی کوي او هغه راهبان چې مراقبی کوي دمګالاپوترا درناوی کوي هغه‌راهبان چې دشاسترا ګانوتلاوت‌کوي دپورنامیترا یانی پـوتر انمانځـنـی او هغوي چې وینا یا لولـی، اپالـی لمانځی.(بهیکشونیان) د(انندا) او(شرا مانیران) د(راهولا) درناوی کوی او هغه راهبان چې دلویې لارې دمذهب زده کړې کـوي دبودهیساتوا ګانو نمانځنی کوي. په دغوورځو کـی دوی ددې ستوپو درنښت پـــه خیراتونو او نذرونو سره کوي . او خپل هغه بیرغونه په دی ستوپو ځړوی چې پـه زیاتو غمیو او قیمتي ګانړو ښایسته شوې وي اوپه هر ځای کی ښکلـی اوقیمتی چترۍ درول شوي وي او خوږبویه شیانولو ګـی دوریځوغوندې پورته کیږي . هرې‌خوا ته دګلانو شیندل دباران دوریدلو غوندې‌ښکاري لمر او سپوږمۍ ددغو لوګیو په هغو وریځو کـی پټیږي چې ددغی مرطوبې وادی‌دپاسه ولاړې وي. ددې هیواد پاچا او لوی‌وزیران یې دغه مذهبی نمانځنی په ډیره مینه سره په ځای کوي.

ددې ښارختیزه خوا کـی نژدې پنځه‌یا شپږ (لـی) وړاندې‌موږ دیوغره سنګهاراما ته رسیږو. ددې ځای دغوندیو خواوې راهبانو ته دکوټودجوړیدو له کبله پلنی‌شوې دي دا ځای دیوې (درې) خولـه کـی ددروازې په ډول پروت دی او سنګهاراما

پکی دمنلی اپاگوپنا لـه خوا جوړه شوې وه . دلته یوه ستوپه ده چی دتاتا گاتاغوځ شوې نو کان پی ساتل شوې دي.

ددې سنگهار اما شمال خوا ته د دوو لوړو غونډیو ترمنځه یوه ستوپه ده چی نژدې شل فوټه لوړوالی او دیرش فوټه ارتوالی لري او دلرگوله کوچینو ټوټو څخه دکه ده چی دهرې ټوټې اوږدوالی څلورانچه دی . په دې ځای کی منلی اپاگوپتا په هغه وخت کی چی دوه تنه (میړه او ښځه) بودایی دین ته وارول هغوته یـې دینی تلقین وکړ او دواړه دارهټ توب مقام ته ورسیدل هغه په دې کوړ کی دهغو لرگو یوه ټوټه کښیښوده خودایی ذکر کړي نه دي چی دلته څوتنو ته دارهټ توب مقام په برخه شوې او دایی هم نه دي یاد کړي چی هغوی یوې کورنـی پورې اړه درلودل یا دبیلو بیلو فرقو څخه وو.

دتیگو ددې ستوپی جنوب ختیزې خواته څلیرویشت یا پنځه ویشت فوټه وړاندې یوه لویه وچه شوی جبه ده چی په خوا کی یی یوه ستوپه ده چی هلته په پخوا زمانـه کـی یو وخت تاتاگاتا په دغه ستوپه کـی دننه او دباندې گرځیدله چی یوې بیزو ورته لـه شاتو نه ډک یولوښی وړاندې کړ . بیانو بودا ورته امروکړ چی هغه شات دې لـه اوبو وسره گډ کړي او په لویـی غوندې ددې وویشی . بیزو ډیره خوښه شوه اوبیا په یو ژور کړنگ کـی ولویده او مړه شوه او بیادخپل مذهبی غوره والـی په توان دیوانسان په بڼه کـی وزیږیدلـه .)

دهغې وچې شوې جبې په شمال کـی چی لـه جبی څخه زیات واټن نه لري دیوه لوي ځنگل په منځ کـی دپخوانیو څلورو بوداگانو دپښو منډونه دي چی هلته گرځیدلـی راگرځیدلـی دي. دهغو په خوا کـی ستوپی جوړې شوې چی دشرییوترا ، مدگالا یوترا اونورو دولس سوه پنځوس تنو لویو ارهتانو دسمدهی (ځیلـی) عبادت ځای یادگار وساتـی . او دهغو دپښو منډونه دلته پاتـی شوې دي په کوم وخت کـی چی تاتاگاتا پـه نړۍ کـی و کلـه کلـه به په دې هیواد باندې ددینی تبلیغ په ترڅ کـی تیریده او په هغو برخو کـی چی هغه تم شوی و دهغه په نامه تاریخی یادگاري (ونی یا ځوکـی) شته.

شمال ختیزې خوا ته پنځه سوه (لی) یا ددې اندازې په شاوخوا کې په تلــلــو موږ دساتانی شی فالو (ستانشوارا) هیواد ته راغلو.

ساتانی‌شی فالو (ستا نشوارا)

دا هیواد چارچاپیره نژدې اووه زره (لی) او مرکز يې‌شل (لی) یا دشل (لی) په شاوخوا کې دی. ځمکه يې شتمنه او حاصلناکه ده او غلې دانې پکې ډیرې کیږي. هوايې تو ده خو ډیره په زړه پورې‌ده دخلکو چال چلند سوړ او غیرصمیمي دی. کورنی يې شتمنې او په عیاشی بوختې دي. دوی دکوډو او جادو په فن کې ډیر زیات مهارت‌لري او دهغو خلکو ډیرې درناوی کیږي چې لو ی مهارت لري اکثره خلك يې په دنیايي گټو پسې دي او لږشمیر يې په کښت اوکربوخت دي. دلته دهرې برخې دخرخر لاوډیر قیمتی اودښه جنس‌مالونه په زیات ډول پیدا کیږي. په دې هیواد کې درې سنگهاراما شته‌چې نژدې اووه سوه‌راهبان لري. او دا ټول راهبان دکوچنی لارې په مذهب عمل کوي. دلته ددیواگانو څه ناڅه سل معبدونه او دبیلا بیلوفر قو یوډیر لو ی‌شمیر خلك ژوند کوي. دمرکز شاوخوا ددوه سوه (لی) برابریوه سیمه ده چې ددې ځای دخلکو له خوا « ددینی وږتیا» سیمه گڼل کیږي. ددې ځای په باب نکلونه وايې چې پخوا زمانه کې دهند دپنځوبرخو دوه پاچایان ووچې دټولی برخې پاچايي په دوی ویشل شوې‌وه. دوی به‌تل‌یودبل په‌سرحدی پولو تیری کاوه او له جگړو څخه هیڅکله وزگار نه وو. وروسته له یو ې اوږدې مودې څخه دواړوپه دې سلا وکړه چې دوی دې په دواړو خوا و کې یو تماکلی شمیر عسکر وتماکی چې دغه ربړ دجگړې له لارې حل کړي او خلکو ته دې هوسایـــی وبښي مگر ولس دا سلاونه منلـه بیا نو ددې هیواد پاچا فکر وکړ چې دخلکو رضاکول ډیر گران او یوازې‌یوه معجزه کولی شي چې دوی دغسی یو عمل ته واړوي.

په دې وخت کې دلته یو برهمن و چې لوړه پوهه او عالـی استعداد يې دراود هغه ته پاچا په پټ ډول ځوتوپه ور یښمین تکر دسوغات په ډول ولیږل او هیلـه يې

ACKU

ورځني وکړه چې دده په ځانګړي هستوګنځي کې ګوښه شي او هلته یو دیني کتاب ولیکي او هغه دې دیو غره په سمڅه کې پټ کړي بیا نو وروسته له یوې اوږدې مودې څخه کله چې دهغې سمڅې په خوله کې یو ې لویې ونې وده کړې وه پاچا خپل وزیران خپل حضور ته وبلل او هغو ته یې وویل « زه په خپله لویه پاچاهۍ کې دخپلې کمزورې تقوا له کبله ډیر مایوس وم بیا نو دآسمانو یو واکمن په خوب کې را ته ښکاره شو او ماته یې یومقدس کتاب را وباښل چې د پلانکي غره پلانکۍ سمڅې او پلانکي ګوټ کې پټ دی.»

په دغه ډول یوفرمان صادر شوچې دهغه کتاب لټه دې وشي کتاب په پای کې دغره دبوټو لاندې ومیندل شو،لویو وزیرانو پاچا ته مبارکي وویله او خلک ډیر خوښ شول بیا نو پاچا ددغې میندنې تفصیل دلیرې اونږدې خلکو ته څرګند کړ او دا یې دوینا لنډیز دی : « مرګ او ژوند ته پای نشته او همدارنګه دژوندانه بدلو نونه هم پای نه لري او له روحاني ژور ونه چې موږ پکې ډوب یو دوتلو امکان نشته نو اوس زه دیو بریا لی پلان له لارې کولی شم چې خلک له ربړ څخه وژغورم ددې پاچاهۍ ښار په شاوخوا کې ګرد چاپیره په دوه سوه (لی) سیمه کې ددینې ورتیا یوه سیمه وه چې زړو پاچاهانو خپلو منځونو کې ویشلې وه . څرنګه چې کلونه ډیر تیر شول هغه نښې هیرې شوې او له منځه تللې دي . هغه خلک چې ددین دحکمونو درناوي نه کوي دغو په ژورو کوهیو کې ډوب شوي چې تیښته ترې نه شي کولی او ستا سو ټول هغه خلک چې د دښمن په لښکرو یرغل کوي او جنګ کې وژل کیږي بیرته به دانسانانو په ډول وځیږي او هغوی چې ډیر دښمنا ن ووژني هغوی ته به دجنت خوښي ورپه برخه شي او هغه خلک چې دوژل شوو په مراسمو کې ګډون کوي دهغوی لمسي او کړوسي ته به هم همدارنګه خوښي ورپه برخه شي دا دلږې خوارۍ سره دډیر لوی انعام ګڼل دي داسې یو لوړ فرصت به څوك له لاسه ورکړي ؟ . یوځل چې موږمړه شو زموږجسد ونه به په دریوناورو کې (۱) وغورځیږي.

---

(۱) دغه دری ناوړی دوزخ کې غورځیدل ، د وږو شیطانانو خوړلو ته غورځیدل یاد ځناورو خوراك ته غورځیدل دی.

ACKU

نوښه به دا وي چي هر څوك دښو کارونو لـه پاره هڅه وکړي.»

ددې سره سم خلکو دښخړې میدان ته دتللو لـه پاره هڅې وکړې اومرګټ یې ژغورنـی وبللـی او پاچا ددې سره سم یوفرمان صادر کړ او خپل توریالـی یـې راوبلـل . او دوارو هیوادونو په جګړه پیل وکـړ او دمړو جسدونه دلرګـو ډیـری غوندې پراته وو او لـه هغه وخت تراوسه پورې میدانونه په هرځای کی ددوی لـه هډوکو څخه ډك دي. څرنګـه چي دا پیښه په ډیره پخوانـی زمانه کـی شوي وه نـر هډوکی ډیر لـوی دي. (۲) نوځکـه ددغه هیواد پرلـه پسی روایتونو دا ځای «ددیني ورتیا» یا دخوښی دسیمی په نامه یاد کړی دی .

ددې سیمی شمال لویدیزې خواته څلور یا پنځه (لـی) ورانلـې یوه ستوپه ده چي نژدې درې سوه فټه لوړ والـی لري او اشوکاراجا جوړه کړې وه . ددې ستوپی خښتې تولـې زیړ بخن سره رنګونه لري چي روښانی اوځلیدونلې ښکاري او دیو(پاټ) (۱) په آندازه دبودا نښی پکی دي . لـه دې ستوپی څخه په ډیـرو وختونو کـی یو ډول روښانـی پلوشی خپریږي اویوزیات شمیر روحانی معجزې ترې څرګندیږي.

ددې ښار سویل ته دسل (لـی) دمزل په تللـو موږ یو معبد ته راځو چي کوهوان چا (ګووینداا) نومیږي. په دې ځای کـی یوزیات شمیر برجونه دي چي ډیر زیات پوړونه لري او دپوړونو ترمنځ، اوارې برخی هم دګرځیدلولـه پاره شته . راهبان یی پرهیزګاره او دښو خویونو اولوړ پرتم خاوندان دي.

لـه دې ځای څخه شمال ختیز لوري ته دڅلور سوو یا ددې شمیر په شاوخوا کی په مزل موږ دسیولوکین نا (سرو ګهذا) هیواد ته راځو.

---

(۲) پـه ویدا کی هم ددی ځای پـه باب یو روایت شته چی دا هغه ځای دی چی (اندرا) نوی ځلی (نوی وریتا) ددی ځای سره نژدی ووژل. استی پـوریا دډوکو ښار لا هم د ښار پـه لویدیزه خوا کی پـه نښه کـیدلی شی (دکنـګـهم جـغـرافیا ۳۳٦ مـخ د هـند ارکلیو لـوجیکـی سروی دو هـم توك ۲۱۹ مخ .

(۱) دد غو نښو ترجمی ته انګلیسی ترجمه کی یو پلك استعمال شوی چی د دوه ګلینوسره برابردی .

سیو لو کین نا (سرو گهنا)

ددغه هیواد چاپیریال نژدې شپږزره (لی) ته رسیږي چې په ختیزه خوا کې دګنګا له سین سره او په شمال کې دلوړو غرونوسره نښتی دی. دجمنا سین ددې هیواد په پولو (سرحدونو) کې بهیږي. مرکز یې چارچاپیر تقریباً شل (لی) او په ختیزه خوا کې یې دجمنا سین پروت دی. دا مرکز چې ډېر مستحکم دی بیا هم له وګړو تش دی.

دا هیواد دځمکې دځرنګوالي او داقلیم له مخې ساتاشي فالو (ستانیشورا) ته ورته دی. دخلکو چال چلند صمیمي او خلک یې ریښتوني دي. دلته ځنې خلک په کفر (بله عقیده) معتقد او دهغې عقیدې درناوی کوي. ددې ځای خلک دزده کړې سره ډېره مینه لري، خو بوازې ددینې پوهې سره مینه لري او زده کړه یې کوي.

دلته پنځه سنګهاراما او نژدې زرتنه راهبان دي چې زیات شمیر یې دکوچنۍ لارې دمذهب پیروان او یو لږ شمیر یې دنورو مکتبونو دښوونو نمانځنه کوي. او دوی دمناسبو کلماتو په استعمال بحثونه او مناظرې کوي؟ او ددوی جوتې خبرې اترې ددوی ریښتینولې ښیي. دبیلا بیلو سیمو خلک له دوی سره بحثونه کوي چې خپل شکونه لرې کړي. دلته دسلو په شمیر ددیوا ګانو معبدونه شته چې زیات شمیر معتقدان لري.

دمرکز په جنوب لویدیزه او دجمناد سین په لویدیزه غاړه کې یوه سنګها راما شته چې دهغې له ختیزې دروازې څخه بهر یوه ستوپه ولاړه ده. دا ستوپه داشو کاراجا له خوا جوړه شوې وه. پخوانیو ورځو کې کوم وخت چې تاتاګاتا په نړۍ کې و دخلکو لارښوونې له پاره یې په دغه ځای کې ددین تبلیغ وکړ. ددې ستوپې په څنګ کې یوه بله ستوپه ده چې په هغې کې دتاتاګاتا نوکان او ویښته ایښودل شوي دي. ددې ستوپې په خوا وشاکې په سلو کې نورې ستوپې دي چې په هغو کې دشري پوترا او میوتي کیالو (مدګالیا یانا) او نورو ارهتانو چې دتولو شمیر څوځولس ګونو ته

رسیږي ویښته ساتل شوي دي دا هیواد دتاتاګاتا دنیروانا په وخت کې دبلې عقیدې دښوونې مرکز و چې دسې عقیدې خلک به یې غلطې عقیدې ته اړول او سمې مفکورې به یې پرېښودلې. اوس په هغو ځایونو کې چې دبیلا بیلو هیوادونو دینې پوهانو دکافرانو سره بحثونه کول پنځه سټوپې راما جوړې شوي دي.

موږ دجمنا سین ختیزه خوا کې داته سوه (لي) په مزل دګنګا سین ته رسیږو ددغه سین دسرچینې پراخوالی درې یا څلور (لي) دی او دا سین سویل‌ختیزې خوا ته روان دی اوله یوې واټن وروسته په سمندر کې توئیږي. په سمندر کې د توئیدلو برخه له لس (لي) څخه زیات سور لري. ددې سین داوبو رنګ نیلي دی او څپې یې دسمندر دڅپو غوندې تردېره ځایه پورې ځغلي. ددې سین دبلا ګانو شمیر سره ددې چې زیات دی خو انسانانو ته ضرر نه رسوي او داوبو خوند یې خوږ او خوندور دی او دېرې ښکلې شګې یې غاړو کې پرتې دي. ددې هیواد په عمومي تاریخ کې دا سین فوشوي (ددینې ورتیا سین) ګڼل کیږي چې بې شمیره ګناهونه پرېمینځلی شي. هغه خلک چې دژوندانه کړاونو په سر اخیستي وي که خپل ژوند په په دې سین کې دوب بیدوله لارې پای ته ورسوي نو په جنت کې زیږي او خوښې ګټي. که یو سړی مړشي او هډوکې یې سین ته وغورځول شي شیطاني لارې ته غوریدلی نه شي ددې سین اربه چې هرڅوک یوسي او هغه له خلکو څخه هیرشي، روح یې په نړۍ کې په مصئون او رمټ ډول ساتل کیږي.

یو وخت د سیمهالا (سیلون) دټاپو یو (بود هیساتوا) وچې دیوا بلل کیده او هغه درښتیا په اړیکو او دمرکبو څیزونو په ماهیت په بشپړ ډول پوهیده، هغه بودهیساتوا چې دخلکو دناپوهۍ له کبله ډیر خواشینی و، دې هیواد ته راغی چې سمې لارې ته دخلکو لارښوونه وکړي. په دې وخت کې نارینه او ښځې واړه او لوړ ان ټول دګنګا دسین په غاړه کې چې څپې یې په ګړندۍ ډول راتلې ټول شوي وو. په دې وخت کې (دیوا) بودهیساتوا په خپله خارق العاده بڼه کې ښکاره شو او خپل ځان یې کوز کړ او دسین اوبه یې واخیستې او هغه یې بیرته وشیندلې. دده څیرې له نورو خلکو

څخه بالکل توپیر درلود. په دې غونډه کې یوتن و چې عقیده یې نه لرله دغه بې‌عقیدې سړي وویل چې «زما دغه بچې دځان په دې ډول بدلون کې څه مقصد لري.» دیوا بودهیساتوا ځواب ورکړ «زما پلار او مور او خپلوان دسیلون په ټاپو کې اوسیږي ما سره دا ویره ده چې هغوی به له لوږې او تندې سره مخامخ وي نوځکه غواړم چې هغوی له تندې څخه له دې ځای نه وژغورم».

بې عقیدې سړي وویل (زویه، ته خپل ځان دې‌تیرباسې ته په دې نه پوهیږې چې ته څومره احمقانه خبره کوې ستا هیواد ډیر لیرې دی‌او له‌دې هیواد څخه دلوړو غرونو او ارتو سیندونو په واسطه بیل شوی دی ددې اوبو اخیستل او شیندل چې دهغو تندې پرې ماته شي چې له دې ځای‌څخه ډیر لیرې دی‌دې ته ورته دي چې څوك دهغه شي داخیستو له پاره چې مخ کې یې دي شا لوري ته لاړ شي دا داسې یوه طریقه ده چې پخوا بالکل اورېدل شوې نه ده.» بیا نو (دیوا) بودهیساتوا وویل «که هغه خلك چې دخپلو ګناهونو له کبله تیارو کې ساتل شوي له اوبو څخه ګټې و اخستلای شي بیا نو دا او په ولې هغه خلکو ته ونه رسیږي چې یوازې‌له غرونو او سیندونو څیرمه پراته دي».

بیا نود بلې عقیدې خلکو دربړ او سختۍ په حالت کې په خپلو غلطیو اعتراف وکړ او له غلطې عقیدې څخه ریښتنې دین ته واوښتل اودخپلې غلطې طریقې له بدلولو سره یې ځانونه‌اصلاح کړل‌اوژمنې‌یې وکړلې‌چې‌د(دیوا) پیروي به‌کوي.

له سین څخه دپورې و تلو نه وروسته دسین دختیزې غاړې په اوږدوکې په مزل موږ دماتې پیولو (ماتې‌پورا) هیواد ته راغلو.

ماتې پیولو (ماتې‌پور)

ددې هیواد (۱) دچاپیریال اوږدوالې نژدې شپږ زره(لې) اومرکز یې نژدې شل

(۱) ماتې پورایا (مدا وا ریا) معبد ورته ویل کیده دا ځای یو لوی ښار دې چې د هند دروهیل کنډ ختیز کې د بجنور سره نژدې پروت دی (منت مارتین. یاد داشتونه ۲۴۴ مخ کننګهم. د هند لرغوني جغرافیا ۳۹۴ مخ).

(لی) دی. څمکه یې د غلو د کښت اوکرله پاره ډیره غوره ده او دلته ګلا ن او دمیوو بیلا بیل ډولونـه ډیر زیات دي. هوا یې پسته اوپـه‌زړه پورې ده. خلك یې صمیمي اور ښتو ني دي اود زده کړې سره ډیرې مینې ښیې اودکوډ او سحر پـه فن کی ډیر پوه دي. دربنتیا اودغلط پیروانُ (۱) پـه مساوي ډول ویشل شوي‌دي پاچایی دشود را (شیوتولو) پـه طبقې پورې اړه لري. هغه دبودا په دین باندي عقیده نـه لري مګر داسمان د پیریانو درناوی اونمانځنی کوي. دلته نژدې شل سنګهارام دي چې پـه ټولو کی اتـه سوه راهبان شته اود وي پـه ډیره اندازه دکوچنی لارې مذهب لولـی چی د(سرواستیوادا) په مکتبه پورې اړه لري دلته دپنځوسو په شاوخوا کـی دديواګانو معبدونه دي چې پـکی دبیلا بیلو عقیدو خلـك په ګډه ډول اوسیږي.

دمرکز سویل ته څلور یا پنځه (لـی) وړاندې موږ یوې کوچنی سنګهارا ما تـه را څو چی دپنځوس تنو په شاوخوا کـی راهبان پکـی ژوند کوي. پخوازمانو کـی دشاستړا ګانو یو پوه چی کیوناپولا پو (ګناپرابها) نومیده په دې ځای کی (تتبا ویبهانګا شاستړا) ولیکلـه او د سلو په شاوخوا کـی نورې شاستړا ګانی یی تالیف کړلـی. دغه د شاستړا ګانو پوهان په کوچنیوالـی کـی دځپل لوړ استعدادلـه کبلـه‌نامتو ګرځیدلـی و اوکوم وخت کی چی لوی شو دپوهی‌پـه ډګرکی یـی ساري شواو دانسانانـواونـورو موجوداتو په پوهنوکی یـې‌لوړ معلومات اوبشپړه پوهه درلوده. دی ډیر نامتو وګرځید ده لـه لومړي وخت نه دلویی لارې دطریقی زده کړه کړې وه خو مخکـی لـه هغی چی د هغی طریقی ژور واصولو ته لاره پیدا کړي یو فرصت یـې‌تر لاسه کړچی ویبها ماشا ستړا ولـولـې او دهغه دلوستلـو سره سم یـې لـه مخکینو لـوستنو څخه لاس واخیست او په ډیرې لیوالتیا سره یـې‌دکوچنی لارې دمذهب په زده کړې پسی شو او زیات شمیر کتابونه یـې دلویی لارې دمکتب په خلاف ولیکل. چی په دې ډول دی دکوچنی لارې یولوی ملا تړ وګرځید اوپه پراخ ډول یـې دبودایـی دیـن سپیڅلـی کتابونه ولوستل خوسره ددې چی ددغه دین په باب داوزدو مودو لـه پاره لوستنې

---

(۱) دلته د رښتیا څخه مقصد دبودایی دین او لـه غلط څخه مقصد برهمنان اونوری فرقې دي .

وکړي بیا هم ددغه دین دپورتنی مکتب لـه لارې یـې ونه کړای شول چې لس مشکلی مسئلی حل کړي.

په دې وخت کې یوارهت و چې (دیواسنا) نومیـده او هغه به ډېر ځلی توشیتا جنت ته تلو نو (گناپرابها) ترې اسره وکړه چې دمایتریا سره دده دیوې مرکې اجازه واخلی چې خپل شکونـه لرې کړي. (دیواسنا) هغه پخپل خارق العاده تـوان دجنت هغی ماڼی ته ویوړ اومایتریا یـې چې هلته ولیده خپل سـریـې ورتـه داحترام پـه ډول ټیټ کړ نحو عبادت یې ونه کړ پـه دې وخت کـې (دیواسنا) ورتـه وویـل، مایتیریا بودهیساتوا دیوبل بودا دګرځیدلو مقام لري ته ولـې دومره ځانځانـی لري چې ډېر لوړ درناوی دې ورته ونه کړه او په ځمکه ورته ونه غورځیدې ؟

گناپرابها ځواب ورکړ : (ددې درناوی ور ښاغلیه داده ډېره ښه توصیه ده او هدف یـې دادی چې ما ښو چارو ته وبولـی خوزه یو ماذون او تاکل شوی (بهیکشو) یم او دمریده په ډول لـه نړۍ څخه دی مقام ته راغلـی یم اودې مایتریابودهیساتوا ته دجنت ابادي خوښی په برخه ده او دهغو سره چې څیلی کاژي اوریاضت باسی اړیکـه نه لري ما دنمانځنې دپه ځای کولو لهپاره یـې ځان چمتوکولو نحو ویریدم چې دا کار به سم نه وي. » »

مایتریا بودهیساتـوا پـوه شو چې دځانځانـی احساس لا دهغه زړه کـې شته او دپوهی وړنه دی گـرځیدلـی اوسره ددې چې جنت تـه دری ځلـی لاړ او ستون شو دخپلو شکونو حل تر لاسه نه کړ. هغه بیا هم لـه (دیواسنا) څخه اسره وکړه چې دهغه نمانځنه او عبادت به وکړي مګر دیو اسنا چې ددغه بهیکشو دځانځانی اوغرور له کیلـه ځوریدلـی و هغه ته لـه ځواب ورکولو څخه ډډه وکړه.

گناپرابها چې دخپلې هیلې ترسره کیدلو کـې بریالـی نشو کړکـه او خوابدي یـې زیاته شوه نویو ګوښی بیابان ته لاړ او هلته یـې دیوی مراقبې چې فاتنګ (پرانستل شوې پوهه) بلل کیده تمرین وکړ نحو څرنګـه چې دځانځانی غرور یې لـه ځانه څخه لرې کړی نه و کومه ګټه یې ترې وانه خیسته.

دګناپرابها دسنګهارام په شمال کـې ددرې یا څلور (لـی) په شاو خوا کې وړاندې

دراهبانو یولوی هستوګنځی دی چی ددوسوو تنو په شاوخوا کی راهبان پکښی اوسیږي او دکوچنی لارې دعقیدې لوستنې کوي. دا هماغه ځای دی چی سنګهابهدرا دشاسترا ګانو پوه پکښی مړشو . هغه یو کشمیری‌واولوړ لیاقت اوپراخه پوهه یی‌لرله اودیو زلمی سړي په ډول یوبی ساری ستر شخصیت‌و اودسږواستیوادا دمتکب‌ویبهاشا شاسترا یی په بشپړ ډول یاد کړی و.

په دې وخت کی واسوبانده بودهیساتوا ژوندی‌و اوحیله‌یی درلوده چی هغه څه چی کلماتوکی توضیح کیدلی نه‌شی د مراقبی له لارې څخه توضیح کړي. ددې لپاره چی دویبهاشیکا دمکتب دپوهانو نظریی ردې کړي نوابهی‌دهرماکوشا شاسترا یی پنځه ویشت‌ شلو کاکی‌و لیکله چی ټولی اته سوه زره کلمې‌وې .موږ ویلی شوچی دا دلوړې خبرنی یواثر دی چی دژور و معنا ګانو اصول پکښی ذکر شوي دي. هغه خپلو شاګردانو ته په یو خطاب کی وویل: (هغه وخت کی چی زه دټولو له نظره ورك‌شوم تاسوزما ممتازشاګرد ان دغه زما دکلکی عقیدې‌علمی‌رساله واخلی اولاړ شی،دواسوباندو سره بحث وکړی او دهغه دتوندو جملو بحث ته ماتی ورکړی اوهم پریږدی چی یوازې دلوړی پوهی شهرت ولري.)

ددغی سپارښتنی سره سم درې یا څلور ، تنو نامتو شاګردانو یی هغه رساله واخیسته او دواسوباندو پسی لاړل . په دې وخت کی واسوباندو د(چکا) دهیواد دشکالا په ښار کی و او دشهرت انګازې یی هرې‌خوا ته‌خورې شوې وې. سنګهابهادرا هغه ښار ته ورسید او دراسید و خبریی چی واسوباندو ته‌ورسید‌خپلو شاګردانوته‌یی امر وکړچی له هغه ښار نه دتللو لپاره تیاری وکړي شاګردانو سره یی ځنی شکونه وو نو دهغوی‌دیر لوی‌پوهاند خپل استاذ باندې په اعتراض کولو پیل وکړ اوورته یی وویل « زموږ دلوی استاذ لوړ صفتونه له‌ټولو پخوانی نامتو پوهانو څخه لوړاو ممتاز دي او اوسنی وخت کی ستا دپوهی آوازې په هره خوا کی‌خورې شوې دي اوټول خلك یی منی. نوته ولی دسنګهابهادرا دنوم له اوریدو سره دومره ویره کی یې او یې زره ښکارې موږ ستا شاګردان دا کار ځان ته سپکاوی ګڼو.»

ACKU

واسوبانډو ددوی په محراب کې وويل زه ددې سړي دمقابلې له ويرې څخه نه ځم زما دتګ وجه داده چې په دغه هېواد کې دلويې پوهې کوم څوك نشته چې دسنګابهادرا په تيتيوالي وپوهيږي، دی به يوازې داتوررا پورې ولګوي چې زما ږ ولوالي يونقص اوكمزوري ده په دې ځای کې به دا ممکن نه وي چې بحث دشاسترا په باب محدود پاتې شي يا بې ځايه خيالونوته يې ماتې ورکړم ښه به دا وي چې دی دمنځنی هند خوا ته را وکاږو اوهلته يې به دلويو پوهانو اودلوړو افکارو دخاوندانو مخکې په دې وغزيږو چې ريښتياڅه اودروغ څه دي اوځرنګنده به شي چې چابرې وموند او چا ماتې وکړه نوخپلو شاګردانو ته امر وکړ چې کتابونه دې ټول کړي اومخ په وړاندې لاړ شي.

دشاسترا ګانو (دينې کتابونو) پوهاند سنګهابهادرا يوه ورځ وروسته له هغې څخه چې دراهبانو دغه استوګنځی ته ورسيد نا څاپه دا حس کړ چې دبدن ټول توان يې له منځه تلی نو يې واسوبانډهو ته داسې يو ليك وليږل« ځرنګه چې تاتاګاتا مړ شوی دی دهغه پيروانو بيلا بيلو مکتبونو دښودنې جلاجلا لارې غوره کړلې اوهر مکتب يې بې له کوم ربړه خپل پيروان درلودل اوهرمکتب دخپلې ځانګړې عقيدې لاره اوطريقه ښه ګڼله اودنورو طريقې به يې ردولې او دهغو غندې به يې کولې ما چې کمه اوناتوانه پوهه لرله له بده مرغه دغه عادت له خپلو پخوانيو څخه په ميراث اخيستی و، خو چې ستاد(ابهې دهرماکوشا) رساله مې ولوسته چې د(ويبهاشکا) دمکتب په ترديد ليکل شوې وه ناڅاپه مې بې له دې چې دخپل توان اندازه معلومه کړم ددېرو کلونو له اوسټنو نه مې وروسته دغه شاسترا وليکله چې دکلکې عقيدې د مکتب ښوونې ملاتړ او ننګه وشي . زما پوهه بې له شکه لږه اوهيلې مې زياتې دي. زما هيله اوس دترسره کيدو په حال کې ده که دبودهيساتوا (واسوبانډهو) دخپلو ژورو افکارومقولې دخپرولو سره د مهربانې له مخه زما ليکنه ترديد نه کړي اوپريږدي چې په بشپړ ډول دې پاتې شي ،زه به پخپل مرګ تاسف نه کړم.»

بيانو هغه له خپلو شاګردانو نه يوتن چې دممتاز استعداد خاوند و، وټاکه او داسې يې مخاطب کړ« زه چې دلږ توان يو پوهاند يم داسې احساس لرم چې ديولوړ

طبیعي هوښیاري لـه ځینې نه دبانـدې و اوسم نوځکـه زما لـه مړګ نه وروسته دغه لیکڅ واخلـی او هغه بودهیساتوا ته می دمعذرت غوښتنې هیلـه ورسوی اوزما لـه پښیمانـی به داد ورکړی.»

ددې کلماتو لـه ویلـو نه وروسته هغه ناڅاپه ځنډونـی شـو بیا نـویو تن وویـل «دی مړدی.»

شاګرد یی هغه لیک واخیست او هغه ځای ته یووړ چې واسوباندهو هلته و او هغه ته یـی داسی وویل «زما استاذ سنګهابهادرا مړشوی دی او وروستنی خبرې یی په دې لیک کـی لیکل شوې چې پکـی یی ځان دخپلو سهوو له کبله پړ ګڼلی او له تا نه غوښتنه کړی چې دده ښه نوم وران نه کړې ځوچې دنړۍ والو لهغندنـی سره مخامخ نه شی».

واسوباندهو بودهیسا توا لیک ولوست او بیا یی کتاب ولوست او دیو څه وخت لپاره په فـکر کی ډوب شو او بیا یی هغه شاګرد ته وویل «سنګهابادرا دشاستراګانو (دینی کتابونو) لیکوال یوزیرک اوبی لـه لوړ فکره پو هاند ود استدلال قدرت یی پـه حقیقت کـی ډیر ژور نه و نخو ویناو کلمات یـی سم او په ځای دي که دا هیلـه ولرم چې دسنګها بادرا کتاب رد کړم دا کار را ته دومره آسان دی لکـه چې خپلـه ګوته پخپل لاس زدم مګر څرنګـه چې دمړګ په وخت کې یی را نه هیلـه کـړې چې کتاب یی باطل نه کړم،زه دده دهغه مشکل چې ده پـرې اعتراف کړی منه کوم خـو ددې په څنګ کـی ددې لپاره هم دلایل شته چې دده شاستړا بایلـه لـه منځه لاړه نـه شی ځکـه چې دا شاستړا ښایی زما دمکتب دوکتورین څرګنده کړي اوزه به یی یوازې نوم بدل کړم او (نیاپانیو سارا شاستړا) به یی وبـولـم.

دغه شاګرد په دې خبرو د اعتراض کولوسره وویل،«دسنګهابا درا لـه مړګ نه مخکـی لوی استاذ (واسوباندهو) لیری تښتیدلـی ونخو اوس یـې شاستړا تړلاسه کړی اوغواړې چې نوم یـې بدل کړي موږ دسنګهابادرا شاګردان به څنګه دارنګـه توهین اوسپکاوي ومنلـی شو.»

واسوباندهوبودهیساتوا دټولو شکونو دلرې کولو په هیلـه دا یـې دشعر په ډول

وویل چې: « سره ددې چې دسرکوزي په مخ کې پاچا زمری ترلیری ځایه په شاځي بیا هم هوښیاران پوهیږي چې لـه دغو دوو ځخه کوم یوتوان مند دی . »

سنګهابهادرا چې مړشو جسد یې وسوزول شو او هډوکې یې ټول کړشو او هغه هډوکې یوه ستوپه کې امښودل شوی چې دسنګهارا ما سر؛ لـګیدلی او دوه سوه ګامه یا ددی اندا زې په شاوخوا کې وراندې شمال لویدیزه خوا کې د(ام) دونو په یوځنګل کې ښکاري . دشاسترا ګانو دغه استا ذیو کشمیري سړی وهغه مریدو ګـرځید او د (سروا ستی ادا) په مکتب وتړل شو هغه ډیر دیني کتابونه لوستي وو او ډیر دیني کتابونه یې ځیړلي وو. او دهند په پنځو وارو برخوکې سفرونه وکړل او ددری پیتیا کاولـه رمزه د کو ادبیاتو باندې یې ځان خبرکړ نو چې شهرت یـې وګاټه او خپل کار یې ترسره کړ او خپل هیواد تـه دبیرتـه ستنیدلو حـال کـې وه خپلـه لاره کـې دسنګهابهادرا دستوپې لـه څنګـه تیریدو کې خپل لاس په ستوپه کښیښود یوسوړ او سیلـی یـې وکړ او ویـې ویل (دغه پوهاند په حقایونامتو پوهانـدو او نظریـې پاکې اولوړې وې هغه وروسته لـه دې چې خپلـه عقیده په بهرنیو سیمو کې خپره کړه ویـې غوښت چې نورې عقیدې لـه منځه یوسی اوخپلې منکورې په کلـك دو ل تاسیسی کړي نوشهرت به یـې ولـی اباې او دایمي نه وي ما په خپله چې نوم مې ویمالامیترا دی په بیلو بیلو وختونو کې دده دلوړې پوهې معلومات ترلاسه کړي دي. دده لوړو صفاتو ته دپیړیو په ا زدوکـې دمننې په سترګو کتل شوي دي.

واسو باندهو سره ددې چې مړ شوی دی خو لاهم دخپـل مکتب په نـکلونو او روایا توکې ژوندی دی نوزه به داسی شاسترا (دیني کتاب) لیکم چې دجمبودویپا پوهان د(لویـې لاړ ې) دمکتب نوم هیرکړي او دواسوباندهو شهرت محوه کړي دا لیکنه به دتل لپاره باقې پاتـې وي او زما داوږدو مودو دتفکر محصول به وي.»

هغه چې دا خبرې خلاصې کړې فکریـې متردد اووحشي وګـرځید او ویارمنه ژبه یې ونیولـې شوه نوځرنګـه چې پوه شوچې ژوند یـې پای ته رسید لـی لاندینی لیاك یـې ولیکل چې پښیماني وښیـی « دبودا په دین کې دلویـې لارې عقیده وروستۍ

ACKU

اصلونه لري بنايي چې شهرت يې کمزوري شي خو دستدلال ژوروالی يې‌ساری‌نه شي پيدا کولی ما دحماقت لـه مخه دا جرئت وکړ چې په نامتو ښوو نو يې انتقاد وکړم زما ددې کار مجازات ټولو ته معلوم دی .دالـه همدې کبلـه دی چې زه مرم اجازه راکړی چې انسانانو اودپوهی عالم ته ووايم چې زما لـه حال نه عبرت وا خلی اود خپلو افکارو څارنې وکړي او دشکونو زدائيدو ته لاره ورنه کړي» بيا نو ده چې سا ورکړه ټولـه ځمکـه يوځـل بيا ولړزيده اوپه هغه برخه کې چې دی مـړشو ځمکـه وچاوديده اويوه لويه کنده پيدا شوه پيروانو يـې بدن وسوزاوه او هډوکی يـې ټول کړل او دهغو دپاسه يوه ستو په جوړه کړه.

په دې وخت کې دلته يو ارهټ وچې دده مړينه يـې وليده يوسور اوسيلي يې وکړ او په خواشيني يې وويل « ځومره د خـواشينې ور او دردونـکي دی چـې نـن دشاسترا گانو (دديني کتابونو) دغه پوهاند چې دخپلو نظرياتو تابع وگرځيد اوپخپلو افکارو يـې تکيه لرلـه او دلويـې لارې دمذهب غندنه يې وکړه په ډير ژور دوزخ (اويچی) کـې وغورځيد» .

دد ې هيواد په‌شمال‌لو يديز سرحد کې‌د گنگاه دسين‌ختيزه‌غاړه يی‌دموړ ل(۱) ښار پروت دی . دا ښار چارچاپـير نـژدې شل (لـسی)او داوسيـد ونـکو شميريی ډيرزيات‌دی. دسين درمنو اوبو ويالي يـې په هره خوا کې بهيږي. دلته دوطني‌مسو (تيو شيه) سرچه بلورونه اولوښی‌جوړيږي. دې ښار ته نژدې دگنگا دسين په غاړه کې ددیوا يولوی معبد دی چې هغه کې دغو په وهونکو دغو په وهلوځنی‌خارق‌العاده اعمال ليدل کيږي. دمعبد په منځنی برخه کې داوبو يو ډنډ جوړ شوی دی چې په غارو کې يې تيډگې په ډيـر مهارت يوي د بل ی‌په څنګ کې کيښنول شو ي دي دې ډنډ ته دگنگا دسين اوبه په يوه جوړه شوي ويالـه کـې راوړل کيږي. دهند دپنځو برخو خلـك دې معبد ته دگنگا د سين ور (دروازه) وايـی (۲) او دا هغه ځای دی

(۱) ما يا پورا يا اوسنی هری‌دوار

(۲) هغه وخت کې ورتـه گنگاد وارا يتي (دگنگاور) ويل کيده خواوس ورتـه هری دوار ويل کيږی چې معنا يې د (هری) ياد ويشنو ور دی . دا د هغـه ځای نسبتا وروستنی نوم دی .

ACKU

چي دلته مذهبي اخلاص زيات او گناهونه لږ کيږي. دلته په هر وخت کې په سل گونو اوزرگونو خلک له ډيرو ليرې ځايونو څخه سره توليږي او په اوبو کې يې لامبي او ځانونه نوپر يمنځي. تقوا لرونکوپاچايانو په دې ځای کې يو خيريه مرکز (پنياشالا) جوړه کړې ده. دې موسسې ته پيسي ورکړ شوي دي چې خوارانو، او منو او کوښو و ربنو و ته بنه خواړه او درمل برابر کړي.

له دې ځاي څخه د درې سوه لی یاددې واټن په شاوخوا کې په مزل موږ د پولو هيه موپيولو (برهما پورا) هيواد ته رسيږو.

پولوهيـه موپيولو (برهماپورا)

ددې هيواد چار چاپير اوږدوالی نژدې څلورزره لی دی اوله ټولوخواو نه يې غرونه چاپير دي. لوی ښار يې نژدې شل (لی) اونفوس يې ډير گڼ اوخلک يې شتمن دي. ځمکه يې شتمنه اوحاصلنا که ده اوکرنه اوريبنه په خپل وخت سره کيږی په دې هيواد کې تيوشيه (وطني مس) اود تيگو بلورونه توليدیږی. هوايي نسبتا سره اوخلک يې توند او غير مهذب دي. لږشمير خلک دپوهنو زده کړه کوي اوزيات شمير يې په تجارت بوخت دي.

دنارينه وچال چلند ناوړه دي اوپه دې هيواد کې دبلې عقيدې هغه ټولگي هم اوسيږي چي بودا هم مني. دلته پنځه سنگهاراما دي چې لږ شمير راهبان پکې اوسيږي. د ديواگانو لس معبدونه هم شته چي دوي ته دجلاجلا نظرياتو خلک له هرځای نه دنمانځنې لپاره راځي.

دهيواد په شمال کې لوی واورين غرونه دي چي منځنی برخه يې يو هيواد دی چي سيوفالاناکيوتالو (سيوورنا گوترا) نوميږی. په دې هيواد کې دلوړ جنسيت سره زر پيدا کيږي. دا هيواد له ختيز څخه لويديزته اوږداو له شمال نه سويل ته غونډ پروت دی. داهماغه دختيز وښځو (۲) هيواد دی. واکمنې يې د اوږدوپيړيو راهيسی

(۱) هيون تسنگ يې د خپلې ليکنې په يولسم کتاب کې دلويديزو ښځودهيواد په نامه يادوی.

په هر وخت کې یوه ښځه وا کمنه وی نو ځکه د ښځو پاچایي گنل کیږي دوا کمنۍ ښځې میړه پاچا گڼل کیږي خو ددولت د چار و په باب هیڅ نه پوهیږي په دې هیواد کې نارینه جگړه و ته ځي او ځمکې کري او بس. ځمکو کې یې ژمنۍ غنم کرل کیږي او دڅارو و روزنه لکه د غوایا نو او غوا گا نو او پسونو ا و آسونو روزنه په زیات کیږي هوایی په زیاته اندازه سره ده خلک یې بیړه ناک او گرناي دي.

ددې هیواد په ختیزه خوا کې دفان (تبت) پاچایي ده او لویدیزه خوا کې یې د (سمپاها) یا (مالاسا) هیواد دی او شمال کې یې ختن پروت دی.

له ماتې پیولو څخه دځلورو سوو (لی) یا ددې اندازې په شاوخوا کې په منزل موز دکیوپی شوونگ نا هیواد ته راځو.

کیوپی شوونگ نا (گووی شا نا)

ACKU

ددې پاچایي دشاوخوا اوږدوالی نژدې دوه زره (لی) او دمرکز دشاوخوا اوږدوالی یې څوارلس یا پنځه لس (لی) دي. دا په طبیعي د ول ډیر پیداوری هیواد دی چې په شاوخوا کې یې لوړ کمرونه او گرندگونه پراته دي. نفوس یې ډیر زیات دی. دلته په هر ځای کې گلا ن ، گتې ونې اوداوبو جهیلونه شته چې په منظم ډول یو په بل پسې پراته دي. ددې هیواد هوا او محصولات دموتي پیولو دهیواد غوندې دي.

دخلکو چال چلند رښتنونی دی او دوي رښتین خلک دي او په لوستنو کې ډیر زیار باسي او تل سم ا وغوره کارو نه کوي. دلته دغلطو عقیدو خلک چې یوازې داو سني وخت خوښي غواړي هم شته. په دې ځاي کې د و مسنگها را ماا ونژدې سل تنه راهبان دي چې زیات شمیر یې دکوچنی لاری دمکتب پیرو وان دی ژو ند کوي ددیوا گانو معبدونه دبیلا بیلو فرقو لپاره سلو ته رسیږي چې دوي په دې معبدونو کې یې له تو پیره تولیږي.

دلوی ښار په څنگ کې یوه زړه سنگهارامه ده چې په هغې کې یوه ستوپه هم شته چې اشوکا پاچا جوړه کړې وه. دا ستړه په نژدې دوه سوه فټه لوړه ده. دلته یودا په کوم

وخت کې چې ژوندي و ددين دډيرو مهمو او اساسي ټکو ښودنه او تبليغ وکړ. ددې په څنګ کې يو ځای دی چې هلته دڅلورو بوداګانو چې دلته يې ناستی ولاړې کړې وې منډونه دي ددې ځای په اړخ کې دوه کوچنی ستوپې شته چې په هغو کې دتاتاګاتا ويښته او دنوکانو سرونه ساتل شوي دي دستوپو لوړوالی نژدې لس فوټه دی .

له دې ځای څخه سويل ختيزې خوا ته دڅلور سوه (لی) په مزل موږ داوهی چې تالو (اهی کشيترا) هيواد ته راغلو.

اوهی چې تالو (اهی کشيترا)

دا هيواد (۱) چارچاپېر نژدې درې زره (لی) اومرکزيې داووه لس يا اتلس (لی) په شاوخوا کې دی. څرنګه چې ددې هيواد په شاوخوا کې غرونه او کمرونه پراته دي نو په طبيعي ډول ډير کلک ټينګ کيږي. دلته غنم کرل کيږي او ځنګلونه اوچينې ډکې زياتې دي. هوايې پسته، مناسبه اوخلک يې اخلاص منه او ريښتوني دي. دوی له مذهب سره ډيره مينه لري اود زده کړې له پاره ډير زيار باسي اوډير هوښيار اودزياتومعلوماتو خاوندان دي. دلته نژدې لس سنګهارام اود زرو تنو په شاوخوا کې راهبان شته چې دچينګ ليانګ (سماتيا) دمکتب دکوچنی لارې څيړنه کوي.

په دې ځای کې ددېواګانو نژدې نهه معبدونه هم شته چې درې سوه تنه غړي لري اوپيروان يې (ايشور) ته قرباني کوي اوپه ايرو کې دځانونو دلړونکو (پشپاتا) له ډلې څخه دي.

دلوی ښار څخه بهر دناګاد اوسيدو يو ډنډ دی چې غاړه کې يې يوه ستوپه ده اودا ستوپه داشوکارا جاله خوا جوړه شوې ده. په کوم وخت کې چې تاتاګاتا په نړۍ کې و په همدغه ځای کې يې د اوو ورځو لپاره ناګاراجا ته دينی

---

(۱) داهی کشيترا يا اهی کشاترا په نامه ديو ځای نوم مها بهارت اوپانی نی کې راغلی دی. دا ځای دشمالی پنجالا يار وهيل کنډ مرکز و .

تبلیغ وکړ. ددې ستوپې خوا کی څلور کوچنی سټوپی دي چې په لرغونو زمانو کی څلورو بودا ګانو دلته ناستی ولاړې کړي وي اومندونه یې شته.

له دې ځای څخه د دوه سوه شپیتو یا دوه سوه اویا (لی) په مزل اودګنګا له سین څخه پـه پوري وتلوا وبیا جنوب لویدیزې خوا تـه پـه تـلـلو موږ د پی لوشان‌نا (ویراسانا) هیوادته راځو.

پی لوشان نا (ویراسانا)

ددې هیواد دچاپیر اوږوالی نژدې دوه زره لی دی اومرکزی ښار یې د لس (لی) پـه شاوخوا کی ارت دی. ددې ځای هوا اوتـولیـدات د اهی کښترا سره یوراز دي. خلـك یې متجاوز اوتوند دي اودمطالعی اوهنرسره ډیرې مینی لري. دوی په زیات شمیر دغلطی عقیدې پیروان دي لږشمیر یې دبودا په دین هم‌عقیدې لري دلته دوه سنګهاراما اونژدې درې سوه راهبان دي چې د(لوی‌لارې) په مذهب پورې اړه لري. ددیوا دمعبدونو شمیر پنځه دی چې دبیلا بیلو طبقو خلـك ورته‌ځي.

د لوی ښار په منځنی سرحـه کـی یوه زره سنګها راما ده چې پـه هغی کی یوه ستوپه شته چې سره ددې چې نړیدلی‌بیا هم لوړوالی یې له سل فوټوڅخه زیات دی دا ستوپه اشوکاراجا جوړه کړې وه. په لرغـونووختونوکی‌چې تاتاګاتا په نړۍ کی‌و په دې ځای کی یې داوو ورځو لپاره د(سکاندها دهاتوا پاشا ستړا) ښودنه وکړه ددې په خوا کـی هغه مندونه شته چې په دې ځای کی دڅلورو پخوانیو بوداګانونه چې دعبادت په نیت دلته ګرځیدلی پاتی دي.

لـه دې ځای څخه سویل ختیزې خوا ته ددوه سوه (لـی) یا ددې انـدازې پـه شاوخوا کـی په مزل موږ دکپیتا هیواد ته راځو.

کی پی تا(کپیتا)

دا هیواد (۱) چارچاپیر دوه زره (لـی) اومرکز یې شل) لـی‌یا ددې اندازې په

(۱)دا ځای د اوسنی سنکیسیا سره یو شان دی چې د هغه اصلی برخـه جنرال کننګهم پـه ۱۸۴۲ کال کی پیدا کړه د کپیتا نوم په بشړ دول ورك شوی دی داکتر کرن عقیده لری چې د وراها میهیرا منجم د زده کړی ځای کپیتا وه.

خواوشاکې دی هوا اوتولیدات یې پیلوشان نا غونډې دي. دخلکو چال چلند پوست اودمنني وردی . زیات شمیر ناریښه یې زده کړې کوي. دلته څلور سنګهاراما اونژدې زر راهبان دي چې دکوچنی لارې په مذهب کې دسماتیا دمکتب پیروان دي. ددیوا دمعبدونو شمیر لس دی چې دټولو طبقو خلک ورته راځي.دوی ټول دمهیشورا نمانځنې کوي او دهغه په نامه قرباني کوي. دښار په ختیزه خوا کې شل (لی) یا ددې اندازې په شاوخوا کې یوه لویه سنګهاراما ده چې ډیره ښکلې جوړه شوې ده اوپه هره برخه کې یې هنرمند دخپل کمال او هنر څرګندونه کړې ده. په سنګهاراما کې دبودا سپیڅلی مجسمه ډیره برم ناکه اوپرتمینه ده. ددغه سنګهاراما دراهبانو شمیرسل تنه دی چې دسماتیا دمکتب ددوکتورین لوستنې کوي. دراهبانو ددې استوګنځی په خوا کې په رزګونو تنه مذهبي عام خلک اوسیږي.

دسنګهاراما په لوی انګړه کې درې قیمتي زینې دي چې لـه شمال څخه سویل خوا ته خوا په خوا کې سره ایښودل شوي دي او دښکته کیدلو لپاره مخونه یې ختیز لوري ته دي. داهغه ځای دی چې دلته تاتا ګاتا دترا یاستیمشا له جنت څخه دستنیدلو په وخت کې کوزشو. په پخوانیو وختو کې تاتا ګاتا جنت ته وختوت او هلته د(سدهارما) په ماڼۍ کې اوسیده او خپلې مور ته یې دیني موعظه کوله. وروسته لـه دریو میاشتو څخه چې غوښته چې بیرته ستون شي ساکرا ددیواګانو پاچا پخپل روحاني تـوان دا زینې جوړې کړې .منځنۍ زینه یې دزیړوسروزرواودکیڼ لوري زینه دخاصوبلورو او دښي خوا دسپینو زرو وه.

تاتا ګاتا دیوزیات شمیر دیواګانو په ملتیا په منځنۍ زینه کوزشو . مهابرهماراجا چې یوه سپینه چوری یې په لاس کې وه ، دښي لوري په سپینه زینه کوزشواوساکرا ددیواګانو پاچا دکیڼې خوا په زینه کوز شو ددوی دکوزیدو پەوخت کې ددیواګانو ټولګې په دوی باندې به ګلان شیندل اوددوی دصفت ذکـــر به یې کاوه. زینې تریوڅه مخکې وخته پورې په هماغه ډول پاتې وې خو اوس په ځمکه کې ننوتلې اوورکې شوې دي. دګاونډیو هیوادونو پاچایانو ډیر خواشیني شو چې

دا زینې یې ونه لیدلې نو دهغو په ځای دخښتو نقش لرونکې زینې جوړې کړې او هغوی یې په مرغلرو سینګار او ښایسته کړې چې دپخوانیو زینو غوندې ښکاري. دا زینې نژدې اویا فوټه لوړې دي، ددې زینو دپاسه یوه ویهارا جوړه شوې چې په هغې کې دبودا دتیګو یو مجسمه ده او دوارو خواو کې یې زینې دي چې په هغو کې دبرهما اوساکرا مجسمې دي او دا مجسمې هماغه حالت ښیي چې بودا دکوزیدلو لپاره تیار شو.

له ویهارا څخه بهر خوا ته یې دتیږو یوه ستنه ده چې لوړوالی یې نژدې اویا فوټه دی او اشوکا راجا جوړه کړې وه. دا ستنه ګلابي رنګ لري او داسې ځلیږي لکه چې نمجنه وي. ددې ستنې دپاسه یو زمری جوړ شوی چې دخپلو پښو دپاسه ناست ښکاري او مخ یې دزینو خوا ته دی ددغې پایې په څلورو خواوو کې له تیګو نه توزل شوي او سینګار شوي تصویر رونه دي. دا تصویر رونه نیکو خلکو ته ددغه ځلي دپاسه ښکاري او بدو خلکو ته نه ښکاري او منار کې ورک کیږي. دقیمتي زینو دمعبد په خوا کې یوه ستوپه ده چې هلته دڅلورو پخوانیو بوداګانو دګرځیدو منډو نه پاتې دي.

ددې ستوپې په خوا کې یوه بله ستوپه ده چې دلته تاتاګاتا کوم وخت کې چې نری کې و خپل ځان پریمنځه او په خوا کې یې یوه ویهارا ده چې تاتاګاتا هلته په مراقبه پیل وکړ. په څنګ کې د یو اوږد دیوال تاداو دی چې پنځوس ګامه اوږدوالی لري او اووه فوټه لوړ دی. دا هغه ځای دی چې تاتاګاتا دلته عبادت وکړ. په کومو ځایونو کې چې هغه قدمونه ایښي دنیلوفر دګلانو تصویر ونه ایستل شوي دي. ددیوال ښي او کیڼ لور کې کوچنۍ ستوپې دي چې دساکرا اوبرهما راجا له خوا جوړې شوي دي دساکرا اوبرهما دستوپو په مقابل کې هغه ځای دی چې هلته بهیکشونی (راهبې) اتپالاوارنا چې هیله یې لرله چې بودا له ټولو نه مخکې ووینې دایشورا دیواله مانۍ څخه جمبود ویپاته دبودا دستنیدلو په وخت کې له هغې بهیکشونې (راهبې) څخه یو چکرا اورتین را جا جوړ شو. په دې وخت کې سبهتي چې په غلي ډول خپله له تیګو نه جوړه شوې کوټه کې ناست و له ځانه سره یې دا فکر وکړ «اوس چې بودا بیرته ستنیږي نچې د ځلکو سره وا وسیږي د ملا ئکوله خوا ورته لاربښوونه کیږي

اوخوا کې یې حاضر دي. خوزه به دڅه لپاره هغه ځای ته لاړ شم ما پخپله لـه بودا نه اوریدلـي چې ټول موجود شیان لـه حقیقت نه تش دي ځرنګـه چې دټولو شیانو ماهیت دادی ما لـه مخکې څخه دپوهی په سترګو دبودا روحاني بدن لیدلـی.»

په دې وخت کې اتپالاورنا بهکشوني (راهبه) چې لیوالـه وه چې بودا لـه ټولو څخه مخکې ووینی په یو چکراورتین پاچاچی اووه مرغلرې یې درلودلې اوڅلور دوله پوځ دهغی ددفاع لپاره ورسره و، بدلـه شوه. اوچی هغی برخی ته ورسیده چې هلته و،بیرته دیوې بهیکشوني (راهبی) پهبڼهو اوښته او تاتا ګاتا ورته وویل« تهماته پهراتلو اولـه ما سره په کتلو کی لهټولو نه مخکې نه یی (سبهتی) چې دټولو شیانو په تشوالی فکر کري زما روحاني بدن یې مخکې لیدلـی دی.

دهغو سپیڅلو پلونوپهبرخه پهکې ځنې معجزې تل ځرګندیزي. دلویې ستوپـې په جنوب ختیزه خوا کې دناګا(دښامارانو دپاچا) یو ډنډ دی او ددغـو سپیڅلو پلونـو وساتنه کوي نو ځرنګـه چې دا پلونه په دغه ډول په روحاني توان ساتل کیزي څـوک رته په بدنظر کتلـی نه شي او داوزدو کلونو تیریدل به دا ځایونه یجاړ کړي خـــو دانسان قدرت هغسې نه شي کولـی . له دې ځای څخه ددوه سوه (لـی) نه په کمموزل شمال لویدیزې خوا ته په تلـلو موزدکی پوکیو شي (کنیاکوبجا) پاچایی ته راځو.

دڅلـورم کـتـاب پـای

پنځم کتاب

کی جو کیو شی کو (کنیا کوبجا)

داهیواد په چاپېره ډول څلورزره (لی) دی او مرکزیې(۱) لوېدیځه خوا کی دګنګا دسین سره لګېدلی دی اوژدوالی یې شل (لی) او سور یې څلور یاپنځه (لی دی) لهدې ښارنه یوه وچه ویاله تاو شوې اولوړ اومستحکم برجونه لري چې یوبل ته مخامخ واقع شوي‌ددي. ددې ځای ګلان اوځنګلونه ډېر ښکلي او جهیلونه دېرې رڼې اوبه لري چې دهنداري غوندې ځلیږي. دې ښارته دسوداګری قیمتی مالونه له ..رلوري نه په ډېروزیاتو اندازو راځی. دهیواد خلک بسیا،سوکاله او ډاډه دي. کورونه پرتمین اوپه ښه ډول ودان شوي دی. ګلان اومیوې پههرځای کی زیاتی دي اوځمکې یې دهر فصل پهوخت کی کرل اوریبل کیږي. هوایې غوره او پسته ده، دخلکو چال چلند ښه اوله اخلاصه ډک دی. دوی ظاهرکی هم نجیب او پرتمین دي داغوستلو لهپاره دوی پسوالل شوې ځلیدونکی جامې استعمالوي اودزده کړې لهپاره ډېرربړونه ګالی اودسفر وختونوکی ډېر لوی بخشونه کوي ددوی سوچه ژبه هره خوا کی‌خپره شوې ده. دبودا دپیروانو اودبلی عقیدې دخلکو شمېر برابردی. دلته نژدې سل سنګهاراما اولس زره راهبان دي اودلویې او کوچنی لارې مذهبونه لولی دلته د دیواګانو دوه سوه معبدونه دي چې څو زره پیروان لري.

---

(۱) مرکزیې کنیاکوبجا اوس کنوج (قنوج) بلل کیږی. قنوج څو سوه کاله دشمالی هند مرکز و،څوکوم اثار چې دلته پاتې دی ډیر لږ اوبې له اهمیته دی د قنوج اوسنی ښار دلرغونی ښار یوا ځی شمالی ځنډه نیولی ده او هغه ښار کی یوه برخه چې د (ګلا) په نامه یادیږی شامل و،ښایې دا هماغه برخه وی چې هیون تسنګ یاده کړی. دا ځای دمثلث شکل لری او هره خوا یې دیوی وچې ویالی سره لګیدلی چې دکتاب متن کی هم په همدغه ډول یاد شوی.

دکنیا کوبجا پښخوانی مرکز چې هلته خالك داوږدو موده له پاره اوسیدلی وواوس کسماپورابلل کیږي. ددې ځای دپاچا نوم برهمادتا وچی دژوند پښخوانیو دوروکی ښه اعمال یې ددې سبب شول چې دې ځل ژوندکی واکمن او دپوځی اوعلمی میراث ښتن وګرځی، تو له (جمبود ویپا) دده دشهرت له اوازې نه ډکه ده او ګاوندې ایالات دده دشهرت له پوهی نه ډك شوه. ده زړتنه زامن درلودل چې په پوهه اوزړ ورتوب کې نومیالی وو او سل تنه لوڼی یې لرلې چې پرتم او ښایست کې دهغو ساری ونه و.

په دې وخت کې هلته یوزاهد وچې دګنګادسین غاره کې ژوند. کاوه او هغه دمستی او وجد یو حالت ته رسیدلی و چې دخپل روحانی قدرت په واسطه ډیر زیات کلونه په دې حال کې تیر کړه تر څو چې ښه یې لکه دیوې خوسا شوې ونې وګرځیده. دې وخت کې داسی یوه پیښه وشوه چې دځینو سیلا نی مرغانو له ډلی څخه یوه مرغی چې دهمدغه ځای خواته دیولوی خیل په ډول تول شوي وو د(ریشی) په ولی باندی د(نیاګرودها) یوه میوه وغورځوله چې وده یې وکړه او ژمی او اوري کې دې زاهد ته یو ښه ساتندوی وګرځیده وروسته له څو کالونه هغه دخپلې مستی نه په خود شو نو پاځیده او غوښته یې چې له دې ونی نه ځان وژغوري خو ویره ورسره وه چې هسی نه چې دمارغانو ځالی چې هلته یې جوړې کړې وې ورانی شی. دهغی زمانی خلکو به ددغه ملنګ دغوره اعمالو درناوی کاوه او هغه به یې (دلوییې ونی مهاوریکشا) ریشی په نامه یاداوه. یو ځل دغه زاهد دځنګل خواکی کرځیده وراندې لاړ چې دځنګلی ونوسیل وکړي هلته یې ولیده چې دپاچا لوڼی یوه له بلی پسی روانی دي او مستی کوي. بیانو دنیایی مینه (هوا او هوس) چې فکر کړغیږ نوي دده سره پیدا شو نو سم له لاسه (کشم پورا) ته لاړ چې دپاچا سلام وکړي اولوریې ورنه وغواړي.

پاچا چې دریشی له راتلو نه خبر شو پخپله یې مخی ته ولاړ چې کتنه ورسره وکړي او دهغه دسلام اداب پر ځای کړي نو داسی یې ورته وویل، «لوی زاهده! ته په استراحت بوخت وې کوم شی ناارامه کړی یې» ریشی ځواب ورکړ «وروسته لدې چې ځنګله کې می ډیر کلو نه استراحت وکړ له خپل وجد څخه ویښ شوم او هلته اخوا دې

ACKU

خوا گرځیدم چې د پاچا لوبښې مې ولیدلې نو یو کرغیړن او شهوانی نفس را سره پیدا شو او اوس له ډیر لرې ځایه څخه راغلی یم چې ستاله دلوښو څخه یوی سره دوادهکولو اسره درنه وکړم».

پاچاچې داخبره واوریده دپلمې هیڅ لاره یې ونه لیده نوزیښی ته یې وویل «بیرته خپل ځای ته لاړشه او استراحت وکړه او زه درنه هیله کوم چې دخوښې دشپې انتظار وکړه.» زاهد چې دا خبره واوریده بیرته حنګله ته ستون شو. بیا نو پاچا له خپلو لوښو څخه پوښتنه وکړه خو هیڅ یوه یې رضانه شوه چې واده شي.

پاچا دریشی له توان څخه ویره کی و، ډیر غمجن شو یو وخت یې کشری لور په داسی یو فرصت کی چې پاچا خوښن او ازادحالت کی وورته وویل: «پلاره! تاسو زرتنه زامن لرئ اود پاچا یې هره برخه د ډیرې درناوي دلرلوسره تابع او مطیع ده نو څله داسې غمجن یاست لکه چې له کوم شی نه ویره لرې.» پاچا ځواب ورکړه« دلوی ونی زاهد هیله کړې چې ستاسو دیوتن سره واده وکړي. » او تاسو ټولو دغه هیله ردهکړې ده اوس دازاهد لوی قدرت لري او کولی شي چې یابدبختی او مصیبت اوپانیکمرغی راوړي، کهدی مایوس شی نو ډیر په غصهبه شی اودخپلی خواشینی لهکبله به زماپاچاهي ورانه کړي اوزموږ مذهبی عبادت ته په پای وبخښی. اوماو زما نیکو نوته بد نوم راوړي نوزه چې په خواشینی یې فکرکوم ډیره اندیښنه را سره پیداکیږي.»

لوریې ورته وویل، «خواشیني دې پریږده امید کوم زمادناتوانه ځان په ورکولو هیوادته سوکالی راشي.»

پاچا چې د دې جنی خبرې واوریدې ډیرخوښ شونو امریې وکړ چې دوادهلـه ډیرو سوغاتونوسر دده ګا ډی کی لاړه شی. وروسته له تیاري څخه ددوی دله دهغه زاهد دعبادت کرتی تهورسیده پاچادرسید لوسره سم زاهدته خپلهدرناوی اوسلام وړاندې کړاووی یې وویل «لوی زاهده! څرنګه چې تالورینه کړې اوبهرنی شیانوته دې پام نه اوړولی اود دا د سره دنـړۍ ژوندته ګوري نوزه جرئت کوم چې خپله کشرۍ لورتاته تقدیم کړم چې تاته اوبه درکړي او ځای دې مجاروکړي» زاهد چې دې جنۍ ته وکتل خواشینی شو

ACKU

او پاچاته یې وویل «ته زما زاړه عمر نه کرکه کوې چې ما ته دغه بې له ګټې جنې دې ورانه‌ې کړې ده.»

پاچا وویل «ماله خپلو ټولو لوڼو څخه پوښتنه وکړه خو هغوی خوښه نه وې چې ستا هیله ومنې یوازې دغه وړه جنې چمتو شوه چې ستا خدمت وکړي.»

زاهد ډیر په غصه شو او داسې یوه ښیرایې وکړه «ټولې نه نوې نجونې چې زما هیله یې ونه منله «کړوپ په ملا» وګرځي او د دغو نجونو ښځې دې داسې ورانې شي چې هیڅوک په ټولو نړۍ کې دوی واده نه کړي.» پاچا چې په بیړه یو استازی کورته ولیږه استازي له کور څخه احوال ورته راوړ چې د ټولو ملاوې کړوپې شوې نو له دې وخت نه د هغه ښار نوم د کیوې نیوې شینګ (کنیا کوبجا) یادملاکړوپو نجونو ښار شو.

د دې هیواد واکمن پاچا دویشیا (۱) له کورنۍ څخه دی او نوم یې هرشاوردهانا دی. د دې هیواد بانډې دافسرانو یو ټولګی واکمنی کوي او د دوی پښتنو په موده کې دلته د رې تنو پاچایې کړې ده. د پاچا د پلار نوم (پرابهاکار اوردهانا) او د مشر ورور نوم یې راجیاوردهانا و.

راجیاوردهانا چې مشر و پاچا شو او په ډیره پرهیزګاری یې واکمنی وکړه نو په دې وخت کې ذکرناسووارنا (د ختیز هند یوه پاچایې) پاچا چې نوم یې ششنکا و تل به خپلو وزیرانو ته داسې ویلې چې «که یو ګاونډې هیواد یو پرهیزګار واکمن ولري دا صلې هیواد له پاره د خواشینې یو عامل دی نو ځکه هغه پاچایې یوې غونډې ته وبالله او ویې واژه. خلکو چې خپل واکمن له لاسه ورکړ هغه هیواد ویجاړ او متروك وګرځید بیانو لوی وزیر چې (بهانډې) نومیده او قدرت او شهرت یې ډیر زیات و دوزیرانو غونډې ته وویل «نن باید د هیواد مقدرات وټاکل شي د پخوانې پاچا زوی مړ شوی دی او د شهزاده ورور ډیر ښه اخلاق خاوند او مینه ناك دی نو ځرنګه چې په کللك ډول د خپلې کورنۍ سره مینه لري، خلك به ورباندې باور ولري نو زه پیشنهاد کوم چې هغه دې دواکمنۍ مقام ونیسي هر څوك دې خپله نظریه څرګنده کړي. دده نظریه ټولو خوښه کړه او د هغه واکمنی یې ومنله.

(۱) ښایې چې له ویشیا څخه مقصد د (راجپوتانو) یو خیل وي او دلته د سوداګرانو د طبقې معنی یعنې د هندوانو د څلورو طبقو څخه د دریمې طبقې معنی نه لري.

ددې سره‌سم لویو وزیرانو او والیانو هغه تشویق کړ چې دچارو واک ومنی او اوورته یې وویل «ښه به داوي چې شهزاده دچارو واگې ومنی . دپخوانی پاچا لویه ورتیا او لوړه تقوا دو مره یاته وه چې ټوله پاچایی به یې د ډیرې خوښی سره اداره کیده. کوم وخت کې چې راجیاوردهانا وروسی پاچا شو موږ داسی فکر کاوه چې تر اخره وخته پورې به پاچا پاتی شی مګر دخپلو وزیرانو دقصور او غلطی له کبله خپل ځان یې ددښمن لاس ته واچاوه او پاچایی ډیره زیانمنه شوه مګر داسډاسی دوزیرانو خطاده. دخلکو نظر یې لکه چې ددوی له سندرو څخه څرګندیږي ستالوړو صفاتو ته ددوی ریښتینی تسلیمیدل ښیی. نودلوړ پرتم سره په دې هیواد واکمنی وکړه اودخپلی کورنی په دښمنانو بری ترلاسه کړه. دغه دسپکاوي داغ چې ستا په پاچایی اوستادلوړ پلار په خدمتونو اینبودل شوی پریمینځه. په دې دول ستاوړتیاززیاتـه وګـرځی دارموږ هیله اواسره ده اوته زموږ هیله مه ردوه »

شهزاده ځواب ورکړ« دیوهیواد حکومت له مسئولیت نه ډک کاردی او چارې یې دربړ سره ترسره کیږي. دوا کمنی وظیفه مخکښی فکرته اړتیالري. په دې کی شك نشته چې زه کوم امتیاز اولوړوالی نه لرم نوځکه چې زما پلاراوورورنورنه دي پاتی له میراثی پاچایی څخه انکار کول به خلکو ته ګټه نه‌وي. زه باید یې له دیل څخه دخلکو نظر یې ومنم اوخپله ناتوانی هیره کړم اوس نوزه به دګندګا غاړې ته چې هلته د(اوا لو کیتشورا) مجسمه ده لاړشم اودلارښوونی هیله به ترې وکړم ».

دی‌چی هغې برخی ته راغی چې د (بودهیساتوا) مجسمه وه همالته مجسمی مخکی دروژې نیولو او دعا کولو حال کی پاتی‌شو، (بودهیساتوا) چې دده د خیرپه پوه شو په حقیقتی څیره کی ورته‌ښکاره شو او پوښتنه یې وکړه« ته څه غواړې چې پخپلواسرو دومره ټینګار کوې؟ شهزاده ځواب ورکړ« زه دیو درانه پیښې له کبله کړاوکی‌یم زما ګران پلار چې ډیر زړه سواند و مړ اوزما ورور چې دلوړ انسانی اخلاقو خاوند او ډیرنجیب سړی وپه ډیره بې رحمی ووژل شو نودداسی ناخوالوپه حال کی‌زه می دځان ورتوب لږ بولم سره ددې هم خلك راته پاچایی برم را بښی چې د خپل نومیالی پلار مقام

ونیسم خوزه بی له شکه ناپوه او بی عقله یم نو ځکه دې ربړ کې د بودهیساتوا د سپیڅلي لارښوونې هیله لرم ».

بودهیساتوا ځواب ورکړ «ته پخپل پخوانی ځل ژوندکې دې ځنګله کې دیو زاهد په ډول اوسید او د لوړې تقوا له کبله یو مذهبي ورتوب درپه برخه شو چې له همدغ کبله دیو پاچا دزوی په ډول وزیږیدې. د هیواد پاچا (کرناسو وارا) د بودا دین نسکور کړی دی، اوس نو پاچاهي واك چې تاته د تیرو اکمن دځای نیونکي په ډول رسیږي، ته باید ددغه دین سره مینه او علاقه وښیې که خپل فکر ددې له پاره په کار واچوې چې په بیوزلو لورینه ولرې او دهغو پالنه وکړې نو ته به ډیر ژر دهغه دپنځو وارو برخه واکمن وګرځې او کوم وخت کې چې خپله واکمني دې تاسیسه کړه بیا نو زما لارښوونې ته ځیر شه او زما په پټ توان به تاته دپوهې زیاتیدګري رښا درپه برخه شي او ستا هیڅ یو دښمن به په تابانده ې برلاس ونه مومي. په (ځمری تخت) مه کښینه او ځان د مهاراجا په نامه یاد وه. هغه چې دا لارښوونې واوریدلې بیرته ستون شو او دپاچاهي واك یې ترلاسه کړ. هغه به ځان دپاچا په ځای پاچادزوی (کمارا) په نامه یاداوه. او لقب یې (سیلادیتیا) و، نو چې پاچا شو، خپلو وزیرانو ته یې وویل «تر اوسه پورې زما دورور د ښمنانو مجزا نه ده لیدلې او ګاونډې هیوادونه موږ ته نه دې تسلیم شوي نو تر څو چې هغو دښمنانو ته مجزا ورنه کړم او سرغړونکي ګاونډیان ونه نیسم تر هغه وخته به لاس خولې ته د خوراك له پاره پورته نه کړم. اوس تاسو ټول خلك او افسران ژر ونه او لاسونه یو کړی او خپل توان په کار واچوی » ددې سره سم دوی دټولې پاچاهي پوځ را ټول کړل او دوسلو دفن استاذان یې را وبلل دوی. چې دپنځو زرو پیلانو، دوه زره داسونو دسورو او دپنځوس زرو تنو پلي یو پوځ یو لښکر درلود. هغه له ختیز څخه لویدیز ته ولاړ او هغه ټول هیوادونه یې تابع کړل چې پخوا تابع نه وو او دجګړې په ټوله موده کې له پیلانو نو نه یې افزار او له عسکرو نه یې ملا وسټونی لرې نه شوې او وروسته له شپږ کلونو څخه دهند پنځه واړه برخې یې ایل کړلې او څرنګه چې دواکمنۍ سیمه یې پراخه شوې و، خپل لښکر یې هم زیات کړ. چې ددغه زیاتوالي سره سم شپیته زره جنګي پیلان

ACKU

اوسل زره داسونوسواره پرڅ یې درلود . دغه لوی پوځ بیا وروسته له شو کلونو له جګړو څخه خلاص شو او هرې برخې ته سرله او کرارې راغله . بیا نو داپاچا تر وروستۍ اندازې پورې اعتدال ساته او ددینی ورتیاخپرولوکی به دومره زیار ایسته چې خوراك او څښاك به هم ورڅخه هیرشو . ده ددغه په ټولو پنځه واړو برخوکی دخودلو دغوښتې ترلاسه کولو په مقصد دهر ډول ساکښو اوښاروو حلالولو اووژلو بانديې بندیز ولګاوه او ددغه بندیز تیرې کونکوته دمرګ جزاوټاکله او ددې حکم تیرې کونکی به بالکل نه معافیدل . دې پاچا دګڼ‌ګڼا دسین په غاړوکی څوز ره ستوپې جوړې کړې چې دهرې یوې لوړوالی نژدې سل فوټه و . همدارنګه ټول هندکی یې دکلواو ښارو نو په لاروباندې دمسافرانو ددمې او شپې تیرولو خونې جوړې کړې چې دخوراك اود څښاك بندوبست اودلارویانو او غریبانو علاج ته دطبیبانو اودرملو بندوبست شوی و، چې بې له ربړ څخه به یې دوی ته مناسب درمل ورکاوه او په ټولو هغو ځایو نوکی به چې دبودانیې نښانې وې سنګښارامنا جوړوله او په هرو پنځو کالوکی به یې یوه لویه غونډه جوړوله چې (موکشا) بلل کیده . خپلې خزانې یې په خیر په چارو په لګولو تشې کړې اودعسکرو یوازې هغه وسلې یې وساتلې چې ددې ورنه‌وې چې دخیرات په ډول ورکړ شي . هرکال به یې له ټولو هیوادونو څخه پوهان غوښتل او په (دریمو) او (اوومو) ورځوکی یې دڅلور ډولو (خوراك ، څښاك ، درمل ، کالی) خیراتونه ورکول دغه پاچا همدارنګه دینی دریځ سینګار کړاودعلمی مناظرو ځایونه یې په دلو و زینتي شیانو سره سنبال کړل او راهبانوته یې امروکړ چې بحثونه وکړي او پخپله په دې بحثونوکی دمنځګړي په ډول ګډون کاوه بیا به یې ښو پوهانو ته انعام ورکاوه . اوناوړوته به یې جزا ورکوله اودبدسرې رتبه به یې ټیټه اودلوړو استعدادونو دخاوندانو رتبې به یې جګې کړې اوهغو راهبانو به چې داخلاقی لارښوونو سره سم چال چلند کاوه اوسر بیره په دې دمذهبی چارو ترسره کولوکی دتقوا اوفضیلت له مخه له نورو څخه بانديې وه دی پخپله به دهغه سره (ځمري تخت) پورې راتله او هلته به ورته دینی لارښوونې ترلاسه کولې . که کوم تن دتقوا سره سره لوړه پوهه نه درلوده دړناوی

ACKU

به یې کاوه مګر دیراوو اعزاز به یې نه ورکاوه ، که چاله اخلاقي معیار ونو څخه تیری کاوه اوښوکړووړوته دپام نه ساتلو شهرت درلود هغه به یې له هیواد څخه وشاړه او نه به یې ورسره کتنه کوله او نه به یې خبره اوریدله او که به دګاونډیو هیوادونو کوم واکمن یا کوم لوی وزیر ددیني لارښوونو سره سم دپاك نیت له لرلو سره ژوند کاوه او دمکافاتو لــه هیلی نه پرته به خوی ساته نو هغه به یــې لاس نیولی خپل تخت ته بیولو اودتخت دپاسه به یې خپل څنګ کی یو ځای کښینولو او دنو میالي ملګري په نامه به یې یادلو اودکومو واکمنو چال چلند به یــې ددینداري په خلاف و دهغوی لوري ته به یــې له کتلو څخه نفرت کاوه او که به دهغو سیمو ددولتی چارو دترسره کولو له پاره ارتیا پیښه شوه دهغو دترسره کولو له پاره به یې داسی استازي ټاکل چی هغه هیوادته په تلوراتلو هغه کار ترسره کړي . که به دښار دخلکو چال چلندکی کومه بی نظمی پیدا شوه هغه به پخپله دخلکو منځ ته لاړ او هماغه زنګه دسفر په وخت کی به چی هرځاته لاړ د ښپی له مخه به هغې کورونو کی اوسیده چی سم له لاسه جوړیدل (۱) . دبارانی فصل ددریو میاشتو دپاره له یسی بارانونو په موده کی به سفر نه کاوه او تل به یې دخپل سفر هستو ګنځی کی دخپلو سړو له پاره دخوراك له پاره هغسی غوښتی برابرولی چی خوراك یــې د هغو د خپل دین له مخه هغوی تــه روا به وي . د بودایی راهبانو شمیر زرتنو ته او دبر همنانو شمیر پنځه سوو تنوته رسیده . هغه به هرېوه ورځ په کریو برخو ویشله او په اوله برخه کی به یــې دحکومت چاري ترسره کولې او دویمه برخه کی به یې له ځنده دینی عبادت کاوه ، نو ځکه ورځ به دیره اوږده پرې نه تیریدله . کوم وخت کی چی ما (۲) دلومړي ځل له پاره دکمارا راجا له خوا نه بلنه ترلاسه کړه ماوویل چی زه به دمګادها څخه (کماراپا) ته لاړ شم ، په دغه وخت کی (سیلادیتیا) راجاد خپلی امپراطوري دیلابیلو برخو په کتلو

---

(۱) دلته لــه سم لاسی جوړ شوو کورونو څخه مقصد هغه کورونه وو چی لــه سپکو موادو څخه جوړیدل اولــه یلی جملی څخه یې داسي معلومیږي چی هغه د داسی کورونو دجوړولو مواد بــه لــه ځان سره تو ول [illegible]

(۲) دا پخپله هیوڅسه زایبر ته اشاره ده . کمارا راجا ... هیوڅون تسینګ ته بلنه ورکړې وه (دکمارا) راجا و چی دا سیمه دآسام لوديدیځه برخه وه (وسم شیمه و ګورئ) ... کماوا [illegible]

بوخت‌و او په‌دې ورځوکی په (کی‌می‌اوکی‌لو) کی وچی کماراجاته یې امروکړچی «زه هیله کوم چې‌سم له‌لاسه‌د هغه‌لوی‌پوه سره چې د(نالندا) معبدکی ستا میلمه دی دلته بوې غونډې‌ته راشی» زه‌چی دکماراراجا سره راغلم.موږ ټولو یوه غونډه‌کی ګډون وکړ او وروسته له هغه‌چی دسفر سترﯾا مووړتله (سیلادیتیا) له‌مانه پوښتنه وکړه «ته لوله‌کوم هیوادونه راغلی یې او دې‌سفرکی دې څه په لته کی یـــی».

هغه په ځواب‌کی وویل «زه دلوی تانګځ له هیواد څخه راغلی یم اودبودا ددین دکتابونو «(دینی کتابونو) دلټولو اجازه غواړم».

پاچا وویل: «دلوی تانګځ هیواد کوم ځای کی دی، په کومه لاره ته سفرکوې‌ایا هغه هیواد ددې هیواد نه لرې‌دی اوکه ورته نژدې دی»

هغه په ځواب‌کی وویل «زما هیواد ددې هیواد شمال ختیزه خواکی څوزره(لی) وړاندې پروت دی . داهغه هیواد دی چی په هندکی‌دمهاچینا په نامه یادیږي(۱).

پاچا ځواب‌ورکړ «ما اوریدلی چی مهاچیناپوپاچا لري چی تسی‌ین(۱) نومیږي اودآسمان زوی دی اوکوم وخت‌کی چی ځوان ودروحانی ښیګڼی له کبله مشهور و اوکوم وخت‌کی چی زوړ و «متمدن جنګیالی» بلل کیده.څرنګه چی پخوانی نسلونو کی امپراطوري غیر منظمه اوګډوډ تیاکی وه اوهره برخه یې ویشل شوی او نفاق کی اخته وه او عسکر یې خپلو منځوکی په شخړه‌واخته وو او ټول خلک په مصیبتونو کی ښکیل وو،بیانو د(تسی‌ین) پاچادآسمان زوی‌چی له لومړي وخت څخه یې دلوړو چارو فکر کړی‌و دخپلی ټولی مینی او خوا خوږتیا په توان دټولو سیمو خلکویې‌غلی کړل او شخړې یـــی‌حل کړلی. قوانین اولارښوونې‌یې هرې خپرې شوې.دنورو هیوادونو خلکو چی تر کنټرول لاندې یې راغلی وو دده دقوانینو دمنلو له پاره خپـل

(۱) دا جمله او دهیون تسنګ ځواب د(تسی ین) دپاچایی کورنی (لـه میلاد نـه مخکی ۲۲۱) (شی) یا (هشی) هوانګ تی‌ښیی ، همدغـه پاچا دچین فیودالی واکمنی لـه منځه ویوړه او حکومتی قدرت یې متمرکز وګرځاوه او دچین لوی دیوال یې جوړ کړ چی خپل هیوا د لـه یرغلګرو څخه په امن کی وساتی اوښوردښونـه یې غلی کړل اود (تسی ین) پاچایی کورنی یې تاسیسه کړه. ددی پاچا لـه خوا دکتابونو دمنځه وړلو بحث تـه دی د(میږرکتاب) وکتل شی .

چمتو والی اعلام کړ هغو لویو دلوچی پاچا به هغوي ته دود ے ورکوله نخپلو سندرو
کی به د(تسی ین) دپاچا ورتوب اوزړور تیا یادوله مـاله ډیري پخـوانه‌هغه سنـدرې
اوریدلی چی ددې‌پاچا صفت پکی کیده ایا دده د لویو صفتونودانـکلونه رښتیادي ایا
همدغه سري دلوي تانګګ چی ته یی یادوې پاچا دي .»

هغه په ځواب‌کی وویل «چین زمـوږ دلرغونی پاچایانو هیواد دي خولوي تانګګ
زموږ داوسنی واکمن هیواد دي. پخوا زمانوکی مخکی له هغه نه چی‌پاچا یی‌میراثی
پمهه ونیسی زموږ پاچا د(تسی ین) تولواك ګڼل کیده دغه تولواك پخپل خارق العاده
توان دخپلی مینی اولورینی فیض او ګټه تولو ته ورسوله بدکاره‌اوبد چلنده خلك
هرځای‌کی دده په توان او قدرت‌له منځه ویوړل شو اوا تووارو برخوته(۱) هوسایی
په برخه شوه اولس زړو پاچایی‌ګانو ورته باج ورکاوه ده دهر دول مخلوقاتو سره
مینه درلوده او ددرې وارو سپیڅلـو اطاعت او مننه به یی دلوړدرناوی سره کـولو
دخلکو کړاونه یی کـم کړل اوجز ګانو ته یی‌کمښت او تخفیف وبخښه او په دي
دول دهیواد منابع زیاتی شوي او خلك په بشپړه هوسایه‌کی اوسیدل‌اودهغو تـولـو
بدلونونو یادول چی راوستی وو ډیر سخت دي.»

سیلادیتیا ځواب ورکړ « بی‌له شکه چی دا ډیر لوړ او غوره کارونه دي خلك
ددغسی یوسپیڅلی‌پاچا تروا کمنی لاندي خوښ وي.»

سیلادیتیا راجا چی‌دکنیا کیجا ښارته بیرته په ستنیدوکی ومذهبی مراسم یی په
ځای کړ او دمل ګونو زرو تنو پـه ملتیا دګنګا دسین جنوبی غـاره‌کی او کمارا راجا
دلس ګونو زرو تنو په ملتیا دسین شمالی غاره‌کی واو یوله بل څخه په‌دغه دول دلوي
سین په واسطه بیل شوي وو دوي په څمکه اواوبوکی مخ په وړاندي تلل د دوا ړو
پاچایانو څلور دوله برم ناك پوځ پخپلو لارو روان وو ځینی عسکر بیړیوکی‌هـم
تلل‌اوځینی یی په پیلانوسواره وواودولونه یی وهل اوسورنی،شپیلی ، او هارپ
به یی غږول وروسته له نـوي ورځو څخه دوي د (کنیاکنجا) ښارته ورسیدل

(۱) یا دچین اتـه برخی اویا دنړی اتـه برخی .

اوهلته د گلانو دگښو برتهواوونو منځ کې دد مې کوکلو له پاره تم شول. بیا نو دشلو هیوادونو پاچایانو چې د(سلادیتیا) راجا فرمانونه ورته رسیدلي وو دخپلو هیوادونو د دیرونو میالي پوهانو اوبرهمنانو سره او همدارنگه دوالیانو او پوځ سره هلته راغلل. پاچا له مخکې څخه دسین لوی یزه غاړه کې یوه لویه سنگهاراما جوړه کړې وه او په ختیزه برخه کې یې یو قیمتي برج جوړ کړی وچې لوی والی یې دسل فوټو په شا خوا کې و. ددې برج په منځنۍ برخه کې دبودا دسرو زرو یوه مجسمه ایښې وه. ددغې مجسمې لوړوالی پخپله دپاچا دلوړوالي هومره و. دهغه برج جنوب کې یې یو دېر قیمتي دریځ په هغه ځای کې جوړ کړی وچې د بودا دمجسمې دپرې مینځلو لپاره و له دغه ځای څخه څوارلس یا پنځه لس (لي) وړاندې یو بل استوگنځی یې جوړ کړ. اوس نو داوخت دپسرلي دویمه میاشت وه دهغې میاشتې له لومړۍ نېټې څخه تر یو ویشتمې نیټې پورې د بودایي دین پوهانو او برهمنانو دیرې خبرې نښتې غذا گانې ورکړې. له موقتې شا هې ماڼې نه تر سنگهاراما پورې په ډېر ښکلي ډول ښالې شوې خیمې دډول شوې وې. نورې ښکلي او ښایسته شوې خیمې هم دډول شوې وې او خاص ځایونه جوړ شوي وو چې په هغو کې سندر غاړو او سرود گرانو ته ځای ورکړ شوی و او هغوی به خپل د ول د سرود آلې غږولې پاچا د د مې کوکلو له موقتې ماڼۍ څخه د خوځیدلو په وخت کې امر وکړ چې د بودا د سرو زرو مجسمه چې درې فټه لوړه وه، په ولاړ ډول دیوه ښکلي سنبال شوي برم ناك پیل دپاسه راوړل شي. ددغې مجسمې کیڼه خواکې سلادیتیا راجا دیو (ساکرا) په جامو کې داسې ولاړ و چې لاس کې یې یوه لویه چترۍ وه او هغه یې مجسمې د پاسه نیولې وه. دهماغې مجسمې ښي خواکې کما راجا دیریو برهمن راجا په جامو کې رجوری په لاس روان و. ددو دهر تن سره دپنځه سوو جنگي پیلانو ټولگۍ دبدرگې په ډول روان وو چې په زغرو پټ وو. دبودا دمجسمې مخ او شا ته سل لوی پیلان روان وو او دهغو دپاسه سرود گران او سندر غاړي ناست ووچې ډولونه یې وهل او سرودونه یې غږول. سلادیتیا پاچا په دغه وخت کې چې دتللو په حال کې و، هرې خوا ته به یې ملغلرې او قیمتي

ACKU

جواهر دسرو او سپينو زرو دګلانو سره د دريو ارزښتناکو معبودانو په درنا وي شيندل. دوی چې ترې معبدته ورسيدل اول يې دبودا دسرو زرو مجسمه په تماکل شوي ځای کې دخوږبويو او بوسره پرې ميندځل، بيايې هغه پرخپلو اوږولويډيزبرج ته ويوړه او هلته يې ورته داس ګونو، سل ګونو، اوزرګونو په شمير وريښميني جامې دصدقې په ډول وړاندې کړې چې ټولې په ملغلرو ښکلې شوې وې. په دې مراسموکې دبيلا بيلو هيوادونو نږدې شل تنه پوهان ددعه دله انيز تګ دټولګې سره روان وو او دوی سره دبيلا بيلو هيوادونو پاچايان هم دبدرګې په ډول تلل، دوی له دغو مذهبي مراسمو دبيلا بيلو پوهنو پوهان راټول کړل چې هغوی بيا د ډيرو پيچلو موضوعاتو په باب په صافو او فصيحو ژبو په بحث پيل وکړي ما ښام پاچا خپلې هغه ماڼۍ ته ستون شو چې دسفر دوخت له پاره جوړه شوې وه.

هغه به په دغه ډول هره ورځ دسرو زرو مجسمه هغه ځای ته دمراسمو په ترڅ کې وړله . خودمراسمو دخلاصون په ورځ په هغه برج کې په ناڅاپي ډول يو اور ولګيد او دسنګهاراما ددروازې دځنګ خيمې هم داور په لمبو کې کښيوتې بيانو پاچاچيغه وکړه «مادخپل هيواد شتمنۍ په صادقو او خيراتونو کې ولګ لې او دپخوانيو پاچايانو دکارونو په پيروي مې دغه سنګهاراما جوړه کړه او هيله مې داوه چې دښو کارونو دترسره کولو له لارې له نورونه تو پير وګڼم ، مګر زماناتوانو هڅوهيڅ يوه ګټه ونه کړه ، ددغسې مصيبتونو په يو حالت کې نوررا ته ژوند څه ګټه لري»

دخوږبويو لرګولګولوسره دعا اولمانځنې يې ترسره کړلې او په چيغه يې داسې وويل تشکر اومننه کوم چې دپخوانې ژوند . ښو اعمالوله کبله دټول هند واکمن شوم خو اوس دا اسره کوم چې زما ددينې اعمالو توان دغه اور له مينځه يوسي اوکه يې له منځه ونه وړلی نه شي ، زه دې ومرم! بيا نو په ډيره بيړه او تاوار ددروازې ددرشل خواته لاړ چې په ناڅاپي ډول لکه چې کوم خاص ګوزار په اور شوی وي اورغلې شو او لوګی ورک شو.

پاچايانو دغه عجيبه اوارياڼونکې پيښه وليده. دغه پاچاته ددوی اخلاص لانور هم

زیات‌شو مگر پاچا په عادي ډول بې لـه‌دې چې لهجه اواواز کې یـې کـوم تغیر او بدلون راشي دغوواکمنانو ته یې داسې ویناوکړه: «دا اور زما دمذهبي ژوندد غه‌ارزښتناك یادګار سوزاوه، تاسو په دې باب څه فکر کوئ»

واکمنانو چې په اوښلنو سترګو دپاچا پښوته غورځېدلي وو ځواب ورکړ «دغه یادګاري کار چې ستا بشپړ ورتوب په نښه کړ او داسې هیله وه چې ورستیو زمانـــو ته‌دمثال په ډول پاتې شي، مګر په یوه شیبه‌کې په ایرو بدل شوې، موږبه پـه څه ډول تعبیر کړو، له دې‌نه به‌ز یات ماتم څه وې‌چې کافران (دبلې عقیدې‌خلك) ددې پېښې له کبله خوښي کوي اویوبل ته مبارکي وایـي. »

پاچا ځواب‌ورکړ « ددغې پېښې له مخې موږ اقلا دبودا ددغې وینا په ریښتینولـي پوهیږو چې هغه ویلي دي، کافران او نور خلك دشیانو په ابدیت او نه فنا کېدلو‌تېنګار کوي مګر زموږ دلوی ښوونکي دوکتورین‌دادی چې ټول شیان فنا کیدونکي‌دي. زه دخپل ځان په باب باید ووایم چې زما دخیر اعمال زمادغوښتني سره سم بشپړ شو او دغه ویجاړونکې مصیبت دتاتاګا تا ددوکتورین په باب زما پوهه اوعقیده لانوره هم زیاتوي دا پېښه ددېرې خوښۍ اونیکمرغۍ سبب دی اودخواشینۍ سبب نه دی.»

وروسته له دې هغه دپاچایانو په ملتیا ختیځې برخې ته لاړ او لویـې ستوپې‌ته وختوت. دستوپې څوکې ته چې ورسیده خوا وشا‌ته‌یې وکتل او بیا دکوزیدو‌وخت‌کې ناڅاپه یوعجیب سړی چې لاس‌کې یې یو چاقو و په پاچا یرغل وکړ پاچا ددغې‌ناڅاپي حملې له کبله وارخطا شو اوزینوکي پورته خواته څوګامه په شالاړ او بیایې‌ناڅاپي ځان کوزې خواته ټیټ کړ او چاقو والا سړی یې ونیو چې قاضیانو ته یـې وراندې کړي. افسران ددغې پېښې په کتلو دومره وارخطا شوي ووچې‌نه پوهیدل چې د پاچا مرستې‌ته په څه ډول وړاندې شي نورو پاچایانو ټولو غوښتل چې هغه تورن دې ووژل شي، مګرسیلادیتیاراجا بې له‌دې چې ډېره لږه ویره وښیي اوبې له دې‌چې څېره‌کې یې کوم بدلون راغلی وي هغوته یې امروکړچې ویې‌نه وژني اوبیاده پخپله له‌تورن څخه داسې پوښتنې وکړې:

«ماتاته څه زیان رسولی چې په داسې یوکار دې لاس پورې کړ»

تورن ځواب ورکړ« لوی پاچا! ستافضیلت او تقوا په بې ساري ډول ځلانده ده او دننه په دې هیوادکې او بهرنیوسیمو کې خلکوته خوښي بخښلې، زه پخپله یو احمق او بیخود اونشه یم او دهیڅ یو لوي کار دترسره کولو وړنه یم اودکافرانو په یوه خبره بې لارې شوم اودهغوی په تیندګار تیروتم اودپاچا په مقابل کې خائن شوم.».

پاچابیا پوښتنه وکړه« کافرانو څله ددغسې ناوړه مقصد تړون درلود»

هغه په ځواب کې وویل « لوی پاچا! تاد بیلا بیلو هیوادونو خلک دلته ټول کړي دي اودخپل هیواد دخزانې دې راهبانوته په ورکولوتشې کړې اودبودا دسروزرو مجسمه دې جوړه کړه خودبلې عقیدې هغو خلکو سره چې له ډیرو لرې ځایونو څخه راغلي وو چاهډوخبره هم ونه کړه له همدې کبله هغوی متاثر اوخواشینې شو او زه یې چې یو بیوزلې اوغم لړلی سړی یم پیدا کړم چې په دغه ناوړه پیښه لاس پورې کړم».

بیانو پاچاسم لهلاسه دنورو عقیدوله مشرانو او دهغوی له پیروانو نه پوښتنې وکړې ددغو پوښتنو او تحقیقاتو لپاره پاچا حضورته پنځه سوه تنه برهمنان چې ټول یې دلوړو استعداداو مهارتونو خاوندان وو راوستل شول څرنګه چې دوی دهغو راهبانو سره چې پاچا دهغوی ډیر درناوی کاوه کینه درلوده یو ډیر ارزښتناک برج ته یې داوروړته کونکوغشو په واسطه اورولګاوه او دوی هیله درلوده چې خلک به له اور هرې خواته په وارخطا ډول خواره شي اودوی به په دغسې وخت کې پاچا ووژني نوله دې لارې څخه چې بریالي نه شودې سړي ته یې رشوت ورکړ چې یوه تنګه لارکې دپاچا مخه ونیسي اوو یې وژني.

بیانو وزیرانو او پاچایانو دکافرانو دپناه کولواو بیخي له منځه وړلو غوښتنې وکړې مګر پاچا دهغوی مشرته جزا ورکړه او نور یې وبخښل او هغوی یې دهند سرحدونوته وشړل او بیا خپل مرکزته ستون شو.

دمرکز شمال لوی دیزه خواکې یوه ستوپه ده چې اشوکاپاچا جوړه کړې وه په دې ځای کې تاتاګاتا په هغه وخت کې چې نړۍ کې وه داوو ورځولپاره د ډیرو عالي مطالبو بیانونه

وکړه . ددې ستوپې په خواکې هغه ځای دی چې څلورپخړانی بوداګانو هلته ناسته ولاړه او تمرین کړی و هغه ځای کی دهغوی پلونـه هم شته. سربیره پردې دلته یوه وړه ستوپه ده چې دبودا ویښته او نوکان پـکی ساتل شوي دي او همدارنګه دبودا دتبلیغ په ځای کی هم یوه ستوپه جوړه شوې وه.

جنوبي خواکې دګنګا دسین په غاړه کې دیوې احاطې دننه دری سنګهاراما دي چې جلاجلا دروازې لري. په دې سنګهاراما ګانو کې دبودا هغسی مجسمې دي چې په لوړ دول سینګار شوې دي. ددغو سنګهاراماګانو راهبان ډیر ریښتوني اوددرناوي وړ دي. ددوی خدمت زرګونه تنه پاك زړي خلك کوي. دلته په یوه پهاراکی دلوړ ارزښت یوه صندوقچه کی دبودا یو غاښ دی چې نږدې یو نیم انچ اوږدوالی لري داغاښ ډیر ځلاند دی چې په سهاراوما ښام کی په جلاجلا رنګونوکی ښکاري. دې ځای ته لـه لرې او نږدې ځایونو څخه خلك راتوليږي اوغوره خلك په لویو ډلو کی یوځای عبادت کوي. دلته پردې ځای کی هره ورځ دسل ګونو اوزرګونو په شمیر خلك یوځای کیږي. دمذهبی اثارو ساتونـکو دهغه ښار ماشور او هغی ګډوډ تیاله کبله چې کله کله دخلـکو د ډیر زیاتوالی له کبله پیښیده، ددغو اثارو دلیدلو له پاره لوی فیس وټاکه او په لرې اونږدې ځایونو کی یې اعلام کړ هرڅوك چې وغواړي دبوداغاښ وويني بايد دسروزرو یوه لویه ټوټه ورکړي، سره ددې هم دهغو خلکو شمیر چې لمانځنی ته راځي ډیر زیات دی . دوی دهرې رخصتی په ورځ دغه غاښ راوړي اود یو لوړ دپا... پې زدي او په سل ګونو اوزرګونو تنه خلك خوشبوی سوزوي او ګلان پرې شیندي او سره ددې چې دګلانو لوپی ډیری جوړیږي مګر هغه صندوقچه نه پټیږي.

ددغې سنګهاراما مخامخ ښي او کیڼه خوا کی دوه ویهارا دي چې هره یوه یې سل فوټه لوړه ده او بنسټ یې له تیګواودیوالونه یې له خښتو جوړ شوي دي.

دهغوي په منځنیو برخو کی دبودا مجسمې دي چې په اوړ دول دملغلرو سره سينګار شوې دي. یوه مجسمه له سرو او سپینو زرو څخه جوړه شوې او بله یې له وطني مسو نه جوړه ده.

ACKU

دهغې ويهارا مخکې يوه کوچنی سنگهارامادہ. دسنگهاراما په جنوب ختيزه خواکې پهنژدې واټن کې يوه لويه ويهارا ده چې بنسټ يې لهتيګو اوپخپله مانۍ له خښتو څخه جوړه شوې ده اولوړوالی يې نژدې دوهسوهفټهدی پهدې ويهاراکې دبودا ددريدلې حالت يوهمجسمه ده چې ددېرشوفوټوپه شاوخواکې لوړوالی لري. دامجسمهله وطني مسوڅخه جوړه شوې چې د ډېرو قيمتي اوارزښتناکو ملغلرو پواسطهسينګارشوې ده دويهارا دشاوخواپه څلورودېوالونوکې له تيګو جوړشوې تصويرونهدې چې په هغهکې دتاتاګاتا دهغه وخت دژوند بشپړ ې پېښې ښودل شوې چې ديوه بودا هيساتوادوسپلين تمرين به يې کاوه. دتيګودغه ويهاراتهلنډ جنوب خواکې دلمرد(خدای ګوتمی) يومعبد دی چې دهغه معبد په جنوب کې دمهيشورايو معبد پروت د ی دغه دوه معبدونه له خورا روښانو نيلي رنګوتيګوڅخه جوړ شوي دياودښې سليقې په توګه ښوو تيګوسينګار شوي. ددوې ويهاراودزوالي اوسورد دبودا دويهارا سره برابردی. ددغومانيو هره يوه يې زرتنهموظفين لري چې هغوی جارو کوي اواوبهکوي يې. دلته پهدې معبد نږکې دشپې او ورځې له مخه بې له ځنډه ددول نږ او سندرو اوازونه دي چې سرودونه هم ورسره ځا ی غزول کيږي.

دلوی ښار جنوب ختيزه خوا کې شپږياووه (لی) وراندې دګنګا د سين په جنوبي غاړه کې ي ه ستوپه ده چې دوه سوه فوټوپهشاوخوا کې لړوالی لري اوداشوکاراجا لهخوا جوړهشوې ده . په کوم وخت کې چې تاتاګاتا نړۍ کې وه شپږ مياشتې يې په دې ځای کې دبدن (اناتما) دفاني توب اونه پايښت اودغم اوخراشيني(دکها) اوغير حقيقت (انيتيا) اودناسپيڅلتيا دموضوعاتو په باب وعظ او تبليغ وکړ

ددې ځای په يوه خوا کې هغه ځای دی چې څلورپخوانی بوداګان هلته ناسته ولاړه کړې وه ، همدارنګه په دې ځای کې د تاتاګاتا په ويښتو اونوکانو بانډې يوه کوچنۍ ستوپه ده که يورنځور ددې ستوپې په شاوخوا کې دپاکې عقيدې سره ونکړ ځي سم لهلاسهيې رنځ روغيږي اودينې ورتيا يې زياتيږي.

دمرکز جنوب ختيزه خوا کې دنژدې سل (لی) پهمزلموزدناپوتي پوکيولو (ناوا

دیوا گیولا) ښار ته رسیږو دا ښار دګنګا دسین په ختیزه غاړه کې پروت دی او چار چاپیره نژدې شل (لی) دی چې دا ځای دګلانوګڼې ونې لري .

ددې ښار په شمال لویدیزه خوا کې دګنګا دسین په ختیزه غاړه کې ددبو ایو معبد دی چې برجونه اوپوړیز ځلي یې دماهرانه توزني له کبله دستاینې وړدي. دښار ختیزې خوراته پنځه (لی) وړاندې دری سنګهاراما دي چې دیوا لونه یې یواودروازې یې بیلې دي. اوپه دې ځای کې پنځه سوه تنه راهبان اوسیږي چې د (کوچنی لارې) د مذهب (سرواستی وادین) دمکتب سره سم لارستنې کوي.

دسنګهاراماپه مخ کې دوه سوه ګامه وړاندې یوه ستوپه ده چې اشوکاراجاجوړه کړې وه، سره ددې چې بنسټ یې دځمکې لاندې دی بیاهم لوړوالی یې دسل فوټوپه شاوخوا کې دی . په دې ځای کې پخوا زمانو کې تبا تا ګاتبا داوورځوله پاره دینې تبلیغ اولاړښوونې وکړې. په دغه تاریخي ودانۍ کې دبودا یوه پاتې نښه (شریرا) ده چې یوه روښانه رڼا ترې خیژي. څنګ کې یې یو ځای دی چې دځلوروپخوانی بودا ګانو دناستې ولاړې منډونه پکې دي .

دسنګهاراما شمالی خوا کې درې یاځلور(لی) وړاندې دګنګا دسین سره لګیدلې یوه ستوپه ده چې نژدې دوه سوه فټه لوړوالی لري اواشوکاراجا جوړه کړې ده. په دې ځای کې بودا اووه ورځې تبلیغ وکړ.دبودادتبلیغ په وخت کې پنځه شیطانان هغه ځای ته راغلل چې هلته بودادینی حکمونه اوروړل. دوی چې دهغو احکامو په ماهیت پوه شوه شیطانی بڼې یې پرېښودې او په بل ځل ژوندکې په جنت کې وزیږیدل. دتبلیغ دستوپې په څنګ کې یو ځای دی چې هلته دځلوروبوداګانو دګرځیدلو اوناستې نښې نښانې پاتې دي، په څنګ کې یې دي چې هلته دځلوروبوداګانو دګرځیدلو اوناستې نښې نښانې پاتې دي په څنګ کې یې یوه بله ستوپه ده چې په هغې کې دبودا ویښته اونوکان ساتل شوي دي.

له دې ځای څخه جنوب ختیزې خواته دشپږسوه (لی) یا ددې په شاو خوا کې په مزل اودګنګا له سین نه په پورې وتلو اوبیا دجنوب خواته په تللوموږ داویو تو(ایودهیا) هیواد ته راځو.

ACKU

اویو تهو (ایو دهیا)

داهیو اد چارچاپیر پنځه زره (لی) او مرکز یې نژدې شل (لی) دی په دې هیواد کې غلې دانې په زیاته اندازه پیدا کیږي او دلته میوې او ګلان هم ډیر زیات دي. هوایې غوره او معتدله ده او خلک یې پرهیزګاره او دملګوتوب وړ دي. دوی ددین سره ډیرې مینې لري او دزده کړې له پاره خپل زیات وخت تاکې. په دې هیواد کې نژدې سل سنګهاراما او درې زره تنه راهبان دي چې دلویې او کوچنې لارې کتابونه لولي. دلته ددیوا ګانو (خدای ګوټو) لس معبدونه دي چې دبلې عقیدې دبیلا بیلو مکتبونو پیروان پکې عبادت کوي، خوددوی دتولو شمیر لږ دی. دهیواد په مرکز کې یوه زړه سنګهاراماده چې دلته ددې سنګهاراما په ځای کې (واسو باندهوبودهیساتوا) په څرګالو کې دلویې او کوچنې لارې د مذهبونو یو زیات شمیر دینې کتابونه ولیکل په څنګ کې یې دیوې ویجاړې ودانې دبنسټ دیوالونه دي. داهغه ځونه وه چې دلته واسو باندهوبودهیساتوا دینې اصول څرګند کړل او د بیلا بیلو هیوادونو پاچایانو، نومیالي خلکو، بودایې پوهانو او برهمنانو یې دبودایې دین دښیګڼو وعظ او تبلیغ وکړ.

ددې ښار په شمال کې څلویښت (لی) وړاندې دګنګا دسین په غاړه کې یوه لویه سنګهاراما ده چې په هغې کې یوه ستوپه ده چې نژدې دوه سوه فټه لوړوالې لري او اشوکاراجا جوړه کړې وه په دغه ځای کې تاتاګاتا ددریو میاشتو په موده کې دینې لوړ اصول ددیوا ګانو دښیګڼې له پاره څرګند او تشریح کړل.

ددې ځای په څنګ کې یوه ستوپه ده چې دڅلورو پخوانیو بوداګانو پلونه دیادګار په دول پکې پاتې دي چې هغوی په دې ځای کې ناسته ولاړه کړې وه. دسنګهاراما په لویدیزه خوا کې څلور دیاپنځه (لی) وړاندې یوه ستوپه ده چې دتاتاګاتا دویښتو او نوکانو سپیڅلي یادګار پکې ساتل شوي. ددې ستوپې په شمال کې دیوې سنګهاراما ویجاړ اثار پاتې دي، په دې ځای کې (شري لابدها) ددینې کتابونو یو پوهاند چې د(ساوترانتیکا) په مکتبه پورې اړه درلوده. دهغه مکتب (ویبهاشا) شاسترا (دینې کتاب) یې تالیف کړ.

دښار په جنوب لویدیزه خوا کې پنځه یاشپږ (لی) وړاندې د(ام) په ګڼو ونو کې یوه

زړه سنګهاراما ده ، دلته په دې سنګهارماکې (اسنګابودهیساتوا) ښځلې لوستنې تعقیبې کړې اودهغې زمانې ښاکوته یې لارښوونې وکړې (اسنګابودهیساتوا) دشپې له مخې دمایتریا بودهیساتوا ماڼۍ ته وختوت اوهلته یې (یوګاجاریاشاستر) (مهایانا سوترا) او (مدیاویبکنګا) شاستراترلاسه کړه. د(ام) دځنګل شمال لویدیځه خواکې نږدې سل ګامه وړاندې یوه ستوپه ده چې په هغې کې دتتاګاتا دوپښتو اونوکانو اثار ساتل شوي دي. ددې ځای په خواکې دځینوزړو ودانیو دیوالونه دي. داهغه ځای دی چې واسوباندهو بودهیساتوا یکې دتوشیتا له جنت څخه کوز شو او دسنګابود هیساتوا سره یې کتنه وکړه اسنګابوداهیساتوا دګندهارا دهیواد یوتن و هغه له نری نه دبودا درحلت نه وروسته د زرو کالو په منځنۍ موده کې زیږیدلی و او لوړ روحانی صفتونه یې درلودل او په دیره لږه موده کې یې دبودا دین داصولوپوهنه زده کړه اوډژبې په ویڼا پیروېې وګرځید او د (مهیشاسا کا) د مکتب سره اړه پیدا کړه مګر وروسته بیا ښځلې نظریې بدلې او د(لویې لارې) دښوونو پیروي یې غوره کړه وروور وغوره وروویې (واسوباندهو بوهیساتوا) دمرواستی وادا په مکتب پورې اړه درلوده اویولوی شهرت لوړه ځیرك تیااوتیز ذکاوت ورته په میراث رسیدلی و. داسنګامرید اوپیروا (بدهاسیمها) و چې لوړه ذکا اولوی شهرت یې درلود . دغو دوه اویادریو تنو پوهان ښځلو منځوکې داسې غږیدل «موږ ټول دښځلو اعمالو په ښه کولوکې بریخت یوچې وروسته له مړینې دمایتیریا داوسیدلو جنت ته لاړ شو زموږ هریوتن چې مخکې مړ شو او هغه حالت ورپه برخه شو چې دمایتیریاپه جنت کې وځیږي باید دلته دې راشي اوخپل حال موږ ته ووایې چې هغه ځای ته په رسیدلویې خبرشو» .

لهدغې ژمنې څخه وروسته بدهاسیمهاله ټولونه مخکې مړشواووروسته له دریو کالوڅخه چې په هغه موده کې یې هیڅ احوال معلوم نهشو واسوباندهو بودهیساتوا هم مړشو بیاتوشپږ میاشتې تیرې شوې خودهغه حال هم معلوم نه شو ټولو بې عقیدې خلکو ملنډې وهلې چې واسوباند هواو بدها سیمها دزیږیدنې په ناوړه لاره کې غورځیدلی اوله دې کبله روحانی اغیزې یې ځرګندې نه شوې .

ACKU

له‌دې نه وروسته اسانګابودهیساتوا دیوې تاکلې شپې په لومړۍ برخه‌کې خپلو مریدانوته دمراقبې او څېلې دتوان دکولو داصولو څرګندونه کوله چې ناڅاپه د دیوې رڼاتته شوه او په فضاکې یوه لویه رڼا څرګنده شوه بیا یو دیوا(خدای ګوتمی)چې دملنګ په بڼه‌کې له اسمان نه کوز شو اودګوتمی په زینو بیرته کوتمی ته‌ونخوت اواسنګاته یې سلام وکړ اسنګا ورته وویل «ستادراتلو دځندوجه څه وه اوستا نوم دې څه دی »هغه په ځواب کې‌وویل «زه دخپلې مړینې په وخت‌کې دتوشیتا دجنت داخلې تولګې ته لاړم چې‌دمایتیریا حضورته رسیدلې دي او هلته دنیلوفر یو ګل کې وزیږیدم،دسپړیدلوسره مایتیریا زه مخاطب کړم اوویې ویل «هرکله راشې ته‌دیر لوی پوهانده! بیانو خپله درناوي مې‌ورته خواوشاکې یې‌دګزیدلوله لارې وړاندې‌کړه او بیا نو په یومستقیم ډول دلته راغلم چې دخپل ژوند حال درته ووایم » اسنګا ورنه پوښتنه وکړه« بدهاسیمها چیرته دي» هغه ورته په‌ځواب‌کې وویل «په‌کوم وخت‌کې چې زه دمایتیریا په خواوشا کې‌ڈاویدم بدها سیمها می بهرنی تولګی‌کې ولید چې په‌خوښیواونیکمرغیوکې ډوب و اوماته یې ونه‌کتل نوته څنګه ترې هیله کولی شې چې تاته راشي اوخپل حال درته ووایسي»..

اسنګا ورته وویل « داخبره حل شوه دمایتیریا په باب ووایه چې څه ډول څیره لري او کوم دین اعلاموي » هغه‌ورته وویل « دمایتیریا دشخصیت او ښکلا تعریف اوستاینه هیڅ یوه ژبه ترسره کولی نه‌شي. دهغه لوړ دین اصول چې‌دی‌یې ښوونه او تبلیغ کوي زموږ دعقیدې له اصولو څخه توپیر نه لري. ددغه بود هیساتوا غږ اواز پوست،سوچه او پاك دی. او څوك یې په اوریدلو هیڅکله نه ستومانیږی. اوهغه څوك یې چې اوري په اوریدلویې هیڅکله نه مړیږي. »

داسنګا دتبلیغ دکړنې کنډرو په شمال لوېدیځه خوا کې نژدې د څلوېښت (څلې) په مزل مرز یوې زړې سنګهاراما ته رسیږو چې شمالي خرابې دګنګا دسین سره لګیدلې دي په ده سنګهاراما کې دخښتو یوه ستوپه ده چې‌دسل فوټو په شاوخو کې لوړوالې لري. دا هغه ځای دی چې واسوباندهو پکې دلومړي ځل له پاره

لویی لارې) دمذهب دښوونو فکر وکړ هغه دغه ځای ته لـه شمالی هند څخه راغلـی و. په دې وخت کـی اسنګهابودهیساتوا پخپلو پیروانو امروکړچی مخ ته یی لاړ شی او هر کلـی ورته ورایی. دوی چی دې ځای ته ورسیدل هغه سره یی کتنه او صحبت وکړ داسنګامرید دواسوباندهو لـه خلاصی کړکی څخه بهر دمه کولـه او دشپی په وروستی برخه کی دسابهی (سترا) په تلاوت پیل وکړ. واسوباندهوچی دغه تلاوت واوریدلـ په معنی یی پوه شو او ډیر زیات خواشینی شوچی پخوا وخت کی دغه ور دوکتورین یی نه واوریدلـی نوملامتیایی پخپلـی ژبـې باندې دلویی لارې دبی ځایه غندلو دګناه لـه کبلـه کښیښوده نووبی ویل چی (زه به می دا خپلـه ژبه غوڅه کړم» نویو چاقو یی واخیست اونژدې و چی خپلـه ژبه غوڅه کړې چی اسنګایی خپل مخ کی ولاړ ولید ورته یی وویل« په دې کی شك نشته چی دلویی لارې دوکتورین ډیر ه ژوره معنا لري اوتمولو بر داګانـولـه خوا ستایل شوې اوته لـ دبرخی خداوندانو یی درنښت کړی دی. زه به ددې مذهب ښودنه تاته وکړم او اوس ته پخپلـه وربانـدې پو هیږې ژبه دې مه غوڅوه هماغسی چی پخوا دې په همدغه ژبه ددې مذهب غندنه کولـه اوس یی دهمدغی ژبی سره ستاینه وکره اوپه ژوند کی دې بدلون راوړه او دسره یی نوی کړه. دخولـی په تړلو او دخبرې په نه کولو کی هیڅ ګټه نشته» دایـې چی وویل لـه نظره ورك شو. واسوبـانـدهو دهغه دامر په منلو کی دخپلـی ژبـې لـه غوڅولو نه لاس واخیست او سبا ته یی اسنګا ته لاړ او دلویی لارې دمـذهب زده کړه یی ومنلـه او ددې سرهسم ددې عقیدې په باب فکر کولوته ځان په ډیرشـوق وقف کړ او دسلو په شمیر او یا لـه دې شمیر نه زیات دینی کتابونه یی ددې عقیدې سره سم ولیکل چی هری خوا ته خپاره شوې او ډیر مشهور کتابونه دي.

لـه دې ځای څخه حقیقی خوا ته ددرې سوه (لـی) یا دې اندازې ته په نژدې مزل موږ او ، یی ، میږ ، کهی(هایامر کها) ته راځو.

ACKU

او ، یی ، مو کېهی (هیا میو کېها)

دا پاچایی (۱) په چاپېره ډول دوه زره څلورسوه یا دوه زره پنځه سوه (لـی) د ی اولو ی ښار یی چی دګنګا سره لګیدلـی چارچاپیره نژدې شل (لـی) دی تو لیدات او اقلیم یی د(ایا دمیا) هیو اد ته ورته دی دخلـکو چال چلند ساده او د ریښتینولـی سره سم دی. دوی دلوړ شوق سره زده کړې کوي او دین ته پام ساتی . دلته پنځه سنګهاراما دي چی زرتنه راهبان لري چی دکوچنی ولارې دمذهب د (سمتیا) دمکتب پیروان دي. دلته ددیواګانو لس معبد ونه هم شته چی د بیلا بیلـو طبقو خلـك ورته راځی.دښار په جنوب ختیځه خوا کی ښارته نژدې دګنګا دسین غاړې ته نژدې یوه ستو په ده چی اشوکاراجا جوړه کړې وه او دوه سوه فوټه لوړوالـی لري دلته پخوا وختو بوي وختونو کی بوداپه دریومیاشتو کی دینی اصول تکرار کړل په څنګ کی ځینی منډونه پاتی دي او هغه ځای کـی د څلورو بوداګانو نـاسته ولاړه ښیی همدارنګه دلته لـه تیګو څخه یوه جوړه شوې ستو په ده چی دبو دا ویښته اونوکان پـکـی دي .

ددې ستو پی خوا کـی یوه سنګها راما ده چی دوه سوه تنه شاګردان پکـی اوسیږي په همدغه سنګهاراما کی دبودا یوه مجسمه ده چی په قیمتی شیانو پسول شوې ده دا مجسمه دومره مزقره اوپریتمینه ښکاري لـکـه چی ژوندۍ بوداوي . ددې ځای برجونه اوبرنډې په ارپانو نکـی ډول له توزل شوو تیګو څخه جوړې شوې دي. پخو اوختو نو کی برهاسا چی ددینی کتابونو یې پوهاند و په دې ځای کی یی (مهاویبهاشا) شاستړا تصنیف کړه چی د(سرواستیوادین) دمکتب لـه ښوونو سره سم و .

لـه دې ځای څخه جنوب ختیځی خوا ته داووه سوه (لـی) په مزل اودګنګا دسین لـه جنوبـی برخی نه په پوري وتلو مرز دپوه ، لـه ، یی کیا(پرایاګا) پاچایی ته راځو.

---

(۱) ددی پاچایی سیمه پـه یقینی ډول پیژندل شوې نه دی کننګهم دا هیواد د تدیا کهیرا ګنی چی دهند لـه (الـه آباد نـه شما ل لوید یځه خوا کی یو سل وڅلور میله وړاندی پروت دی .

پولویی کیا (پراواگا)

دا هیواد چارچاپیر نژدې پنځه زره (لی) دی اومرکزیې چې دسین ددووځانګو منځ کې پروت دی نژدې شل (لی) دی دلته غلې دانې ډیرې تولیدیږي اودمیږو ونې په ډیر زیات ډول وده کوي خلک یې ښه اوغوره چال چلند لري دوي دږېرې سره ډیره مینه لري او دزیات شمیر خلکو عقیدې یې خرابې دي.

په دې ځای کې دوه سنګهاراما دي چې - لږشمیر پیروان لري او دکوچنی لارې دمذهبه پیروي اره لري. دلته دیر اګانو زیات شمیر معبدونه دي او دبلې عقیدې دخلکو شمیر ډیر زیات دی.

دمرکز په جنوب لویدیزه خوا کې د (چمپا کا) ګنبې ونې دي اوهلته یوه ستوپه ده چې اشوکا راجا جوړه کړې وه . سره ددې چې ددغې ستوپې تاداونه لاندې منځ شوي بیا هم له سلو فټو څخه زیات لوړوالی لري. پخوا زمانه کې په همدغه ځاي کې تما تا ګا تما دبلې عقیدې خلکو ته ماتې ورکړ. ددې ستوپې څنګ کې یوه بله ستوپه ده چې دبودا دوینځتو اوذو کانو اثارپکې ساتل شوي دي اوهمدارنګه دلته هغه ځای شته چې (پخوانی بوداګانو) پکې ناسته ولاړه کړې ده.

ددې وروستنی ستوپې په خوا کې یوه سنګهاراما ده اوداهغه ځای دي چې دیوا بود هیساتوا پکې (شا تا) شاستړا او(اي پیدو لیان) دینی کتاب تالیف کړ اوپه هغه کې یې د کوچنی لارې له اصولو نه انکار وکړ او د بلې عقیدې خلک یې پرې بې ځوابه کړل لومړي دیوا له جنوبي هند نه دې سنګهاراما ته راغی بیا نو په دې ښار کې یو برهمن و چې لوي شهرت او لوړ مهارت یې درلود ددغه برهمن عادت دا و چې له خپل مقابل طرف څخه به یې پوښتنې کولې اوهغه ته به یې په دې ډول ماتې ورکولې نو څرنګه چې د دیوا د ژوري ځیرک تیا په توان پوه و هیله یې دا وه چې هغه ته دکلماتو داستعمال له لارې ماتې ورکړي نو ځکه یې هغه ته وویل : « زه غواړم چې خپل نوم راته ووایې» دیوا ورته وویل « خلک می دیوا بولی» برهمن وویل «اوزه څه یم» دیوا ځواب ورکړ «یوسپی»-

برهمن وویل «اوسپی څوک دي» دیوا وویل «ته» برهمن وویل «ته څه دي» دیوا وویل «دیوا» برهمن وویل «دیوا څوک دي» هغه وویل «زه» برهمن پوښتنه وکړه «زه څوک دی» دیوا وویل «یوسپی» اوبیایی پوښتنه وکړه «اویوسپی څوک دی» دیوا وویل «ته» برهمن وویل «ته څوک دي» دیوا ځواب ورکړ «دیوا» دوي دغه بحث تر هغه وخته پورې دوام ورکړچې برهمن پوه شو چې له هغه وخت نه یې د دیوا د لوړ استعداد درناوی کاوه.

په دې ښار کې د دیوا د معبد دې چې په ښکلي دول سینګار شوي او بې شمیره کرامات ترې څرګندېږي دا ځای د دیني ورتیاد ګټلو له پاره د ټولو سا کښېنولو له پاره د ډ کرو ړ دی. په دې ځای کې که څوک یوه پیسه ورکړي په بل ځای کې د سرو زرو د زرو سکو له ورکړ لو نه زیات اهمیت لري هم دارنګه که په دې معبد کې څوک خپل ژوند ته پای ورښني او ځان ووژني په جنت کې دا بلې خوښې له پاره به وزېږي. له همدې کبله هر څوک چې دې معبد ته راشي د لته هر څه شته چې تشویق یې کړي چې خپل ژوند ته پای ورښني دغه غلط دستور د لته له ډېرې پخوا زمانې څخه روان دی.

په وروستیو وختو کې بیا یو برهمن و چې د کورنۍ نوم یې (پترا) واو یو ډېر پوه او د ژور فکر خاوند و دا سړی چې دې معبد ته راغی تر ل خلک یې را وبلل او ورته وویل «تاسو د ناورو چارو ښینتډان او خپل سري پاسته ز محکه تاسو ته لار ښوونه کراند ده» بیا یې د هغوی سره د هغې د مذهبي قرباني په چارو کې ګډون وکړ او په دې کې یې هدف دا و چې دوی سمې لارې ته راواړوي. بیا نو یو ورځ وونی ته وخت اوخپلو ملګرو ته یې په کتلر کې وویل «زه مړ کېږم مخکې مې ویلي و چې د دوی دستور غلط دی خو اوس وایم چې دا دستور رښتیا او سم دی، د جنت اوسید ونکي په نغمو کوي را ته غږ کوي له دغه بختور ځای څخه به مې څړ ار بدن لاندې وغورځوم» ده چې څنګه ځان تیار کړ چې وغورځي اوملګرو یې چې ونه کړای شو ل چې د غندنې له لارې یې له خپل هر ډه څخه داروي تولو خپل کالي دونې لاندې وغورول چې په اوید لو کې له مړینې څخه

ACKU

نجات ومومي، نوځان یې چې وغورځول له مرګه بچ شو اوکوم وخت کې چې په خود شو وې ویلې «ما فکر کاوه‌چې په هرا کی‌دیوانګان دي اوغږ را ته کوي چې راشه خو اوس پوهیږم چې دغه غلطه تیر استه. ددغې وني له کبله وه اوماته د جنت خوندو نه په برخه نه شول.

دمرکز په ختیز کې دسین د دوو څانګو دیو ځای کیدلو د دووځایونو په منځ کې ځمکه دلس (لې) په اندازه لوړه اوښکلې اوپه زړه پورې ده چې په مخ یې ښکلې پستې شګې پرتې دي‌اوله ډیرو پخوا زمانو څخه پاچایان‌اودرنې کورنې د خیرات‌دورکولو له پاره دې ځای ته راځي اوله همدې کبله دا ځای (د خیرا تونو د چاپیریال) ګڼل کیږي. اوس وخت کې سیلادیتیا راجا دلته دخپلونیکونو په څیر یوه ورځ کې دپنځوس کالو ټولې‌شوې‌خزانې ویشي. دا خزانې‌چې دلته ټولې شې لومړۍ ورځ کې پاچا دبودا دلوړارزښت یوه مجسمه په قیمتي ډول سینګاروي اوبیا ډیرې قیمتي مرغلرې ورته تقدیموي بیا نوخپلې صدقې اوخیراتونه استوګنو راهبانو ته چې هلته حاضر وي ورکوي بیا یې دلرې ځایونو راهبانو ته چې هلته وي ورکوي له هغه نه وروسته یې پوهانو‌ته ورکوي اوله هغو نه وروسته یې دبلې عقیدې هغو خلکو ته ورکوي چې په هغه ځای کې اوسیږي په پاي کې‌دا خیراتونه کونډو رنډو، یتیمانو بې‌وزلو غریبانو او درویزګرو ته ورکوي.

بیا نو خزانې یې چې په دغو ورکولو کې خلاصې شي دخپلې پاچاهۍ تاج او ورپسې دخپلې غاړې هار صدقه کوي اوله پیل نه تر پایه پورې ددغو خیراتونو د ورکولو له کبله هیڅ ډول افسوس او پښیماني نه ښیي. صدقې چې خلاصې شي بیا د خوښۍ په لوړ اواز کې وایي «ښه کار مې تر سره کړ! اوس نو هره شتمني مې چې لرله نه خرابیدونکې اونه فنا کیدونکې خزانې ته رسیدلې».

وروسته بیا دبېلا بېلو سیمو واکمنان خپلې مرغلرې اوچپنې پاچاته ورکوي چې خزانه یې بیا ډکه اوپوره شي. دخیراتونو دچاپیریال ختیزه برخه کې ددوو سینو دیوځای کیدو برخه کې هره ورځ په سل ګونو خلک ځانونه اوبو ته غورځوي

ACKU

چې مړه شي. د دې هیواد خلك عقیده لري چې که څوك غواړي چې جنت کې وزیږي باید د یوې دانې وریجې له خوړلو سره روژه شي او بیا په اوبو کې دې ځان وغورځوي او دوب دې شي. دوی عقیده لري چې په دې اوبو کې دلمبلو سره ددوی ټول ګناهونه له منځه ځي له همدې کبله دې ځای ته د بیلابیلو برخو خلك راځي او دلته یوځای اوسیږي او اوه ورځې له خوراك نه ددې کوی وروسته له اوو ورځو نه له ژوند نه ځانونه خلاصوي.

یوځل هماغه وخت کې چې سیلا دیتیا دغه برخه کې دخیراتونو په ورکولو بوخت و، وراندې ځای کې یوه بیزویو ګوښې ځای کې د سین په غاړه کې اوسیده چې هغه هم له خوراك او څښاك څخه لاس اخیستی و او وروسته له څو ورځونه هغه هم له لوږې او تندې څخه مړه شوه دبلې عقیدې ریاضت ایستونکو او متقیانو د سین په منځنۍ برخه کې یوه لوړه ستنه درولې او په هغه مهال کې چې لمر د دوبیدو په حال کې وي، دوی سم له لاسه هغې ستنې ته خیږي اوځانونه د ستنې پورې دیولاس او یوې پښې دنیولو سره ټینګ نیسي اوسترګې یې ترهغه وخته پورې لمرته نیولي وي چې لمر کښیوزي بیا دلمر دکښیوتلو نه وروسته چې هوا تیاره شوه دوی کوزیږي په دغه ځای کې دا عمل دیر پرهیزګاران ترسره کوي.

ددوی مقصد د دې عمل ترسره کولو کې دادی چې له ژوند اومرګ څخه تیښته وکړي اوزیات شمیر خلك دا عمل ددیرو زیاتو کلونو له پاره ترسره کوي.

له دې ځای څخه د پنځه سوه (لی) یا دې آندازې ته په نژدې مزل موږ دکیا وشنګ می (کاوسمبی) هیواد ته راغلو.

کیاوشنګ می (کاوسمبی) (۱)

ددې هیواد دچاپیراوږدوالی نژدې شپږ زره (لی) اومرکزیې نژدې دیرش

(۱) ددې هیواد سیمه دکننګهم دلیکنې له مخې د هند دکوسمبی نګر پخوانی کلی بلل شوی چې دجمنا دسین په غاړه کې له (الـه آباد) نه دیرش میله لرې پروت دی. دا ځای دهندوانو په مقدس کلاسیك (رامایین) کې ذکر شوی اود (راتنا والی) د درامې دپیښې ځای ګڼل کیږي چې دشری هـ شاپا سیلا [illegible] په دربار کې [illegible] له حوا [illegible] شوی و.

ACKU

(لنی) دی. څمکه یی دښه حاصل لـه کبلـه شهرت لری . شولـی اوگنی ډیر کرل کیږی. هوا یی ډیره توده ده او دخلـکوچال چلند زیږ اوسخت دی. دلته لس سنگها راما دی‌چی دویجارتیا په‌حال کی‌دی. د راهبانوشمیر یی نژدی دری سوو تنو ته رسیږی چی دکوچنی لاری دمذهب کتابونه لولـی، همدارنگـه دلته پنځوس ددیوا معبدونـه دی‌چی گڼ شمیر پیروان لري .

په ښار کـی دیوی لویـی مانۍ دننه یوه لویه ویهاراده چی لوړ والی یـې شپیته فوټوته رسیږی اوپه‌هغه‌کی دبږ دا یوه مجسمه ده چی دسند لرله لرگی‌څخه‌جوړه شوې ده. دا مجسمه اتوین نا (ادایانا) پاچا جوړه کړې چی دروحانی خوارقو لــه کبله یی رڼا تری خیژی. دزیاتو هیوادونو واکمنانو هڅی کړی دي چی دا مجسمه یوړسی مگرگڼ شمیرخلك هم په ډی‌ندی بریالی‌شوی‌چی دا مجسمه له ځایه‌وخوځوی. نوځکه هغوی دغی مجسمی‌غوندی دنوروجوړوشویومجسمولمانځی اوعبادت کوی.

کوم وخت کـی چی تاتاگاتا تا بشپړه رڼا ور په برخه شوه آسمان ته وختوت چی د خپلی‌مورته ددینی اصو لو تبلیغ وکړی او دری میاشتی هلته پاتی‌شونو څرنگه چی دادایانا پاچا ورسره ډیره مینه وه لـه مدگالیانا پوترا څخه هیلـه وکړه چی پـه روحانی قدرت هغی جنتی مانۍ ته یوارتیست وخیژوی چی دبودا دبدن نښی وویني اودسندل له لرگوڅخه یی مجسمه وتوږی . کوم وخت کی‌چی تاتاگاتا له جنت‌څخه ستون شو دسندل دلرگو توږل شوې مجسمه‌پا څیدله اوسلام‌یی ورته‌وکړ بیانو بوداور ته وویل «کوم څه چی ستا نه هیلـه کیږی‌داده چی دبلـی عقیدی دخلـکو اړولو کـی زیارویاسی او په راتلونکو زمانو کـی دینی لارښوونی وکړی.»

دویهارا ختیزه خوا کـی نـژدی سل گامه وړاندی دپخوانی څلورو بودا گانو دکښیناستلو اوگرځیدلو نښی دی او څنگ کـی یـی یوه ځا او دلمباوخونه ده چی تاتاگا تا پکـی لمبلـی واو په هغه ځا کـی‌تراوسه هم او به شته .

دښاردننه په جنوب‌ختیزه څنډه کی‌دیره زوړ استوگنځی کنډری لاهم پاتی دی‌دا ځای دگهوشیرا استوگنځی دی. دلته دتاتاگاتا دځان دپریمنځلو کوټه هم شته .

ACKU

دښار په جنوب ختیزه خوا کې ښار ته‌نژدې یوه سنګهاراما ده. پخوا دلته دګهوشیرا یو بڼ و. په دې سنګهاراما کې یوه ستوپه ده چې اشوکارا جا جوړه کړې او نژدې دوه سوه‌فوټه لوړوالي لري. په دې ځای تاتاګاتا څوکاله ددیني اصولو ښوونه وکړه.

دسنګهاراما جنوب ختیزه خوا کې دیو دوه پوړیز برج دپاسه لـه خښتو جوړه شوې زړه کوټه ده چې (واسوباندهوبودهیساتوا) یکې اوسیده او په دغه کوټه کـې یې (ویادیا ماترا سیدهې) دیني کتاب یې ولیکـه او ددې کتاب په لیکلو کې یې دا هیلـه درلوده چې دکوچنۍ لارې اصول زده کړي. دسنګهاراما په ختیزه خوا کې د(ام) دونو دځنګل په منځ کې دیـوې زړې ودانۍ بنستونه دي دا هغه ځای دی‌چې اسنګابودهیساتوا پکې یودیني کتاب تالیف کړی و.

دښار په جنوب لویدیزه خوا کې اته یا نهه (لی) وړاندې دښامارانو دیوزهـر لرونکې پاچا لـه تیګې جوړاستوګنځی دی. بودا چې دغه ښار ایل کړ دلته یې خپل سیوری پرېښود. سره ددې چې خلکو کې دسیوري دپـرېښودونـکل شته خو ددې سیوري نښه او اثر اوس نه دی پاتې. دهغه ځای په څنګـ کې یـوه ستوپـه ده چې اشوکارا جا جـوړه کړې‌وه اونـژدې دوه سوه فټه‌لوړه ده اوخـوا کې یې دبودا دګرځیدلو پلونه دي او هماړ ارنګـه هلته دبودا دویښتواونوکانو ستوپه هم شته. دغه پیروان چې په رنځ آخته وي دلته ددعا پـه کولـو پـه زیات دول رغیږي. دساکیا دیني اصول چـې مخ پـه زوال شي دا بـه وروستي هیواد وي چې دغه دین بـه پکې پاتې وي نو ځکـه لـه تیټ نه نیولـي ترلوړه پورې هرڅوك چـې دې هیواد ته ننوزي ډیره ژوره اغیزه پرې کـوي او حتی دستنیدلو په وخت کـې یـې سترګـې له اوښکو نه ډکې وي.

دښامارانو دپاچا داستوګنځي شمال ختیزه خوا کـې یولوی ځنګل دی چې پـه هغه کې دنژدې اووه سوه (لی) مزل څخه وروسته دګنګا لـه سین نـه پـه پـوري وتلو او بیا شمال خوا ته په مزل موږ دکشاپورا (۱) ښارته رسیږو. ددې ښار دچاپیرا

(۱) ددې ښارسیمه دلننګهم دلیکنې لـه مخې دهند داتـر پردیش دسلطانپور دناره ښار سیمه ده چې هغکې نوم یې کشاپورا و.

اوزدوالي نښتني لس (لي) دی او اوسیدونکي یي ماړه اوخوښ دي ددی ښار خوا
کي یوه زړه سنګها راما ده چي یوازې دبښت دیوالونه یې پاتي دي دا هغه ځای دی
چي (دهرم پالا بودهیساتوا) یکي دبلی عقیدي د خلکو دبحث ناسمتیا ثابته کړه
ددې هیواد یو پخواني پاچا چي دکافرانو ملاتړ وغوښته چي دبودا دین له منځه ویسي
او دبي عقیدي خلکو یې ډیر درناوی کاوه یوه ورځ یې دکافرانو له ډلي نه دهغه
دین د دیني کتابونو یولوی پوهاند را وغوښت دا سړی ډیره لویه پوهه اولوړ
استعداد درلود اود دین په ډیرو پیچلو موضوعاتو پوهیده دې سړي په دوه زره (شلوکا)
کي دکفر د عقیدې یو کتاب ولیکه چي دبودا د دین غندنه پکي شوې وه او خپله
عقیده یې دسمې عقیدې په ډول ښکاره کړې وه . پاچا ددې کتاب د چمتو کیدوسره
سم دبودایی راهبانو ډلي وغوښتلي او هغوی ته یې امر کړو چي په مخالفو موضوعاتو
بحث وکړي اوویې ویل چي که دبلی عقیدي (کافران) پیروان په بحث کي
بريالي شول ، دی به دبودا دین له منځه یوسي اوکه راهبان پر نه شول نودی به دهغه
کتاب د لیکونکي ژبه دهغه ددرواغو داثبات په وجه غوڅه کړي. په دې وخت کي
دراهبانو ټولګي دماتي دویرې له کبله خپلو کي سره ټول شول اوټو لوویل
« ځرنګه چي دپوهي لمرلویدلی نو ددین برځ مخ په نریدو دی پاچا دکافرانو یوملاتړ
دی نوځکه به موږ هیله وکړو چي په هغوی بریالی شو خبره اوس سخته شوی ده
داسي شرایط به پیدا نه کړو چي تبني ته لاره اواره کړي» غونډه غلی پاتي شوه
اوهیڅوك پورته نه شوچي کوم پلان ځرګند کړي. یوازی یو زلمی بودهیساتواله
خپل ځایه پاڅید. سره ددې چي (دهرما پالا بودهیساتوا) دعمرله مخي زلمی وخودخپلی
پوهي او ځیرك تیا له کبله ډیر نومیالی ګرځیدلی و همدارنګه دهغه ددروند
کرکتر صفت هم هره خوا کي خپور شوی و هغه په دغه غونډه کي دهغه حاضرینو ته
له خپل ځایه پورته شو او داسي ویناي یې وکړه « سره ددې چي زه ناپوه یم بیا هم
اجازه غوارم چي یو څو خبری وکړم زه په ریښتینی ډول چمتو یم چي په سملاسي
ډول دپاچا پوښتنو ته ځواب ووایم . که چیرې د خپل لوړ استدلا ل له کبله په

ACKU

بحث کې بريالي شوم نو دا به ثابت کړي چې روحاني حمايت مو په برخه کې دی او که دبحث په حيله نا کـه برخه کې مې ماتې وخوړ نو ددې نسبت به زما هالکتوب ته وشي اوپه دوارو صورتونو کې به د ين او را هبانو ته دتېښتې يوه لاره وی او دوی به زيانمن نه شي . » هغوی وويل « موږ ستا د غه پيشنهاد منو» بيا نوهغوی ټولو سلا وکړه چې دپاچا پوښتنو ته به ځواب ورکړی اوددې سلا سره سم دريځ ته ونحوت .

بيا نـودغلطي عقيدې ښوونـکـو داعـتراض ور اصلونو په وړاندې کوالو اوبحث کې د کلماتو د استعمال سره پخپل مخالفت پيل وکړ . په پای کې هغه چې په بشپړ ډول خپل افکار ځرګند کړل متقابل لوری ته يې وخت ورکړ چې خبرې وکړي .

(دهرماپالابودهيساتوا) د هغه دخبرو داوريدلو سره په موسکي ډ ول وويل «زه بريالی يم زه به داوښيم چې دا سړی دخپلې غلطې نظريې د وراندې کولو لـه پاره غلط استدلال کوي او دخپلې ناسمې ښوونې له پاره غلطې جملې استعمالی کړې دي .»

مخالـف سړي ديوځه احسا ساتو سره غږ وکړ « صاحبه ډ ير کبر مه کوه ؟ کـه زما دکلماتو ناسم تياوښيې ته به بريا لـی شې خو لومړی زما ليکنه ولولـه او ټکی په ټکی يې معنا ووايه» بيا نو دهرماپالا دصاف آواز سره دهغه کتاب په لوستلو پيل وکـړ او دهغه دکلما تو او بحثونو معنا پرته لـه هر ډول غلطي څخه اوپرته لـه دې چې لهجه او افاده کې يې بدلون راشي تشريح کړ . هغه کا فرچې دد ه استدلال او تشريح په بشپړ ډول واوريد دې ته چمتوشوچې خپله ژبه غوڅه کړي مګر دهـرما پا لا ورته وويـل «دژبې دغوڅولو لهلارې پښېماني نه شي ښود ل کيدلـی سمه داده چې خپل پرنسيبونه او اصول بدل کړې او دخپلو اصولو په بدلولو خپلـه پښېماني ځرګنده کړې .» بيا نـو هغه سم لـه لاسه ديني اصول ورته بيان کړل چې زړه يې پرې معتقد وګرځيد او فکر يې دهغه اکتساب وکړ . پاچا هم خپل کفر پريښود او دزړه له کومې دبودايي دين پيروشو .

دبحث ددې ځای په څنګ کې يوه ستوپه ده چې اشوکارا جا جوړه کړې ده او سره ددې چې ديوالونه يې تر يوې اندازې نړيدلـی بيا هم لوړوالی يې دوه فټه يادې

اندازې ته نژدې دی. دلته پخوازمانو کی بوداشپږو میاشتو لـه پاره ددین تبلیغ وکړ اوپه دې ځای کی دبودا دوینیتو اونوکانو یوه ستوپه هم شته.

لـه دې ځای څخه شمال لوري ته دیوسل واویا یا یرسل واتیا (لـی) پهمزل موږ دپی سوکیا (ویساکها) پاچاهی ته رسیږو.

پی‌سو کیا (ویسا کها)

دا هیواد (۱) چارچاپیر نژدې څاور زره (لـی) دی اودمرکز د چاپیر اوږدوالی نژدې شپاږس (لـی) دی په دې هیواد کی غلې دانې په زیات دول کیږي اوګلان اومیوې پکی زیاتی دي. اقلیم یې پوست اوغوره دی او خلك یې پاك زړي او رښتونې دي. دوی دلوستلو سره ډیرې مینی لري اوتل ددینی ورتیا د ګتلو په هڅه کی دي. دلته شل سنګهاراما او نژدې درې زره راهبان دي چې دکوچنی لارې دمذهب لوستنی دسمیتیا دمکتب سره سم کوي. همدارنګه دلته ددیوا نژدې پنځوس معبدونه اوزیات شمیر کافران دي.

ددې ښار جنوب کی دسرك کینه څوا کی یوه لویه سنګهاراما ده دا هغه ځای دی چې ارهت (دیواشرما) پـکی (ویجنا ناکایا) شاستر ا ولیکله. په دی کتاب کی په دې باندې بحث شوې چې «زه» په انفرادي او ځانګړي دول نشته یعنی انفرادي انانیت وجود نه لري. دا دوکتورین ډیر متضاد بحثونه پیدا کـړل بیاهم دهرما پالا بودهیساتوا داوو ورځو په موده کی دکوچنی لارې سل تنو پوهانو ته ماتی ورکړ.

دسنګهاراما څنګ کی یوه ستوپه ده چې نژدې دوه سوه فوټه لوړوالی لري او داشوکـاراجا لـه خوا جوړه شوې وه. په دې ځا ی کی بودا دشپږوورځو په موده کی دوعظ په وخت کی دخلکوپه لارښوونه اوارولوځان بوخت کړ. ددې ستوپې څنګ کی یوه اریانونلی ونه ده چې شپږ یا اووهفوټه لوړوالی لـري داونه داوږدوکلونو

---

(۱) دا هیواد دکننګهم دلیکنی لـه مخی دساکیت هیوا د دی چې د هیوان د ساچی پـه نامـه یا د ګری دی اودا د(یوداهیا) یا(اوده) سره یودی.

دتیریدلو په مودو کې یوشان پاتې شوې ده چې نه لویه شوې او نه کمه شوې ده. پخوا زمانه کې کوم وخت کې چې بودا خپل غاښونه پاك کړل هغه دکې یې چې دخپلو غاښونو دپاکولو لـه پاره استعمال کړې وه لته وغورځاوه هغه هلته جرړې وغزول بیخ یې ونیو او گڼې ځانگې یې پیدا کړلې چې تراوسه پورې پاتې دي. کـافـران او برهمنان دیر ځلې دلته راغلي او دا ونه یې غوڅه کړې خو بیرته یې هماغه شان وده کړې ده او هیڅ توپیر یکې نه دی راغلی. دې ځای ته نژدې ځنې مندونه دي چې پخوا زمانو کې څلورو بوداگانو هلته ناسته ولاړه کړې وه. همدارنگه په دې ځای کې دبودا دنوکانو او ویښتانو یوه ستوپه هم شته. پـه دې ځـای کې مقدسې ودانۍ، ځنگلونه او دځنگلونو په څنگ کې هغه جهیلونه چې دولاړو ونوسیورې منعکسوي لیدل کیږي.

لـه دې ځای څخه شمال ختیزې خوا ته دپنځه سوه (لی) یا ددې اندازې پـسـه، شاوخوا کې په مزل موږ دساراوستي پاچایي ته راځو.

دپنځـــم کـتـاب پای

SI - YU - KI

BUDDHIST RECORDS

of

The Western World

Vol. I

Trahslated into Pashto by:

Abdul Karim Moheb

Afghanistan Academy of Sciences

International Centre for Pashto Studies

Kabul, Afghanistan

1978 (1357)

دښوونې اوروزنې مطبعه

ACKU

DS
6
9 س
1361